Faruk Bildirici • Maskeli Leydi/Tekmili Birden Tansu Çiller

ÜMİT YAYINCILIK

Maskeli Leydi

Tekmili Birden
Tansu Çiller

FARUK BİLDİRİCİ

DÖRDÜNCÜ BASKI

ÜMİT YAYINCILIK

MASKELİ LEYDİ

TEKMİLİ BİRDEN TANSU ÇİLLER

FARUK BİLDİRİCİ

ÜMİT YAYINCILIK
Ankara-1998

ISBN : 975 - 7115 - 48 - 7

Birinci Baskı : Temmuz / 1998
İkinci Baskı : Ağustos / 1998
Üçüncü Baskı : Ağustos / 1998
Dördüncü Baskı : Ağustos / 1998
UFUK DİZİSİ : 80

Dizgi ve Baskı :
ÜMİT YAYINCILIK Ltd.Şti.
Konur Sok. 27/1
06640 Kızılay - Ankara
Tel : 419 38 26 - 27
Faks : 417 56 68

Kapak düzeni : Özlem Ölçer

Gülçin Telci'nin "hırçın" kalemine...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ: Bir Yaşam Tarihi Olarak Maskeli Leydi 21

SUNUŞ: Maskenin Arkasındaki Öykü 29

BEBEĞİN SENDEN GÜZEL 33
* Babanın Düşkırıklıkları 34
* Milletvekilinin Attığı Tokat 36
* Gazetecilikten Kopuş 40
* Sekreterini Sevdi 41

DOĞUMDAN SONRA EVLİLİK 43
* Annesi Sırtına Tahta Bağladı 44
* Tansucuğum, Sucuğum 45
* Sultanahmet'e Veda 46
* Adnan Menderes'ten Torpil 47
* 43'lü Gitti, 44'lü Döndü 48
* Emekli İkramiyesiyle Kampanya 49
* Mendelssohn Hayranı 50

BİZİM DE ARABAMIZ VAR 52
* İnönü ile Mayolu Fotoğraf 53
* İlk Başarısızlığın Bedeli 54
* Hayal Dünyası Genişti 54
* Odayı Paylaşacak Kimse Bulamadı 55

* Dans Partileri 56
* Annenin Teyzeye Oyunu 58
* 27 Mayıs Sevindirdi 59

İLK AŞK 60
* Dansla Başlayan Arkadaşlık 61
* Ankara'ya Tiyatro Gezisi 62
* Nazmi'nin Meyhanesinde Veda 63
* Şömine Özer ile Tanışma 64
* Çift Kişiliğin Kaynağı 66

ÖZER KAPILARDA AĞLADI 67
* Afyon'a Tren Yolculukları 68
* Poker Masasında Ders Kitabı 70
* Kaybolan Kitaplar 70
* Renkli Teneke ve Epilasyon 71

AMERİKA HAYALİNE KAVUŞMA 72
* Sue diye Çağırıyorlardı 73
* Doktoradaki Özensizlik 73
* Öğrencilik Bitiyor 74
* Kayak Tatili Suya Düştü 75
* Müthiş Pazarlık 77
* Neden Döndünüz? 79

BOĞAZİÇİ'NDE TANIŞMA ÇAYI 81
* Yükselen Yıldız 82
* Ders Notundaki Kahve Lekesi 83

* Tahtadaki Gaf 84
* Mert'in Problemi 84
* Adana Yolculuklan 85
* Doçentlik Tezi 87

GENÇLERİN ODA DARBESİ 89
* Önce Tehdit 90
* Tansu'yu Üzmeyin Kampanyası 91
* İhbarcı Kimdi? 93
* Odan Güzelmiş 94

AMERİKA'DAN GELEN MEKTUP 96
* Rahatsız Eden Söylentiler 96
* Küllenmeye Başlayan Hevesler 97
* Ajandadaki B.T.Notu 98
* DPT Müsteşarlığını Ret 100

HAVAALANINDA RÜŞVET 102
* Roma'dan Geçiş 103
* Üniversiteden Ziyaret 104
* Darbe Korkusu 104
* İsviçre'deki Rolls Royce 106
* Yahya Ne Akıllı Adammış 107
* Dünyalık Hesap 108

YENİKÖY SAHİLLERİNE TAŞINMA 110
* Takas Önerisi 111
* Çeklerin Kaynağı Komisyon 112
* Banyo Küvetinin Değeri 114
* Japonlardan Patent Rüşveti 114

KİTAPSIZ PROFESÖR 116
* Hatalarla Dolu Tez 117
* Fiziği ile Profesör 118
* Yalıda Rotasyon Toplantısı 119
* Marbella'da Denizde Sohbet 119
* İsviçre'deki Gizli Ortak 121
* Suçlayan Raporlar 123

BAKAN YAPARSANIZ GELİRİM 125
* Demirel ile Tanışma 127
* Garden Partinin Sonu 127
* Budizm Merakı 128
* Bak Oğlun Ne Yapmış! 129

ŞÖHRET GETİREN RAPOR 131
* Müteahhitten Tehdit 131
* Dipnota Tırpan 132
* 1987 Seçimlerine Ret 133
* Raporu Sahiplendi 134
* Salona Almadı 136

GAYRİ MENKULE HÜCUM DÖNEMİ 137
* Çift Başlı Kartalın Anlamı 137
* Kooperatife Üye Avı 138
* Washington'da Sararan Yapraklar 140
* Müstakbel Bakanımızla Tanışın 141
* Paris'teki Küçük Daire 142

İRTİCA KORKUSU 144
* Washington'daki Gözyaşları 145
* Kâğıt Tomarı Havada 146
* Yalı Komşusu Amerikalı 147
* Seni Fena Yaparım! 148
* Değerlendirme Yok 149

DALAN'A ÖZEL DANIŞMAN 151
* Sarışın Güzel Belediyede 151
* Dalan'a Ekonomi Dersleri 153
* Kızım Sen Casus musun? 153
* Tabaktaki Bahşişi Kaptı 154
* Seçim Gecesi Gelmeyen Eş 155
* Amerika'da İlk Mülk 156
* 30 Villaya Bedel Arsa 156

POLİTİKAYA İLK ADIMLAR 157
* Demirel'e Raporlar 157
* Başbakan Olursun İnan 158
* Lahmacuncular Olmayacak 160
* Menfaatinizi Düşünün 161
* Muazzez Hanımın Borcu 164

ÜNİVERSİTEDE KALAN AJANDA 165
* Seni Yıldız Yapacağım 166
* Cindoruk'tan Bakanlık Güvencesi 167
* Dalan Ayrılmayı Sindiremedi 169
* Bilet Paraları Sorunu 169
* Mert Kâbusu 170
* Maryland'daki Banka Hesabı 172

DYP'DE İLK TARTIŞMA 173
* Okunmayan Gazeteler Yığını 174
* Telefon Defterindeki Falcılar 175
* Sandviç-Elma Parası Marsan'dan 176
* Unutkanlığın Böylesi 178
* Pul Parasını Kim Ödeyecek? 179
* Saçlarından Sızan Kan 180

İKİ ANAHTAR MUCİZESİ 182
* Bush Görüşmesine Yardım 183
* Nazmiye Hanımın Esprisi 184
* GİK'te UDİDEM Tartışması 185
* UDİDEM'i Finanse Eden Dost 185
* Keçeli'den Çekilen Kopya 186
* Seçim Kampanyasına Yardımlar 188
* Pazar Yerindeki Çimdik 189

EKONOMİYİ FETİH GÜNLERİ 191
* Bakanlar Öpülmüyor Denizi 192
* Bakan Toplantıyı Yönetecek! 192
* Para Programından Kâğıt Topu 193
* Saracoğlu'nun Kahreden Küçümseyişi 195
* Ekonomi Bakanına Ekonomi Dersi 195

BAKANLAR KURULU KAVGALARI 198
* Enflasyonu Düşürmenin Kolayı 199
* Memura Maaş Vermeyelim 199
* Mürekkep Karamamesi 201
* Sen Benim Kızımsın 202

* Malvarlığında Düzeltme 203
* Bakanlardan Yalanlamalar 204

BAŞBAKANLIK HAYALİ 205
* Sarmısak Satalım 206
* Doğum Tarihim Neydi? 207
* Mert Kaza Yapınca 208
* Fal Düşkünü Bakan 209
* Vitrini Değiştirme Hakkı 210
* Amerika'da Şirket Kuruluyor 210

AMERİKA YATIRIMLARI 212
* Başbakanlık Kursu 212
* İran Gezisine İptal 213
* 120 Odalı Otel 214
* 18 Daireli Apartman 215
* Amerika'da İkinci Şirket 215
* 30 Dükkânlı Alışveriş Merkezi 215
* Muhteşem Villa 216
* Salem, Kumar Kenti Olacak mı? 216
* Amerika'daki İki Ehliyet 217

ÖZAL ÖLÜNCE SAHNE DEĞİŞTİ 218
* Pişkindir Gitmez 219
* Milli Eğitime Kayacaktı 219
* Özal Ölünce Gelen Telefon 221
* Cenaze Günü Kulis 221
* Hüsamettin Korkar Giremez 223
* Mayolu Fotoğraf 223
* Hiç Savaş Kaybetmedim 225

DEMİREL'İN TARİHİ YANILGISI 226
* Çifte Tanıtım Ekibi 227
* İki Gün Albüm Ezberledi 228
* Watch Your Step 230
* Mitterand'dan İmaj Desteği 230
* Delegelere Özel Mektuplar 233
* İkinci Görüşme 233
* Geri Dönülemez Nokta 234

KAYBEDERSEM AMERİKA'YA GİDERİM 236
* Telefonda Kavga 237
* Vitrin Süsünü Engelleyin 238
* Leydi'nin Topuk Sesi 239
* Hilton 701 Numara 240
* Belçikalının Yeri 242
* Üç Atasözünü Unutma! 243
* Hanımefendiye Söylerim 244

ÇİLLER AİLESİ KONUTTA 246
* İlk Gaflar 246
* Okul Kayıtlarındaki Gizli El 248
* Simit Sevmeyen Polis 249
* Hediyelere Özel İp 250
* Personele Bahçe Yasağı 251
* 24 Saat Yanan Mangal 252
* Rüşvete Karşı Teyp 253
* Sudan Geçirilen Zeytin 254
* Havai Fişekli Kutlama 254

BAŞBAKANIN TİCARİ YAŞAMI 256
* Bana Bomba Bulun 257
* Demirel'den İlk Uyarı 258
* Hiç Yalan Söylemeyecekti 259
* Amerikan Vatandaşlığına İnanan Dost 260
* Ticaret Yapmama Sözü 262
* Amerika'ya 1 Milyon Dolar Daha 262
* Yunanlı Müdürle Kavga 263
* Gizli Tahsis 264

AMERİKALI DANIŞMAN DESTEĞİ 265
* Tansu Hanım Kalktı mı? 265
* Bask Modelinden Çark 266
* Rusya NATO Üyesi Değil mi? 267
* Sen Sokak Çocuğusun 269
* Azarlanan Müsteşar 270
* 100 Bin Dolarlık Kep 272
* Kissinger'dan Yardım 272
* Danışman Ücretleri Devletten 273
* Saunasız Otele Kaparo 275

YA BİTECEK YA BİTECEK 276
* İki Sayfalık DP Tarihi 276
* Tak-Şak Dönemi 277
* Yanlış Alarm Vaziyetleri 279
* Kahraman Olacaksınız 280
* Karayalçın'dan İtiraz 281
* Ağlatan Metin Barda Yazıldı 282
* Aşıkoğlu Dayanamadı 284

* Borsacıya Danıştı 284
* Nadide Bir Kişisin 285
* Ekonomide Fiyasko 286

SIRLAR ORTAYA DÖKÜLÜNCE 288
* Pijamamı Giyip Yattım 289
* Ya Şeriat, Ya Bizi 290
* Gizlenemeyen Yat 290
* Cenaze Eğitiminde Lider 292
* Otelde Rezalet 293
* Mert'in Yaramazlıkları 295
* Yalı Komandosu 296
* Kaybolan Silah Tutanağı 297
* Yanlış Adresteki Selam 297
* Neden Korkuyorsun? 299
* Koalisyonda Vedalaşma 300

ANNENİN ÖLÜMÜ GİZLENECEKTİ 303
* Kaybolan Evrak 304
* Şimdi Ne Diyeceğim Kıza? 305
* Samimiyetin Diplomatik Sının 307
* Soysal'ın İstifası 308
* Konuk Başbakanı Oyalama Turu 309
* Piramitlerin Önüne Yatak Atalım 310
* Drama Kabiliyeti 312
* Allah ile İletişim 313
* Sünnet Parasıyla Bono 314
* Cenazeye Verilen Önem 315

* Akrabalar Yalıda 316
* Yastık Altındaki Milyarlar 317

KUŞADASI BİR BÜYÜK ÇİFTLİK 318
* Azerbaycan'da Neler Oluyor? 320
* Karayalçın Ayrılıyor 322
* Camdan Gözleyen Kadın 323
* İran'la Savaş Çıkaracak Yalan 324
* Berk'e Bedava Tenis Hocası 326
* Jet-Ski Turban'dan 326
* Yatların Bakımı 327

BANA AYVA ARKADAŞLARA MEYVE 329
* Zarfları Ne Zaman İstedim? 330
* Protokole Omuz Çalımı 331
* CIA Başkanı ile Görüşme 332
* Baykal'ın Can Simidi 334
* Kırmızı Mercedes Satıldı 336
* Demirel Camdan Atacaktı 337

CLİNTON'A KARDAK MEKTUBU 339
* Komisyonda Ayak Oyunları 340
* Keşke Sesim Güzel Olsa 342
* Göğsüm Siper Olacak 342
* CHP'den Transfer Başarısı 343
* O Bayrak İnecek 344
* Savaş Gecesi Uyuyan Başbakan 347
* Clinton'a Teşekkür 348

BAŞBAKANLIĞA VEDA 350
* Gergin Devir Teslim 352
* Büyülü İnek Tablosu 352
* Mesut Beyciğim Uyandı mı? 353
* Dışişleri Konutu Kavgası 354
* Sıkıştıran Önergeler 356
* Başbakanı Dolandırdım 356
* Açıklarsam Türkiye Çöker 359
* Baba'ya Özer Usulü Selam 360

KURAN'A EL BASTIRMAK İSTEDİ 363
* Erbakan'ın Ağlatan Jesti 363
* Paşam, Siz Kalın! 364
* Yeni Arsalar, Yeni Daireler 366
* Tarikat Liderlerine Yemek 367
* Telefonla Görüşme Fiyaskosu 368
* İngilizcede Yanlış Anlaşıldı 369
* Konuşturulmayan Aday 370
* Koruma Polisi Mafyanın Adamı 371

İKİNCİ KURTULUŞ DÖNEMİ 372
* Tokalaşma Komedisi 372
* Bakanları Güldürdü 373
* Paşam, Laikliğe Bağlıyız 374
* Şerefli Kurşunlar 375
* Dışişlerinin Çerkes Ethem Gafı 376
* Müsteşar İmzalı Tahrifat 377
* Merak Etme Açıklamam 379

YENİ DÖNEM YENİ BEKLENTİLER 382
* Darbeye Karşı Dua 382
* IQ'sü Müthiş Çıkmış 384
* O Artık Enişte 385
* Gaf Dağının Ardı 386
* Bilirkişiler Kaynağı Anlayamadı 387
* Duruman'a Ödenen Dolarlar 388
* Falcıya Yeni Soru 389
* Heykeli Dikilecek mi? 391

DİPNOTLAR 393
KAYNAKÇA 413
DİZİN 415
BELGELER / FOTOĞRAF 425

ÖNSÖZ

BİR YAŞAM TARİHİ OLARAK MASKELİ LEYDİ

Gazetecinin pek çok tanımı var: Gazeteci tarihin ilk taslağını yazan kişidir. Gazeteci çağının tanığıdır. Gazeteci ilerde yazacaklar için bugünün verilerini toplar.

Bu tanımların hepsi aynı kapıya çıkıyor ve kuşkusuz gerçeklik payları da büyük. Benim en hoşuma giden, bana en doğru gelen ise gazeteciliği "doğruyu söyleme mesleği" olarak tanımlamak. Eğer çağa doğru tanıklık yapılmıyorsa, tarihçilere doğru veriler aktarılmıyorsa, tarihçilerin gazeteci verilerine dayanarak varacakları nokta da koca bir yalan olacaktır.

Elinizde tuttuğunuz "**Maskeli Leydi**"yi ben her şeyden önce bir "doğruyu söyleme" çabası olarak değerlendiriyorum. Bir gazeteci ve belki bir gazetecilik sosyoloğu olarak, bugün "doğruyu söyleme"nin ne denli zor ve "boş verilen" bir meziyet olduğunu bildiğimden, bu kitabın yazdıklarının mesleki bir saygınlığı da hak ettiğini düşünüyorum. Benim gibi düşünmek için, belki biraz da Faruk'un bu kitabı yazarken neler çektiğine, her satırı gazetecilik etiği açısından nasıl sorguladığına, kafasında ne tür mesleki sorularla boğuştuğuna tanık olmuş olmak gerekiyor.

Yukarıda yaptığımız gazeteci tanımları kısmen "olması gereken"den hareketle yapılmış tanımlar aslında. Bir de olandan hareketle yapılan tanımlar var. Bu tanımlarda, ne yazık ki, yazılacak bir hikâye buldu mu her türlü değeri unutan, konunun

üzerine balıklama atlayan ve gözü, yazacağı konudan başka hiçbir şeyi, hatta yazdıklarının doğru olup olmadığını bile görmeyen bir gazeteci tipi çıkıyor ortaya. Oysa, Faruk bu çalışmada "Acaba özel yaşamın dokunulmazlık alanına mı giriyorum?" diye titizlenmeseydi, 160'ı aşkın insandan dinledikleri üzerine balıklama atlasaydı, "iştahla" okunacaklarını bildiği bir dolu hikâyeyi kendine saklamasaydı bu kitap belki de iki cilt olacaktı. Bu yüzden, Maskeli Leydi içinde yazılanlar kadar, içinde yer almayanlar yüzünden de iyi bir gazetecilik örneğidir.

Kitabın tam da bir seçim dönemi öncesinde okuyucuya ulaşmasını ayrıca önemli sayıyorum. Vatandaşlara eleştirel düşünmelerini ve doğru kararlar verebilmelerini sağlayacak doğru bilgileri sunmak gazetecinin asli görevidir. Demokrasi, ancak vatandaşlar doğru vetîlerden hareketle doğru kararlar verebilirlerse gelişip güçlenir. Bizim demokrasimizde vatandaşların kararları seçimden seçime oy sandıkları önlerine konduğunda bir değer ifade ettiğinden, keşke şu seçim öncesi bütün diğer parti liderleri ile ilgili benzer kitaplar yayımlanabilse ve seçmenlerin bütünü tarafından okunabilseydi diye düşünmemek olanaksız.

Maskeli Leydi'yi okuyunca karşınıza müthiş benmerkezci, varmak istediği hedefe varmak için her türlü yöntemi kullanan, makyevelist bir karakter çıkıyor. Bir politikacının saptadığı hedefe varmak için engel tanımadan koşmasını olumlu bir meziyet olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak, özellikle politikacı söz konusu olunca, hedef saptanmasında toplumsal faydaların mı, yoksa bireysel çıkarların mı belirleyici olduğu önem kazanır. Kendisinden güzel bulunduğu için bebeği parçalamakla başlayan bir bireysel tarihte; sürekli arkadaşların ürünlerine konarak yükselmek meşru görülmüşse, kendisini politikaya sokan siyaset klasiği Demirel ilk günden göze kestirilip pencereden seyredilerek bekletilmişse, dar gelirli bir sekreterin tavuklu sandviçlerin parasını nasıl ödediği düşünülmemişse, "halkın düşünüldüğü" ko-

nusunda da kuşkular doğar. Üstelik, doğru amaçlara yalnızca doğru araçlarla ulaşılabileceği gibi bir ahlaki ilkeyi de unutmamak gerek.

Maskeli Leydi'yi yaşamı boyunca etrafında olan çok sayıda insan terk etmiş. Kitabı okuyunca bunun nedenini anlamamak olanaksız. Ancak, bir de terk etmeyenler var. Her şeye karşın ve hâlâ onunla olanlar! Bunun nedenini araştırmak çok daha önemli görünüyor. Bir toplum bilimsel araştırma yöntemi olarak "bireysel yaşam tarihi"nin en önemli avantajlarından olan birisi de ortaya çıkarttığı yeni sorulardır. Yeni araştırmaları provoke etmesidir. Doğrusu, Maskeli Leydi'nin hâlâ siyasal yaşamımızın nasıl bu denli önemli bir aktörü olduğunun saptanabilmesi, Türk siyasetinin anlaşılabilmesine de çok önemli bir katkı sunacaktır.

Türkiye'de biyografi yazma geleneğinin çok güçlü olduğu söylenemez. Maskeli Leydi aynı zamanda keyifle okunan bir biyografi de. Öyküsel bir tadı var. Ancak öykü deyip de geçmemek gerek. Son yıllarda, sosyal bilimlerin gözlem, katılım, anket, derinlemesine mülakat, belge tarama gibi geleneksel veri toplama yöntemleri yanında öne çıkan bir yöntemdir öykü (narratives). Öykülerde bireysel yaşamlara odaklanılır. Bu tür çalışmaların en önemli özelliği öyküyü anlatan kişi ile araştırmacı arasında iyi bir işbirliğinin olmasıdır. Anlatılan, anlatanın kendi öyküsüdür. Bu yüzden, Maskeli Leydi'nin iyi bir "öykü" olarak en önemli eksiği anlatıcısının Tansu Çiller olmaması. Faruk'un bu eksiği aşmaya çabaladığını biliyorum. Ne yazık ki, görüşme taleplerine Çiller ailesinden bir yanıt alamadı. Neden ne olursa olsun, öyküyü gerçek sahibinin ağzından da dinleyememek sosyolojik bir çalışma olarak Maskeli Leydi'yi öykü kategorisinde saymayı zorlaştırıyor. Öykünün, bireye vurgu yapması ve toplumsal koşulları göz ardı etmesi yüzünden toplumbilimsel değeri eleştiri konusu edilebilmektedir. Ama eğer öyküyü anlatan birey ya da öyküsü anlatılan kişi, belli bir kurumun kaderine etki etmiş, bir ülkenin

belli bir döneminde söz sahibi olmuşsa o öyküden toplumsal yapının analizine ilişkin çok önemli veriler çıkacağına da kuşku yoktur. Her toplum layık olduğu yönetim biçimi ve yöneticilerle yönetilir yargısı çok yanlış değildir. Böyle olunca, 80 sonrası Türkiye'yi anlamak için Özal'ı anlamak ne kadar önemliyse, Çiller'i anlamak da o kadar önemlidir.

Öyküler gibi, son zamanların bir başka önemli niteliksel araştırma yöntemi de bireysel yaşam tarihleri (life history). Burada da amaç, bireylerin deneyimlerinden hareketle belli grup ve cemaatlerin sosyolojik yapı ve sorunlarının anlaşılmasıdır. Bence, Maskeli Leydi salt bir "gazeteci kitabı" değil, aynı zamanda bir bireysel yaşam tarihi denemesi. Bu tarihe dikkatle bakıldığında, mutlaka bir dönem Türkiyesinin, Türk sağının ve onun en önemli kurumlarından birinin de yapısına ilişkin önemli saptamalar yapılabilecektir.

Pek çok toplumsal bilim disiplini, bireysel yaşam tarihini okuyucuya belli bir kültürün yapısını içerden aktarmak için kullanılır. Bir bireyin, belli bir kültürel çevre içindeki gelişimi anlatılarak, o kültür anlaşılmaya çalışılır. Yaşam tarihi, yeni bir bireyin bir topluluğa nasıl girdiğini ve o topluluğun geleneksel yapı içinde kendisine nasıl yer bulduğunu anlamaya katkıda bulunur. Maskeli Leydi'de Türk sağının en köklü partisine Tansu Çiller'in yeni biri olarak girişini ve orada kendisine yer açışını görüyoruz. Bu, yalnızca Çiller'i anlamak için değil, vitrini her şeyin önünde tutmaya başlayan bir geleneksel yapının siyaset mantığını çözmek için de önemlidir.

Yaşam tarihleri belli mesleklerin tanımlanması ve onların temel sorunlarının anlaşılmasına en uygun toplumbilimsel yöntemlerindendir. Bu yüzden, Maskeli Leydi'nin bir meslek olarak politikacılığın anlaşılmasına ve sorunlarının saptanmasına da yararlı olacağını düşünüyorum. Yanında kalanlar ve yanından kaçanlarla Çiller'in yaşam tarihi, görmek isteyenlere bu ülkenin po-

litikacı resmini de sunuyor. Bir politika kültürünün zaman içindeki değişimlerini, kültürün geleneksel değerlerinden sapmaları gözler önüne seriyor. Böyle birçok yaşam tarihi bir araya getirilebilirse, belki de Türk siyasetinin ve siyasetçisinin en güçlü sosyolojik yapıtlarından birini ortaya çıkarmak mümkün olacaktır. Aynı alanda farklı yaşam tarihlerinin bir araya getirilmesi, sosyolojik bir mozayiğin parçalarını birleştirmeye benzer. Bu yüzden, Maskeli Leydi'yi Türk siyasetinin, daha dar bir çerçevede de DYP'nin veya 80 sonrası siyasetin sosyolojisinin yapılabilmesi için benzer yeni çalışmalara bir çağrı olarak da değerlendiriyorum.

Daha önce de belirttiğim gibi, kitabı yazarken Faruk'un en önemli kaygısı özel yaşamın dokunulmazlık alanına girerek bir mesleki etik kuralı çiğnemekti. Gazeteciler ve özel yaşamın dokunulmazlığı konusu Prenses Diana'ın ölümüyle çok tartışıldı. Kimler özel yaşamın dokunulmazlığını ileri sürebilirler? Kamuya mal olmuş kişilerin özel yaşamının dokunulmazlığından söz edilebilir mi? Bu anlamda, politikacılar özel yaşamlarına dokunulabilecek istisnalar mıdır? Kuşkusuz, HAYIR! Politikacıların da medyanın burnunun sokmaması gereken bir özel yaşamları vardır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 12. maddesinde sayılan özel yaşamın dokunulmazlığı bütün insanlar için bir haktır.

Her politikacının evliliği, çocukları ile ilişkileri, aile yaşamı, fantezileri, düşleri, bütünüyle kendisine ait planları, vb. onun özel yaşam alanına giren konulardır. Ancak, topluma belli bir aile yaşamı vaaz eden politikacının, vaaz ettiğinin tam tersi bir yaşam sürdürmesi de özel yaşamın dokunulmazlığı çerçevesinde değerlendirilemez.

Özel yaşamın dokunulmazlığı ilkesi karşısında sıradan vatandaşlar ile siyasal ya da ekonomik iktidar sahiplerinin, güçlülerin, aynı konumda olması da söz konusu değildir. Bu anlamda; politikacıların, işadamlarının, hatta medyanın kendisinin,

toplum üzerinde güç kullanan kesimler olarak, konumları farklıdır. Üzerlerinde iktidar kullanılan vatandaşların, üzerlerinde iktidar kullananların "gerçeğini" bütün boyutlarıyla bilmek haklarıdır. Yolsuzluklar, iktidarın dengesiz, gayri meşru, hatta yasadışı kullanımı önlenecekse, iktidar sahiplerinin topluma daha açık olmaları şarttır. Politikacıların özel yaşamları vardır, ama özel yaşamın dokunulmazlığı ilkesi ardına gizlenme hakları olamaz.

İngiliz Basın Konseyi 1976 yılında yayımladığı bir deklarasyonda "özel yaşama ait bazı bilgilerin yayımlanması ancak bunların yayımlanmasında kamusal bir fayda olduğuna kuşku yoksa mümkündür" demişti. Kamu görevlilerinin, bu arada politikacıların, özel yaşamları kamu ile olan ilişkilerinde ve görevlerinin hakkıyla yerine getirilmesinde sorunlar yaratıyorsa artık özel yaşamın dokunulmazlığı ardına gizlenemezler.

Bu arada, "gizli" ve "özel" kavramlarının, aralarında belli bir ilişki olsa da, farklı durumları ifade ettiğini unutmamak gerek. Politikacıların ve onlar gibi tüm kamusal kişiliklerin özel yaşamları olabilmeli, ama gizli kapaklı işleri olmamalıdır. Bir yerlerde bir yanağa kondurulmuş masum bir öpücüğün ya da iki birey arasındaki ve yalnızca onları ilgilendiren bir ilişkinin ortaya dökülmemesini istemek son derece haklı bir taleptir. Başkalarıyla paylaşılmak istenmeyen her şeyin mutlaka bir "sır", "giz" olması gerekmez. Özel yaşam alanı başkalarıyla paylaşılmak istenmeyen bir alandır ve eğer o alan olmasaydı hayat hepimiz için yaşanmaz bir hale gelirdi. Gazeteci, bir gereksinim olan özel yaşam alanı ilişkilerini didiklemeye başladığında gazetecilikten çıkar, paparazzi olur. Özel yaşam insanla ilgili bir alandır ve kurumların özel yaşamları olamaz. Kurumların ancak "sır"ları, "giz"leri olabilir. Bu yüzden, hiçbir kurumun, bu arada siyasal partilerin, medyanın karşısına dikilip "Bu bizim özel hayatımız, giremezsin" deme hakkı yoktur. Ve kişiler kurumsallaştıkça, kişilerle kurumlar özdeşleştikçe, onlar için özel yaşamın sınırları da ister istemez daralır.

Faruk Bildirici özel yaşamın dokunulmazlığına saygı konusunda son derece duyarlı bir gazeteci. İlk kitabı "Gizli Kulaklar Ülkesi" de özel yaşamın dokunulmazlığına bir saygı çağrısıydı. "Bırakın insanlar kendi ördükleri kozalarında diledikleri gibi yaşasınlar..." son cümlesiydi o kitabın. Bu yüzden, bu kitapta Maskeli Leydi'nin mahremiyetine giremeyeceksiniz. Ama, Maskeli Leydi'nin yaşam tarihinde o kozanın dışını etkileyen, etkileyebilecek olan ne varsa hepsini bulabileceksiniz.

Kanımca Maskeli Leydi'nin yaşam tarihini yalnızca keyifle okunan bir öykü değil, aynı zamanda bu ülkenin toplumsal ve siyasal tarihine tutulmuş bir ayna, siyasetin özellikle 80 sonrası "transformasyon"unun bir yansıması olarak da değerlendirmek gerekiyor.

Dr. L. Doğan TILIÇ

SUNUŞ

MASKENİN ARKASINDAKİ ÖYKÜ

'Leydi'nin topuk sesleri', önce uzaklardan duyuldu. Sonra hızla yaklaştı. O topuk seslerinin sahibi olan Tansu Çiller, yaşamımızın tam orta yerine oturdu. Ve Çiller, o gün bugündür Türkiye'de politikayı şekillendiren en aktif aktörlerden biri.

Onda ilk dikkatimi çeken, yüzündeki gülümsemeydi. O kadar çok gülümsüyordu ki, acıyı, üzüntüyü ifade etmekte güçlük çekiyordu. Yüzüne bakıp tepkilerini okumak, içine ulaşmak mümkün değildi. Gülümşemesi, bir 'maske'ye dönüşmüştü.

O aslında 'Maskeli Leydi' idi. Maskenin arkasına saklanan kadın nasıl biriydi? Neler yaşamıştı? Nefretleri, aşkları, üzüntüleri, hırsları, alışkanlıkları, beklentileri nelerdi?

Bu soruların yanıtının çok önceleri aranması gerekirdi. Batıda olduğu gibi, gazetecilerin, en küçük bir karanlık noktayı bırakmamacasına Çiller'in geçmişini didiklemesi gerekirdi. Tüm politikacılar için yapılması gereken bu araştırma, Çiller için daha da zorunluydu.

Ama bu yöndeki çabalar, özellikle başlangıçta sınırlı kaldı. Çünkü büyük gazete ve televizyonlar, Başbakanlık koltuğunda güzel bir kadın görmek istiyordu! Çiller de bu isteğe olumlu yanıt veriyor; başarılı bir işbirliği sergiliyordu!

Medyanın tavrı, Çiller, Başbakan olduktan uzun bir zaman

sonra değişti. Medyanın eleştiri okları yöneldiğinde Çiller, artık DYP'yi tamamen ele geçirmiş, azımsanamayacak bir seçmen desteğine ulaşmıştı. O noktadan sonra yapılan araştırmalar daha çok malvarlığı konusunda yoğunlaştı. Hem bu araştırmalar, hem de Çiller'in politika sahnesindeki ilkelerle açıklanamayacak tavırları, onu bu ülkede yaşayan insanların tanımasında epeyce önemli rol oynadı.

Peki, yeterince tanınabildi mi? Bence hayır. Bugünkü Çiller'in tam olarak tanınabilmesi ve anlaşılabilmesi, geçmişinin tüm ayrıntılarıyla, hem de bir bütün olarak gözler önüne serilmesinden geçer. Sadece politika ya da üniversite dönemini bilmek, onun kişiliğini kavrayabilmek için yeterli olamaz.

Bu düşünceyle yola çıktım. Çiller'in geçmişinde, beş aya yakın bir süre geceli gündüzlü dolaştım. 160'ı aşkın insanla konuştum, şimdiye kadar yazılanları taradım, belgeler dünyasında arandım.

Yardımcı olan her insan, her yeni bilgi kırıntısı, Çiller'in yarım yüzyılı aşan yaşamöyküsünü resmeden binlerce parçalık bir 'puzzle'ın birkaç yeni parçasını daha bulmam anlamına geliyordu.

Kimi parçaların bulundukları yerleri bilsem de ulaşamadım. Tansu ve Özer Çiller başta olmak üzere bazı insanlar benimle konuşmayı tüm girişimlerime rağmen kabul etmediler. Bilgi vermek istemeyenlerin arasında seveni de vardı, sevmeyeni de...

Çalışma sırasında karşılaştığım önemli bir soru vardı. Bir insanın yaşamöyküsünü yazarken özel yaşamına ne kadar girilebilir? Tüm dünyada gazetecilik etiği açısından tartışma konusu olan bu soruya farklı bakışlar söz konusu. Bu konuda sözü, medya etiğiyle ilgili kitap çalışmasını sürdüren arkadaşım Dr. Doğan Tılıç'a bırakıyorum. Tılıç, kitaba yazdığı önsözde özel yaşam ve gazetecilik konusundaki teorik yaklaşımları ayrıntılarıyla değerlendirdi.

Sadece şunu vurgulamak istiyorum; hiçbir politikacı özel yaşamına dokunulamayacağı gerekçesiyle kendisini bir maskenin arkasına gizleyemez ya da olduğundan farklı gösteremez. Bu çaba içerisine giren bir politikacının kimliğini şeffaf hale getirme konusunda en önemli görev gazetecilere düşmektedir. "Maskeli Leydi"de bunu yapmaya çalıştım. Ancak bunu yaparken, Çiller'in yaşamına çeşitli zamanlarda giren dört kişinin adını kullanmamaya özen gösterdim. Politikacı olmayan bu kişilerin özel yaşamlarının sınırını ihlal etmemek amacıyla üçünün sadece önadını, birinin ise isim ve soyadının baş harflerini kullandım.

Önemli bir konu da kitapta Tansu ve Özer Çiller'den nasıl söz edeceğimdi. Gazeteci kitaplarında iki tür yaklaşım vardır. Ya Tansu, Özer gibi önadlar kullanılır. Ya da soyadları verilerek resmi bir tarz benimsenir.

Bu tarzlann dışına çıkarak, kahramanlarımı küçümsemeden ama resmi bir üslup da kullanmadan hitap etmenin bir yolunu bulmak istedim. Günlük yaşamda kullanılan dili örnek aldım. Türkiye'de insanlar birbirine çoğunlukla önadıyla seslenir, aralannda biraz resmi bir ilişki söz konusuysa hanım ve bey sıfatları devreye girer. Sadece politikacılara, başka bir deyişle büyük insanlara soyadlarıyla hitap edilir. Bu çerçeveden bakınca Tansu Çiller, üniversitedeyken Tansu idi. Politikaya girip bakan ve sonra başbakan olunca Çiller adıyla anıldı.

Kitapta bu dili kullandım. Politikaya girdiği DYP kongresine kadar Tansu, kongre sonrasında ise Çiller diye hitap ettim. Aynı mantıkla ilk dönemde yakın çevresinde olan diğer insanların da önadını kullandım. Politik dönemde ise tümünün soyadını verdim. Anlatımı karmaşık hale getirmemesi amacıyla Özer Çiller'den, Özer veya Özer Bey diye söz ettim. Böylece içerikteki nesnel yaklaşımı, biçime de taşımak istedim.

Elinizde tuttuğunuz kitap, bir önyargılar demeti değil, bir gazetecinin doğruya ulaşma çabasıdır. Tek hedefi de bir insanın yaşamöyküsünü gerçeğe en yakın biçimde anlatabilmektir...

Bu çalışma sırasında Hürriyet gazetesi yönetici, yazar ve muhabirleri, Hürriyet Haber Ajansı elemanları, yurtdışı bürolarının yöneticileri ile Ankara bürosundaki arkadaşlarımdan bilgi, belge ve moral destek aldım. Hürriyet ailesi ve yardım aldığım, ancak konunun özelliği gereği isimlerini sıralayamadığım onlarca insana teşekkür ediyorum.

Maskeli Leydi, kuşkusuz Tansu Çiller'in yaşamöyküsüyle ilgili ilk çalışma değil. Benden önce bu konuda yazılan kitap, dizi ve haberler, araştırma boyunca yoluma ışık tuttu, önümü aydınlattı.

Bu ülkede yaşayan insanların Çiller ailesi hakkında aydınlanmasına katkıda bulunabildiysem ne mutlu bana!

Haziran 1998/Ankara
Faruk BİLDİRİCİ

BEBEĞİN SENDEN GÜZEL....

O yılların İstanbulunda taşbebek az bulunur bir oyuncaktı. Hediye bebeği görünce dünyalar onun oldu. Çok sevindi. Geceleri onunla yatıyor; her fırsatta yatakhaneye gidiyor, kucağına alıp okşuyordu. Mümkün olsa gündüzleri derslere de bebeğiyle girecekti...

Bebekle bütünleştiği günler uzun sürmedi. Bir kız arkadaşı, bebeği okşadığı sırada yanına yaklaştı:

– Bebeğin senden güzel...

Tansu, bir an duraladı. Şaşırmıştı. Bir bebeğe baktı, bir de kıza. Hırsla bebeği duvara fırlattı. Taşbebek kırılmıştı. Yerden aldı. Entarisini yırtıp saçlarını çekiştirmeye başladı. Bir yandan da tepiniyor, ağlıyordu.

Arnavutköy Amerikan Kız Kolejinin koridorlarında yankılanan sesleri duyan öğretmenlerden biri koştu geldi. Bebeği kurtarmaya çalıştı.

– Kızım o bebek senin...(1)

Öğretmen, çığlıkların nedenini anlayamamıştı. Tansu'nun, kendi bebeğini kıskandığını bilemezdi. 10 yaşını geçmiş küçük kızın bu kadar hırs küpü olabileceğini tahmin edemezdi. Babasını da tanımıyordu, annesini de...

Oysa küçük kızı anlamanın yolu öncelikle babasını tanımaktan geçiyordu. Anne ve babanın yaşadıklarını, beklentilerini, düş kırıklıklarını ve kızına aktardıklarını bilmek önemliydi...

Babanın Düşkırıklıkları

– Sen büyüyünce Maliye Bakanı olacaksın...

Baba Hüseyin Necati, bu cümleyi sık sık tekrarlıyordu. Oğlu olsun istemişti, ama kızı olunca hedefinden vazgeçmemişti. Kızının büyük yerlere gelmesini istiyordu. Çünkü Hüseyin Necati, Mülkiye'de maliye okumuş, gazetecilik yapmış; valiliğe kadar yükselmiş; ama milletvekili olma hayalini bir türlü gerçekleştirememişti. Ömrü boyunca politikacılarla içli dışlı olan bürokrat, bir türlü o sınıfa atlayamamıştı...

Yaşamöyküsü, 1895'te Milas'ta başlamıştı. Telgraf Müdürü Nuri Efendinin büyük oğluydu. Milas'ta sadece ilkokul vardı. Ortaokulda okuması için İzmir'e gönderdiler. Lise eğitimine devam etmesi için aile, diğer çocukları Zeliha, Mesrure ve en küçük oğlu Emin'i de alarak hep birlikte İstanbul'a taşındı.

Ve Hüseyin Necati'nin Mülkiye günleri başladı. Vakit gazetesi sahiplerinden Hakkı Tarık (Us) velisi oldu, öğrenimi boyunca yardım etti. Çalışkan bir öğrenciydi.

1915'te iyi dereceyle mezun oldu. (2) Mülkiye'de okurken yaşını iki yıl büyüttürdüğü için bir ay sonra askere alındı. Yedeksubay oldu. 1. Dünya Savaşı yıllarıydı. Doğu Cephesinde savaşa katıldı. Küçük kardeşi Emin ile birlikte Ruslara esir düştüler. Yaklaşık 10 ay esir kaldılar. 17 Ağustos 1918'de yine kardeşiyle beraber kaçtılar. İstanbul'a ulaşmak için dereleri tepeleri, yürüyerek aştılar. Büyük bir nehirle karşılaşınca Emin, öne çıktı:

– Ağabey, ikimiz birden suya girmeyelim. Önce ben bir bakayım, ben geçtikten sonra sen gel.

Emin, fedakâr bir kardeşti. Önce o girdi suya. Derin olmayan, rahat yürünebilecek yerleri buldu. Hüseyin Necati, ondan sonra karşıya geçti. Emin'in üzerindeki iç çamaşırları bile ıslandı, kurutmak için çıkarmaya da fırsat bulamadı. İstanbul'a ulaştıklarında hastalandı. Sonra fazla yaşamadı...

Hüseyin Necati, İstanbul'a 17 Ağustos 1918'de ulaştı. Üç yıllık askerlik süresi sona ermişti. Terhis edildi...(3)

Sivil yaşama adımını attığında İstanbul, zor yıllarını yaşıyordu. Mütareke İstanbulunda gri bir hava egemendi. Gazeteci olmak istiyordu. Yine Hakkı Tarık Beye başvurdu. Vakit gazetesinde muhabir olarak işe girdi.

O günlerin İstanbulunda haber bulmak oldukça zordu. Muhabirlerin günlerinin büyük bölümü, Anadolu'daki gelişmeleri öğrenmeye çalışmakla geçiyordu. Sirkeci'de, Antalya ambarının bulunduğu sokağın başındaki kahvede oturup Kız Kulesini gözetliyorlardı. İngiliz karakol gemisi, Marmara ve Karadeniz'den gelen gemileri orada kontrol ediyordu. Gazeteciler, kontrolden çıkan gemilere gidip Anadolu hareketiyle ilgili bilgi, gazete, resmi tebliğ almaya çalışıyorlardı.

Genç muhabirler arasında müthiş bir dayanışma vardı. Haberleri söke söke alıyor; aralarında paylaşıyorlardı. Bir gün yine kahvede oturmuş, Kız Kulesi ve İngiliz gemisini seyrediyorlardı. Pineklemekten bıkmışlardı. Halil Lütfü (Dördüncü), "Haydi meyvehoşu da yoklayalım" önerisinde bulundu. Meyvehoş, Anadolu'dan meyve-sebze getiren motorlardı.

Aralarında iş bölümü yaptılar. Bir kısmı kahvede bekleyip gözlemeye devam edecek, bir kısmı "meyvehoş"a gidecek; sonra kahvede buluşup haberleri paylaşacaklardı.

"Meyvehoş"a gitme işini Hüseyin Necati, Talat Mithat ve Haydar Niyazi üstlendi. Üçü "meyvehoş"a yollandı. Önemli haberler topladılar.

Dönüşte deniz yolunu kullanmaya karar verdiler. Bir sandalcı ile pazarlık ettiler. 5 kuruşa anlaştılar. Kâğıthane gezintilerinde kullanılan türden ince uzun sandalla Sirkeci'ye doğru yola çıktılar. Köprü altından geçtikten sonra sandalcı ağız değiştirdi. "Deniz kırışık, hem de dalgalı." Niyeti pazarlığı bozmaktı:

– 5 kuruşa olmaz. 7.5 kuruş isterim.

Muhabirler, kabul etmediler. 5 kuruşa anlaşmış, yola öyle çıkmışlardı! Hatırlattılar. Sandalcı bir küfür savurdu. Hüseyin Necati, sinirlendi, ayağa fırladı. Gümüş saplı bastonunu tehditkâr biçimde salladı. Sandalcı da ayağa kalkarak ucu kancalı sopasını ona doğrulttu. Arbede çıktı. Dalgaların salladığı sandal bu hareketliliğe daha fazla dayanamadı, alabora oldu. İçindekiler denize döküldüler.

Hüseyin Necati ve sandalcı için sorun yoktu. Yüzme biliyorlardı. Yüzme bilmeyen Haydar Niyazi, sandala tutunmayı başarmıştı. En kötü durumdaki Talat Mithat'tı. "Müthiş bir gayret sarf ederek can havliyle suyun üstüne çıkmaya çalışıyor, denizin dibinden kendisini bir el çekiyormuş gibi tekrar batıyordu." (4) Bereket, bir gümrük sandalı yakından geçiyordu. İmdada yetişti. Denizdekileri toplayıp, Sirkeci İskelesine çıkardı. Ucuz kurtulmuşlardı...

Milletvekilinin Attığı Tokat

Hüseyin Necati'nin gazetecilik yılları güçlükler içinde geçti. Muhabirlikten, Vakit gazetesinin sorumlu yazıişleri müdürlüğüne kadar yükseldi.

Vakit gazetesi, Milli Mücadele sırasında Ankara'yı destekliyordu. Cumhuriyet ilan edilince gazetenin sahiplerinden Hakkı Tarık, Giresun Milletvekili seçildi.

Hüseyin Necati de onunla birlikte Ankara'ya geçti. Onun evinde kalıyordu. Artık Vakit gazetesinin Ankara Temsilcisiydi. Günlerinin çoğu Ulus'taki tek katlı ilk Meclis binasında geçiyordu.

Gözü kara yazılar yazıyor; genç Cumhuriyetin politikacılarını eleştirmekten çekinmiyordu. Aynı tavrını milletvekillerinin maaşlarının 200 liradan 300 liraya çıkarılması tartışmalarında da sürdürdü:

"200 lira, memleketin durumuna göre oldukça mühim bir paradır. Mebuslar, adaylıklarını koyarken maaşın 200 lira olduğunu biliyorlardı. Şimdi kendilerine tevdi edilen bütçeyi kendi menfaatlerine göre kullanmak istemeleri doğru değildir."

Maaş artışı isteyenleri, "şerefli Meclis"in büyük sıfatını zedelememeye çağırıyordu:

"Milletvekillerinin kendilerine teslim edilen bütçeyi çarçur etmeye hakları yoktur. Milletvekilleri bütçeyi kendi menfaatleri için kullanamazlar. Eğer kullanırlarsa Meclisin sıfatı zedelenir."

21 Ocak 1924 tarihli imzasız haber, maaş artışının Halk Fırkası'nın basına kapalı grup toplantısında kabul edildiğini duyuruyordu. "Halk Partisi, bugün saat bir buçukta içtima etti" cümlesiyle başlayan haberin son satırları, toplantıdaki tartışmaları yansıtıyordu:

"Ali Saib Bey, 'Yetişmiyor' diye ısrar etmiş ve ilave etmiştir ki:

– Zammı fazla görenler kendi dairelerine bağışlasınlar.

...Zamma aleyhtar olanlar mukabele ederek: 'Razıyız. Şerefliler, şerefsizler ayrılır' demişlerdir."

"Hususi muhabirimizden" rumuzunu taşıyan bu haberin yanında Kozan Milletvekili Ali Saib'in (Ursavaş) fotoğrafı yer alıyordu...

Vakit gazetesindeki haberi okuyan Ali Saib çok sinirlendi. Ankara İstiklal Mahkemesi Reisi Kılıç Ali ile birlikte Vakit muhabirini aramaya başladı. Tam bu sırada Vakit gazetesinin genç muhabiri İhsan Bey, Meclisin kapısından içeri girdi. İhsan (Arif) Beyi gören Ali Saib, hiçbir şey söylemesine fırsat vermeden iki tokat attı. "Sen nasıl olur benim sözlerimi yazarsın?"

İhsan Beyin papyonu kopmuş, yerdeki halının üzerine düşmüştü. Ayağa kalkmaya çalışıyor, bir yandan da bağırıyordu:

– Gazetedeki o telgrafı ben çekmedim!

Rauf Bey, gürültüler üzerine odasından çıktı. Olayı görünce Ali Saib'e döndü:

– Utanmıyor musun bacak kadar çocukla dövüşmeye!

Ali Saib, eline aldığı tabancasını beline sokup uzaklaştı. Haberi yazanın Hüseyin Necati olduğunu öğrenmiş; onu beklemeye karar vermişti...

Olup bitenlerden habersiz olan Hüseyin Necati, bir saat kadar sonra Meclisin kapısında göründü. Başkanlık odasının penceresinden onu gören Celal Nuri Bey, hemen yanına gitti. Olayı anlattı, uyardı:

– Sakın içeri girme, başına bir bela gelir. Ali Saib seni bekliyor.

– Bana kimse taarruz edemez.

Bu uyarıya aldırmadı. İçeri girdi, paltosunu vestiyere bıraktı. Koridorda bulunan Hakkı Tarık'ın yanına gitti.

Hüseyin Necati'yi içeri girmemesi için uyaran Celal Nuri, sonra Ali Saib'e gidip beklediği kişinin geldiğini haber vermişti! Ali Saib, bir hışımla geldi:

– Hüseyin Necati sen misin?

– Evet benim...

Ve yüzünde bir tokat patladı. Hemen yanında duran Hakkı Tarık, atik davrandı; o da Ali Saib'e bir tokat attı. Ali Saib, Hakkı Tarık'a dönünce bir tokat da Hüseyin Necati'den yedi. Ali Saib, iki gazetecinin arasında kalmıştı. Bu kez o hırpalanıyordu. Gürültüler arasında, koridorda bir çığlık yükseldi:

– Ali Saib'i dövüyorlarrr...

Derken, dönemin güçlü isimlerinden Kılıç Ali göründü. O da Hakkı Tarık'a bir tokat yapıştırıp kavgaya girdi. Fesler, kalpaklar, gözlükler yerlerdeydi. Milletvekilleri ve gazeteciler, alt alta üst üste boğuşuyor; birbirlerine vurup duruyorlardı. Araya giren bazı milletvekilleri kavgayı güçlükle yatıştırdılar.

Tokat olayı, aslında bardağı taşıran son damlaydı. Cumhuriyetin kurulmasından sonra İstanbul basını ve Ankara'daki yeni yönetim henüz birbirine ısınamamıştı. Uzun süredir yaşanan sessiz çekişme, ilk kez açığa çıkıyordu...

Hüseyin Necati, olayı protesto için gazeteci arkadaşlarını örgütledi. "Bu şahsımdan ziyade matbuata yapılmış bir hakarettir." Muhabirlerin tümü anlaştı. Üç gün İstanbul'a haber geçmediler. Ali Saib de işin peşini bırakmadı ve düello edebilmek için Meclise yasa önerisi verdi. Ama önerisini yasalaştırmayı başaramadı.

Mustafa Kemal, Kılıç Ali ve Ali Saib'in davranışını onaylamadı. Falih Rıfkı'yı, gazetecilerle milletvekillerini barıştırmakla görevlendirdi. Ankara'nın ünlü Fresko Lokantasında verilen barış yemeğinde Hüseyin Necati, konuşulanlara itiraz etmeye başlayınca Falih Rıfkı (Atay) susturdu:

– Dur bakalım, buraya yeni bir hadise çıkarmaya gelmedik. (5)

Yemekte, gönülsüz de olsa barış sağlandı. Bu yemeğin ardından Mustafa Kemal, önemli gazetelerin sahip ve başyazarlarını İzmir'e davet etti. İkdam'ın sahibi Ahmet Cevdet, Tanin başyazarı Hüseyin Cahit, Tevhid-i Efkâr'ın başyazarı Celal Nuri, Akşam'ın başyazarı Necmettin Sadak, Vatan'ın başyazarı Ahmet Emin, Tercüman-ı Hakikat'ın başyazarı Hüseyin Şükrü ve Vakit'in başyazarı Mehmet Asım'ın Mustafa Kemal ile 3 Şubattaki buluşması tam üç saat sürdü. İkinci buluşma, 5 Şubattaki akşam yemeğiydi. Mustafa Kemal, yemekte basından beklediklerini dile getirdi:

– Arkadaşlar, Türk basını milletin gerçek seda ve iradesinin kendisini belirtmesi şekli olarak Cumhuriyetin etrafına çelikten bir kale vücuda getirmelidir...

Mustafa Kemal, sözlerini basının önemini vurgulayarak noktaladı:

– Mücadele bitmemiştir. Gerçekleri milletin kulağına ve vicdanına lüzumu gibi ulaştırmakta basının vazifesi çok mühimdir. (6)

Bu yemekteri sonra İstanbul basınıyla, Ankara arasındaki sorunlar önemli ölçüde aşıldı. Meclisteki kavga gerilerde kaldı...

Ama yaşadıkları, Hüseyin Necati'nin belleğinde önemli bir yer tuttu. Tokat, sanki yüzüne değil, Ankara'ya dönük hedeflerine inmişti...

Gazetecilikten Kopuş

Birkaç ay sonra Cumhuriyetin başkentinden ayrılıp memleketinin yolunu tuttu. 9 Nisan 1924'te Muğla orta mektebinde göreve başladı. 20 lira maaşlı, tarih-coğrafya öğretmeniydi. Asıl hedefi bir gazete çıkarmaktı. Bu amacına bir yıl sonra Milas Belediyesinde "Komisyon üyesi" seçilince ulaştı. Bir şirket kurup, hisselerini satarak biraz para topladı. Hakkı Tarık'tan matbaa malzemeleri yardımı aldı. "Akyol" adıyla yerel bir gazete çıkarmaya başladı.

Gazete, yerel yöneticileri karşısına almaktan çekinmiyordu. İttihatçı olarak tanınan Hüseyin Necati, gazetedeki bir yazısıyla aynı çizgideki Muğla Belediye Başkanı Ragıp Beyi kızdırdı. Ragıp Bey, çarşının ortasında yakalayıp dövdü Hüseyin Necati'yi... (7)

Bu olay, gazetecilik düşlerine indirilen ikinci büyük darbeydi. Yazı yaşamını istediği çizgide sürdürmesinin mümkün olmadığını görmüştü. Mali sıkıntıları da bir türlü dinmiyordu. 1927 başlarında gazeteciliğe elveda dedi. Bu kesin bir vedalaşmaydı...

Memurluğun sakin ve güvenli limanına sığındı. Üç yıl kadar, düz bir memur olarak yaşadı. Politikacılarla, devlet büyükleriyle karşı karşıya gelmekten yılmıştı.

O sakin geçen yıllarda anladı ki, koptuğu sadece gazetecilik değildi. Gönül bağları, memleketi Milas'la da kopmuştu. Yeniden İstanbul'a yelken açtı...

Sekreterini Sevdi

Hüseyin Necati Bey, 1930'da İstanbul Belediyesinde müfettişti. Törpülenmişti. Maceralı, hareketli günleri geride bırakmıştı. Birbirine benzeyen rutin günlerin rehavetine terk etmişti hücrelerini...

30'lu yılların sonuna doğru yaşam denizinde küçük bir hareketlenme oldu. Küçük dalgalar, mutlulukla salındı. Memuriyette yükselme dönemi başlamıştı. 1937'de terfi etti. İstanbul Belediyesi Yazı İşleri Müdürlüğüne yükseldi.

Beş yıl sonra da Teftiş Heyeti Müdürü oldu. (8) Tek parti döneminin önemli memurlarından biri olmuştu. Ve artık bir sekreteri vardı.

Sekreteri Muazzez Hanım, o yılların korkunç hastalığı vereme yakalanan Hüseyin Necati Bey ile yakından ilgilendi. O iyileşene kadar hastanelere taşındı durdu. Duygusal bir yakınlaşma doğdu aralarında.

Müdür-sekreter ilişkisinin daha ötesine geçtiler. Sultanahmet'te, Hamam Sokaktaki iki katlı eve yapılan günlük ziyaretler, zamanla süreklilik kazandı. Aynı evde oturmaya başladılar...

Muazzez Hanım, Selanik doğumluydu. Ailesi, Balkan Savaşı yıllarında Türkiye'ye kaçmıştı. Dedesi olan Ali Paşa, kızı Misliye ve damadı Mustafa Hilmi Beyi, torunları Rıfat ve Muazzez'i bir gemiyle İzmir'e göndermişti. Aile önce İzmir'e yerleşmiş, oradan İstanbul'a göçmüştü. Mithat ve Meliha adlı iki çocukları daha olmuş; Hilmi Bey, Edirne'de Posta Müdürlüğüne başlamıştı. Hilmi Bey, savaş yıllarının sıkıntılı günlerinde tek teselliyi alkolde buluyordu.

Misliye Hanım, İstanbul'da yalnız kalmıştı. Üsküdar Arakiyeci Sokaktaki iki katlı tahta evde çocuklarını büyütmeye çalışıyordu. Selanik'ten gelirken, varlıklarının bir bölümünü yanlarında getirmişler; evi bu parayla almışlardı. "Halley" kuyrukluyıldızının adını soyadı olarak almak istemişler; ancak nüfus memuru yanlış yazınca soyadları "Halay" olmuştu.

Yalnızlık onun kaderiydi sanki. Kocası Mustafa Hilmi Bey, Cumhuriyet sonrasında geldiği İstanbul'da fazla kalmamış; akrabalarını görmek üzere gittiği İzmir'de ölmüştü. Siroz, genç sayılabilecek bir yaşta ölmesine neden olmuştu...

Misliye Hanım, zor durumda kalmış, sadece küçük oğlu Mithat'ı Harp Okuluna gönderip subay olarak yetişmesini sağlayabilmişti. Büyük oğlu Rıfat ve iki kızının tahsilleri yarıda kalmıştı. Muazzez, ailenin geçim sıkıntısından kurtulması için belediyede işe girmişti. Ailenin küçük kızı Meliha ise bir subay olan Refik Bey ile evlenip İstanbul'dan ayrılmıştı...

Maddi zorluklar içinde olan anne Misliye Hanım, kızının ilişkisine itiraz edememişti. Hüseyin Necati Bey, ailenin zor günlerden kurtuluş umuduydu...

DOĞUMDAN SONRA EVLİLİK

Hüseyin Necati Beyin küçük evi, ilk evliliği uzun sürmeyen küçük kız kardeş Meliha için de sığınak oldu. Meliha Hanım, 1942'de, iki yaşındaki küçük oğlu Atakan'ı kucağına alıp İstanbul'a döndüğünde annesinin yerine kız kardeşinin yanına yerleşti...

Hüseyin Necati, Meliha ve küçük oğlu Atakan'a sıcak davranıyordu. Atakan, el üstünde tutuluyordu. Savaş yılları olmasına rağmen minik çocuğun sıkıntı çekmemesine özen gösteriyordu. Üç odalı evin, misafir odasını onlara vermişlerdi.

Muazzez Hanımın hamileliği evdeki havayı değiştirdi. Evde az konuşan ve uzak davranan Hüseyin Necati, keyifliydi. Muazzez Hanımın bir dediğini iki etmiyordu. 24 Mayıs 1943 günü, bir kızları oldu.

Kumral bebeğe, Tansu adını verdiler. Mucize anlamına geliyordu. Necati Beyin annesinin adı olan Pembe de "göbek adı" oldu. Çocuk doğunca birlikteliklerini resmiyete dönüştürmeye karar verdiler. Gösterişli bir düğün yapmadılar. Nikâhları, 2 Aralık 1943'te sade bir törenle kıyıldı. (9) Evlendiklerinde, Necati Bey 48, Muazzez Hanım 34 yaşındaydı. Küçük bebekleri Tansu ise yedi aylıktı...

Ancak Tansu'nun doğum tarihi kayıtlara 23 Ekim 1943 olarak geçti. Anne babasının evlenmesinden sadece 39 gün önce doğmuş gibi gösterildi...

Annesi Sırtına Tahta Bağladı

Tansu doğunca, üç yaşındaki Atakan'ın pabucu dama atıldı. Evdeki tüm ilginin küçük bebeğe yönelmesini kabullenemeyen çocuk hastalandı. Eve çağrılan dönemin ünlü doktoru Fakoçelli, Atakan'ı muayene etti, ilaçlar verdi.

Atakan, uzun çabalardan sonra Tansu'yu kabullendi. Beşiğini sallayıp uyutmaktan hoşlanmaya başladı. Ağabeylik rolüne zamanla alıştı. Onu, Hamam Sokaktaki evin önünde diğer çocuklarla futbol ya da başka oyunlar oynarken koruyordu. Tansu, oyun oynarken hep mızıkçılık yapıyor; kavga çıkarıyordu. Çocuklar onun üzerine yürüyünce araya Atakan giriyordu. Öbür çocukların elinden güçlükle kurtulan Atakan eve döndüğünde annesinden azar işitiyor; bazen de dayak yiyordu:

– Neden kardeşini ağlattın? Neden onu korumadın?

Bazen ikisi birden dayak yiyorlardı. Bir keresinde komşuları İkbal Hanımın evine kahvaltıya gittiler. Tansu, bahçede kurulan masada tıka basa karnını doyurdu.

– İppal teyze, bizim evde hiç bu kadar güzel kahvaltı yok.

Tansu'nun bu sözlerini Atakan da destekledi. "Biz böyle kahvaltı yapmıyoruz." Kötü bir amaçları yoktu tabii ki.

Konuşmaları İkbal Hanımın da hoşuna gitti. Karşılaşınca annelerine de söyledi. Bunu duyan Muazzez ve Meliha Hanımlar, çok bozuldular. İkisi de çocuklarını patakladılar. Çocukların başkasının evinde kahvaltı yapmasını yasakladılar.

Tansu, annesine kızdığı zaman arka bahçedeki kümese saklanıyordu. Annesi bulduğu zaman da inatçılığı tutuyordu. İsteklerini sıralıyor; "Kabul etmezsen çıkmam" diye bağırıyordu...

Muazzez Hanım, annesinden gördüğü terbiyeyi kızına aktarıyordu. Tansu'yu sıkı bir disiplin altında tutuyordu. Ağlamasından nefret ediyordu. Onu, dik yürümeye ve bacaklarını

birleştirerek oturmaya zorluyordu. Dik yürümek onun için çok önemliydi; asaleti simgeliyordu.

Küçük kızını dik yürütebilmek için sırtına tahta bağladı. Tansu, sırtına bağlanan tahtadan, dik yürümeye alışarak kurtulabildi...

Tansucuğum, Sucuğum

Babası, erkek çocukta gerçekleştirmek istediği özlemlerinden vazgeçmemişti. O da küçük kızı baskı altında tutuyordu.

– Sen güçlü kadın olacaksın. İktisat okuyup büyük insan olacaksın.

Kızına masal anlatmak yerine İlyada ve Odessa destanından bölümler okuyordu. Fırsat buldukça kaptıkaçtı denilen türdeki makam arabasına bindirip gezdiriyordu. Arkası tahta olan makam aracı epeyce eskiydi.

Bu gezilere Atakan'ı da alıyordu. Onu kendi kızından ayrı tutmuyor; seviyordu. Yine de 1947'de sadece Tansu'ya bisiklet alabildi. Atakan, bisikleti kıskandı. Aralarında kavga çıktı. Tansu, Atakan'ı üç tekerli bisikletinin arkasına bindirmeyi zor kabul etti. Amiral Tafdil'in köşedeki evinin önünden, sokağın öbür ucuna kadar gidip geliyorlardı. Bisikleti hep Tansu kullanıyordu...

Teyzesi Meliha, evin nazlı bebeği Tansu'yu çok seviyordu. Tombul yanaklarını okşarken onu sucuğa benzetiyordu:

– Tansucuğum, pastırmam, sucuğum...

Muazzez Hanım, kardeşinin Tansu'ya düşkünlüğünü bildiği için birinci doğum gününde çekilen fotoğrafın üzerine Tansu'nun ağzından bir not yazdı:

"Sevgili teyzeme bir yaş hatırası / Tansu Çiller / 24.5.1944"

Annesinin el yazısı, Tansu'nun, 24 Mayıs 1944'te bir yaşında olduğunu kanıtlayan bir belge olarak yıllar sonrasına kaldı...

Sultanahmet'e Veda

Yıllar sonra Amiral Tafdil Sokak adı verilecek olan Sultanahmet'teki daracık sokaktan ilk ayrılan teyzesi oldu. İkinci eşi Hakkı Bey ile evlenen Meliha Hanım, oğlu Atakan'ı da alarak yeni eşinin evine taşınmıştı.

Onların ardından Çiller ailesi de Hamam Sokaktaki iki katlı evden ayrıldı. Gümüşsuyu'ndaki Ayaspaşa Ankara Palas apartmanına yerleştiler. Apartmanın altındaki Rus lokantası çok ünlüydü...

Tansu'nun sokakta geçen çocukluğu da o günlerde sona erdi. Babası, 1 Ekim 1949'da, Fındıklı'daki İsmet İnönü İlkokuluna kaydettirdi. Doğum tarihi, "Talebe Künye Defteri"ne 23 Ekim 19[illegible] olarak yazıldı. 110 numaralı öğrenci olan Tansu, okula adım attığında altı yaşındaydı. Tansu'yu okula, apartmanın kapıcısı getirip götürüyordu.

Hüseyin Necati Bey, artık Belediye Başkan Yardımcısıydı. O zamanlar Valilik ve belediye beraberdi İstanbul'da. Ünlü Vali Fahrettin Kerim Gökay, aynı zamanda belediye başkanıydı.

Hüseyin Necati, Fahrettin Kerim'e vekâlet ediyor; bazen konuşma metinlerini hazırlıyordu. Belediye Meclisi Daimi Komisyonu toplantılarını o yönetiyordu.

Herkesle iyi geçiniyordu. Mason Locasına girmiş, ilişki ağını genişletmişti. (10) Belediyede sıkı dostluklar kurmuştu. Evdekinin tersine dışarda hoşsohbet bir adamdı. Tespihini elinden bırakmadan tarihi fıkralar anlatmaya bayılıyordu. Önce kendisi kahkahalara boğuluyordu.

Daimi Komisyon üyelerinden Recep Bilginer'in de bu-

lunduğu bir ortamda anlattığı fıkra, politikacılara bakışını yansıtıyordu:

"Ünlü Mahmut Paşa, Fatih Sultan Mehmet'in itimat ettiği bir ulema imiş. Fatih, onu almış, nazırlık payesiyle İstanbul'u yönetmeye memur etmiş.

Fakat o vazifeye geçtikten sonra Fatih'in tavrı değişmiş. Daha evvel sofrasında bulunan, onunla sohbet eden insana, resmi davranmaya başlamış. Mahmut Paşa, Akşemsettin'e gitmiş:

– Ben bir zamanlar Fatih'in sofrasına oturur, kendisiyle sohbet edenler arasında bulunurdum. Fakat şimdi beni ayakta kabul ediyor, iş bittikten sonra benimle konuşmuyor, dışarı çıkarıyor. Bu da benim ağırıma gidiyor.

Akşemsettin de, Mahmut Paşanın yakınmasını münasip bir zamanda Fatih'e aktarmış. Fatih'in cevabı manidarmış:

– Hocam, o daha evvel ilim adamıydı. Fakat o siyaseti tercih etti, siyaseti tercih edince elbette ulemadan onu ayırdım.."

Padişah, bir devlet adamına, ulema gibi davranamazdı! Her ikisinin konumu aynı olamazdı. Politikacı ile memurun yeri farklıydı Hüseyin Necati Çiller'e göre...

Adnan Menderes'ten Torpil

Emekliliği hatırladıkça Hüseyin Necati'yi sıkıntı basıyordu. Zaten kıt kanaat geçinen bir memurdu. Emekli maaşı ile nasıl geçinecekti?

Sonunda bir çare buldu. "Memurluk hayatımı imza yetkisi olan bir yerde bitirirsem, daha yüksek emekli maaşı alırım." DP iktidarı, kendisi gibi CHP'li olduğu bilinen birine bu iyiliği yapar mıydı? Daha kısa süre önce herkesin ortasında Başbakan Adnan Menderes'in, DP'li milletvekillerine söylediği "Siz hilafeti bile getirebilirsiniz" yaklaşımına atıp tutmamış mıydı? (11)

Yine de DP'lilerden yardım istemekten başka çaresi yoktu. Herkesle iyi geçinen bir kişi olması o noktada çok işe yaradı. Demokrat Partili komisyon üyelerinden ricada bulundu:

– Beni bir valilik görevine tayin ettirebilir misiniz? Emekliliğime zaten az kaldı...

Rıcasını kırmadılar. DP Beşiktaş İlçe Başkanı ve Encümen üyesi Enver Kaya, yardımcı oldu. Menderes'e isteği iletti. "Kendileri dürüst ve sevilen bir memurdur. Emekliliğine fazla kalmadı."

Menderes, bir İstanbul gezisi sırasında onu çağırıp görüştü. Hüseyin Necati Bey, bu görüşmenin ardından valiliğe atandı. Hem de yakın bir kent olan Bilecik'e...

İstanbul dışında yaşamak Muazzez Çiller'i korkutuyordu. Evdeki eşyaları toplamayı ağırdan aldı. Birkaç ay gecikmeyle kocasının ardından Bilecik'in yolunu tuttu. Cumhuriyet Mahallesindeki vali konağına yerleştiler.

Hüseyin Necati, 28 Nisan 1953'te yeni görevine başladı. O yıllarda Bilecik küçücük bir kentti. Valinin küçük kızı Tansu, Edibali İlkokuluna 1953'teki yaz tatilinden sonra ekim ayında başladı. İlkokulun beşinci sınıfında büyük ilgiyle karşılandı. Kestane saçlı, tombulca kız çocuğu, hem öğrencilerin, hem de öğretmenlerin gözdesi oldu. Ne de olsa valinin kızıydı...

43'lü Gitti, 44'lü Döndü

Bilecik günleri uzun sürmedi. Ara seçimler, Hüseyin Necati'yi hareketlendirdi. O, milletvekili olmak istiyordu. Kararını zaten çok önceden vermişti. 2 Nisan 1954 tarihli dilekçeyi yazdı, imzaladı:

"Fiili hizmet müddetim 30 seneyi tecavüz etmiştir. Kanuni zamlarıyla beraber bu müddet 35 seneyi geçmektedir.

Emekli Sandığı kanununa tevkifan emekliye ayrılmamı talep ve rica ederim."

Aslında hizmet süresi 30 yılı doldurmamıştı. Ama birkaç yıl önce çıkan bir yasadan yararlanarak yedeksubaylıkta geçen süreyi borçlanmıştı. Pürüz çıkmadı. Valiliği noktalamış, emekli olmuştu.

Muazzez Hanım ve Tansu, iki gün içinde İstanbul'a geri döndüler. Tansu, öğretmeni Semiha Hamamcıoğlu'na apar topar veda etti. Diplomasını Bilecik'ten almak istemiyordu. İstanbul'un kalburüstü ailelerinin okuduğu eski ilkokuluna 5 Nisanda yeniden başladı. Demokrat Parti iktidarı, İsmet İnönü adını değiştirmiş, eski okulunun adı Namık Kemal İlkokulu olmuştu.

Fakat bu kez "Öğrenci Kütüğü"ne doğum tarihi farklı yazıldı: 23 Ekim 1944. Bilecik'e 1943'lü gitmiş, 1944'lü olarak dönmüştü. (12) Babası doğum tarihini değiştirmiştil Böylece kızının evlilik öncesi doğduğu gerçeğinin üzerini örtmüştü! Bu değişikliğin milletvekili adaylığı öncesinde yapılması ilginçti!

Tansu'nun doğum tarihi ilkokula başlarken kaydedildiği eski defterde hâlâ 1943 olarak görünüyordu! Defteri yok etmek mümkün değildi!

Onun için yeni kayıt sırasında, eski defterdeki "3"ün üzerini "4" rakamıyla kapatmaya çalıştılar. Ancak bu işlem sırasında dolmakalemin rengine dikkat etmemek gibi küçük bir hata yaptılar! İlk kayıt sırasında mavi dolmakalemle yazılan "3"ün üzerine siyah mürekkepli kalemle "4" yazdılar. Dikkatli bakan gözler, altta kalan mavi "3"ü hemen fark ediyordu...

Emekli İkramiyesiyle Kampanya

Hüseyin Necati ise 24 yıl önce ayrıldığı kente, Muğla'ya büyük umutlarla döndü. Parti seçmekte hiç tereddüt etmemiş, CHP'ye başvurmuştu.

Menderes, Hüseyin Necati Çiller adını CHP'nin Muğla adayları arasında görünce şaşırdı. Avukat Ahmet Arıkan ve Prof

Rebi Barkın'ın ardından üçüncü sıradaydı. (13) Hüseyin Necati'nin vali olması için rica eden partili arkadaşlarına serzenişte bulundu:

– İşte bana tavsiye ettiğiniz adam...

Menderes'in tepkisinin büyümesini seçim sonuçları önledi. CHP, Muğla'da seçimi kaybetti; altı milletvekilliğini DP'ye kaptırdı. CHP'nin ağır topları hüsrana uğradı...

Tüm düşleri yıkılmıştı. Hüseyin Necati, Milas'taki babaevini son kez ziyaret etti. Akrabası Şakir Yağcı'ya döndü:

– Bana bak Şakir, üzerinde oynadığım taşlar aynen duruyor. Eğer bu ev satılırsa ben almak isterim, bana haber verin. (14)

Tamamı 12 bin lira (4285 dolar) olan emekli ikramiyesinin önemli bir bölümünü seçim kampanyasında harcamıştı. Birikiminin çoğunu tüketmiş, yenilmiş bir kişi olarak ayrıldı doğduğu kentten...

Gözleri dolmuş, omuzları çökmüştü...

Mendelssohn Hayranı

Politikadan kopmamaya kararlıydı. İstanbul'a döndükten sonra CHP saflarındaki yerini korudu. CHP İstanbul İl Yönetim Kurulu üyesi oldu. Sonra, CHP İstanbul İl Danışma Kuruluna geçti.

Geçim sıkıntısını iliklerinde hissediyordu. Vali iken aldığı 1000 liralık maaş, 610 liraya düşmüştü. Valilikten emekli olmasına rağmen emekli maaşı yetersizdi. O parayla geçinmesi zordu.

İstanbul'un köklü ailelerinden Akerler imdadına yetişti. Çimento ve çivi fabrikaları olan Akerler, aynı zamanda gayrimenkul zenginiydiler. Abdullah Aker'i Belediye Meclis üyeliğinden tanıyordu. Hasan Tahsin Aker ve Hüseyin Hüsnü Aker

kardeşlerin işlerini yöneten Sami Şehbenderler ile sıcak ilişkiler içindeydi. O da kendisi gibi masondu.

Denizcilik Bankası Genel Müdürlüğü de yapmış olan Şehbenderler, İstanbul'un –eskilerin tanımıyla– 'biblo' adamlarından biriydi. Saygın bir kişiydi. Hüseyin Necati, onun da yardımıyla Akerlerin bürosunda çalışmaya başladı. Belediye ve diğer kamu kuruluşlarındaki işleri takip ediyordu.

Akerlerin Gümüşsuyu'ndaki apartmanında oturmaya başladılar. Hüseyin Necati artık yaşlıydı. Eski hastalığının nüksetmemesi için yiyip içmesine dikkat ediyordu. Yemekleri her gün evden sefertasıyla gönderiliyordu.

En büyük keyfi, "romantik ruhun bestecisi" olarak tanımlanan Mendelssohn'u dinlemek ve arada bir o yıllarda İstanbul'da yeni açılan saunaya gitmekti...

BİZİM DE ARABAMIZ VAR

Arnavutköy Kız Koleji, Tansu'nun yaşamında gerçek bir dönüm noktasıydı. Karakterinin önemli bir bölümü orada şekillendi.

Koleje, 1954 yılında adım attı. Bambaşka bir evrenle karşılaşmıştı. Zengin çocukları ve Amerikan kültürü. Namık Kemal İlkokulunda gördüğüyle hiç ilgisi olmayan farklı bir eğitim tarzı. Üstelik yeni bir sosyal çevre...

Yatılı öğrenciydi. Anne babasından uzaktı. Yabancısı olduğu dünyada bir başına kalmıştı. Yeni girdiği çevrenin Tansu üzerindeki ilk etkileri olumsuzdu. Küçük yalanlar başladı. Arkadaşlarından altta kalmamaya, zengin görünmeye çalışıyordu...

Okulda dersler her gün 15.00 sularında sona eriyordu. Öğrencilerin çoğu zil sesiyle birlikte yatakhaneye koşuyor; üzerindeki formayı çıkarıyordu. Ders çalışma saatlerinde kıyafet serbestti. Tansu ise çoğunlukla formayla dolaşıyordu. Giysilerinin zengin çocuklarının yanında sönük kalmasından endişe ediyordu:

– Ben formayla dolaşmayı çok seviyorum...

Nadiren formayı çıkardığında volanlı elbiseler giyiyordu. O dönemde moda olan geniş, kabarık etekli, gösterişli elbiselerden...

Annesi hafta sonlarında onu eve götürmek için geliyordu.

Kızını beklerken, sınıf arkadaşlarını tek tek sorguluyordu. Kim hangi dersten hangi notu aldı? Tansu'nun sınıftaki durumu ne?

Tatil dönüşünde arkadaşlarının çoğu, kolejin tepedeki binalarına kadar özel araçlarla gelirken, Tansu, sahildeki giriş kapısından binalara kadar olan yokuşu annesiyle el ele yürüyerek çıkıyordu. Okula girdikten sonra arkadaşlarını inandırmaya çalışıyordu:

– Bizim de arabamız var. Ama annem benimle birlikte yürümek istediği için arabayla gelmiyoruz.

Kimseyi inandıramıyordu. Çünkü yalan alışkanlığını kısa sürede fark etmişlerdi...

İnönü ile Mayolu Fotoğraf

Yaz aylarında birçok İstanbullu gibi Çiller ailesi de adalara gidiyordu. Çoğunlukla Heybeliada'yı seçiyorlardı. Heybeliada, o zamanlar gözde bir mekândı. Halide Edip gibi İstanbul'un ünlü simalarının uğradığı sayfiye yerlerinden biriydi.

İnönü de çivileme denize girmek için Heybeliada sahillerini seçiyordu. İnönü ile karşılaşmak CHP'li aileyi heyecanlandırıyordu. Tansu, annesi ve Atakan, 1956 yazında sahilde mayolarıyla güneşlenirken İnönü'yü görünce yanına koştular. İnönü, kadınların birlikte fotoğraf çektirme ricasını kırmadı.

Fotoğrafa, Atakan da katıldı. O yaz teyzesi de Heybeliada'ya gelmişti. Ama CHP Kadın Kollarında çalışan Meliha Hanım, o sırada sahilde değildi. Büyük bir talihsizlik eseri evde kalmıştı...

Çiller ailesi, adada, bir konağın müştemilatında kalıyordu. Yaz boyunca Muazzez Hanımın yakın arkadaşı Maşuka Hanımın konağının giriş bölümünü kiralıyorlardı. Bir konak sahibi olmak kolay değildi.

Yine de Tansu, denize girerken karşılaştığı okul arkadaşlarına konağı gösteriyordu:

– İşte bizim konağımız. Orada kalıyoruz.

Arkadaşları dudak büküyordu...

İlk Başarısızlığın Bedeli

Yaşamındaki ilk başarısızlığı altıncı sınıfta yaşadı. İlk dönem dersleri kötüydü. Babasının, bu başarısızlığını öğrenmesi evde büyük bir felakete neden oldu.

Hüseyin Necati, bezik ya da poker oynarken yenilmeyi bile içine sindiremezdi. Yenildiği her oyun sonrası sinirleri tepesine çıkar, evde küçük bir deprem yaşanırdı. Kızının başarısızlığını da kabullenemedi. Bu bir onur meselesiydi. Tansu'yu azarlayıp cezalandırmakla kalmadı. Okula gidip hocalarıyla görüştü. Uzun süre Tansu'nun başında her an iniverecek bir balyoz gibi bekledi.

Annesi de babasından geri kalmadı. Nasıl olur derslerine yeterince çalışmazdı? O, diğer çocuklardan daha zekiydi! Daha güçlüydü!

Anne ve babasının o günlerdeki yoğun baskısı, Tansu'ya ağır geldi. Bir daha aynı duruma düşmemek için inanılmaz bir hırsla yüklendi derslere...

Tansu'nun kişiliğinde önemli bir yer tutan "başarısızlık fobisi" o günlerde şekillendi. Bu fobi onu yaşamı boyunca gölgesi gibi izledi. Yenilmemek için tüm gücünü, tüm olanaklarını sonuna kadar kullanmasının kaynağı buydu...

Hayal Dünyası Genişti

Her zaman en önde olmayı, fark edilmeyi istiyordu. Fark edilme tutkusu, kendini önce derslerde gösterdi. Parmağı hep havadaydı. Hangi hoca bir soru sorsa, Tansu'nun eli hemen kal-

kıyordu. Sınıfta aktif bir öğrenciydi. Amerikalı öğretmenler de bundan hoşlanıyorlardı. Hocalar için sürekli gülümseyen sevimli bir öğrenciydi.

Belli bir konu verilip üç beş dakika konuşması istendiğinde hiç zorluk çekmiyordu. Hatta konuşmasının istenen süreyi aştığı bile oluyordu. Hayata ve gelecekte yapacaklarına dair iddialı tespitlerde bulunuyordu. Hayal dünyası epeyce genişti. İngilizcesi de iyiydi. O nedenle Bayan Updegraff'ın derslerini sürekli ayağa kalkarak kaynattığı da oluyordu...

İkinci dil olarak seçtiği Almancayı çabuk kavramıştı. Sözlü notları her zaman yazılı notlarından daha ilerdeydi. Kolejdeki Amerikan sistemi, başarılı öğrenciyi destekliyordu. Her ay "Şeref listesi" hazırlanıyor; başarılı öğrenciler, fotoğrafları asılarak ilan ediliyordu. Not ortalamaları 7.5'tan yukarı olanlar listeye girebiliyordu. Bu listede en çok Füsun'un fotoğrafı görülüyordu. Tansu'nun fotoğrafı zaman zaman duvara asılıyordu. Çalışkan bir öğrenciydi.

En sevdiği öğretmen, Bayan Beckey'di. Çünkü matematikte başarılıydı. Aynı şekilde geometri ve biyolojide sınıfın iyilerindendi. Bu dersleri dikkatle dinlerdi. Edebiyat derslerini ise sevmiyordu.

Odayı Paylaşacak Kimse Bulamadı

Tansu, derslerde başarılı olmasına başarılıydı ama arkadaşları arasında hiç sevilmiyordu. En büyük neden dizginleyemediği hırsıydı!

Kötü örnekler çoktu. Bir arkadaşının güzel, gözalıcı giysisini çekemeyip gizlice makaslaması ya da üzerine mürekkep dökmesi artık kimseyi şaşırtmıyordu...

Arkadaşından aldığı defterin kimi sayfalarını yırtıyordu. Amaç, onların kendisinden yüksek not alamamasıydı. Kimi sı-

navlardan önce o dersten iyi olanların defterleri, kitapları kayboluyordu. Bir keresinde yakalandı da. Dolabından çıkan, başkasına ait kitap ve defterlere karşı savunması hazırdı:

– Ben almadım. Ben diğerlerinden zeki ve güzel olduğum için başkası koymuştur.

Yakın arkadaşı çok azdı. En çok Pervin ve Kezban ile birlikte oluyordu. Sınıfın çoğunluğu ondan uzak duruyordu. Bu durum, kolejin son sınıfında küçük yatakhanelere geçerken problem oldu. Okul yönetimi herkese oda arkadaşını seçebileceğini söyledi. Ama kimse onu seçmedi. Aynı odada kalmak isteyen yoktu. Odayı, alt sınıflardan, tanımadığı bir kızla paylaşmak zorunda kaldı.

Son sınıfa gelene değin böyle bir sorun olmamıştı. Daha önceki yıllarda daha büyük, 20'şer kişilik yatakhanelerde kalmışlardı. Sınıf arkadaşları ne kadar dağınık olduğunu yakından gözlemişlerdi...

Kolej, öğrencilerini Amerikan kültürüne açıyordu. Müslümanlık konusunda hoşgörülü bir ortam söz konusuydu. Ramazanlarda isteyenlere gece sahur yemeği çıkardı. Tansu, sahur yemeklerine katılmıyor, oruç tutmuyordu.

Dans Partileri

Amerikan Koleji, o yıllarda iki ayrı kampüsten oluşuyordu. Kız Koleji Arnavutköy'de, erkek öğrencilerin gittiği Robert Kolej ise Bebek'teydi. Boğaz kıyısında birbirine bakan iki yeşil tepenin üzerinde yükselen tarihi taş binalar...

Ayrı binalarda okuyan kız ve erkek öğrenciler sık bir araya geliyorlardı. Kulüp faaliyetleri kapsamında dans partileri, yemekler, çaylar düzenleniyordu. Amerikan eğitim sistemi, kız ve erkek öğrencileri çeşitli vesilelerle ortak mekânlarda buluşturmayı amaçlıyordu.

Dans partileri büyük ilgi görüyordu. Okul yönetimi, çoğunlukla Amerikan folk dansını yeğliyordu. Romantik danslar ilgi görmüyordu. Kovboy müziğinin keyifli, tempolu melodisi ortamı ısıtıyordu.

Hemen her ay düzenlenen bu partilerde kavalye seçimi sıkı kurallara bağlanmıştı. Kızlar, erkekler tarafına gidecekleri zaman önceden liste gönderiyorlardı. Erkek öğrenciler de dans etmek istedikleri kızların adını yazıp bir kutuya atıyorlardı. Bir kıza, birden fazla kavalye talipse kura çekiliyordu. Erkek öğrenciler, Kız Kolejine giderken yine aynı sistem uygulanıyordu. Bu kez kızlar, erkekleri seçiyordu.

İlk yıllarda, Tansu ne zaman Robert Koleje gitse, onu hep aynı kavalye karşılıyordu: Fahri Talip. Tansu'dan bir iki yaş büyüktü. Ama onu güzel ve akıllı buluyordu. Fahri'nin en büyük avantajı, Öğrenci Birliği yönetiminde olmasıydı. Yönetici gençler, istedikleri kızı kurasız seçebilmeleri için birbirlerini kolluyorlardı.

Fahri, kendini kuraya katmıyor; her seferinde Tansu'yu seçiyordu. Tansu, bu duruma itiraz etmiyordu. Diğer kızlar, beğenmedikleri bir erkek ile eşleşince son anda 'Hastayım, gelemiyorum' mazeretini bildiriyorlardı. Hatta bir ara bu durum o kadar yaygınlaştı ki, kavalyelerini kızlar otobüsten inerken açıklamaya başladılar. Böylece önceden mazeret bildirip gelmemelerini önlediler...

Tansu, hiç hastalık gerekçesini öne sürüp gelmemezlik etmedi. Anlaşılan kavalyesinden memnundu. Birlikte uyumlu dans ediyorlardı. Yemek sohbetleri güzeldi.

Ancak Kız Kolejindeki partilerde birlikte olamıyorlardı. Orada Fahri'nin bir taliplisi vardı. Maalesef, o da Öğrenci Birliğinin yönetimindeydi ve kuraya katılmıyordu...

Fahri'nin Tansu'ya kavalyeliği 1959'a kadar sürdü. O yıl Fahri, kolejden ayrılıp Londra'ya gitti...

Annenin Teyzeye Oyunu

Anneannesinin ölüm haberi Tansu'dan gizlenmişti, "üzülmesin" istenmişti. Aylar sonra öğrendiğinde beklendiği kadar çok etkilenmedi. Ölümü sessiz karşıladı.

Anneannenin cenaze töreni tatsız geçmişti. Misliye Hanımın ölümünden birkaç yıl önce iki kızı birbirine düşmüştü. Kızları Muazzez ve Meliha arasındaki anlaşmazlığın nedeni annelerinin oturduğu ev ve altındaki dükkândı.

Muazzez, küçük bir uyanıklık yapmış; annesinin ölümünden önce ev ve dükkânın tapusunu üzerine geçirmişti. Annesi Misliye Hanımın akli dengesinin yerinde olmadığı gerekçesini kullanmıştı. Üsküdar'da, Arakiyeci Sokaktaki ahşap evi kardeşine kaptıran Meliha, çok kızmıştı.

– Annem o evi Atakan'a bırakmak istediğini söylemişti. Ev, torununun hakkıydı.

Atakan, anneannesinin sözlerini hatırlıyordu. Anneannesi, "Ben ölünce bu ev senin" demiş, öğütler vermişti:

– Bak oğlum, sen oku, iş güç sahibi ol. Deden Hilmi Bey gibi çapkınlık da yapma, içkiye alışma.

Aslında Misliye Hanımın sözlerini tüm aile biliyordu. Tansu da duymuştu. Hatta bir iki kez sohbet sırasında evin Atakan'a verilmesi gerektiğini söylemişti:

– Atakan ağabey, şu ev işini halledelim. Orası senin hakkın.

Devir işlemi bir türlü gerçekleşmedi. Annesi Muazzez Hanımın ölümünden sonra da ahşap ev ve dükkân, Tansu'ya miras kaldı. Binayı sahiplenen Tansu eski sözlerini unuttu...

Ama çok değerli olmayan binayla da ilgilenmedi. Kendi haline bırakılan bina zamanla çürüyüp yıkıntı halini aldı. Karacaahmet Mezarlığı yakınında olması evin adının "Perili Köşk"e çıkmasına neden oldu...

27 Mayıs Sevindirdi

1960 yılının ilk aylarında Demokrat Parti iktidarının sonunun yaklaştığı hissediliyordu. Ülke, çalkantılı bir ortamdan geçiyordu...

Tansu, o yıl solcu öğrencilerin ağırlıkta olduğu Türk Talebe Birliğine ilgi duydu. DP iktidarına karşı Ankara'da yapılan ünlü "555 K" gösterilerine destek için İstanbul'da düzenlenen mitinge de katıldı.

DP iktidarına karşı oluşan atmosferi evde daha yoğun yaşıyordu. Babası, onu CHP'nin toplantılarına götürmese de DP iktidarına karşı duyduğu tepkinin giderek arttığını konuşmalarından anlıyordu. Babası, fanatik bir Halk Partiliydi; Menderes'ten, hükümetin her icraatından nefret ediyordu.

27 Mayıs harekâtı, Hüseyin Necati'yi çok sevindirdi. Askerlerin idareye el koyduğunu sabahın erken saatlerinde radyodan öğrenince dünyalar onun oldu. Karısıyla kızını uyandırdı. 27 Mayısı büyük bir coşkuyla kutladılar. Evde, uzun süre bayram havası esti...

Darbenin lideri Cemal Gürsel, koleji ziyaret etti; öğrencilere hitaben bir konuşma yaptı. Robert Kolejde de olağanüstü bir hava yaşandı. Her yıl düzenlenen geleneksel balo, 27 Mayıs nedeniyle gecikti.

İLK AŞK

Kolej, kültürel ve sportif etkinlikler açısından zengin bir okuldu. Tansu ilk yıllarda bu etkinliklere uzaktan bakıyordu. Her şeyi eleştirmeyi yeğliyordu. Sadece piyanoya ilgi gösteriyordu. Babası, piyano öğrenmesi için özel bir hoca tutmuştu.

Gariptir, ağlamaktan nefret ediyordu. Yine de zaman zaman melankoliye kapılmaktan kendini alamıyordu. Sonraki yıllarda değişti; daha aktif bir öğrenci haline geldi. Klasik müzik kulübüne üye oldu; sanat kulübüne başkanlık yaptı. "İzlerimiz" dergisinde görev aldı. Bir dönem, Talebe Birliği yönetimine seçildi. Seçim yarışı asıl olarak başkanın etrafında dönüyor; yönetim kurulu üyeleri aldıkları oy sırasında göre belirleniyordu.

Voleybol oynamaya başladı. Sınıf takımında oynarken servis atışları her zaman yerini bulmuyordu. Sevin Okyay ve Leyla Uzman, takımın etkili oyuncularıydı. Pasör olarak oynayan Zeynep Güvengil de başarılı bir voleybolcuydu. Bir ara Zeynep'in ders notlarının ortalaması 7'nin altına düştü. Okul yönetimi, dersleri bozulan öğrencilerin spor takımlarında yer almasına izin vermiyordu. Zeynep o nedenle bir süre okul takımından uzak kaldı.

Tansu, bu boşluk döneminde okul takımına girdi. Voleybol oynadığı günlerden geriye kalan sınıf takımının 1962'deki şampiyonluk fotoğrafı. Fotoğrafta Tansu en önde, şampiyonluk flaması da elinde. O flamayı kapıp öne geçerken, takım kaptanı Hülya Özaçık, arkada kalmıştı...

Dansla Başlayan Arkadaşlık

En çok ilgi duyduğu sanat dalı tiyatroydu. Drama kulübüne girdi. İlk oynadığı, Percy & Denham'in yazdığı "Ladies in retirement" (Emekli Bayanlar) oyunuydu. "Lucy Dilham" rolündeki Tansu, başroldeydi...

Ardından Eugene Ionescu'nun "Jack veya İtaat" adlı oyununda rol aldı. Sürrealist oyunda, başrolü Efe Uçarer adlı bir öğrenci oynuyordu.

Tansu, "Roberta Ana", Yurdakul ise "Jack Baba" rolündeydi. Varoluşun ve yaşamın anlamsızlığını anlatan oyun, iki aile etrafında dönüyor; Roberta ailesi kızlarını, Jack ailesinin oğluyla evlendirmeye çalışıyordu. Jack ailesinin oğlu, kendisine gösterilen ilk kızı beğenmiyordu.

– Hayır beğenmedim. Bu kız yeterince çirkin değil...

Roberta ailesinin ikinci kızını "yeterince çirkin" bulup evleniyordu. "Roberta Ana" rolündeki Tansu, kızlarının Jack'e tanıtılması sırasında sahneye giriyordu. Replikleri kısaydı. "İnşallah olur" ya da "Umarım evlenirler" gibi kısa cümleleri tekrarlıyordu her sahneye girdiğinde...

Grup, tiyatrodan kalan zamanlarda da buluşuyordu. Hatta kimi hafta sonları ev partilerinde bir araya geliyorlardı. Bir hafta sonu da Nuri adlı arkadaşlarının evinde bir parti düzenlenmişti. Kalabalık bir partiydi. "Haydi dans edelim" dendiğinde Yurdakul, Boğazın ışıltılı sularını seyrediyordu. Oysa salondaki gençler kendilerini slow müziğin ritmine kaptırmışlardı bile...

Yurdakul, bir ara salona döndü. Kenarda oturan bir kız gözüne çarptı. Yalnız başınaydı. Yurdakul, ona yöneldi. "Benimle dans eder misin?" Gülümsedi, ayağa kalktı. "Evet."

Gece boyunca hiç ayrılmadılar. En çok dans eden çiftlerden biriydiler. Parti noktalandığında, aralarında sıcak bir arkadaşlık doğmuştu. Gecenin sonunda el eleydiler...

Ertesi hafta telefonlaşmaya başladılar. Yatakhane telefonları Tansu ve Yurdakul'un arkadaşlığına tanıklık ediyordu. İlk armağan Tansu'dan geldi. Bir zarf içerisinde birkaç Amerikan sigarası. Yurdakul sigara içiyordu çünkü...

Hafta sonları birlikte çıkıyorlardı. Arkadaşlıkları, okulda duyulmuştu. Provalarda da birbirlerine yakındılar.

Ankara'ya Tiyatro Gezisi

Ayla Alpöge'nin sahneye koyduğu ve dokuz öğrencinin rol aldığı oyun çok beğenildi. Drama kulüpte, "Haydi bir turne yapalım" dendi.

1961 Nisanında bir gün trenle Ankara yolculuğuna çıktılar. Üçüncü mevkide, tahta koltuklarda seyahat ediyorlardı. Yurdakul, zaten Ankaralıydı. Sonradan İstanbul'a gelmişti. O sakindi. Ama Tansu çok heyecanlıydı; ilk kez İstanbul'dan bu kadar uzağa çıkıyordu.

TED Koleji salonunda sergiledikleri oyun, orada beğenildi. Uzun süre dinmeyen alkışlarla büyülenmişlerdi. İçlerinde sevinç volkanları patlıyor; serseme çeviriyordu onları.

Dönüşte motorlu trene bindiler. Trenin sahanlığında durmuş, keyifle etrafı seyrediyorlardı. "Anlat bakalım" dedi Yurdakul...

– Sen nasıl bir insansın? Nasıl büyüdün?

Tansu, manzaradan güçlükle koptu; Yurdakul'a döndü. Rüzgârdan uçuşan saçlarını eliyle tutuyordu. Gözlerindeki pırıltı sesine yansıdı; şıkır şıkır bir sesle konuştu:

– Hayatımda mutlu bir olay oldu. Ankara'ya geldim...

Sözcükler ağzından güçlükle dökülüyordu. Mutluluğu yudumluyor gibiydi. Gözlerini yine öbür yana çevirdi...

Ankara turnesinin başarısı, Robert Kolejde alkışlarla karşılandı. "Jack veya İtaat", İstanbul Sanat Festivalinde de sergilendi.

Tansu, son olarak da "I remember mother" (Annemi Anıyorum) adlı oyunda rol aldı.

Nazmi'nin Meyhanesinde Veda

Buluşmalar, Ankara gezisinden sonra sıklaştı. Saatlerce birlikte oluyorlar, hava kararırken, Yurdakul, Tansu'yu Gümüşsuyu'ndaki evin az ötesine kadar getirip bırakıyordu. El ele dolaşıyorlardı.

Bir kezinde nerede buluşacaklarını ve oraya nasıl gideceklerini konuşuyorlardı. Yurdakul, "Tamam" dedi. "Ben tramvayla gelirim." Tansu, itiraz etti:

– Hayır, arabayı göndereyim. Seni şoför alsın.

– Arabanız ne marka?

– Cadillac...

Müthiş! O dönemde Cadillac'ın süksesi büyüktü! Başbakanların makam arabası Limuzin Cadillac'tı. Babasının yanında çalıştığı Akerlerin Cadillac bir arabası vardı...

Yurdakul, yine de tramvayla gitti buluşmaya. Nedense Tansu, hiçbir buluşmaya Cadillac ile gelmedi...

Beş ay kadar süren beraberlik sırasında tartıştıkları da oldu. Bir telefon konuşmasındaki tartışmanın ardından Yurdakul, özür diledi:

– Affedersin, sana kaba davrandım.

Tansu, biraz yumuşadı; ama yine de bu kabalığı unutamayacağının altını iyice çizdi:

– Hiçbir şey affolmaz. Küllenip, unutulsa bile olan olmuştur...

Yurdakul'u rahatsız eden bir gelişme daha olmuştu. Tansu, yakın arkadaşlarından kendisini araştırmıştı. "Yurdakul nasıl biri? Ailesi nasıldır?" Bunu duyan Yurdakul, böylesine sorularla araştırılmaktan tedirginlik duymuştu.

Yurdakul, Tansu'dan ayrılmaya karar vermişti. Bir mayıs günüydü. Son kez, Nazmi'nin meyhanesinde buluşacaklardı. Yurdakul, bir veda hediyesi seçmekte zorlandı. Uzun gezinmelerden sonra bir kolye buldu, aldı. Tansu, kolyeyi görünce çok sevindi.

"Aaa, benim ikizler burcundan olduğumu nereden biliyorsun?"

Bilmiyordu, tamamen bir tesadüftü... O gün Yurdakul rakı içti, Tansu da bira...

Yıllarca birbirlerini ne gördüler, ne aradılar. Ta ki, 1980'lere kadar... Yurdakul, Paris'e gidiyordu. Havaalanında önünden geçen bir kadın dikkatini çekti. Ayağını incitmiş, topallıyordu. "Tansu" dedi. Kadın döndü, baktı. Tanımıştı. "Aaa, nasılsın, iyi misin?" Ayaküstü sohbet ettiler. Ne yapıyorlar, Paris'teki toplantılar nasıl geçiyor gibi şeyler konuştular.

Uçakta Yurdakul arkaya, sigara içilen bölüme oturdu. Az sonra Tansu geldi. "Haydi seninle bir içki içelim" dedi, gülümsedi.

– Seninle içki içmek güzeldi. Öyle hatırlıyorum...

İçkilerini yudumladılar. Paris'e kadar birlikte yolculuk ettiler. Sonra yolları yine ayrıldı...

Şömine Özer ile Tanışma

Tansu'nun, Robert Kolejin spor kulübü (Brotherhood Sportsmanship Clup) ve Arnavutköy. Kız Kolejinin düzenlediği ortak partiye kadar yeni bir erkek arkadaşı olmadı.

Bu partide, Robert Kolejin yakışıklı erkeği Özer Süleyman Uçuran'ın dikkatini çekmeyi başardı. Özer, Tansu'yu dansa kaldırdı. Tansu çok heyecanlıydı; ayakları birbirine dolaşıyordu. Ayakkabısı çıkıverdi. Ayakkabıyı yerden alıp yeniden giymek için yere eğildi. Özer de eğilince göz göze geldiler...

Özer, genç kızdan etkilenmişti. Yakın arkadaşı, Samim Uygun'un yanına koştu:

– Gel sana bir kız tanıtayım...

Yanıtını beklemeden kolundan tutup çekiştirdi. Tansu yüksekçe bir iskemleye oturmuş etrafa gülücükler dağıtıyordu. Sempatik bir kızdı. Samim de tanıştı. O partide Özer'in gözlerinin içi parlıyordu. Tansu ile dans ederken mutluluktan uçuyordu.

Kaderleri bu partide birleşmişti. Sımsıcak bir ilişki başlamıştı. Robert Kolej, yeni haberle çalkalandı:

– Özer, Tansu ile çıkıyormuş...

Herkes şaşırdı bu habere. Özer'in Tansu'yla çıktığına önce inanmak istemediler. Ama her yerde birlikte görünmeleri haberi doğruluyordu!

Şaşırmaları, daha çok Özer'den kaynaklanıyordu. Özer, tüm kızların peşinden koştuğu yakışıklı bir gençti. Kalçaları geniş olduğu için kızlar ona "Şömine Özer"(15) adını takmışlardı. Aktif, sportmen bir öğrenciydi. Basket ve tenis oynuyordu. Turizm kulübü yöneticisi olarak müzelere, saraylara, turistik bölgelere okul gezileri düzenliyordu. Ev partilerinin aranan ismiydi. Her partiye farklı bir kızla gidiyordu.

En önemlisi, bu aktiviteleri ve yakışıklılığı sayesinde bir yıl önce "kral" seçilmişti. Geleneksel baloda her yıl "kral" seçiliyor; "kral" da "kraliçe"sini kendisi belirliyordu. Kraliçe, çoğu kez "kral"ın sevgilisi ya da göz koyduğu kız oluyordu. Özer'in kraliçesi, Serra Akıncı idi.

Kraliçe seçmesine rağmen Serra ile yakınlaşamadılar. Aslında Özer, evleneceği kızı arıyordu. Serra ile olmayınca bir arkadaşına, başka bir kızın fotoğrafını göstermişti:

– Yoksa bu kızla mı evlensem? Ailem evlenmemi istiyor.

Bu soruları sorduktan kısa bir süre sonra da Tansu ile tanışmıştı. Anlaşmaları kolay oldu. Birincisi Tansu da evleneceği erkeği arıyordu. İkincisi ise ruhlarının uyuşmasıydı.

Çift Kişiliğin Kaynağı

Özer Uçuran, bir mahalle bakkalının oğluydu. Babası Ramiz Uçuran, Bursa'dan, 1930'larda İstanbul'a göçmüştü. Ailesinin kökleri, Muş'a ve Kafkaslara uzanıyordu. Ramiz Uçuran, İstanbul'a ilk geldiği yıllarda önce şoförlük, sonra dondurmacılık yapmış; ardından da Caddebostan'da, ünlü Maksim Gazinosunun karşısında küçük bir bakkal dükkânı açmıştı. Zamanla işlerini büyütmüş, çevrede tanınmış, sevilmişti. Caddebostan'ın muhtarı seçilmişti daha sonra.

"Ramiz Bakkal", 14 Ocak 1937'de doğan ikinci çocuğuna "Özer Süleyman" adını verdi. Oğlunun iyi yetişmesini önemsiyordu. Önce Kadıköy'ün kalburüstü ailelerinin çocuklarının okuduğu Saint Joseph Lisesine gönderdi Özer'i. Orayı bitirdikten sonra da Robert Kolejde mühendislik eğitimi almasını sağladı.

Özer, yaz aylannda babasının yanında çalışıyor; siparişleri, bisikletiyle evlere taşıyordu. Bakkalın oğlu olmanın kimi avantajları da vardı. Mahallede top oynarken, arada cebinden avuç dolusu şekerler çıkarıp ağzına atıyordu. Tabii bunu gören arkadaşları ona imrenip, "Ramiz Bakkal"ın yolunu tutuyorlardı. (16)

Robert Kolejde çalışarak okuyan bir öğrenciydi. Okulun lokantasında garsonluk yapıyor; böylece yemek ücreti vermiyordu. Santralde telefonlara bakarak para kazanıyordu. Kendisi gibi çalışarak okuyan başka öğrenciler de vardı. Okul yönetimi, bu öğrencileri destekliyordu.

Yine de Özer, ilk yıllarda eziklik duymadan edemedi. Saint Joseph'deki Fransız eğitimi, onun zengin çocuklar karşısında içine kapanık hale gelmesine neden olmuştu. Robert Kolejdeki Amerikan tarzı eğitim ise onu dışadönük bir hale getirdi. (17) Şen şakrak, sosyal bir genç olarak içindeki ezikliği gizlemeyi başardı.

Çift kişilik zamanla yok oldu. Amerikalı tarafı, iyice yerleşti. Güçlü, kendinden emin, sevecen bir ifadeyle donandı yüzü...

ÖZER KAPILARDA AĞLADI

Özer'in gözü, artık Tansu'dan başka kızı görmüyordu. Evlilik kararının verilmesi uzun sürmedi. Uçuran ailesi, Çiller ailesinin Gümüşsuyu'nda, Ankara Palas apartmanındaki evlerinin kapısını çaldı...

Ramiz Uçuran, "Kızınızı oğlumuza istiyoruz" diye biten, o bildik kalıbı kullandı. Hüseyin Necati'nin yanıtı Özer ve Tansu'yu üzdü:

– Hayırlısı neyse o olur.

Tansu, babasının gönülsüz olduğunu anlamıştı. Hemen atıldı:

– Hayırlısı mayırlısı yok baba, biz evleneceğiz.

Babası bu kadar kararlı bir çıkış beklemiyordu. Durakladı. Yanıt vermek için birkaç günlük süre istedi. Özer'den fazla hoşlanmamıştı. (18) Damat adayının babasının bakkal ve Demokrat Partili olması canını sıkmıştı.

Zaman Özer için hayli zor geçmeye başladı. Kapılarda ağladı. Gerçekten çok seviyordu ve evlenmek için her şeyi yapmaya hazırdı. Tansu, babasının karşısında geri adım atmadı. Sonunda Hüseyin Necati'nin zayıf noktası bulundu:

– Efendim, kızınızı çok seviyorum. Evlenmemize izin verirseniz kızınızın soyadını değiştirmem, ben de sizin soyadınızı alırım.

Özer, zaten Uçuran soyadını sevmiyordu. Babası şoförlük

günlerinde arabasını bir yerden uçurmuş, kaza yapmış; soyadı da oradan kalmıştı. Özer küçükken, arkadaşları, "Ne uçuruyorsun" diye takılıyorlardı. O da sataşanları, küçük bir yalanla savuşturuyordu:

– Babam topçu subayıdır. Soyadımız oradan geliyor...

Kısacası, Uçuran soyadının devam etmesi gibi bir takıntısı yoktu. Tersine, Hüseyin Necati için Çiller soyadı önemliydi. Soyadını devam ettirecek oğlu yoktu. Soyadının devam edeceği sözü süngüsünü düşürdü. Bir garanti daha istedi:

– Kızımın okumasını da engellemeyeceksin. Üniversiteye de devam edecek.

Özer, bu koşulu da tereddütsüz kabul etti. Artık evlenmelerinin önünde bir engel kalmamıştı. Nişanlılık dönemi bir rüya gibi geçti.

Tansu, kolejin son sınıfındaydı. Özer ise inşaat mühendisliği bölümünden mezun olmuş; master yapıyordu. Caddebostan'daki evi, Robert Koleje uzak olduğu için, okulun yakınındaki bir Rumun evinde oda kiralamıştı. Samim ile birlikte oturuyorlardı; o da okula yakın olmak istemişti. Samim de Ayça ile nişanlıydı. Tansu ve Ayça, deniz manzaralı eve sık geliyorlardı. Dörtlü grup olarak çay bahçelerine, sinemalara gidiyorlardı. Bazen de dansa...

Eğlenceli günler, 1963 Nisanına kadar sürdü. Özer, o tarihte askere gidince ayrılık başladı. Yedeksubay olan Özer, Afyon'da kentin merkezinde küçük bir ev tutmuştu. (19) Tansu'nun mektuplarıyla avunuyordu...

Afyon'a Tren Yolculukları

Tansu o yıl koleji bitirdi. Kolejin 1963 yıllığında onun için yazılan satırlar, arkadaşlarının Tansu'yu ne kadar iyi kavradıklarının kanıtıydı:

"Zeki ve kararlı bakışlarıyla bakınca, ne kadar zor olursa olsun planladığı her şeyi elde edeceğine emin olabilirsiniz..."

İlk planını bu satırların yazılmasından kısa süre sonra gerçekleştirdi. Evlilik töreni, 26 Temmuz 1963'teydi. (20) Beyaz gelinliği giyip tüllerden oluşan duvağını takınca gözleri parladı. Özer, siyah, sade bir takım giymişti. Aksesuar olarak yaka cebine beyaz bir mendil yerleştirmişti. Nikâh defterine imza attılar. Yaşamlarını birleştiren iki gençten Tansu 20, Özer ise 26 yaşındaydı...

Evliliğin ardından Özer, Afyon'a döndü. Tansu'nun uzun tren yolculukları başladı. Tatillerde, hafta sonlarında Özer'in yanına koşuyordu. Afyon'a gitmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Cuma akşamları gidip pazarları geri dönüyordu İstanbul'a. Büyük bir aşk yaşıyorlardı. Mutluydular...

Özer, eşini göremediği günlerde bol bol okuyordu. Klasiklere merak sarmıştı. Dostoyevski'yi çok sevdi. İnsan psikolojisi üzerine benzersiz tahlillerle dolu Dostoyevski romanlarını birbiri ardına bitiriyordu. Çarlık Rusyasından, steplerden büyülendi. (21) Doktor Jivago'yu da satır satır yudumladı. (22) Bu eserler, düşüncelerinin, yaşama bakışının oluşumunda önemli rol oynadı.

Çarlık Rusyası bilinçaltına yerleşmişti. Hem de çok güçlü bir şekilde. O kadar ki, yıllar sonra reankarnasyona inanmaya başladığında da bu kitaplardan öğrendiği Rusya bir kez daha açığa çıktı.

– Ben bundan bir önceki hayatımda steplerde yaşadığıma eminim. Daha önceki hayatımda bir Rus çarıydım.

Edebiyatın ünlü kalemleri, Rusya'yı, stepleri gerçekten çok iyi anlatmışlardı. Hem de Rusya'dan uzakta büyüyen Özer'i, geçmişte orada yaşadığına inandıracak kadar. Tek farkla. Halkını ezen bir Çar olmak istemiyordu...

– Halkına iyi davranmış ama fazla tanınmamış bir Rus Çarıydım. Çok şaşaalı bir yaşantı içindeydim. (23)

Poker Masasında Ders Kitabı

Özer'in askerliği Ekim 1964'te sona erdi. Shell'de iş buldu. Harbiye'de, Şan Sinemasının arkasındaki bir büroda, inşaat tesislerinin kontrol ve keşfiyle görevli mühendis olarak çalışıyordu...

Caddebostan'da iskele karşısındaki bir villanın girişini kiraladılar. Evi çok şirin döşemişlerdi. Özer, Tansu'ya tenis öğretmişti. Fırsat buldukça oynuyorlardı. Bazen de komşularıyla, arkadaşlarıyla poker oynuyorlardı. Özer ile Tansu, birbirlerinin yerine oynuyorlardı. Çoğu zaman Tansu'nun elinde ders kitapları oluyordu. Pas geçtikten sonra kalan boşluğu, gözlerini ders kitabına çevirerek değerlendiriyordu.

Özer, Tansu'nun babasına verdiği iki sözü de tutmuştu. Hem kendi soyadını değiştirmiş; hem de Tansu'nun öğrenimini sürdürmesine engel olmamıştı. Tansu, Robert Kolejin İktisat bölümüne devam ediyordu.

İktisat bölümünde çok az öğrenci vardı. Tansu, okuldaki arkadaşlarıyla fazla birlikte olamıyordu. Derslere koşturarak geliyor, koşturarak gidiyordu. Sürekli bir telaş içindeydi. Çoğu kez geç kalıyordu. Sınıf arkadaşları, Tansu'nun kendileriyle birlikte olamamasını, kantindeki ders çalışma seanslarına katılmamasını hep evli olmasına bağlıyorlardı. Sınıftaki evli tek öğrenci oydu.

Kaybolan Kitaplar

Yine de derslerde en çok sesi duyulan öğrenciydi. Çoğu kez daha kapı kapanır kapanmaz, "But Sir" (Ama efendim!) diye ayağa fırlardı. Birbiri peşi sıra sorulara başlardı. Ya da hocanın o gün anlatacağı dersi kendisi anlatmaya başlardı. Çünkü nasıl yaparsa yapar; derse girmeden o gün işlenecek sayfalara göz atardı. Doğrusu bu, şaşmaz bir yöntemdi. Her seferinde başarıyla uyguluyor; iyi not alıyordu.

İyi not almak için bir yöntemi daha vardı. Başarılı bir arkadaşının notlarından faydalanmak için defter mi aldı? Birkaç sayfasını yırtarak geri veriyordu! Önemli sınavlar öncesi kütüphaneye ilk giden o oluyordu! Sınavda yararlanılacak kitapların tümünü alıp gidiyordu. Böylece diğer öğrenciler, sınava hazırlanacak kitap bulamıyordu! Sıkıştırılırsa, "Kaybettim" diyor; ama aradan zaman geçtikten sonra "Kitapları buldum" deyip iade ediyordu.(24) Hırsı, Kız kolejinde olduğu gibi burada da dikkat çekici düzeydeydi.

Düşük not almayı asla kabullenemiyordu, not ortalaması 85'ti. Bir keresinde yönetim muhasebesi dersinden başarısız oldu. Hocası Arman Manukyan'a gitti:

– Hocam, bu sınavda rahatsızlığım nedeniyle başarılı olamadım. Bana bir hak daha tanır mısınız?

Öğrencisinin çok üzgün olduğunu gören Manukyan, hemen kabul etti. "Tabii, neden olmasın kızım." Tekrarlanan sınavda başarılı oldu... (25)

Renkli Teneke ve Epilasyon

Giyimi biraz dağınık olsa da alımlı bir kızdı. Kabarık saç modasına uygun taranmış saçlarını oksijenle sarartmıştı. Saç stili, o dönemin ünlü Fransız sinema oyuncusu Brigitte Bardot'nun saçlarını andırıyordu.

Bu da arkadaşlarının ona bir isim takmasına neden olmuştu. Onu görünce kendi aralarında fısıldaşıyorlardı:

– İşte renkli teneke geldi...

Bir defasında okula geldiğinde bacağındaki kızarıklık arkadaşlarının dikkatini çekti. Beyaz soket çorapları, bu lekeyi örtmeye yetmiyordu. Kız arkadaşları dayanamayıp sordular.

Tansu, istenmeyen tüylerden kurtulmak için yeni bir tekniği uygulatmıştı bacaklarına. (26) Gururla epilasyonu anlattı kızlara. 60'ların Türkiyesinde henüz pek bilinmeyen epilasyonla ilk tanışanlardan biri o olmuştu...

AMERİKA HAYALİNE KAVUŞMA

Amerika, onlar için büyük bir düştü. Robert Kolej yılları, bir gün bu ülkeye gidecekleri hayaliyle geçmişti.

Tansu, 1967'de koleji bitirince bir burs buldu. Hemen valizlerini topladı, soluğu Amerika'da aldı. Ardından da Özer'i çağırdı. Özer uçaktan inerken çok heyecanlıydı, bacaklan titriyordu. "Tanrım, bunu da başardım" dedi.(27)

Mutluydular. Tek sorunları geçim sıkıntısıydı. Tansu, burstan ayda 110 dolar alıyordu. Bu da kıt kanaat geçinmelerini sağlıyordu. Paraları, dışarı çıktıklannda kola-hamburger almaya yetmiyordu çoğu zaman...

Tansu, New Hampshire Üniversitesinde master yapıyordu. Özer de master yapmak istemiş; ama maddi durumlannın buna elvermediğini kısa sürede anlamışlardı. Özer, ilk günlerde zenginlerin oturduğu Rhode Island'da kısa bir süre barmenlik bile yapmıştı. Daha sonra bir şirkette 'köprü mühendisi' olarak iş bulmuştu. Yine fazla para kazanamıyordu.

Kirası ucuz olduğu için kent merkezinden uzakta bir ev tutmuşlardı. Fakat her sabah otobüsle gidip gelmeleri gerekiyordu. Yokluk canlarını sıkıyor; otobüste hiç konuşmuyorlardı. Uzaktan bakanlar kavga ettiklerini sanırdı. Gözlerini uzaklara dikmiş, somurtup duruyorlardı. (28)

Sue diye Çağırıyorlardı

Tansu'nun, New Hampshire'deki master dönemi iki yıl sürdü. Bu dönemin sonuna doğru, 23 Mart 1970'de aileye yeni bir konuk geldi: Mert. Aile nüfusunun çoğalması, kreş masrafları, bütçenin biraz daha zorlanması anlamına geliyordu.

Bilgisayar eğitimi alan Özer, yeni bir iş buldu. Bir ara ayrı eyaletlerde yaşamak zorunda kalsalar da Özer, artık daha iyi para kazanıyordu...

Tansu, Connecticut Üniversitesinde doktoraya başlamıştı. Üniversitedeki arkadaşları onu sevmişlerdi. Kısaca "Sue" diye çağırıyorlardı.(29) Tansu, o günlerde giyimiyle dikkati çeken bir kadın değildi. Uzun etek, pantolon gibi rahat giysileri seçiyordu. Kimi zaman apartman topuklu ayakkabılar ve askılı elbiseler giyiyordu. Şık giyinmeye çalıştığı söylenemezdi. Kadınlığını öne çıkarmak yerine doğallığı yeğliyordu. Saçlarını sarıya boyatmaktan o ara vazgeçmişti.

Mutlu haber, oradayken geldi. Amerika'ya ilk gittiklerinde yaptıkları başvuru kabul edilmişti. Amerika'da sürekli oturma ve çalışma iznine hak kazanmışlardı. (30) 10 Ağustos 1970'te ceplerine koyduklan "Yeşil Kart"lar, Hartford Connecticut adresini taşıyordu. (31) Bu kartlan geleceklerinin güvencesi olarak görüyorlardı.

Doktoradaki Özensizlik

Tansu, doktorasını 1972 yılında tamamladı. Doktoranın konusu "Ekonomik Kalkınma Stratejilerinde Türkiye Örneği" (The Strategy of Economic Development: The Turkish Case) idi. Türkiye'nin ekonomik kalkınma politikalarını inceliyordu. Araştırma, Osmanlı dönemine kadar uzanıyor; imparatorluğun çöküş nedenlerini ekonomik stratejiler açısından inceliyor ve Cumhuriyet dönemindeki planlı kalkınma döneminin analizini ortaya koyuyordu.

Tansu, yaklaşık 300 sayfa olan çalışmasını Özer ve Mert'e ithaf etmişti. Önsöz, Özer'e teşekkürle sona eriyordu:

"En önemlisi, işlerini bırakarak değerli vaktini bana ayıran, özveriyle çalışmamı inceleyip eleştiren kocam Özer Uçuran Çiller'e teşekkürlerimi ifade etmek isterim..."

Teşekkür faslında annesinin değil ama babasının adını saygıyla anıyordu:

"Bilgilerini benimle paylaşan ve Türkiye'nin gelişmesindeki tarihi verileri bana aktaran babam Hüseyin Necati'ye şükranlarımı sunuyorum."

Her iki teşekkürde de özne "ben"di. Oysa tez hocasına teşekkür ederken, birinci tekil şahıs kullanmayı bırakıp kendisini 'yazar' olarak tanımlıyordu:

"Yazar, verdiği değerli fikirler ve gösterdiği yol için Prof. Morris Singer'a minnetlerini sunar."

Bunlar, aynı paragrafta birbirini izleyen cümlelerdi...

Öğrencilik Bitiyor

Doktor unvanını aldıktan sonra kısa bir süre Dünya Bankasında çalıştı. Ardından öğretim üyesi olarak iş aradı. Connecticut'taki hocası Prof. Howard Reed, yardım etti. Aynı eyaletteki Franklin and Marschall Kolejinde öğretim üyesi oldu. Özer, ailenin tek gelir kaynağı olmaktan çıkmıştı...

Philadelphia, Çiller ailesine uğurlu gelmişti. Birdenbire maddi durumları düzeliverdi. Yokluk günleri geride kalmıştı. Aile, ilk kez burada tasarrufa başladı. Biriktirdikleri parayla İstanbul'da bir ev, mümkünse bir yalı almak istiyorlardı...

Philadelphia çevresindeki Türk ailelerle görüşüyorlardı. Günler güzel geçiyordu. Tuğba-İrfan çifti ve Çetin ile Amerikalı eşi, Çillerlerin yakın arkadaşlarıydı. İmadettin-Umman çiftinden

Umman Hanım, renkli kişiliği ile toplantıların en çok aranan kişilerindendi. Hafta sonlarında bahçe partilerinde buluşuyor, havuz etrafında eğleniyorlardı. Bu dostluklar, Türkiye ile bağlarını canlı tutuyordu.

Bu arada mektuplar da gelip gidiyordu. Tansu için en önemli mektuplar, babasından gelenlerdi:

"...Kızım, Türkiye'ye dönmelisiniz. Yurdunuza gelin, oralarda kalmayın. Memlekete faydalı olun. Vatanınıza yararlı işler yapın."

Babasının en sık yazdığı cümleler bunlardı. Hemen her mektupta bu isteğini tekrarlıyordu. Ancak onlar Amerika'da düzenlerini kurmuş; sakin bir yaşam sürüyorlardı. Her yaz Türkiye'ye gitmek onlara yetiyordu...

O yaz İstanbul'a gittiklerinde, biriktirdikleri paranın yalı almaya asla yetmeyeceğini gördüler. Bunun üzerine fikir değiştirip Amerika'da bir ev satın aldılar.

Amerikan sisteminin kurallarına uymuş, bankaya borçlanmaktan korkmamışlardı. Zaten hemen bütün Türk aileleri bir yıl kirada oturup sonra da o evi satın alıyordu...

Çiller ailesinin 1973'te aldığı bu ev, Amerika'nın yeni gelişen bir banliyösü olan Thorndale kasabasındaydı. Daha önce oturdukları küçük apartman dairesinden sonra cennet gibi yeşil dağların ortasında, üç katlı, toplam 11 odalı, sevimli bir evdi. Kocaman bir yüzme havuzu olan ev, Amerikan rüyasının tipik bir simgesiydi.

"Yeni Dünya"ya ayak basmalarının üzerinden altı yıl geçmişti...

Kayak Tatili Suya Düştü

1974 yılbaşı yaklaşırken okul arkadaşları Samim ve eşi Ayça ile tatil projeleri yaptılar. Birlikte Almanya'ya kayağa gitmeye karar verdiler... Münih Havaalanında buluşacaklardı.

Samim ve Ayça, sözleştikleri gün olan 23 Aralık 1973'te İstanbul'dan uçağa binip, Münih'e uçtular. Orada saatlerce beklediler. Tansu ve Özer gelmedi. Sonra öğrendiler ki, Tansu'nun babası ölmüştü. Son anda haberi öğrenen Tansu ve Özer, Münih yerine doğrudan İstanbul'a uçmuşlardı.

Tansu, babasının ölümüne çok üzülmüştü. Sade bir cenaze töreni düzenlendi. Eli sıkı bir adam olan babası, son yıllarda maddi durumunu düzeltmişti. Akerlerin yanında çalıştıktan sonra gayri menkul alım satımına da başlamıştı. Bürokrat emeklisi olarak bıraktığı miras hiç fena sayılmazdı...

Babasının banka hesaplarında 437 bin lira (31 bin 215 dolar) bulunuyordu. Milas'ta zeytinlik, İzmir'de çok hisseli bir arazi, Tarlabaşı ve Eminönü'nde birer ev. En önemlisi Yeşilyurt'ta dört küçük daireydi. Bu daireler, Akerlerin, yanlarında çalışanları ev sahibi yapmak için aldıkları arsaya yapılmıştı. Arsalar zamanla değer kazanınca kat karşılığı müteahhite verip dört daire sahibi olmuştu Hüseyin Necati Bey...

Tansu, hızla mirasın devir işlerini tamamladı. İstanbul'da fazla kalmadı. Arkadaşı Esin Şahinbaş'tan rica etti; annesine İngilizce dersi verildi. Birkaç sözcük de olsa İngilizce öğrenmesini sağladı. Sonra Muazzez Hanım da Amerika'ya kızının yanına geldi.

Princeton Üniversitesinde öğretim üyesi olan Duygu Bazoğlu Sezer de babasını aynı tarihlerde kaybetmişti. Onun da annesi Amerika'ya gelmişti. Anneler birbirlerini iyi anlıyor, arkadaşlık ediyorlardı.

Gerçi ilk tanıştıklarında Tansu, Duygu'yu şaşırtmıştı. Tansu, çalıştığı alanı sormuş, "Uluslararası İlişkiler" yanıtını anlamamıştı. "Affedersiniz, o ne demek?" diyerek açıklamasını istemişti. Bu kez Duygu anlamakta zorlanmıştı karşısındakini. Belki

de bir ekonomist için bu doğaldı! Öyle düşünmüş, üzerinde fazla durmamıştı...

Zaman içinde aileler arasında eğlenceli bir dostluk gelişmişti. Babalarının aynı zamanda ölümü ve Robert Kolejlilik doğal bir yakınlaşma yaratmıştı. Özer, her gördüğünde Duygu'nun annesinin elini öpüyordu:

– Siz tam bir İstanbul hanımefendisisiniz...

Sezer'in annesi, Özer'in babasını tanıyordu. Yazlık evleri, Caddebostan'daydı. Orada oturduklan zamanlarda hep "Ramiz Bakkal"dan alışveriş ediyorlardı...

Müthiş Pazarlık

Yakın arkadaşları Samim Uygun, Çukurova grubunda çalışıyordu. Holdingin teknik işlerini yürütüyor; bir yandan Robert Kolejli arkadaşlarını oraya topluyordu.

Bir Amerika gezisi sırasında Çiller ailesini ziyaret ederken, Özer'e transfer teklif etti. Türkiye'ye dönmelerini istiyordu. Bu teklif, daha sonra resmi niteliğe kavuştu. Samim, bir süre sonra Holdingin sahibi Mehmet Emin Karamehmet ile birlikte geldiğinde teklifi yineledi.

Özer, o sırada Ametec Inc. adlı bir şirkette mali koordinatör olarak çalışıyordu. Teklife hemen yanıt veremedi. Tansu ile düşünmeye başladılar.

O yaz boyunca Türkiye'ye dönüşü düşündüler. Çillerler, Umman Hanımlar ve Dr. Guldenen'in bahçelerinde düzenlenen partilerin değişmez konusu Türkiye'ye dönüştü!

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'a yaptığı çıkartma heyecanı da bu partilerden birinde yaşandı. Gelişmeleri radyodan öğrenen Türk aileler, endişeliydiler. Havuz başında bir ara tansiyon yükselmiş, konuklar ikiye bölünmüştü. Kimi askeri harekâtı destekliyor, kimisi karşı çıkıyordu. Tansu da "Keşke çıkmasaydık" diyenlerin arasındaydı. Endişeliydi:

– Türkiye'nin başına büyük iş açılacak...

Renkli bir kişilik olan Kıbrıslı Dr. Kenan Umar ise tam tersine sevinçten uçuyordu...

Kıbrıs heyecanı çabuk geçti. Partilerin konusu hızla memlekete dönüş sorununa kaydı. Arkadaşlarının çoğu, "Artık bizim ölümüz memleket toprağına gider" diyorlardı.

Çillerlerin evinin bahçesindeki bir partide de yine aynı şeyler konuşuldu. Herkes ayrıldıktan sonra Özer ve Tansu, bahçede kaldı. Saatlerce konuşup gelecek planları yaptılar. Çukurova'nın Özer'e yaptığı teklif çok cazipti. Tansu'nun Türkiye'ye gidip temaslarda bulunmasına karar verdiler.

Ailenin her dönemeç noktasında olduğu gibi Tansu duruma el koymuştu. Mert'i annesine bırakıp Türkiye'ye uçtu. İstanbul'da hemen Çukurova Holding'e gitti. Karamehmet ile görüşmeden önce Samim'in odasında bekledi.

Oradan Karamehmet'in odasına geçip görüştü. Uzun süren pazarlıktan Çiller ailesi kârlı çıktı. Karamehmet, Özer'in "... işlere bakan genel koordinatör" olmasını önermişti. Tansu ise Özer'in "Genel koordinatör" olmasını kabul ettirdi. Yüklü bir miktarda transfer parası almayı ve ev eşyalarının Amerika'dan gemiyle taşınma masraflarını şirkete yüklemeyi de başardı.

Müthiş sevinçliydi. Sıra kendisine iş bulmaya gelmişti. O bir Robert Kolejliydi ve ilk başvuracağı yer, Boğaziçi Üniversitesiydi doğal olarak...

O sırada İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof.Emre Gönensay, iktisat bölümü başkanı da okul arkadaşı Aydın Ulusan'dı. Ona telefon etti:

– Aydın, öğle yemeğinde buluşalım, konuşacaklarım var...

Yemeği üniversitede yediler. Tansu, isteğini doğrudan dile getirdi:

– Özer iş teklifi aldı. Sen de bana üniversitede iş verirsen Türkiye'ye dönmeyi düşünüyoruz.

Zaten üniversitede öğretim üyesine gereksinim vardı. Robert Kolej, Boğaziçi Üniversitesine dönüşüyordu; bölümler yeni kuruluyordu. Kadrolar henüz dolmamıştı. Zamanlama harikaydı.

Aydın, Tansu'ya bunları anlattı. "Amerika'da öğrenim görmüş bir arkadaşımızın üniversitemize gelmesi bizi sevindirir."

İkinci sorun da çözülmüştü. Sevinçle Amerika'ya döndü. Görüşmelerini, gördüklerini, kocasına anlattı. Her şey planladıklarından daha iyi gitmişti!

Dönme kararını oradaki arkadaşlarına açıkladılar. Duygu, Çiller ailesi için kendi evinde sürpriz bir veda partisi düzenledi. Bu parti, 1974 yazının son bahçe partisiydi. Artık sonbahar geliyor, yapraklar sararmaya başlıyordu...

Neden Döndünüz?

Türkiye'ye dönüş hazırlıklarına başladılar. Önce Amerika'daki ilk mülkleri olan evlerini sattılar. 55 bin 500 dolar etmişti ev. Hemen hemen ödedikleri parayı geri almışlardı. (32) Eşyalarını toplayıp bir gemiyle Türkiye'ye yolladılar. Hamburg limanında takılan eşyaların Türkiye'ye gelişi epey zaman aldı.

Ev eşyalarıyla birlikte bir de uzun bir Amerikan arabası getirmişlerdi. Tansu, kuzeni Atakan'a arabasını gösterirken övündü:

– Amerika'da bunun gibi iki arabamız vardı. 11 odalı yüzme havuzlu evimizi de sattık.

Onları dinleyen Atakan'ın eşi Oya, neden Türkiye'ye döndüklerini anlayamamıştı:

– Madem orada durumunuz bu kadar iyiydi de neden döndünüz?

– Biz Türkiye'yi çok seviyoruz. Burada olmak istiyoruz.

Tansu, dönüş kararını nasıl aldıklarını uzun uzun anlattı. En önemli nedeni en sonunda söyledi. "Türkiye'de yatırım yapma imkânları çok geniş. Gelişmeye açık bir ülke."

Türkiye'nin kalkınması, gelişmesi için pojeler hazırlamıştı. Bunları CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e anlatmak istiyordu.

– Atakan Ağabey, Ecevit ile görüşmeme yardımcı olabilir misin?

Özer, atıldı. "Artık kocaman kadın oldun. Ağabey demene gerek yok."

Tansu, aldırmadı. Ağabey demeye devam etti...

Atakan, yardımcı olmaya söz verdi. Ancak başarısızlık ve Türkiye'de umduklarını bulamamaları ihtimallerinin altını çizdi. Tansu, Atakan Ağabeyinin söylediklerine gülümseyerek karşılık verdi:

– Bizim gelecek kaygımız yok. Biz Amerikan vatandaşı olduk. Mert zaten orada doğduğu için Amerikan vatandaşı olmazsa oraya döneriz...

BOĞAZİÇİ'NDE TANIŞMA ÇAYI

Zenginlik hayallerinin pusulası yön değiştirmişti. İbre, Türkiye'yi gösteriyordu...

Yedi yıl uzak kaldıkları İstanbul'a farklı bir statüyle dönmüşlerdi. Onlar artık beş parasız Amerika'ya giden genç evliler değildi. Evin kadını öğretim üyesi, erkeği ise büyük bir holdingin yöneticisiydi.

Bebek ya da Yeniköy civarında bir ev bulmak için yollara düştü. Özer'in işi çoktu; ev arayamazdı. Tansu, elinde harita günlerce ev aradı. Önce Rumeli Hisarında küçük bir daireye yerleştiler. Ama asıl hayali bir yalıda oturmaktı.

Çok geçmedi, hedefine ilk adımı attı. Türkiye'ye döndükten tam iki yıl sonra Tarabya'da bir yalı dairesi aldılar. Amerika'daki evin satışından aldıklan paçayı, İzmir'de babasından kalan arsanın satışından elde ettikleriyle birleştirmişlerdi.

Yalı dairesi tam deniz kenarında değildi, arada yol vardı. Dubleks yalı dairesinin alt katında Muazzez Hanıma da bir yer hazırlandı. Ancak annesi oraya taşınmayı kabul etmedi. Çınar Apartmanındaki dairesinde kalıyor; kızının evine zaman zaman gelip çocuklarla, mutfakla ilgileniyordu. Yiyecek içecek alımındaki savurganlığı görünce sinirleniyordu:

– Bu mutfağa harcananlarla 2-3 ev geçinir. Alışverişinizi neden kendiniz yapmıyorsunuz?

Tansu, ne yemek yapmayı biliyor; ne de mutfağa alı-

nanlarla ilgileniyordu. O işi bir iki hizmetçiye bırakmıştı. Berk'in doğum gününde yaprak sarmalarını kendisinin yaptığını söyleyince herkes güldü. Sarmalar neredeyse dört köşeydi, komik görünüyorlardı...

Mutfak, Çiller ailesinin özensiz para harcadığı tek konuydu. Sık sık bahçede mangal yakılıyordu. Ateşin başına Özer geçiyordu. Grill-partisi, Sarıyer'den alınan dondurmayla noktalanıyordu.

Yükselen Yıldız

O yıl, yatırımlara büyük hız verdiler. Kısırkaya-Mandıra'dan da iki parsel arsa satın aldılar. Türkiye'de en sağlam rant kapısının gayrimenkul olduğunu fark etmişlerdi.

Özer, Çukurova grubunun yükselen yıldızıydı. Müthiş havalıydı. O kadar ki, kendisini şirkete getiren arkadaşı Samim'e bile hava basıyordu. Ona amiri gibi davranıyordu. İlişkileri bozulmaya başlamıştı.

Bu arada Robert Kolejli arkadaşlarından biri daha Çukurova grubuna gelmişti: Hüsnü Özyeğin. Özer, kolejde onun etüd hocalığını yapmıştı. Amerika'da, Virgin adalarında "Cobuild' adlı bir şirket kurup ucuz konut işine girişen Özyeğin, şirket batıp, başı belaya girince Türkiye'ye dönmek zorunda kalmıştı. (33) Özyeğin'in şirketinin merkezi, Çiller ailesinin de bir dönem bulunduğu Pennsylvania eyaletindeydi...

Karamehmet, Özyeğin'in arkadaşıydı. Onu mülakat için Özer'e değil, Samim'e gönderdi. "Samim bir konuş, işimize yarar mı, bir bak." Samim, Özyeğin ile konuştu. "Bize yarar" tespiti üzerine Özyeğin de işe alındı.

Ancak Samim'in havası bozulmuştu. Özer ile uyuşamıyordu. 1976'da şirketten ayrıldı. Gariptir, Çukurova'dan ayrılınca bir süre sonra ilişkileri yeniden düzeldi. Ailece hafta sonu

gezilerine yeniden başladılar. En sevdikleri yerlerden biri Şile'ydi. Çiller ailesinin güzel bir çadırı vardı; çadır tatili onları dinlendiriyordu...

Ders Notundaki Kahve Lekesi

Tansu, Boğaziçi Üniversitesine öğretim üyesi olarak girmişti. İlk işi fakültede bir tanışma çayı vermek oldu. Çay partisine öğretim üyeleri, öğrenciler, fakültedeki herkes çağrılmıştı. Tansu, salonda dolaşıp 200 kadar davetlinin tek tek elini sıktı. Güzel bir başlangıçtı...

Başlangıçta ekonomiye giriş dersi verdi; sonra dış ticaret dersinde uzmanlaştı. Tam bir üniversite güzeliydi artık. Uzun saçlarını yeniden sarıya boyatmıştı. Spor ayakkabılar, dar blucinler, derin göğüs dekolteli bluzlar giyiyordu. (34) Saçlarını bazen atkuyruğu biçiminde örüyordu. Küçük zıplayışlarla, seker gibi yürüyordu. Öğrenciler, önlerinden geçen güler yüzlü hocalarının arkasında bıraktığı hafif esintiyi yüzlerinde hissediyorlardı. Onu hayran gözlerle izliyorlardı.

Derslerde de güler yüzlü bir öğretim üyesiydi. Ancak her derste, önceden hazırladığı notları okuyor; satır satır aynen tahtaya aktarıyordu. Sarı Amerikan kâğıtlarına yazdığı notların dışına çıktığını gören pek yoktu. Bir gün Tansu'nun öğrencilerinden biri Prof. Ulusan'ın kapısını çaldı:

– Hocam, Tansu Hanım bize yanlış öğretiyor.

Çıkardı ders notlarını gösterdi. Ulusan baktı, gerçekten yanlıştı. "Tamam evladım, ben konuşurum." Her yanını sıkıntı basmıştı. Öğrenci ısrar etti:

– Hocam üstelik yanlışı tekrar ediyor. Geçen yıl da aynı yanlışı yapmış.

Ulusan, şaşırdı. Bir öğrenci, nasıl bu kadar iddialı olabiliyordu?

– Geçen yıl aynı yanlışı yaptığını nereden biliyorsun?

Öğrenci kendinden emin ve zekâsına güvenen bir tipti.

– Öğretim dönemi yeni başladı. Ama notlarında geçen yıldan kalan kahve lekesi aynen duruyor. Notlarını değiştirmemiş.

Ulusan'a savunacak bir nokta bırakmamıştı...

Tahtadaki Gaf

Tansu, ders anlatırken kimi zaman dili takılıyor; öğrenciler de buna gülüyordu. Aynı yanlışları, ders notlarını tahtaya yazarken de yapıyordu.

Bir gün, tahtaya "çarşamba" yerine "çarşaba" yazdı. Öğrenciler, durumu fark etmelerine rağmen ses çıkarmadılar. Hocalarının sert tepki verdiğini biliyorlardı. Fakat az sonra Tansu, aynı hatayı tekrarladı: "Çarşaba'.

Önde oturan kız öğrencilerden biri dayanamayıp gülmeye başladı. Tansu, hışımla döndü, gülen öğrenciyi gördü:

– Buyrun dışarı...

Kendisiyle alay edilmesine tahammül edemiyordu...

Mert'in Problemi

Master öğrencilerinin tercih ettiği bir hocaydı. Aynı bölümdeki Prof. Stanislaw Beliç'in dersleri ağırdı. 30-40 ders kitabı veriyor; o kadar kitaptan 3-4 soru soruyordu. Oysa Tansu, Amerika'dan yeni gelmişti ve henüz ders kitabı yoktu. Beliç'inkine göre daha kolay bir dersti...

İzmir'den gelen Hamza da Tansu'yu seçen master öğrencilerinden biriydi. İki yıl kadar Boğaziçinde kaldı. O dönemde Tansu'ya çok yakın oldu. Evlerine girip çıktı. Tansu'nun annesini ve Mert'i tanıdı. "Muazzez anneciğim" diyordu.

Fakat sonra birden psikolojik problemleri başladı. Çocukluk arkadaşı Tahir'in çabaları sonuç vermedi. Hamza, depresyona girdi ve okulu bıraktı. Düzelmesi de uzun sürdü. Hamza, yıllar sonra bile Tansu Hocasını unutmadı; yılbaşı kartları gönderdi...

Mert de problemliydi. İlkokul öncesinde Boğaziçinde yuvaya gidiyordu. Mert'in sorunları, psikoloji bölümünden yeni mezun olan genç stajyerlerin alan çalışması sırasında dikkatlerini çekmişti. Küçük çocuğun psikolojik sorunlarına koydukları tespitler ilginçti. Altı kişilik psikolog grubunda Mert'in kişiliği uzun uzun tartışıldı.

Yalıda maddi değeri yüksek eşyalar sağda solda atılı duruyordu; bir dağınıklık söz konusuydu. Bu çocuğa aynen yansıyordu. Mert'te bir öğreti boşluğu vardı, aile kavramların öğretilmesi çabası içine girmiyordu. Çocuk, arkadaşlarıyla ilişkilerinde problemler yaşıyordu. Evde babasıyla ilişki kuramamıştı ve annesiyle diyaloğu sınırlıydı.

Bir keresinde Tansu, çocuğu okuldan almayı unutmuştu. Kendisi İstanbul dışına çıkıyordu ve kimseye not bırakmamıştı. Okul yöneticileri, Çiller ailesinin yakın arkadaşları Seval ailesine haber vermişlerdi.

Mert ile ilgili olarak bu gözlemlerde bulunan psikoloji bölümünün genç mezunları, tartışma sonunda bir görüşte birleştiler:

"Bu çocuk, ilerde, yetişkinlik döneminde değer problemleri yaşayabilir."

Adana Yolculukları

Tansu, ilk yıllarda Boğaziçinin yanı sıra Adana İdari Bilimler Akademisinde de ders verdi. Adana'ya çoğu kez Prof. Dr. Halil Nadaroğlu'nun da aralarında bulunduğu bir grup olarak gidip geliyorlardı. Nadiren uçağa biniyorlardı.

İstanbul dışındaki bilimsel toplantılara da gidiyordu. Prof. Demir Demirgil'in asistanı gibiydi. Onu gittiği her yere götürüyor; onu insanlarla tanıştırıyordu.

Bölüm başkanlığına vekâlet etmesiyle birlikte sorunlar da başladı. Fakültede üç bölüm vardı: Ekonomi, işletme ve siyasi bilimler. Prof. Şerif Mardin Siyasi Bilimlerin bölüm başkanıydı. Bir gün, Prof. Mardin, Prof. Ulusan'ı aradı: "Aydın ne yapacağız bu kadını?"

Tansu, kendisine sormadan odasına bir masa koydurmuş, başka bir öğretim üyesini oturtmuştu...

Başka bir gün eski Milli Eğitim Bakanlarından Şinasi Orel aradı. Onun kızı Amerika'dan geliyordu. Jüri toplanmış, öğretim üyesi olarak fakülteye alınması kararı verilmişti. Bütün işlemler bitmiş; sadece imzalar kalmıştı. Tansu, Bölüm Başkanlığı'na vekâlet etmeye başlayınca su koyuvermişti. Orel, yakındı:

– Jüriyi yeniden toplayacağını söylüyor.

Ulusan, sinirlendi. Tansu'nun odasına gidip duyduklarının doğru olup olmadığını sordu. "Evet" dedi Tansu.

– Jüriyi toplayacağım yeniden, Bölüm Başkanı benim.

– Hiçbir şey toplayamazsın.

Ulusan, kapıyı çarpıp çıktı. Ama kavganın devam etmesine gerek kalmadı. Bu gelişmelere sıkılan Orel'in kızı, Amerika'dan gelmekten vazgeçmişti...

Tansu, kimi zaman nedensiz yalanlar söylüyordu. Bir gün Fakülte Kurulunda bir karar alınacaktı. Tansu itiraz etti:

– Hayır, ben Genel Sekreter ile daha bu sabah konuştum. Kararın böyle alınmasını istedi.

Toplantıdakiler de çaresiz kabullendiler. Karar, Tansu'nun istediği gibi çıktı. Kararı duyan Genel Sekreter şaşırdı:

– Ben Tansu Hanımla konuşmamıştım ki...

Aslında konu da çok önemsiz, sıradan idari bir sorunun çözümüydü...

Doçentlik Tezi

Doçentlik tezinin hazırlanmasında asistanları, Yaşar Selim Seval, Sinan Cebenoyan ve Nesrin Taşdelen'den yardım aldı. Tezin konusunu, "Türkiye'de ithal ikamesi ve koruma politikası" olarak seçti. Aslında yaptığı, Amerika'da hazırladığı doktora tezinin genişletilmesi ve yeni tablolarla zenginleştirilmesiydi.

Doktora tezi de doçentlik tezi gibi Türkiye'deki kalkınma politikalarını inceliyordu. Her iki tez de ilk bölüm olarak Osmanlı dönemini inceliyor; sonra Cumhuriyet dönemine geçiyor; aynı tarihsel bölümlemelerle benzer konular anlatılıyordu. Kaynakçaların çoğu aynıydı ve ikinci tezde eklemeler yapılmıştı. Eklerin büyük bölümü, DPT'den sağlanan tablolardı.

Doçentlik dil sınavı, Eylül 1976'da yapıldı. Tansu, bu sınava gitmeye gerek görmedi bile. Sorun sessizce geçiştirildi. Doçentlik jürisi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde 21 Mart 1977'de toplandı. Jüri başkanı Prof. Avni Zarakol'du. Jüride diğer profesörler Gülten Kazgan, Necati Mumcu, Necdet Serin ve Hasan Ovalı yer alıyordu.

Tez iyi yazılmıştı. Teorik temeli başarılı biçimde düzenlenmişti. Profesörler, tezi değerlendirirken kuşkuya düştüler:

– Acaba bu tezi başkası yazmış olabilir mi?

Böyle bir kuşkuya kapılmaları normaldi. Çünkü karşılarındaki kadın sürekli gülümsüyordu; ama ekonomiyle ilgili en basit sorulara bile yeterli karşılık veremiyordu.

Fakülte Dekanı Prof. Gönensay, jüri öncesinde Prof. Zarakol'u arayıp Tansu'ya yardımcı olmasını rica etmişti. Bu rica da etkili oldu ve Tansu'nun tezi, jüriden oybirliğiyle geçti. Fakülte Yönetim Kurulunu ise ancak oyçokluğuyla aşabildi.

Tansu, tezini, Prof. Demir Demirgil'in yardımıyla İktişadi Kalkınma Vakfına bastırdı. İKV imzalı takdim yazısı övgülerle doluydu:

"Araştırmada kullanılan metodoloji ve varılan sonuçlar tartışmaya açıktır. Ancak Dr. Çiller'in konuyla ilgili modern yöntemleri uygulamada ciddi gayret gösterdiği, mevcut verileri bu yöntemlere göre tertiplemede objektifliğe büyük önem verdiği kuşkusuzdur."

İKV'nin, araştırmanın bazı bölümleriyle ilgili yaklaşımı da enteresandı doğrusu:

"Araştırmanın metodolojiye ait bölümleri, sadece pratik sonuçlarla ilgilenen okuyuculara 'yararsız' görünecektir. Ancak gelecekte yapılacak benzer çalışmalara yol göstermek amacı ile araştırmanın bu bölümlerini de yayınlamakta yarar gördük."

İKV, isteyen okuyuculara o bölümleri atlamasını öneriyordu...

Tansu, "Koruma politikalarında verimliliğin esas alınması gerektiği" sonucuna varan tezini beş yıl sonra yeniden bastırdı. Bu kez Boğaziçi Üniversitesi yayınları arasında basılan kitabın adı değişmişti. "Türk sanayiinin büyümesindeki kaynaklar."

Tansu, doğal olarak İKV'nin takdim yazısını bu baskıda çıkarmıştı...

GENÇLERİN ODA DARBESİ

Tansu'nun odası, Boğaziçindeki taş binanın dördüncü katındaydı. Pencereden görülen manzara, hiçbir usta ressamın fırça darbeleriyle canlandırmayacağı kadar görkemliydi. Bebek sahillerinin yeşilinin, Boğazın mavi sularıyla kucaklaşmasına tanıklık eden bir doğal tablo.

Tansu'nun masası pencerenin bitişiğindeydi. Oysa o bu odayı kullanmıyor; vekâlet ettiği bölüm başkanlığı odasında oturmayı yeğliyordu. Bir üst kattaki bu oda da Boğaz manzarasına açılıyordu.

Bölümdeki her şeye el koymuştu. Tanımadığı kişilerin bölüme öğretim üyesi olarak alınmasına karşı çıkıyor; Bölüm Kurulunda kendisinin istemediği bir kararın alınmasını engelliyordu. Tansu'nun istememesine rağmen bölüme alınan hocalardan biri de Mehmet Kaytaz'dı. O nedenle bir süre birbirlerinden uzak durdular; yıldızları barışınca iyi arkadaş oldular.

Bölüm toplantılarına girdiğinde salonu baygın bir koku dolduruyordu. Parfümü, dar bluzları ve derin yırtmaçlarıyla etkileyici bir havadaydı. Hem de dokunmatikti. Erkek hocaların omzuna dokunuyor; yaşlı olanlarının yanağından makas alıyordu.

Toplantı başladığında, erkek öğretim üyelerinin çoğu Tansu'nun istediği yönde oy kullanıyordu. Kadın öğretim üyeleri ise hep karşısındaydılar, sevmiyorlardı. Ama sayıları az olduğu için etkili değillerdi.

Öğrenci temsilciliği de Tansu'yu istemiyordu. Bölüm Başkanı olmasına karşıydılar. 12 Eylül öncesinde tüm üniversitelerde gelişen olaylar zaman zaman Boğaziçine de sıçrıyordu. 1976'da başlayan boykot aylar sürdü.

Sonraki yıllarda da kampüste kimi olaylar oldu. Bu olaylar sırasında Tansu'nun beyaz renkli 316 BMW'si yakıldı. Tansu'nun yanıtı etkileyiciydi. Ertesi gün yine beyaz renkli 316 BMW otomobille okula geldi. (35) Arabanın sadece plakası değişikti. İnatçı ve kararlıydı...

Önce Tehdit

Aslında Bölüm Başkanının profesör olması gerekiyordu. Bir önceki Bölüm Başkanı Prof. Kenan Bulutoğlu, siyasete girip CHP hükümetinde İşletmeler Bakanı olmuştu. Prof. Demir Demirgil, rektörlüğe vekâlet ediyordu. Bölümdeki diğer profesörler de "part-time" çalıştıkları için bölüm başkanı olamıyorlardı. O nedenle Tansu, doçent olmasına rağmen başkanlığa vekâlet ediyordu.

Bu durum, Doçent Oya Köymen'in Kasım 1979'da profesör olmasına kadar sürdü. Oya, tam zamanlı kalarak bölüm başkanlığına aday olunca Tansu rahatsız oldu. Başkanlık elinden gidecekti. Yasal olarak başkanlığa aday olabilecek tek kişi Oya Köymen'di. Seçim kararı alınınca, Tansu, Oya'yı odasında ziyaret etti:

– Sen "part-time"a geç. Aday olursan kötü olur. Bu akşam Orgeneral Hilmi Fırat ile yemek yiyeceğim.

Oya, "ful-time"da ısrar edip ve aday olacağını söyleyince Tansu sinirlendi. Bölüm Başkanlığı unvanı onun için önemliydi. Hızla odayı terk etti...

Tehdidi boşuna savurmamıştı. Boğaziçine geldiği ilk günlerden itibaren çevresini geliştirmeye özen göstermişti. İş çev-

releriyle ilişkiye büyük önem vermişti. Prof. Demirgil, Tansu'yu yakın arkadaşları Erdoğan Alkin, Erol Manisalı, Öztin Akgüç ve Güngör Uras ile tanıştırmıştı...

Bu grup o sıralar, İstanbul'da düzenlenen açık oturumlar, seminerlerin başkonuklarıydılar. TÜSİAD, İKV, odalar, sendikalar, meslek kuruluşları, enstitüler, vakıflar ve derneklerin büyük otellerin salonlarında düzenledikleri toplantılara bu gruptan insanları çağırıyorlardı. Demirgil ve arkadaşları, toplantının başında konuşanlara "mevlithan", sonunda konuşan yorumculara da "duahan" adını vermişlerdi.

Tansu'nun katılması, tamamı erkeklerden oluşan "Mevlithan" takımını şenlendirmişti. Onu da bu toplantılara götürüyorlardı. Onun farklı yaklaşımlarını, takımın erkek üyeleri sempatik buluyordu.

Bu toplantılarda başlayan takım arkadaşlığı, zamanla aile dostluğuna dönüştü. Birlikte tatile çıkıyorlar; hafta sonları yalılarda düzenlenen partilerde toplanıyorlardı. Kimi zaman siyaset ve memleket konuşuluyordu; kimi zaman da kıyafet partilerinde eğleniliyordu. En çok eğlendikleri partilerden biri de 80'lerin sonuna doğru Kemal Ilıcak'ın evinde düzenlenen kıyafet balosuydu...(36)

Ilıcak'ın evinde düzenlenen pazar partileri, birçok ünlü siyasetçi ve basın mensubu ile tanışmasını sağlamıştı...

Tansu'yu Üzmeyin Kampanyası

Tansu'nun tehdidinden sonra bu kez dekanlıktan Oya Köymen'e baskı gelmeye başladı:

"Sen part-time'ı seç."

Oya kararlıydı, Bölüm Başkanlığını alacaktı. Bu tavrından geri adım atmayacağının anlaşılması üzerine fakültede bir kampanya başladı. Metin Balcı, Osman Bubik, Emre Gönensay ve

Baran Tuncer, Tansu'yu destekliyordu. Baran, tek tek odaları dolaşmaya başladı:

– Tansu'yu üzmeyelim. Bölüm Başkanlığını istiyor. Ne yapacağız?

Muhafazakâr kanadın bu kampanyası da sonuç vermedi. Oya, tek aday olarak seçimlere katılıp bölüm başkanlığına seçildi. Öğrenciler ve genç asistanlar mutluydular. Muhafazakâr kanadın hâkimiyeti kırılmıştı...

Tansu, şaşırtıcı şekilde hiçbir şey olmamış gibi davranmaya başladı. Odayı boşaltmıyordu. İnadının birkaç gün süreceğini tahmin edenler yanıldılar. Seçimin üzerinden 1-2 ay geçmesine karşın, Tansu, odayı boşaltmadı.

Öğrenciler ve genç asistanlar, yasal bölüm başkanını odasına oturtabilmek için bir darbe yapmaya karar verdiler. Tansu'nun odadan çıkması beklendi. Bir akşam Tansu gittikten sonra odaya baskın yapıldı. Öğrenciler ve asistanlar, Tansu'nun eşyalarını karton kutulara doldurdular. Götürüp dördüncü kattaki odasına bıraktılar...

Ertesi gün odaya gelen Tansu, eşyalarının taşındığını görünce şaşırdı. Ama direnmekten vazgeçmedi. Yine odaya gidip başkanlık masasına oturdu.

Ekonometri doçenti Mine Çınar, bu manzaraya daha fazla dayanamadı. Bir sandalyeyi kaptı ve gidip Tansu'nun karşısına oturdu. Tam bir sinir savaşıydı yaşanan. İkisi de yerinden kalkmamacasına oturuyordu. Karşılıklı oturma mücadelesi birkaç gün sürdü. Baktı ki olacak gibi değil, Tansu, odayı terk etti.

Gençler, hemen Oya'ya haber gönderdiler:

– Odan boşaldı, gel otur.

Oya, küçük bir törenle odasına yerleşti. "Jiletle kazıdık" diyorlardı. Gençlerden biri, "Ne kadınmışl" diye söylendi. "Vantuzları çok güçlü. Cama yapışan tek ayağı bile kalsa oradan kopmuyor."

İhbarcı Kimdi?

Oya, Bölüm Başkanlığı görevine nihayet başlamıştı. Aradan günler geçti. Bir gün tuvalette karşılaştılar. Tansu, onu görünce gülümsedi. "Ah, Oyacığım..." dedi.

– Dişlerim ağrıyor. Göğsümde bir sertlik var.

İyice yaklaşmıştı. Oya'nın elini tuttu, göğsüne dokundurdu. "Bak, bak. Elle, sertlik var değil mi?"

Oya, kıpkırmızı olmuş; sesi soluğu kesilmişti. Ne diyeceğini bilemedi. Doğruca, Mine'nin odasına gitti. Üzülmüştü:

– Bu kadın kanser mi oldu yoksa?

Mine oralı bile olmadı, "Yine numara yapıyordur" dedi. Baktı ki, Mine hiç aldırmıyor, Oya, mahcup bir havada koltuğuna döndü.

Sakin günler üç yıl kadar sürdü. Tansu, o sürede Oya ile hiç çatışmadı. Zaten üniversiteye fazla uğramıyordu...

Tansu'nun Oya'ya düşmanlığı, 12 Eylülden sonra üniversitelerde "1402 giyotlni' işlemeye başlayınca yeniden gündeme geldi!

Sıkıyönetim yasası, öğretim üyelerinin üniversiteden sorgusuz savunmasız atılmalarına olanak veriyordu. 1402, Boğaziçi Üniversitesinde tek kişiye çarptı; Oya Köymen: Babası, Prof. İhsan Doğramacı'nın sınıf arkadaşıydı. Telefon etti. "Bu ne demek? Kızım üniversiteden atıldı." Doğramacı'dan, anlayamadığı bu duruma bir açıklama getirmesini istedi.

– Biz de bilmiyoruz. Üniversitelerden ihbar ediyorlar. Onun için Sıkıyönetim Komutanlığının bazı yazıları bize gelmeden doğrudan üniversitelere gönderiliyor.

Doğramacı, doğru söylüyordu. Gerçekten, Boğaziçine, YÖK'ten değil, doğrudan Sıkıyönetimden yazı gelmişti! Hem ih-

barlar genellikle telefonla yapılıyordu ve kim olduğunu bilmek mümkün olamıyordu!

Oya, Tüm Öğretim Üyeleri Derneği üyesiydi. Hatta Boğaziçinde TÜMÖD'ün yönetiminde olan öğretim üyeleri de vardı. 1402, onlara dokunmamıştı bile. Sadece Oya sakıncalı bulunmuştu...

Yapacak bir şey yoktu. Oya, eşyalarını topladı ve bin bir mücadeleyle oturduğu odasını boşalttı. Üniversiteden ayrılırken öğrenciler gözyaşı döküyordu. Hepsi ağız birliği etmişçesine aynı sorumluyu işaret ediyordu:

– Bu Tansu Çiller'in işidir...

Gerçekten de ortada gözükmeyen tek kişi vardı; o da Tansu'ydu...

Odan Güzelmiş

Tansu, birkaç gün sonra Fakülte Dekanı Prof. Murat Sertel'e gitti:

– Bölüm Başkanı kim olacak?

Yenilmeyi asla kabullenemiyordu. Bölüm Başkanlığı inadından asla vazgeçmeyecekti. Sertel, "Olmaz" diyerek, kurtulamayacağını biliyordu:

– Sen olma. Senin için daha iyi bir yer düşünüyorum.

Bölüm Başkanlığını, Sertel vekâleten üstlendi. Hem dekandı, hem de Bölüm Başkanı. Tansu'yu dekan yardımcısı yaptı. O da buna itiraz edemedi. Sertel, hiçbir yurtdışı gezisi sırasında dekanlığı Tansu'ya bırakmadı. Dekanlık vekâletini başka bir yardımcısına bırakmanın fakültenin hayrına olacağını düşünüyordu!

Oya üniversiteden atılınca Anadolu Yayıncılık'ta iş buldu.

Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi hazırlıyorlardı. Bir öğleden sonra yayınevindeki odasına geldiğinde masasının üzerinde küçük bir not buldu:

– Geldim, seni bulamadım. Odan çok geniş, çok güzel. Tebrikler, başarılar. Tansu...

Notun geliş nedenini sonra öğrendi. Tarık adlı bir öğrencisi, "Oya Hanımın bürosuna gidiyorum" deyince, dayanamayıp birlikte gelmişti.

Oda kavgasının noktasını yine Tansu koymuştu...

AMERİKA'DAN GELEN MEKTUP

1979 ortalarıydı. İktisat Bölümü öğrencilerinden bir genç kızın arkadaşlarının dikkatini çekti. Genç kız sürekli ağlıyordu. Uzun ısrarlardan sonra gözyaşlarını silip anlattı. Anne babasının evliliği çatırdıyordu...

Babası Prof. BT de aynı fakültede öğretim üyesiydi. Önce İktisat Bölümü çalkalandı. Ardından söylenti, dalgalar halinde tüm Boğaziçine yayıldı...

O zamanlar, Boğaziçindeki yemekler çok kötüydü. Üstelik akşam yemekleri erken tükeniyordu. Yemeğe yetişemeyen öğrenciler, karınlarını doyurmak üzere Küçük Bebek'teki meydana iniyorlardı. Orada tezgâh kuran Mustafa'nın köfteleri meşhurdu. Köfte ile karın doyuruyor, oralarda oyalanıyorlardı.

Köfteci Mustafa'nın tezgâhını çevreleyen öğrenciler, Tansu'nun beyaz BMW'sini gördükçe bu söylentileri hatırlıyorlardı...

Rahatsız Eden Söylentiler

Prof. BT, alanında ünlü bir öğretim üyesiydi. ODTÜ, Hacettepe Üniversitesi ve son olarak da Siyasal Bilgiler Fakültesinde ders vermiş bir profesördü. ABD'de ünlü Yale Üniversitesinde iki yıl araştırmacı olarak çalışmış, son olarak da Sadi Irmak hükümetinde bakanlık görevinde bulunmuştu. Kasım 1974-Mart

1975 arasında, beş ay süren bakanlığından sonra arkadaşı Prof. Aydın Ulusan'ın ısrarlarına dayanamamış ve 1976 sonunda Boğaziçine geçmişti.

Boğaziçinde etkili bir isimdi. O günlerde herkes pasaport çıkarmak için günlerce uğraşıp sıra beklerken, BT'nin kırmızı pasaportu üniversitedeki odasına getirilmişti. Hem de motorsikletli polisler tarafından, havalı bir şekilde...

Prof. Abdullah Kuran'dan boşalan rektörlüğe de aday olmuştu. Boğaziçinin İdari Bilimler kanadı BT'yi desteklemiş; mühendisler ise Prof. Semih Tezcan için kampanya yürütmüştü. Seçimi Tezcan kazanmıştı.

Söylentilerin rahatsız edici biçimde yoğunlaşması tam o döneme rastladı. Amerikalı eşi BT, ülkesine dönmüştü; BT'yi de oraya çağırıyordu. BT, bir yıl izin için Rektörlüğe başvurdu. Rektör Prof. Tezcan, izin vermedi. Buna kızan BT de istifasını vererek Amerika'ya gitti. Önce Minnesota Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak çalıştı; ardından Dünya Bankasında iş buldu; 1980'de oraya transfer oldu.

BT'nin Amerika'ya gidişiyle birlikte söylentiler sona erdi. Ancak yıllar sonra bile BT ya da Tansu Çiller ile ilgili hemen her konuşmada, bu olay anılmadan geçilmedi...

Küllenmeye Başlayan Hevesler

Aradan geçen yıllar, sıcak dostluğu yok etmedi. 1989 yılında Tansu'nun Boğaziçi Üniversitesindeki adresine bir mektup geldi. 11 Ocakta Washington'dan postalanmıştı. Zarfın üzerinde mektubu gönderenin adı yazılmamıştı. Zarf, Dünya Bankası antetini taşıyordu:

"The World Bank
INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION
AND DEVELOPMENT
INTERNATIONAL DEVELOPMENT ASSOCIATION
Washington, D.C. 20433 U.S.A.

İki sayfalık mektupta imza da yoktu. Mektubun sahibi, bir koruma önlemine gerek duymuştu! Zaten muhatabının, kendisini tanıyacağından en ufak bir kuşkusu yoktu!

"Sevgili Tansu" diye başlıyordu mektup. "Döneli bir hafta oldu" hatırlatmasında bulunuyor, sonra anlatıyordu.

"İstanbul'dan ayrılmak yine zor oldu. Her dönüş sonrasında bir süre büyükçe bir parçam orada kalıyor. Sonra yavaş yavaş buraya alışmaya başlıyorum. O zaman da huzur başlıyor."

1989 öncesinde de zaman zaman İstanbul'a gitmişti. Ancak Tansu ile görüşememişlerdi.

"Kısa da olsa konuşabildiğimiz için mutlu oldum. Seni daha çok değişmiş bulacağımı sanıyordum. Öyle olmadı. Bu kadar uzun ayrılığa rağmen, birbirini anlayarak konuşabilmek ne kadar önemli! Türkiye ile ilgili küllenmeye başlayan bir sürü hevesler yeniden uyandı. Oysa koşullar o kadar ters ki!"

Koşullar, 10 yıl kadar sonra kısa bir görüşmeye izin vermişti. "Heveslerin küllenmesi"nin nedeni de buydu!

"İstanbul'da kalan günler aile ile geçti. Bir gece Gazanfer Özcan Tiyatrosuna gittim. Bir gece de Atatürk Kültürde konsere gittim. Yılbaşının Uludağ'da geçen yıllara oranla daha sönük geçtiğini gazeteler yazıyordu. İnşallah sen eğlenmişsindir."

Ajandadaki B.T.Notu

Mektup, yıllar sonra yapılan konuşmanın içeriği hakkında da ipuçları veriyordu. Yaşananlar ve gelecek planları...

"Konuştuğumuz konuda eskisi gibi düşünüyorum. Dikkat ve sabır!

(1 Ocak 89 Milliyet'te falcı ile yapılan röportajı okudun mu? Falcı da çok olumlu görmüyordu.)"

Sözü edilen röportaj, sosyete falcısı Serpil Alaca ile yapılmıştı. Falcı Serpil'in "çok olumlu görmediği" konu, Bedrettin Dalan'ın politik geleceğiydi! Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı olacağını tahmin ediyor; ondan sonra yükselecek politikacılar arasında Dalan'ı göremiyordu. (37) "Dikkat ve sabır" gerektiren konu, Tansu'nun politikaya atılmasıydı. Dalan'la birlikte politikaya girmek, gelecek vaat etmiyordu...

Son satırlar karamsardı. Mektup, özlemi, dikkatli bir ifadeyle dile getirerek, sona eriyordu:

"Benim bundan sonraki seyahat hâlâ çok belirgin değil. Şubat ortasında gitme olasılığı yüksek ama bilemiyorum.

Yeniden bir sürü birikmiş işin ortasında buldum kendimi. Büyük kısmından da aslında zevk alamıyorum.

Washington bir hayli kasvetli ve soğuk. Senin hatırladığını sandığım gibi değil hiç. Keşke yine buralarda olsaydın, bir telefon ederdim konuşurduk.

Her neyse, hoşça kal."

Arada yeni görüşmeler oldu mu? Orası belirsiz. Ama bilinen bir şey varsa, temasın sonra da sürdüğü... Bunun en somut göstergesi Tansu'nun üniversitede kullandığı ajandası.

Randevularını yazdığı ve küçük notlar aldığı ajandanın 24 Kasım sayfası karmakarışıktı. "Eve gelecek dekoratör', "Cengiz", "Serpil 172 22 00 -435, -43", "10-15 entegrasyon sarayı yapılan" gibi dağınık notların altına ilginç bir not düşülmüştü:

"B.T. geliyor."

Oysa ajandanın hiçbir sayfasında hiçbir isim böylesine kodlanmamıştı. Konuştuğu ya da buluşacağı kimselerin hep açık

adını yazmıştı. Sadece bir kez kısaltma kullanmıştı: B.T.

Notun altına bir ok çizilmiş ve "31'e kadar" denilmişti. BT o tarihe kadar gelecekti...

BT, unutulamaz bir yer edinmişti...

DPT Müsteşarlığını Ret

BT'nin adı, yıllar sonra, Tansu Çiller'in Başbakan olduğu dönemde bir kez daha hatırlandı. Bunun nedeni, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına yeni bir isim aranmasıydı.

Tansu Çiller, Devlet Bakanlığına geldiği ilk günlerden itibaren DPT Müsteşarı İlhan Kesici ile anlaşamamıştı. Sık sık çatışmışlar, Kesici, Tansu'nun icraatını açıkça eleştirmekten çekinmemişti. Kesici'nin bürokraside yaptığı değişiklikleri eleştirdiğini duyan Tansu, telefon etmişti:

– Bunlara karışma. Sıra sana da gelecek.

Kesici, "Bakın" diyerek, Tansu'nun sözünü kesmişti:

– Osmanlı, Makedonya'yı kaybettiği zaman Şair Eşref, Padişaha kaside yazıp göndermiş. Son iki dizesini size okumak istiyorum.

Ve telefonun karşı ucundan yanıt beklemeden okumaya başlamıştı:

– Gam değil/ ülkenin parça parça elden çıkması/ Lakin böyle giderse/ Zulmetmeye elde ahali kalmayacak. (38)

Tansu, telefonu Kesici'nin yüzüne kapatmıştı. Bu olay, aralarında köprülerin tamamen atılmasına neden olmuş; Kesici, Tansu'nun Başbakan oluşuna kadar ancak Demirel'in desteğiyle yerinde kalabilmişti.

DPT'ye yeni bir müsteşar bulunması gerekiyordu. Ekonomi danışmanları Prof. Özer Ertuna ve Prof. Veysi Seviğ'in aklına gelen isim BT'ydi. Daha önce DPT'de daire başkanlığı yapmış,

yıllarca Dünya Bankasında "Baş İktisatçı" sıfatıyla çalışmış saygın bir isimdi.

Ertuna ve Seviğ, Tansu'ya gidip düşündüklerini aktardılar. O da kabul etti. İyi bir fikir olduğunu söyledi.

BT, o sırada ya Türkiye'deydi; ya da bu çağrı vesilesiyle gelmişti. Ankara'da görüştüler. Odada üç kişiydiler. Ertuna ve Seviğ, kısaca ekonominin durumunu, Tansu Hanımın pozisyonunu anlattılar. Sonra sözü DPT'ye getirdiler.

– Tansu Hanımla da konuştuk. DPT Müsteşarlığı için seni düşünüyoruz. Kabul edersen seviniriz.

Kısa bir sessizlik oldu. BT'nin yanıtı gecikmedi:

– Beni bu işten affedin...

Ertuna ve Seviğ, üsteldiler:

– Neden?

BT, mahzunlaşmıştı. Tek sözcük söylemedi. Sadece gözlerine baktı. "Beni anlayın, yapamam..." diyordu gözleri...

Sonra çıktı gitti. Ertuna ve Seviğ de Tansu'ya ilettiler durumu. "BT kabul etmedi." O da "Neden?" diye sormadı; ret yanıtını bekliyor gibiydi...

– Necati'yi (Özfırat) yapın o zaman...

BT, bir iki yıl sonra Dünya Bankasından emekliye ayrıldı ve İstanbul'a döndü. Günlük bir gazetede yazılar yazmaya, ekonomiyle ilgili toplantılara katılmaya başladı. Çiller dönemi ekonomi politikalarını da eleştirdi. Yazılarında Tansu'nun adını anmamaya, usturuplu bir dil kullanmaya özen gösteriyordu...

HAVAALANINDA RÜŞVET

Çiller ailesi, 1979 yılına Abant'ta girdi. Sıkıntılı bir yılbaşıydı. Aile, bir karar arifesindeydi. Özer, Çukurova grubundan atılmak üzereydi...

Çukurova grubunda hızla yükselmişti. Koordinatörlüğün yanı sıra Schweppes Meşrubat, Çukurova İnşaat ve Çukurova Gıda şirketlerini kurmuştu.

Schweppes'in genel müdürü de kendisiydi. Schweppes yapımında kullanılan kininin ithali yasaktı. Yurtdışı seyahatleri sırasında kendi valiziyle kinin getirmiş; hatta bir keresinde yakalanmış; ama kaçakçı muamelesi görmeden kurtulmayı başarmıştı.

Ayrıca yanlış yatırımlar yapmıştı. Çukurova İnşaat ve Çukurova Gıda batmıştı. Schweppes de Çukurova'ya pahalıya geliyordu.

Bunlar da bir şey değil. Holding yöneticileri, kötü kokular almış; MİT'ten emekli bir personeli, Özer'in peşine takmışlardı. Dedektiflik sonuç vermiş; Özer'in bazı işlerden komisyon aldığı belirlenmişti.

Mete Has'ın teklifi tam bu noktada gelmişti. İstanbul Bankasını kurmuştu, Özer'i de Genel Müdürlüğe istiyordu. Abant'ta uzun uzun konuştular, Tansu ve Özer... Ve sonunda Özer'in İstanbul Bankası'na geçmesinin aile için daha iyi olacağına karar verdiler.

Zaten başka çare yoktu. Yılbaşı tatilinden döndükten kısa bir süre sonra 11 Ocakta Özer, İstanbul Bankasında işe başladı.

Artık Özer'in başını kaşıyacak vakti bile kalmamıştı; erkenden işe gidiyor, bütün gün çalışıyor, akşam eve döndüğünde başka bir şey yapacak güç bulamıyordu. Çoğu akşam televizyonun karşısında sızıp kalıyordu...

Roma'dan Geçiş

1979 sonunda Tansu ikinci çocuğunu doğurmak üzere havaalanına giderken de Özer'in işi vardı. O kadar meşguldü ki, hamile eşini Amerika'ya uğurlamaya gidemedi. Tansu'yu havaalanına arabasıyla, Samim götürdü.

Uçağa bindiğinde doğuma 10-15 gün kalmıştı. Doktoru, Amerika'ya gidemeyeceğini, bunun riskli olduğunu söyleyip izin vermemişti. Tansu ise direnmişti:

– Birinci çocuğuma verdiğim bir imkânı ikinci çocuğuma da vermem lazım.

İkinci çocuğunu Amerika'da doğurup onun da ABD vatandaşı olmasını sağlamaya kararlıydı.

İstanbul'dan uçağa binerken bir problem çıkmadı. Roma Havaalanında uçak değiştirirken İtalyan görevliler karnındaki şişkinliği fark ettiler. Hemen geri çevirdiler. Hamileliğinin sonuna yaklaşmış bir kadın uçağa binemezdi!

Tansu, bu engeli aşmak için bildik bir yöntemi kullandı; rüşvet. İtalyan görevlileri, ancak böyle ikna edebildi. Uçağa bindiğinde rahat bir nefes aldı.

New York'a gittikten hemen sonra, Üniversite Hastanesine yattı. 8 Ocak 1980'de de doğum oldu. İkinci oğlunun adını Berk koydu. Doğum sertifikasını aldığında mutluydu. İkinci oğlu da Amerikan vatandaşlığına hak kazanmıştı. (39)

Üniversiteden Ziyaret

Tansu, Berk ile birlikte İstanbul'a dönünce Prof. Demirgil'in öncülüğünde İktisat Bölümünde para toplandı; altın alındı. İktisat Bölümü öğretim üyeleri, topluca Tansu'nun dubleks yalı dairesine gittiler.

Şaşaalı döşenen evin her yanında Amerikan tarzı hâkimdi. Kapıların hemen tamamının, kovboy filmlerindeki gibi açılır kapanır olması dikkat çekiciydi. Metin Balcı, hemen bara geçti:

– Koşun koşun... Dünyanın bütün içkileri var burada...

O dönemde Türkiye'de öyle her içkiyi bulabilmek meseleydi. Piyasada yabancı içki satılmıyor; ancak dışardan getirilebiliyordu.

Evdeki iki hizmetçi, içki servisine başladı; hafif yiyecekler yendi. Tansu ile sohbet ederlerken, Özer geldi. Pardösüsünü bir koltuğun üzerine fırlattı. Rahattı, kral gibi bir havası vardı.

– Hoş geldiniz çocuklar..

Dışarı çıktıklarında, öğretim üyelerinin hepsi gördüklerinden etkilenmişti. Birisi evdeki eşyaların fiyatından söz etti. Demirgil ona döndü:

– Sen de İstanbul Bankasından milyonlarca lira maaş alırsan evini böyle döşersin...

Darbe Korkusu

1980, Türkiye'de karışıklık ve terörün tırmandığı bir yıldı. Ülkedeki herkes gibi Tansu da kaygılıydı. Bir süre önce Boğaziçinde bir konferans veren CHP'nin önde gelen isimlerinden Deniz Baykal'a, ayaküstü sohbet sırasında sormuştu:

– Bu gidişe ne zaman el koyuyoruz efendim?

Kendisini CHP'li kabul eden Tansu, Demirel'in kurduğu azınlık hükümetinin devrilmesini kastediyordu bu sözleriyle.

Baykal, CHP'nin çabalarını anlatan, genel bir yanıt vermeyi yeğledi...

Çiller ailesi, ağustos sonunda tatile çıktığında bu kaygıları taşıyordu. Uygun ailesiyle birlikteydiler. Tatil boyunca politika ve Türkiye'nin geleceği konuşuldu. Tansu, korkmuştu:

– Bu memleket kötüye gidiyor. İç savaş ya da darbe geliyor.

Özer de onu destekledi. Samim ise darbenin korkulacak bir şey olmadığını savundu:

– Darbe bizlerin işine zarar vermez. Anarşiyi durdururlar o kadar...

Tansu bir türlü ikna olmuyor; Amerika'ya dönmekten söz ediyordu. Zaten her yıl en az bir kez gidiyorlardı; bir ayakları Amerika'daydı! Neden temelli dönmesinlerdi? Tatil günleri boyunca konuşmalar hep aynı merkezde döndü durdu...

Tatilden döndükten sonra fazla düşünmelerine gerek kalmadı. Darbe, beklediklerinden çabuk gelmişti. 12 Eylül rejimine alışmaları fazla zaman almadı. Amerika'ya dönme fikrini çabuk unuttular...

O dönemin en tatsız olayı Özer Beyin babasının ölümüydü. Ramiz Uçuran, 20 Eylülde yaşamını yitirdi. İsmet Hanım, kızı Esin Türk'ün Bostancı'daki evinde kalmaya başladı. 1997'de ölene kadar da orada kaldı. Özer Bey, annesini kendi evine getirmeye hiç yeltenmedi.

Bir yıl kadar sonra da Samim, annesi Makbule Hanımı kaybetti. Cenazenin yıkanması sırasında aileden birinin içerde bulunması gerekiyordu. Makbule Hanımın kızları giremeyeceklerini söylediler. O zaman Tansu, herkesi şaşırtan bir çıkış yaptı.

"O bana düşer" dedi ve cenazenin yıkanması sırasında içeriye girip yardımcı oldu.

Tansu, ölülerin yıkanmasını görmeye alışıktı. Teyzesinin

ölümünde de içeri girmişti. Üstelik Meliha Hanım, durakta otobüs beklerken feci bir trafik kazası sonucu ölmüştü. Paramparça vücudun yıkanmasını görmek, yardım etmek herkesin yapabileceği bir şey değildi kuşkusuz...

İsviçre'deki Rolls Royce

Özer, Has Holdingde Genel Koordinatör ve İstanbul Bankası Genel Müdürü iken Tansu, onun danışmanıydı. Aylık ücreti 45 bin liraydı (280 dolar). Özer'in odasının bir kapısı, Tansu'nun odasına açılıyordu. Sürekli en yakınındaydı. (40) İkinci danışmanı da Tansu'nun üniversiteden asistanı olan Yaşar Selim Seval'di.

Tansu sık sık Bilge Has ile de görüşüyordu. Onun yanında esas duruşa geçiyordu. Bilge Hanım ne kadar sinirlenirse sinirlensin, her zaman sessiz, sakin dinliyordu. Bilge ve Mete Has, Özer'in sürekli başında duruyor; onu denetliyordu. Özer, her konuda Tansu'dan akıl alıyordu.

Libya işinin kârlı bir yatırım olacağını ilk Tansu fark etti. Amerika'dan sonra Libya'ya gitmiş ve güzel haberlerle döndüğü gezideki tek sorunu valizlerini kaybetmesi olmuştu. Daha sonra Atilla Suman adlı arkadaşlarını Libya'ya yollamışlar; o da benzer izlenimlerle dönmüştü. Libya'da inşaat işlerine girip büyük paralar kazanılabilirdi! Atilla, iş bağlantılarını kurmuştu bile!

Özer, heyecanla Bilge Hanıma gidip projeyi anlattı. O, inşaat işine girme fikrinden hoşlanmamıştı:

– Ben rahmetli kocamın yapmadığı işlere girmem.

Mete Has ise farklı düşünüyordu. O zaten daha önce bir madencilik şirketi kurmuş, yeni sektörlerde iş yapmaya başlamıştı. Libya'da inşaat işlerine girme fikri ona cazip geldi. Çoğunluk hissesi Mete Has'a, diğer hisseler ise Özer Çiller, Atilla Suman ve Yaşar Selim Seval'e ait olmak üzere yeni bir şirket kuruldu: Beynelminel Mühendislik Taahhüt A.Ş.(BMT). Bu şirket,

Mete Has'ın Çiller ailesiyle ilk ve en büyük adımıydı. Bunu, Çiller ailesinin holdingi Marsan ve Mete Has ile ortak holding olan Marhas izledi. BMT de bu holdingler zincirinin bünyesine alındı.

BMT, gerçekten de kârlı işler yapmaya başladı. Libya'dan 100 milyon dolarlık iş alındı. Özer defalarca Libya'ya gidip geldi. Suudi Arabistan, Yemen ve Sudan'da da iş bağlantıları kuruldu. 1981 yılına gelindiğinde yurtdışındaki şantiye sayısı toplam 17'ye ulaşmıştı. Teminat mektupları İstanbul Bankasından alınıyordu, krediler de...

BMT'nin İstanbul Bankasında özel bir yeri vardı. Bankadan en fazla kredi tahsis edilen şirket, BMT idi. O yıllarda Şişli Şubesinden BMT'ye verilen krediler, 1982 rakamlarıyla toplam 993 milyon 842 liraya (5 milyon 372 bin dolar) ulaşmıştı! Toplam borç rakamı, kısa sürede yaklaşık 50 milyar liraya (270 milyon dolar) yükseldi! (41) Aile şirketi, İstanbul Bankasından finanse edilmişti!

BMT'nin kazandığı paraların büyük bölümü Türkiye'ye getirilmedi. İsviçre'deki bankalara yatırıldı...

O dönemde Özer'in en sık gittiği ülkelerden biri İsviçre'ydi. Mete ve Özer'i, havaalanına indiklerinde her zaman beyaz eldivenli bir Türk şoför ve muhteşem bir Rolls Royce bekliyordu...

Yahya Ne Akıllı Adammış

Tansu ve Özer, bazı İsviçre gezilerinden sonra Almanya'ya geçiyorlardı. Orada, Tansu'nun kuzeni Atakan ve eşi, onları karşılıyordu. Bir keresinde Tansu ve Özer, havaalanında kavga çıkardılar. Fazla bavullarına ek ücret istenmesine sinirlenmişlerdi. "Business Class yolcusundan nasıl fazla bagaj ücreti istersiniz?" diye bağırıyorlardı.

Çiller çifti, Almanya'yı sevmiyordu. İsviçre dağlarından sonra Almanya çekilmez geliyordu Özer'e. "İsviçre'de Zeki Müren

dinledik. Burada Nâzım Hikmet'in şiirlerinden yapılan şarkıları bize dinletiyorsunuz. Sanki Türkiye'deyiz."

Ona göre İsviçre farklı bir ülkeydi. Süleyman Demirel'in, "hayali mobilya ihracatı" ile ün kazanan yeğeni Yahya Demirel, Panama pasaportu ile orada oturuyor, işlerini oradan yönetiyordu. Özer, orada karşılaştığı Yahya ile sohbet etmekten mutlu olmuştu. Hayıflanıyordu:

– Adam ne güzel düşünmüş mobilya işini. Ne kadar basit bir iş. Biz böyle şeyler düşünemiyoruz.

Almanya'ya gelişlerinin asıl nedeni işti. Özer, 1981 sonunda Mete Has ile geldiği gezide Atakan'a sordu:

– İstanbul Bankasının Almanya Temsilciliğini açmak istiyoruz. Bize yardım eder misin? Nerede temsilcilik açabiliriz?

Atakan, araştırdı ve temsilciliğin Duisburg'da açılmasını önerdi. Orada hiç Türk bankası yoktu ve Türk işçilerinin yoğun olduğu bir bölgeydi. "Tamam" dedi Özer.

– Sen bankada temsilci ol. Sana 6 bin mark aylık verelim.

Bu Atakan'ın o sırada çalıştığı işten aldığının iki katıydı. Kabul etti. 100 bin mark harcayarak büroyu açtı. Afrika'dan getirilen keresteden üretilmiş, görkemli bir müdür masası bulmuştu. Atakan, tam masaya oturmaya hazırlanıyordu; İstanbul'dan birisi çıkageldi.

– Ben Ahmet Çulha. Buraya müdür olarak atandım...

Elinde atama belgesi vardı. Kuzen Atakan, akrabalarından ilk kazığı yemişti. Özer, telefonlarına çıkmamaya başladı. Atakan, maaşını da tam alamıyordu. Özer, bordroyla 2 bin mark ödenmesi, 4 bin markın da elden gönderilmesi sözünü vermişti. Bir türlü elden gönderilecek 4 bin marktan haber çıkmıyordu...

Dünyalık Hesap

Özer, bir süre sonra Almanya'ya gelince Atakan, maaşını hatırlattı.

– Merak etme. Sonra topluca alırsın. Sen onu boş ver. Türkiye'ye daha fazla havale göndermeye bakın siz.

İşin kötüsü Özer yanında para taşımıyordu. Yemeklerde ve gidilen diğer yerlerde ödemeleri yapmak Atakan'a kalıyordu:

– Sen öde, ben sana sonra veririm Atakan.

Tabii sonra unutup gidiyordu. Atakan'ın bu duruma canı sıkılıyordu; patronu durumundaki Özer'e bir şey de diyemiyordu.

Özer, Atakan'ın eşi Oya'ya da iş teklif etti. O sıralarda Türkiye'de bankerlik dalgası yükseliyor; bazı Türk Bankaları ise Almanya'daki Türk işçilerine "İkinci emekli maaşı" verecekleri vaadiyle para topluyorlardı.

İstanbul Bankası da benzer bir girişimi başlatacaktı. Bunun için Almanya yasaları nedeniyle yeni bir şirket kurulması gerekiyordu.

– Oya, bu şirkete sen de ortak ol. Yüzde 15'i senin olsun.

Oya Ergin, tencere pazarlamasında çalışan iki Türkü ortak aldı. Yüzde 5'er hisse verdi. Kendisine yüzde 5 hisse kalmıştı.

"Havex" adı verilen şirketin kuruluş işlemlerini, Özer'in tuttuğu bir Alman avukat yürüttü. Tüm belgeler, orada toplandı. Oya Ergin, kendisinin imzaladığı belgelerin bile istenmesine o sırada bir anlam veremedi. Önemini fark edemedi.

O tüm gücüyle "Havex" adına bölge toplantıları yapıp, "Dünyalık Hesap"ı tanıtıyordu. Türk işçilerinin markları, İstanbul Bankasına akmaya başladı...

YENİKÖY SAHİLLERİNE TAŞINMA

Tarabya güzeldi. Ama Yeniköy'ün havası bir başkaydı. Yesari Asım'ın adına şarkılar yazdığı bir semtti Yeniköy. "Aşkım Yeniköy sahil-i deryasını sardı."

Sandal sefaları ünlüydü. Münir Nureddin'in, "Ses çıkmıyor artık, ne kürekten, ne yürekten" gazelinin ilham kaynağı bu sahillerdi. (42) Nice krallar, başbakanlar görmüştü Yeniköy yalıları.

Tansu'nun gözü, Yeniköy'deki yalılardaydı. Onlardan birinde oturmayı çok istiyordu. Bu düşünce onda, neredeyse ta- düzeyindeydi...

Bir partide duydu; ünlü armatör Şevket Manioğlu'ndan iki kızına miras kalan yalı satılıktı. Hemen atıldı. "Biz almak isteriz." Hiç vakit kaybetmedi. İki kız kardeşten büyük olan Gönül Özdoğan ile görüştü. Gönül Hanım yalıyı satmak istiyordu; ancak eski Başbakanlardan Sadi Irmak'ın oğluyla evlenen kız kardeşi Ayşe, gönülsüzdü.

Tansu, Özer ve iki çocuğunu da alıp yalıya gitti. Gezdiler. İkinci derece tarihi eser niteliğindeki yalı çok güzeldi; ancak onarıma ihtiyacı vardı.

Yalının Manioğlu ailesinden önceki sahibi, Atatürk'ün doktoru Rasim Ferit'ti. Atatürk de doktorunu görmek üzere defalarca bu yalıya gelmişti. Talihsizlik, doktorun kızındaydı. Ünlü bir çellocu olan Feriha Talay, bunalım geçirmişti. Hiç yıkanmamaya başlamış; aylarca yalıdan dışarı çıkmamıştı. Kızın

durumuna üzülenler, yalının uğursuz olduğu söylentisinin yayılmasına neden olmuşlardı...

Takas Önerisi

Tansu ve Özer, yalıya ikinci kez gittiklerinde kararlarını vermişlerdi. Küçük kız kardeş Ayşe Irmak Manioğlu'nu iknaya çalıştılar. Tansu, spor bir kıyafet, soket çoraplar ve lastik ayakkabılar giymişti. Tatlı, kibar bir dille konuşuyordu:

– Lütfen, bize satın yalıyı. Çocuklarımız sizin sayenizde yalı görecek.

Uzun süre dil döktü. Ablasıyla anlaşamayan Ayşe Manioğlu, satmaktan başka çaresi olmadığını kabul edip inadından vazgeçti. Tansu'dan bir istekte bulundu:

– Babamı 1969'da Ziya Kalkavan öldürtmüştü. Mühim bir yere gelirsen bunu araştır. Babamın ölümünü aydınlat.

İlk kez konuşmalarına rağmen onun yükseleceği, mühim bir yerlere geleceği izlenimi edinmişti. Öyle bir havası vardı. O nedenle cinayeti aydınlatma sözü istiyordu!

– Deli misin! Biz bunu unutursak yalıda rahat oturamayız.

Hem zaten yalı yine Ayşe'nin sayılırdı:

– Yalıda sana bir oda ayırırız, istediğin zaman gelirsin.

Satış konusunda anlaşmışlardı. Artık sıra parayı konuşmaya gelmişti. Ayşe'nin biçtiği fiyat 40-42 milyon liraydı (yaklaşık 380 bin dolar). Tansu ve Özer, rakama itiraz etmedi. Başka bir sorunları vardı:

– Nakit paramız yok. Yeşilyurt'ta bir ev ve üstüne otomobil versek olur mu?

Özer, bu konuda ısrarlıydı. Ayşe, kabul etmedi; hem ev ve araba alıp da ne yapacaktı? Ona para gerekliydi.

Satışla ilgili tüm evraklar eve getirildi; Ayşe, tapu dairesine

bile gitmedi. İşlemler sırasında tapunun bir kişinin üzerine çıkarılmaması dikkatini çekti. Ayşe'nin yüzde 50 hissesini Tansu, Gönül'ün yüzde 50 hissesini de Özer üzerine alıyordu. Ayşe dayanamayıp sordu:

– Neden böyle alıyorsunuz?

Belli ki önceden karar verilmiş, düşünülmüş bir konuyu sormuştu. Yanıtını hemen aldı:

– Ne olur ne olmaz, her şeye hazır olmak gerekir...

Söz evliliklere gelince, Ayşe, erken evlilikleri eleştirdi:

– Erken evliliklerin tümünde bozukluk oluyor.

Tansu atıldı. "Bizde problem yok." Ayşe'nin canı sıkılmıştı; altta kalmak istemedi. "Siz de başka türlü çözmüşsünüz."

Özer, sohbetin can sıkıcı bir noktaya gittiğini fark edip, konuşmayı yeniden başlangıç noktasına çekti:

– Burası yine sizin yalınız sayılır. Söz veriyorum, binaya istediğiniz zaman gelebilirsiniz.

Ayşe'nin sözlerini o sırada geçiştirmişti. Oysa uzun süredir, evliliği bir sevgi bağı olarak görmüyordu! Bunu açıkça telaffuz edebilme noktasına yıllar sonra gelebildi. "Bizim evliliğimiz menfaat birliği olduğu için Tansu ile iyi anlaşıyoruz" diyordu:

"Tansu ile bizim yaşamdan beklenti birliğimiz evliliğimizi uyumlu kılıyor ve sorun çıkmıyor." (43)

Çeklerin Kaynağı Komisyon

Gönül, hissesine karşılık alacağı paranın yurtdışına transfer edilmesini istemişti. Ayşe ise yaklaşık 22 milyon lira olan payını Türkiye'de almayı yeğlemişti.

Ayşe, birkaç gün sonra Özer Beyi, İstanbul Bankasından aradı. Özer Bey çok meşguldu! Sekreteri aracılığıyla yanıt verdi. Çek ve senetler hazırdı! Ayşe Manioğlu adına bankaya aile dok-

toru Zahir Uzbek gidip çek ve senetleri Özer Beyin sekreterinden aldı.

Ayşe Manioğlu, 10 Nisan 1981 tarihli çekin karşılığı olan 4 milyon 250 bin lirayı, Özer'in, İstanbul Bankası Tünel Şubesindeki 5177-1 numaralı hesabından çekti.

Ne gariptir, bu özel hesaptaki paraların kaynağı, bu özel hesaba para yatıranlar, İstanbul Bankasından kredi alanlardı! Örnek mi? İstanbul Bankası Taksim Şubesinden, Genel Müdür Özer Uçuran Çiller'in imzasıyla, Oker Ticarete 10 milyon liralık (yaklaşık 90 bin dolar) kredi verildi. Kredi, 25 Mart 1981 tarihinde şirketin hesabına aktarıldı.

Tam bir gün sonra birdenbire Oker Ticaretin sahibi Nirument Okten'in Özer'e, 1 milyon 350 bin lira (yaklaşık 12 bin dolar) tutarında bir çek keseceği tuttu! Çekin karşılığı, büyük bir hızla Özer'in Tünel Şubesindeki malum hesabına yatırıldı!

Nirument Okten, çekin hikâyesini, banka battıktan yıllar sonra açıkladı: "Saint Joseph'de beraber okudukları Sait Kral diye bir arkadaşı vardı Özer Çiller'in. Onunla gittik. O bize şey yaptı, 'Böyle böyle ihtiyaçları var' dedi." Rüşvet mi, komisyon mu? Ödenen para neyin karşılığıydı? Nirument Bey için bu önemli değildi. "Ne isim verirseniz, takarsınız, takılabilir!"(44)

Özer Beyin Genel Müdürlüğü döneminde İstanbul Bankasından kredi alanların çoğu yakınıyordu:

"25 milyon lira (yaklaşık 226 bin dolar) kredi aldım, sekizinci kattan altıncı kata inene kadar 15 milyonu elimden çıktı."

Özer Bey, yedinci katta oturuyordu. Üstten kapağı olan, kalın deri bir çantası vardı. Yüzde 10'luk komisyonları nakit olarak aldığında özenle o çantaya yerleştiriyordu...

Banyo Küvetinin Değeri

Satın aldıktan sonra hiç zaman kaybetmeden restorasyona giriştiler. Bir depremin tavanda açmış olduğu çatlağı onardılar. 2.5 kat olan yalıyı, beş kata çıkardılar. Alt kattaki kayıkhaneyi yukarı çekip yüzme havuzu yaptılar.

Yalı, Bağdadi denilen beton üzerine tahta ile yapılan stildeydi. Tahtadan yapılan yalının komşu yalılara bitiştirilmesi yasaktı. Bu, yangın tehlikesine karşı alınmış bir önlemdi. Ancak yangın tehlikesine aldırış etmediler; yalının üst bölümünü Mehmet Üstünkaya'nın yalısına doğru genişlettiler.

Üstünkaya, başlangıçta bu genişlemeye itiraz etti. İstanbul Belediyesi, inşaatı dört kez mühürledi. Tümünde de mührü söktürmeyi başardılar. Zamanla Üstünkaya davasından vazgeçip kendisi de yalısını aynı şekilde restore etti. Komşu iki yalı birbirine iyice yaklaştı...

Yalının içini de zevklerine göre yenilediler. Yalının restorasyonunda parayı esirgemediler. Bu tutumları, daha sonraki onarımlar ve değişiklikler sırasında da aynı şekilde sürdü. Yalıdaki banyo küvetini 1995'te değiştirirken, 650 milyon lira (yaklaşık 15 bin dolar) ödemek hiç gözlerine görünmedi...(45)

Japonlardan Patent Rüşveti

"Yalı yine sizin sayılır" sözüne rağmen Ayşe Manioğlu, bir daha hiç oraya gitmedi. Sattığı yalıyı görmek içinden gelmiyordu. Özer ile iki kez telefonla görüştü; o kadar.

Ünlü bir Japon firması, Ayşe'nin binalarından birini kiralamıştı. "Paachinko" adı verilen bir oyun oynanan salon açmayı planlıyorlardı. "Paachinko", kollu kumar makinelerine benziyor, ancak kazanana para değil başka ödüller veriliyordu.

Japonlar, yaklaşık 2.5 milyarlık yatırım yaptılar. Her şey hazırdı, makineleri getirmek üzereydiler. Tam o sırada mevzuat değişti.

Çare arayan Japonlar, Ayşe'nin Özer Çiller'i tanıdığını öğrendiler. Terouche adlı Japon arayıp yardım rica etti. Ayşe, Ankara'ya, Özer Beye telefon etti, durumu anlattı:

– Bizim enayi deli gibi çalışıyor. Ben Houston'a gidiyorum. Okul aldık, onun işleriyle uğraşacağım. Ama sana bir isim vereceğim, benmişim gibi konuşabilirsin.

Keyifli bir ses tonu vardı. Osman Ünsal'ın telefonlarını vermişti. Ayşe onu aradı. Ünsal da İstanbul'da bir numara verdi. "O sorunu çözer" dedi.

Telefona Mehmet Üstünkaya çıktı, eski komşusu Ayşe Hanımın sesini tanımıştı.

– Sen bize yüz vermezsin, ama bak bize işin düşer...

Öteden beri Üstünkaya ile yıldızları barışmamıştı. Alaycı bir dille kendisine hitap ediyordu. Rahatsız oldu, telefonu hemen kapattı. Sonra yeniden Özer Beye telefon etti. Özer Bey, hiç beklemediği bir teklifte bulundu:

– Hayatım o işler hallolur, patentini bize versinler ortak olalım, halledelim...

– Bu adamlar, böyle bir şeyi kabul etmez...

Japonlar, yatırımdan vazgeçip ülkelerine döndüler. Ayşe, Çiller ailesini yaşamından tamamen çıkarmıştı. Ta ki bir televizyon programını izleyene kadar...

Yalının milyonlarca lira su borcu birikmişti. Yalıyı restore edip büyük paralar harcayan Çillerler, su aboneliğini üzerlerine çevirmemişlerdi. Ayşe'nin annesi Mesaadet Manioğlu, borçlu görünüyordu. (46) Ayşe, bir kez daha Özer Bey ile konuşmak zorunda hissetti kendini.

– Utanmıyor musun? Ölmüş bir kadının adı borçlu olarak televizyonlarda okunuyor, ayıp değil mi?

Özer Bey, özür dileyip hemen ödeyeceğini söyledi... Bu yalının eski sahibiyle yeni sahibi arasındaki son konuşma oldu..

KİTAPSIZ PROFESÖR

Tansu, doçent olduktan sonra bilimsel çalışmaları neredeyse askıya almıştı. 4-5 yılda bilimsel çalışma adına yaptığı sadece birkaç makale yazmak ve ders vermekti. Bir ara Boğaziçinden atılma noktasına geldi. Dönemin dekanı Prof. Özer Ertuna'nın koruması sayesinde kalabildi.

Üniversite ile çok az ilgileniyor; daha çok üniversite dışında oluyordu. Ya İstanbul Bankasında ya da iş çevrelerinin herhangi bir toplantısında...

Şık giyimli, bakımlı bir kadın olarak her gittiği toplantıda dikkat çekiyordu. Amerikan stili spor giysilerini bıraktı. İlk kez Rolex marka kol saati taktı. Pahalı elbiseler ve tayyörler giymeye o dönemde başladı. Hep gülümsüyordu.

Bölüm toplantılarında, fakülte kurullarında kimi zaman siyasi nutukları andıran uzun konuşmalar yapıyordu. Dil sürçmeleri, hocaları güldürüyordu. Kimi zaman kendisinden önce konuşanın sözlerini, kendi fikriymiş gibi tekrarlıyor; herkes şaşkınlıktan donakalıyordu. Psikoloji bölümünden bir hoca, Tansu'nun kişilik yapısına tanıyı koymuştu: "Border line sendromu..."

Bu sendromu yaşayanların kişiliği tam sınırda kalıyordu. Gerçeklik ile düş dünyası arasındaki sınırda gidip gelen bir kişilik oluşuyordu. Çizginin öbür yanına kaydığında düş dünyasında gezinip gerçeklikle bağı olmayan olayları, sözleri gerçekmiş gibi görebilen bir insan ortaya çıkıyordu. Yalan söylerken bile samimi

kalabiliyordu. Gerçek olmasa da söylediklerine inanıyor; o zaman onu savunması doğallaşıyordu.

Belki Tansu'nun yüzündeki plastik maskenin nedeni buydu. Maskeyi taktığı zaman onun içindeki küçük çocuğa ulaşabilmek, neredeyse imkânsız hale geliyordu!

Hatalarla Dolu Tez

İstanbul Bankası, şube açılacak yerleri belirlemek için illerin gelir durumlarıyla ilgili veriler toplamıştı. Tansu, bu verileri görünce sevindi. Bu verilerden yola çıkarak bir kitap hazırlayabilir ve profesörlük unvanını alabilirdi!

Eldekilere, DPT ve DİE'den yeni veriler de eklendi ve Tansu, beş öğrencisiyle birlikte profesörlük tezini hazırladı: İl düzeyinde milli gelir dağılımı. Nisan 1982'de, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları arasında çıkan kitap, üniversite çevrelerini şaşırttı. 360 sayfalık kitabın neredeyse tamamı tablolardan oluşuyordu. Tabloların yorumlanmasında ciddi hatalar vardı. Bilimsel çalışma adını vermek neredeyse imkânsızdı!

En somut tepki, Ankara'dan geldi. Dönemin Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Hasan Ersel, ODTÜ Gelişme dergisine bir eleştiri yazısı yazarak, Tansu'nun kitabını yerin dibine geçirdi...

Ersel'e göre kitap, "bir bilimsel çalışma" değildi; "deneme" tanımının daha doğru olacağını vurguluyordu. "Kitabın temel katkısı il düzeyindeki gelir verilerinin elde edilmesidir" diyordu Ersel.

"..kitapta, aşağıda belirtilen ve çalışmanın sonuçlarını işe yarar olmaktan çıkaracak derecede önemli hatalar olduğu görülmektedir..."

Karmakarışık ilkeler kullanılması, 1970 verilerinin 1975 için de geçerli kabul edilmesi gibi bilimsel gafları birbiri ardına sıralıyordu.(47)

"Son olarak araştırmacının, iller arasında bölüştürdüğü milli gelir kavsramının ne olduğunu ve niçin bu kavramın seçildiğini kitabın hiçbir yerinde belirtmediğini de vurgulamak gerekir.

Sonuçta, önemli bir konuda yapılan bu çalışma bir yandan yöntem hataları, öte yandan sunumdaki düzensizlik ve bozukluklar ile baskı yanlışlarının etkileriyle faydalanılamaz hale gelmiştir. Yazarın toplamış olduğu değerli verileri, yeniden ele alıp işleme fırsatı bulabileceğini umarım."

Bilimsel bir makale, ancak bu kadar sert bir dille yazılabilirdi!

Fiziği ile Profesör

Bilimsel çevrelerde aldığı bu kadar tepkiye rağmen Tansu, profesör olmayı başardı. Profesörlük jürisinde Boğaziçinden profesörler Nuri Uman, Murat Sertel, Demir Demirgil yer aldı. Boğaziçi dışından sadece Prof. Sencer Divitçioğlu, jüriye girdi. Boğaziçinin profesörleri, Divitçioğlu'na, Tansu'nun profesör olması gerektiğini söyleyip rica ettiler. Ve böylece jüri, Tansu'nun profesörlüğünü onayladı.

Tam o dönemde Kasım 1982'de YÖK yasası çıktı. Tansu'nun profesör kadrosuna atanabilmesi sorun oldu. YÖK yasası, rotasyon öngörüyordu. Bu sorunu Marmara Üniversitesi Rektörü olan dostu Prof. Orhan Oğuz'un yardımıyla aştı. Marmara Üniversitesinde bir süre çalışmış gibi görünüp İstanbul dışına gitmekten yine kurtuldu.

Boğaziçinde profesörlük kadrosunu alabilmek için de Ankara'ya taşınıp durdu. Bir keresinde YÖK Başkanı Prof. İhsan Doğramacı'nın kardeşi Prof. Emel Doğramacı'ya da gitti. Doğramacı'nın aracılığıyla YÖK üyesi Prof. Gürol Ataman ile görüştü.

Bu kadar uzun çabalardan sonra kadro sorununu çözmeyi başardı...

1983 yılında Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesinde ekonomiyle ilgili bir sempozyum yapılıyordu. Prof. Dr. Salih Şanver, herkesin önünde Tansu'ya hakaret etti:

"Fiziği ile profesör oldu."

Başka öğretim üyeleri de ağır biçimde eleştirdiler.

"Bilimsel cehalet içinde...Kitapsız profesör oldu..."

Tansu, ağzını açıp bu hakaretlere karşılık veremedi.

Yalıda Rotasyon Toplantısı

YÖK'ün rotasyon zorunluluğu bir süre sonra yine problem oldu. Tansu hareketlendi. Birden etkinleşti, üniversitede yoğun bir kulis faaliyetine girişti. Evinde bir toplantı düzenledi ve bölümdeki herkesi çağırdı.

40'a yakın öğretim üyesinin katıldığı toplantı saatlerce sürdü. Herkes farklı bir ağızdan konuşuyordu. Tansu, rotasyonla İstanbul dışına gitmemenin yolunu arıyordu. Birilerinin gönüllü olması işi çözecekti. Bir türlü karar verilemedi.

Günler süren tartışmalar, konuşmalar sonunda kura çekilmesine karar verildi. Kuraya bekâr olanların katılması benimsendi. Kuradan, sosyolog Ferhunde Özbay çıktı. Özbay'a, Sıvas Cumhuriyet Üniversitesi düştü. Tansu, "Bu kız ne yapar orada yalnız başına" diyordu; Özbay'ın yol masraflarını karşılamak üzere öğretim üyelerinden yardım topladı...

Marbella'da Denizde Sohbet

1982 ortalarına doğru İstanbul Bankasında sorunlar başlamıştı. Bilge Hanım, ölen kocasının kardeşinin oğlu olan Mete Has'ın bankanın içini boşalttığını fark ediyordu.

Bu operasyonun bankanın Genel Müdüründen habersiz yürütülmesi mümkün değildi. Bir ortaklık söz konusuydu. BMT ile başlayan banka dışındaki işbirliği daha da yayılmış; Özer ve Tansu, Marsan Holdingi kurmuş; Marsan da Mete Has'ın holdingiyle bir ortaklığa giderek Marhas'ı oluşturmuştu.

Bir dostu, Mete'nin epeyce içtiği bir aksam kendisine söylediklerini anlattı:

– Banker Kastelli'ye verdiğimiz sertifikalara karşılık açıktan komisyon alıyoruz. Bunu üçümüz kendi aramızda paylaşıyoruz.

Bilge Hanımın bu komisyonlardan haberi yoktu! Demek ki, Mete ve Özer işbirliği yapıyordu! Bilge Hanım, borç para istediği dostundan bunları duyunca olup bitenleri kafasında iyice netleştirdi.

Böylece bankada Çiller ailesi için sorunlu günler başladı. Özer'e kötü davranıyor, onu suçluyordu. Tansu da cansiperane biçimde eşini savunuyordu. Bilge Hanım, bir gün yüzüne kültablası fırlattı; ama isabet ettiremedi. Bankada artık her gün kavga gürültü çıkması olağan hale gelmişti.

Bankanın mali yapısı kötü durumdaydı. Mevduata açıktan faiz ödenen bir dönemde elinden büyük paralar geçen Özer, sıkışmıştı. Banka, batmanın eşiğine gelmişti.

Rahat bir adam olarak tanınan Özer sıkıntılıydı. O günlerde girdiği bir ameliyat sonrasında ilk sorusu bankayla ilgiliydi:

– Biz takastan çıktık mı?

O yaz, tatili geçirmek üzere İspanya'ya gittiler. Bir kez daha sıkıntılı bir tatil geçiriyorlardı. Tansu, teknede sessiz sinema oynamaya bayılırdı. Tatillerde en iyi vakit geçirdiği oyun buydu. Ama Marbella'da sessiz sinema oynamadı. Tansu ve Özer, tam 45 dakika denizin ortasında durup konuştular. Gelecek planları yapıyorlardı. Üzerinde durdukları, Özer'in İstanbul Bankasından ayrılması ve Marsan'a, kendi şirketlerine ağırlık vermesiydi...

İspanya'dan döndükten sonra bankadan kopuş uzun sürmedi. Bir ekim günüydü. Selim Seval, Tansu'ya haber verdi:

– Bana telefon ettiler. "Sizi atalım mı, yoksa siz mi istifa edersiniz" diyorlar. Bizi atacaklar, istifa edelim de bari rezil olmayalım.

Tansu ve Selim, danışmanlıktan hemen istifa ettiler. Özer de bankadaki 45 aylık Genel Müdürlük dönemini noktaladı.

Kısa süre içerisinde Çiller ikilisi, Mete Has ile de yol ayrımına geldi. Mete Has, ortaklığı bozdu. Tansu ve Özer'e büyük paralar ödedi. BMT, Marhas'a bağlıydı ve Libya işinden büyük paralar kazanmaya devam edeceğini umuyordu. Mete Has, zaten Fenerbahçe'ye başkanlık uğruna büyük harcamalar yapmıştı. Talihi yaver gitmedi. Libya işi tıkandı; ödemeler yapılmıyordu...

Ayrılma sürecinde epey itiş kakış yaşandı. Marhas'ın Genel Koordinatörü olan Selim Seval, arada kaldı. Sancılı geçen günlerden birinde kalp krizi geçirdi. Bir daha görüşmemek üzere Çiller ailesinden koptu.

Özer, Marsan'ın başına geçtikten birkaç ay sonra da İstanbul Bankası battı.

İsviçre'deki Gizli Ortak

İstanbul Bankasında olup bitenlerden Almanya'daki kuzenin haberi yoktu. 24 Nisan 1982 sabahı Diusburg'daki temsilciliği açmaya gittiğinde kapıda iki kişi onu karşıladı.

– Anahtarları verin.

– Siz kimsiniz?

– Çok konuşma ver anahtarları...

– Sen farkında değil misin, İstanbul Bankası, Ziraat Bankası'na devredildi. Biz Ziraat Bankası görevlileriyiz.

Atakan'ın olan biteni anlaması biraz zor oldu. Müfettişler,

hesapları görmek istiyorlardı. Öğleye doğru ikna edebildiler. İki gün boyunca hesaplar didik didik edildi. 78 fenik fazla bulan müfettişler, Atakan Ergin ve Ahmet Çulha'yı yemeğe götürdüler:

– Arkadaş siz çok safsınız...

Türkiye'ye atandığını bildirdiler. Bunu kabul etmeyen Atakan işsiz kaldı...

Daha beteri eşi Oya'nın durumuydu. İstanbul Bankasının "dünyalık hesabı" için kurduğu Havex adlı şirket, zaten iş yapamamıştı. Türkiye'de "banker faciası" yaşanınca "dünyalık hesap"a para yatıran işçiler de korkmuş paralarını geri çekmişlerdi.

Oya, şirketin para kazanabilmesi için farklı işlere girişmişti. Türkiye'den hediyelik bakır eşya getirip satma projesi para getirmemişti. Bunun üzerine video çoğaltmaya yönelmiş; ama bir gece şirket soyulmuştu. Koca bir kamyonu doldurabilecek elektronik eşyalar, nasıl olmuşsa olmuş sessizce çalınmıştı!

İstanbul Bankasıyla birlikte Havex de kapanınca piyasaya binlerce dolar borçlanmış; üstelik şirketi kötü niyetle yönetmekten, hakkında Almanya yasalarına göre dava açılmıştı. İlk duruşmalarda Özer Beyin adından hiç söz etmedi. Özer Bey, "Benim adımı geçirmeyin" demiş; Oya da alacaklarını kurtaracağı umuduyla bu söze uymuştu.

Ancak davalar beklediği gibi gitmedi. Bir gün İsviçre'den bir avukat geldi:

– Şirketle ilgili işlemleri bundan sonra ben yürüteceğim.

– Sen de kimsin?

– Bu şirketin sahibi, İsviçre'de kurulu başka bir şirket. Ben de o şirketin avukatıyım.

Oya, şirketin yüzde 85'inin Özer'e ait olduğunu sanırken karşısına İsviçre'deki bir şirket çıkmıştı. Bu şirket kimindi, neyin nesiydi? Bunu hiç öğrenemedi. Başı davalarla dertteydi. Avukat,

piyasalarla ilgili bazı ödemeleri halletmiş; ama Oya'nın yargılandığı davayla ilgilenmemişti.

Havex'e aldığı iki Türk ortak da aleyhine dava açınca dünyalar Oya'nın başına yıkıldı. İşte o zaman Özer'i de tüm bildiklerini de mahkemeye anlattı. Şirketin Alman avukatı durumuna acıyıp lehinde ifade verdi:

– Oya Ergin kukla Genel Müdür. Her şeyi iyi niyetle yaptı.

Oya beraat etti. Eşiyle birlikte üç yıl işsiz kaldılar. Türk derneklerinde resim, yemek, okuma yazma kursları verdiler. Buralardan kazandıkları para yetmeyince Türkiye'deki evlerini satmak zorunda kaldılar.

Özer ve Tansu, onları arayıp sormadı. Onlar da telefonlarına bile çıkmayan bu sevgili akrabalarını aramaktan vazgeçtiler...

Suçlayan Raporlar

İstanbul Bankasının batışı ile ilgili ilk soruşturmayı yürüten Bankalar Yeminli Murakıbı Serdar Aktan, Özer'i de suçlayan bir önrapor yazdı. Aktan, banka yönetiminin "rüşvet" tekliflerine kulaklarını tıkayıp suçlayıcı bir rapor yazmıştı. Aktan'ın raporu üzerine gelen yeni müfettişler daha ayrıntılı bir rapor hazırladı.

Ziraat Bankası Teftiş Kurulu müfettişleri Doğan Altınay, Ahmet Vatandaş ve Leven Dinçer'in hazırladığı 18 Mayıs 1984 tarihli üçüncü rapor da Özer'i suçluyordu:

"..İstanbul Bankasında hissedar ve yönetici olan Özer Uçuran Çiller, banka diğer üst yöneticilerini de beraberlerine alarak emniyeti suiistimal (kötüye kullanma) yoluyla bankanın toplanan mevduatını kendi şirketler grubuna geri dönüşü olmayacak bir biçimde aktarmışlardır." (48)

Raporda neler yoktu ki? Otobüsü olmayan belediyeye verilen reklam paraları, verilmiş gibi gösterilen krediler, daha neler neler...

Savcılık bu raporlara dayanarak soruşturma başlattı. Savcı, Cevat Tekbaş, Özer'i çağırıp ifadesini aldı. Tam kalkacağı sırada, savcı uyardı:

– Sizi mahkemeye vereceğim, dava açacağım.

Özer şaşırdı, dava açılmasını beklemiyordu. "Ben suçsuzum" dedi. Savcı, elindeki raporları gösterdi.

Savcı, davayı açarken, Türk Ceza Yasasında müteselsil suçlarla ilgili bir düzenleme olmadığını, banka batırmakla ilgili tek bir içtihat bile olmadığını biliyordu...

Temmuz 1983'te bankacılık faaliyetlerinde kişisel sorumluluk getiren bir kararname çıkarıldı. Bu kararname de sonra yasaya dönüştürülemedi...

İstanbul Bankası davası yıllarca sürdü. Sonuçta, dava zaman aşımına uğradı, suçlayan raporlar dosyalarda kaldı. Dosyalar da raflarda...

BAKAN YAPARSANIZ GELİRİM

12 Eylül döneminin son günleriydi. Siyasi faaliyetler serbest bırakılmış; dört bir yanda yeni parti kuruluş hazırlıkları başlamıştı.

Askerlerin partisi, daha kurulmadan iktidar adayı olarak görülmeye başlanmıştı. Emekli general Turgut Sunalp, bir parti kurucusundan çok müstakbel başbakan gibi davranıyordu. Kurucuları titizlikle seçiyordu.

"Kurucular arasına bir de hanım alalım" denildi. Sunalp da arkadaşlarından gelen bu öneriyi doğru buldu. O sırada İstanbul'daydı. İstanbul Valisi Nevzat Ayaz iyi arkadaşıydı. Ona sordu, "Ne dersin, partiye alabileceğimiz bir hanım tanıyor musun?"

Ayaz, "Vallahi ben İstanbul Valisiyim, ama bu işlerle uğraşan hanımları bilmiyorum" dedi. Biraz durakladı. Sonra bir isim aklına geldi.

– Bir profesör hanım varmış Boğaziçinde. Tansu Çiller adı. O hanımı methederler.

Sunalp, bu konuşmayı kurmaylarından Prof. Menduh Yaşa'ya aktardı. "Tanıyorum, talebemdir." Sunalp, "Öyleyse bir konuş bak bakalım ne diyor?" talimatını verdi.

Menduh Hoca, Tansu'yu, SİSAV'daki odasına çağırdı. Tansu, daveti alınca heyecanlandı. 12 Eylülün ilk günlerinde de etrafına sormuştu:

– Danışma Meclisine başvurayım mı?

Zemin yoklamasının sonuçları hiç de iyi değildi. Arkadaşlarının tümü karşı çıkmışlardı. Bunun üzerine Danışma Meclisi düşüncesini aklından silmişti. Şimdi siyaset için yeni bir fırsat çıkmıştı karşısına...

Tansu, Menduh Hoca ile görüşmenin başlangıcında MDP'yi, ilkelerini beğendiğini anlattı. Sunalp Paşa ile çalışmaktan mutlu olacağını söyledi.

MDP kuruculuğuna sıcak bakıyordu. Öğrencisini çok hevesli gören Hoca, sordu:

– Peki Tansu, nasıl bir görev istersin?

Sanki konuşmanın başından beri bu sorunun sorulmasını bekliyordu. Gözleri ışıldadı:

– Ekonomi Bakanlığı. Biliyorsunuz ben iktisatçıyım.

– Doğru...

– Beni Halkçı Partiden de istiyorlar.

– Öyle mi?

Görüşmeyi daha fazla uzatmanın anlamı yoktu. Durum anlaşılmıştı.

Menduh Hoca, Sunalp'a gitti. "Paşam şartlı gelmek istiyor." Hoca, kendi görüşünü de ekledi:

– Efendim, biz hepimiz partiye şartsız girmiş kişileriz. Biz mevki peşine düşmedik.

Sunalp, Tansu'nun şartını merak etmişti. "Şartı neydi?" diye sordu. "Ekonomi Bakanlığı" yanıtını alınca yüzünü ekşitti.

– Biz başka hanım bulalım o zaman...

Bir daha Tansu'nun adı üzerinde durulmadı.

Yine tavsiye üzerine İmren Aykut ve Işılay Saygın bulundu; onlar MDP'ye kurucu olarak girdiler.

Tansu da 6 Kasım seçimlerinde siyasete giremedi. HP'nin kuruculuk önerisi ise blöftü...

Demirel ile Tanışma

Tansu'nun yaşamındaki ikinci siyasi adım, Süleyman Demirel ile tanışmasıydı...

Demirel, yasaklı dönemde yaz aylarını Tuzla'daki evinde geçiriyordu. Sahilde yürüyüştere çıkıyor; görüşmeler yapıyordu. 1984 yazı, Demirel için siyasete yeniden ısınma süreciydi.

Çillerlerin yakın arkadaşı Samim Uygun, DYP İstanbul İl Muhasibi olmuştu. Onun da Tuzla'da yazlığı vardı. Demirel ile sık görüşüyordu.

– Size bazı profösörleri getireyim onlarla tanışın, projeler üzerinde konuşun.

Demirel, bu önerisine memnun oldu. Samim, bir liste çıkardı, programı yaptı. Birkaç gün sonra dört profesör Demirel'in evinde bir araya geldi: Erol Manisalı, Erdoğan Alkin, Asaf Savaş Akat ve Tansu Çiller...

Önce, Mısır Çarşısının yanındaki kebapçı Hamo'nun hazırladığı nefis kebaplar yendi. Sonra toplantıya geçildi. Profesörler, tek tek konuştular; Türkiye ekonomisinin durumuna ilişkin görüşlerini anlattılar.

Manisalı, genel bir değerlendirme yaptı. Akat, "Türkiye yüzde 20 Belçika, yüzde 80 Hindistan'dır. Türkiye Belistan'dır" görüşünü savundu. Tansu, Akat'ın tezine karşı çıktı; onu sıkı biçimde eleştirdi:

– Türkiye'nin sorunu kaynaktır.

Garden Partinin Sonu

Samim'in o yaz Tuzla'daki evinde düzenlediği 'garden party' görkemliydi. Davet edilen 50 çift arasında kimler yoktu ki? Ömer Dinçkök, Faruk Süren, Cem Boyner, Bülent Eczacıbaşı, Tezcan Yaramancı, Yalım Erez, Ömer Çavuşoğlu, Erdoğan Alkin ve Tansu Çiller...

Demirel'in bir yanına Nazmiye Hanım oturmuştu. Öbür yanına da Tansu. Güzel bir geceydi. Demirel o geceden çok memnun kaldı. Başına çarpan ağacın dalına hiç aldırmıyordu. Gece 02.30'a kadar oturdu. Kahve, konyak, puro faslı epeyce uzadı...

Tansu da mutlu olmuştu. Demirel ile tanışmaktan, onunla birlikte olmaktan neredeyse sarhoşa dönmüştü. Siyaset onu çekiyordu; güce tapan yanını hareketlendiriyordu sanki...

O yıl İstanbul'da eski Adalet Partililerin katıldığı bir toplantı düzenlenmişti. Toplantıdaki atmosfer etkileyiciydi. Tansu, saloña girerken yanındaki arkadaşının elini sıkıca tuttu:

– Samim, nereye istiyorsan oraya götür beni.

Güveniyordu arkadaşına. Hiç bilmediği siyaset dünyasında bir kılavuza ihtiyacı vardı ve onu bulmuştu...

Samim, kalabalığı yardı ve Demirel'in yanına götürdü. Demirel, Tansu'ya yine büyük ilgi gösterdi...

Budizm Merakı

Tüm bunlar olurken Özer Bey, yalıda oturuyor, zamanını orada geçiriyordu. "Beni politikaya bulaştırmayın" deyip duruyordu. Masonların, "Gün" locasına üye olmuştu.

Geleneklere bağlı olan, bayramlarda kurban kesmeyi ihmal etmeyen Özer Beyin havası değişmişti. Budizme, "Pozitive thinking" (olumlu düşünme) adı verilen düşünce akımlarına, aklın gücü, aklın kontrolü ve davranış psikolojisi gibi konulara merak salmıştı. Bu konuda bulduğu İngilizce kitapları okuyup duruyordu.

Bu kitapları Türkçeye kazandırmalıydı! Dostlarından bazılarına gidip bu kitapları gösterdi. Önerisi garipti. "Bu dört kitabı Türkçeye çevirip sonra birleştirerek tek kitap haline getirir misin?" Reddedildi.

Önce küçük çeviri kitapları yayımlamaya başladı. Marsan'a bağlı Serfin şirketini bu iş için kullanıyordu. Sonraki yıllarda daha ileri gidip; okuduğu kitapları derleyerek yeni bir kitap yarattı:

"Mutlu ve başarılı olma sanatı."

Kitabın başlangıcında, "iş yaşamının sıkıntılı bir döneminde eline geçen "Şuuraltı aklı" adlı kitaptan etkilendiğini vurguluyordu:

"Aklınızın, başaracağına inanıp da başaramayacağı hiçbir şey yoktur. Hayattan beklentileriniz ne ise onları şuuraltı aklınıza resmedin. Hayal edin. Çok çalışın. Ve daima olumlu düşünün. Mutluluk ve başarı sizin olacaktır." (49)

Kitap boyunca herkese yön gösteriyor; öğütlerini sıralarken, kendi yaşam anlayışını aktarıyordu:

– Borç ihtiyacınız yoksa bile arkadaşınızdan borç isteyin. Ve tepkisine dikkat edin. İnsanları anlamada borç önemli bir faktördür. İnsanların maskelerini düşürmede para önemli rol oynar.

– Önemli olan, hayatta istediğiniz her şeyin bir fiyatı olduğunu bilmektir. Fiyatını verdiğiniz her şeyi elde edebilirsiniz.

– Para sorununuz mu var? O halde sizin için tek çare başkalarının parasını kullanmak. Kısaca buna "BİP" diyelim. Ne zaman paraya ihtiyaç duyarsanız içinizden "BİP", "BİP" demeye başlayın. Sakın yüksek sesle söylemeyin. Çünkü şu üşütüğe bak, arabalarla aklını bozmuş deyiverirler.

Özer'in kendi yaşamı boyunca uyguladığı sihirli formüllerdi bunlar. Kitabına da yazıp başka insanların da bu formüllerden yararlanmasını istemişti...

Bak Oğlun Ne Yapmış!

Bu değerli kitabını ailesine ithaf etmişti; "Bana sevmeyi öğreten eşim Tansu'ya, oğullarım Mert ve Berk'e." Ancak evde, kitaptaki kadar hoşgörülü davrandığı söylenemezdi.

Tansu'nun ailede bir görevi de Mert'i, eşine karşı kollamaktı. Çünkü Özer, sert bir babaydı. Mert'i sık sık azarlıyordu. "Öyle yapma", "Bunu yapma" talimatlarını sık kullanıyordu. Mert, bir gün muslukları açık unuttuğunda sert tepki verdi. Azarladı, sonra Tansu'ya gitti:

– Bak oğlun ne yapmış? Parkeler bozulmuş. Yarı yarıya verelim...

Bu konuşmaya tanık olan bir arkadaşları, içinden, "Bu evlilik yüzde 50 üzerine kurulu bir anonim şirket anlaşılan" diye geçirdi. Tabii bu değerlendirmesini kendine sakladı.

Mert'in, 1982'de İngilizce öğrenmek üzere İsviçre'ye gidişi, o dönemde ailede belirgin bir rahatlama yarattı. Berk henüz küçüktü, sorun yaratmıyordu...

ŞÖHRET GETİREN RAPOR

Artık İSO, İTO ve TÜSİAD'ın aranılan ismiydi. Danışmanlık yapıyor, istenilen konularda araştırmalar, raporlar hazırlıyor; konferanslar veriyordu.

Üniversite, Tansu için bilim yuvası niteliğini çoktan kaybetmişti. Orası, iş çevrelerinin siparişlerini hazırlamak için kullandığı bir mekândı onun için. Asistanları ve öğrencilerinden büyük ölçüde yardım alır; raporlara karşılık aldığı ücretin bir bölümünü onlara aktarırdı. O nedenle onlar da çoğu kez bu çalışma düzeninden memnun kalırlardı. Tabii arada önsözde bile isimlerinden bahsedilmediği oluyordu. Kimi zaman bu yüzden öğrencileriyle arasında tartışmalar çıkıyordu...

Tansu'nun, İstanbul Sanayi Odasına hazırladığı ilk rapor, "Dünyada ve Türkiye'de kur politikaları ve sorunları" başlığını taşıyordu. İSO Yönetim Kurulu Başkanı Nuh Kuşçulu'nun isteği ile hazırlanan rapor, küçük bir kitapçık olarak yayımlandı.

1983 tarihini taşıyan bu araştırmayı diğerleri izledi. Asıl şöhretini bu raporlarla sağladı...

Müteahhitten Tehdit

Özal iktidarı döneminde dış borç yükü tartışılmaya başlanmıştı. Ömer Dinçkök'ün başkanlığındaki TÜSİAD bu konuda bilimsel bir araştırma yaptırmaya karar verdi.

TÜSİAD Genel Sekreteri Ihsan Özol, uzun yıllar Dünya

Bankası için Afrika'da çalıştıktan sonra Türkiye'ye yeni dönen Doç. Hüsnü Kızılyallı'yı görevlendirdi. Bu tür araştırmalarda ödenen en yüksek ücret 500 bin TL idi. Özol, Kızılyallı'ya 1.5 milyon lira (1474 dolar) ödemeyi kabul etti. Tek koşulu vardı:

– Tamamıyla objektif durumu görmek istiyorum.

TÜSİAD, rapora önem veriyordu. Kızılyallı, bir ay kadar çalıştıktan sonra Dinçkök, Özol'u aradı:

– Hüsnü Bey, solcu bilinen bir kişi. Raporun dengeli çıkması için yanına Tansu Hanımı da verelim.

Tansu, kendisi istemişti bu raporu hazırlamayı. Dinçkök de isteğini makul bulmuştu.

Kızılyallı, kabul etmek istemedi. Özol, ısrarlıydı:

– Tansu Hanım bedava çalışacak, sana bir tür danışmanlık yapacak. Raporun sorumluluğu sende kalacak...

Reddetmesinin koşulu kalmamıştı. Çaresiz kabullendi. Ortak çalışmalara başladılar. İkisi de aynı üniversitede olduğu için buluşmaları zor olmuyordu. 15 günde bir, bazen Tansu'nun bazen de Kızılyallı'nın odasında buluşuyorlardı. Tansu, görüşmelerden birinde çok telaşlıydı. Bir iki telefon etti, fazla kalamayacağını söyledi. Kızılyallı ne olduğunu sordu. Tansu, aceleyle çıkarken durumu özetledi:

– Bir müteahhit beni tehdit ediyor. "Çocuğunu kaçırırız" diyorlar.

Nedenini, niçinini sormaya fırsat bırakmadan çıkıp gitti...

Dipnota Tırpan

Daha baştan uyum sağlayamadılar. Aynı dilden konuşmuyorlardı. Bunun üzerine Kızılyallı, Tansu'dan bazı tablo ve analizleri hazırlamasını, rapor için gerekli istatistikleri bulmasını istedi.

Tansu'nun, asistanı Cemal Yardımcı'ya hazırlattığı tabloları Kızılyallı beğenmedi. Yanlışlar vardı. Tabloları, analizleri düzeltti. Tansu'nun getirdiği istatistiki bilgiler ise çok işine yaradı.

Kızılyallı'nın raporu yazması üç ay kadar sürdü. Metni İngilizce yazmıştı. Bir kopyasını Tansu'ya, birini de TÜSİAD'a verdi. Tansu, raporu Türkçeye çevirdi ve küçük değişiklikler yaptı. Çeviri sırasında bir dipnotu çıkarması dikkat çekiciydi. Dipnot, Kızılyallı'nın 1967 yılında DİE'nin bastırdığı "Türkiye'nin dış borçlanması üzerine istatistik bir deneme"ye atıfta bulunuyordu...

Başlangıçta para istemeyen Tansu, rapor hazırlandıktan sonra fikir değiştirdi. "Ben para istemiyorum, paraya ihtiyacım yok. Ama asistanlarıma para verilmesi gerekir." TÜSİAD, 1.5 milyon lira da Tansu'ya verdi.

Rapor oldukça karamsardı. Sonuç bölümünde ekonominin battığı savunuluyordu. Özol, bu yöndeki cümleleri metinden çıkarıp, raporu bir ölçüde yumuşattı. Merkez Bankası ve Hazineye gönderip görüş istedi.

İngilizce metin Kasım 1987'de, Türkçe metin Aralık 1987'de basıldı. TÜSİAD yönetimi, raporun açıklanmasını seçimler nedeniyle erteledi.

1987 Seçimlerine Ret

Demirel, 1984'teki ilk tanışmadan sonra Tansu'yu unutmamış; sonraki yıllarda da görüşmüşlerdi. Tansu, birkaç kez Güniz Sokaktaki eve konuk olmuştu.

Demirel, yasak referandumu nedeniyle İstanbul'a gelmişti. 1 Eylülde Sürmeli Otelinde 100 kadar öğretim üyesine kahvaltı düzenlenmişti. Tansu, Demirel'in masasına davet edildi.

– Emre oturmazsa otururum.

– Ondan sana ne?

– O oturacak mı?

– Sen otur.

Samim, güçlükle ikna etti Tansu'yu. Sonunda, Demirel'in bir yanına Tansu, öbür yanına Emre Gönensay oturdu. Tansu'nun neşesi kaçmıştı, belli etmemeye çalışıyordu.

Turgut Özal, 6 Eylül akşamı, daha referandum sonuçları belli olmadan, seçim kararını açıkladı. Demirel'i, hazırlıksız yakalamak istiyordu. Hüsamettin Cindoruk, DYP Genel Başkanlığından ayrıldı. Yasağı kalkan Demirel, emaneti devraldı. Hızla seçim hazırlıklarına başladı. İlk işi milletvekili aday listelerini düzenlemek oldu. Samim'e telefon etti:

– Tansu'yu istiyorum. Onunla bir konuş.

Mesaj açıktı. Samim, vakit yitirmeden Tansu'yu aradı:

– DYP'ye gir, milletvekili adayı ol.

– Bu teklif senden mi geliyor başkasından mı?

– Sen ne diyorsun onu söyle?

– Bu devrede yapamayacağım...

Adaylığının Özer'i huzursuz edeceğini gerekçe gösterdi. Oysa asıl gerekçesi farklıydı. O seçimde DYP'nin iktidar olacağına ihtimal vermiyordu. Politikaya girme kararını yıllar önce vermişti ama yanlış ata oynamak istemiyordu...

Samim, Tansu'nun yanıtını Demirel'e iletti. O, bu seçeneğe hazırdı. Başka bir iktişat profesörünü düşünüyordu. "Emre Gönensay'a söyleyelim o zaman."

Gönensay, adaylığı kabul etti, Manisa'dan aday gösterildi. Fakat Ekrem Pakdemirli, seçim kampanyasında başarılı bir performans gösterince Gönensay seçilemedi.

Tansu, 29 Kasım 1987 seçim tahmininde yanılmamıştı...

Raporu Sahiplendi

"Dış borçlar: Tahmin ve analiz" raporunu, TÜSİAD, 1988

yılının ilk günlerinde açıkladı. Ertesi gün rapor gazete manşetlerindeydi:

"Türkiye, dış borç limitine geldi. Dış borçları üretim kapasitesini arttırmak için kullanmayan Türkiye, GSMH'nin yüzde 8.5'unu dış borç ödemesi olarak yurtdışına transfer etmek zorunda."

Rapor, yanlış ekonomik politikalardan Özal'ı sorumlu tutuyordu. Dinçkök, o sırada Roma'daydı. Özal'ın telefonuna Özol muhatap oldu:

– İhsan Bey, iki ehliyetsiz kişiye, üstelik birisi de bir partili, rapor hazırlattınız. Yabancılara yanlış rapor veriyorsunuz, Türkiye'nin imajını zedeliyorsunuz.

Özal, Tansu'nun DYP'nin toplantılarına katılmasını kastediyordu. Özol, kendini savundu:

– Görevi verdiğim sırada partiyle ilişkisi yoktu. Hem raporu, Merkez Bankası ve Hazineye gönderdim. Onlardan itiraz gelmedi. Üstelik raporu yumuşatmak için elimden geleni yaptım.

Özal, yatırımcıların endişe etmemeleri için TÜSİAD'ın açıklama yapmasını istiyordu. Özol, Dinçkök ve Başkan Yardımcısı Cem Boyner ile konuşup bir açıklama hazırladı. 18 Ocak tarihli açıklama, orta vadede bir tehlike olmadığını vurguluyor, sorumluluğu Kızılyallı ve Çiller'e atıyordu. "Rapordaki görüşler, sahiplerine aittir."

Tansu, bu açıklamadan rahatsız oldu. "Ben küçümsendim, mağdur edildim" diyordu. Görüşlerini açıklama fırsatı verilmesini istedi, bunun üzerine bir basın toplantısı düzenlendi.

Özol, Kızılyallı'yı arayıp basın toplantısına çağırdı. Kızılyallı gelemeyeceğini söyledi. "Bugün G.Afrika'ya gidiyorum. Uzun süredir erteliyordum, bir kez daha erteleyemem." Aslında raporu önemsemiyordu. Basın toplantısına katılmayarak hata yaptığını anladığında iş işten geçmişti.

Tansu, basın toplantısını tek başına yapmış ve kamuoyunda raporu sahiplenmişti. Özal, Tansu'yu hedef alan açıklamalar yapmış; Kızılyallı'nın imzası unutulmuştu.

Tansu Çiller, artık Özal'a kafa tutan bir ekonomi profesörüydü. Aynı zamanda iyi fotoğraf veren güzel bir kadın...

Şöhretin kapısı iyice aralanmıştı...

Salona Almadı

Kızılyallı, 1991 seçimlerinde DSP'den aday oldu. DSP'nin ağır toplarından olan ve Şişli Bölgesi 1. sıra adayı Orhan Birgit, Kızılyallı'dan, Tansu'nun UDİDEM'i açıklayacağı toplantıya gitmesini istedi.

Tansu, Kızılyallı'yı görünce rahatsız oldu. Henüz toplantı başlamamıştı. Yanına geldi. "Lütfen, siz izleyemezsiniz. Bu özel davetli bir toplantı." Kibarca gitmesini istemişti.

Bir kez de Marmara Otelinde düzenlenen bir toplantıda karşılaştılar. Adaylar, görüşlerini anlatıyordu. Kızılyallı, UDİDEM'i eleştirdi. "Enflasyonu arttıracaktır."

Tansu, kibarca yanıtlarken, "dış borç' raporunu anımsatıp iğneledi:

"Ben profesörken, o doçentti."

GAYRİ MENKULE HÜCUM DÖNEMİ

İstanbul Bankası battıktan sonra Çiller ailesinin malvarlığında birdenbire hareketlenme oldu. 1984'ten itibaren "gayri menkule hücum' dönemini başlattılar. İstanbul civarında arsa üzerine arsa alıyorlardı. Uskumruköy, İstinye, Kısırkaya Mandıra, Kilyos'ta geniş arazileri kapattılar.

İstanbul'da aldıkları arazilerin toplam büyüklüğü, birkaç yıl içerisinde 161 bin 618 metrekareye ulaştı. Kısa sürede gayri menkul trilyoneri olmuşlardı!

Özer'in bankadan sonra başına geçtiği Marsan Holdingin kârlı işler yaptığı söylenemezdi. Petrokok ve diş protezi ithalatıyla uğraşıyordu. Ciddi bir ticari faaliyet olmadığı için de şirketlere kurucu bulmakta bile zorlanıyordu. Holdingin kurucuları, Tansu ve Özer'in yanısıra, Özer'in annesi İsmet Uçuran ve sembolik hisseler verdikleri üç arkadaşlarıydı...

Çift Başlı Kartalın Anlamı

Holdinge bağlı diğer şirketlere de aynı kurucuların isimlerini vermeleri biraz garip kaçacaktı. Bunu bildikleri için başka nedenlerle yanlarına gelenlerin isimlerini de haberli ya da habersiz kurucu ya da yönetim kurulu üyesi olarak yazıyorlardı. Prof. Erol Manisalı da bunlardan biriydi.

Manisalı, ağırlıklı olarak Ortadoğu ve Kıbrıs'a ilişkin konuları içeren bir dış politika dergisi çıkarmak istiyor; projeye ilgi

gösterecek basın kuruluşu bulamıyordu. Fakültedeki doktora öğrencisi Mustafa Özer, mutlu haber getirdi: "Hocam, Özer Çiller, projeyle ilgileniyor." Manisalı, gidip görüştü. Anlaştılar. Serfin adlı bir şirket kuruldu ve "Middle East Business and Banking" (Ortadoğu iş ve bankacılık) adlı dergiyi çıkarmaya başladılar. Deniz Gökçe, Murat Çizakça, Gülten Kazgan ve bazı gazeteciler yazıyordu. Tansu da arada yazılar veriyordu.

Has ile kopuş sonrasında Marsan, Valikonağı Caddesinden 4. Levent'te oto sanayi içindeki bir binaya taşınıyordu.

Manisalı'nın endişeleri bu dönemde iyice arttı. İçeriğini bilmediği işlere adının karıştırılmasından, oraya buraya yönetim kurulu üyesi yazılmasından rahatsız olmuştu. Hisselerini ödeyip şirketi ve dergiyi Çiller ailesinden kurtardı.

Özer'in kalan şirketlerinin yoğun bir faaliyeti görünmüyordu ortada. Levent'teki binaya girenlerin gözüne ilk çarpan, girişi süsleyen çift başlı kartaldı. "Neden çift başlı kartal" sorusuna Özer, hiç duraksamadan yanıt veriyordu:

– Kartalın biri ben, biri Tansu.

Kartal, aynı zamanda Amerika'nın simgelerinden biriydi: Avrupa'da ise kartal, yüzyıllarca güç ve aristokrasinin sembolü olarak kullanılmıştı.

Kooperatife Üye Avı

Ailenin gayri menkul yatırımlarının mimarı Özer'di. Yeni bir proje buldu. Sarıyer Uskumruköy'de aldıkları arazinin bir bölümüne kooperatif kuracaktı. Projenin adı, Hüsnü Özyeğin'in Amerika'da tamamlamayı başaramadığı "Çilek Vadisi"ni çağrıştırıyordu: "Bizim Vadi."

Kurucular, yine ailedendi. Bu kez Marsan'a kurucu olmayan Tansu'nun annesi Muazzez Hanıma da imza attırmışlardı. Tansu'nun Yeniköy'deki berberi Cengiz Kahyeri de yönetimdeydi...

Sıra gelmişti üye bulmaya. Ya da Özer'in kitabındaki tanımıyla "Bip, Bip deyip başkalarının paralarını almaya."

"İki yılda anahtar teslimi' sloganıyla yola çıktılar. Cicili broşürler bastırdılar. "Marsan Holding güvencesinde Amerikan tipi bahçeli garajlı villalar."

Tansu, üniversitede, tanıdığı iş çevrelerinde üye avına çıktı. Amerika'daki dostlara mektuplar yazıldı; müjde verildi. Son derece düşük rakamlara villa, hem de iki yılda!

Üniversite yıllarından tanıdıkları dostlarından mektup yağmaya başladı. Onlar da heyecanlanmışlardı. Hele Middletown'daki bir kolejden yazan Oya'nın mektubu göz yaşartıcıydı.

Dört sayfalık mektup, "Çok sevgili Tansucuğum, Özerciğim" diye başlıyordu. "Güzel haberlerinize pek çok teşekkürler ederiz. Bizimle ilgilenmeniz bizleri çok mutlu etti. Ne güzel bizleri seven böyle yakın arkadaşlarımız, kardeşlerimiz var."

Tansu'ya "Geçmiş olsun" dileklerini iletiyordu:

"Alçıdan inşallah sağ salim çıkmışsındır. Bir daha da böyle günler gelmez inşallah. Geçmiş olsun. Sen evin direğisin. Seni hepimiz pek çok seviyoruz."

Oya, bu genel girişten sonra küçük bir uyarıda bulunmayı da ihmal etmiyordu:

"Biz seni ve Özer'i çok seviyoruz. Arkadaşlığımız çok kıymetlidir, maddi bir durumdan dolayı aramızın açılmasına hiçbir şekilde fırsat vermek istemem. Bana hayatta en büyük yakınlığı Connecticut'ta gösterdiniz."

Bu uyarıdan sonra soruları sıralamaya başlıyordu. Taksit miktarları, prim yapma ihtimali gibi bir sürü ayrıntıyı soruyordu. Çok güvendiği için büyük samimiyet ve açıklıkla soruyordu her aklına geleni...

29 Kasım 1987 tarihli mektubu, "Seni seven Oyan" diye imzalamıştı...

Washington'da Sararan Yapraklar

Washington'daki Türkler arasında Tansu ve Özer için Çubukçu ailesinin yeri başkaydı. Tolga'nın eşi Ala'nın yazdığı her mektup sevgi kokuyordu. Washington'dan haberler verdiği mektubunda, lahana turşusunu, İdil Biret'in konserlerini, Toronto'da bulduklan İstanbul gravürlerini sıralıyordu.

Yeni evlerinin bahçesini ve sonbaharı anlattığı bir bölümü vardı ki, sözcüklerden bir tablo oluşturuyordu:

"Allahtan evin eski sahibi bahçeye çok meraklıymış da hiç değilse dışardan bakınca ele güne karşı rezil olmuyoruz. Kadıncağız pek çok değişik renkte kasımpatı ekmiş, şimdi de zamanı tabii, görseniz bir renk cümbüşü, fevkalade.

Bu yıl sonbahar olmayacak sandık, art arda çok sıcak günler oldu, ısı yeni düşmeye başladı. Boston'da biri söylediydi, sonbahar böyle ağır ağır geldiği yıllar, yaprakların rengi yeknesak bir sarı-kahverengi hal alırmış ve hemen dökülürmüş. Halbuki gecelerin birden soğumaya başladığı yıllar, ağaçlar da birden kızarır, rengârenk olur ve uzun süre yapraklarını dökmezmiş. Kimine hüzün veriyor ya, ben bu mevsimi çok seviyorum."

Yaşama bağlı, tadını çıkardığı her anı kahkahalarla süsleyen bir kadındı Ala Çubukçu. Candan bir dosttu. Çubukçu ailesi de "Bizim Vadi" kooperatifine üye oldu.

Tansu ve Özer, Amerika'daki dostlarını kooperatife üye yapabilmek için mektuplar göndermiş, sırf bu iş için Amerika'ya gidip uzun süre dolaşmışlardı. 70 bin dolar ödeyerek harika villalara sahip olacaklarını anlattılar dostlarına. Hazırlanan broşürleri gösterdiler, arsanın imar ruhsatının alındığını söylediler...

Döndüklerinde üye sayısı planladıkları 40'ı aşmış; 80'e yaklaşmıştı. Projeyi genişlettiler ve Tansu, kooperatife bir parsel arsa daha sattı. İlk parseli 830 milyon liraya (815 bin dolar) satan Tansu, tam iki ay sonra aynı büyüklükteki ikinci arsayı üç katı bir

fiyatla devretti: 2 milyar 300 milyon lira...(2 milyon 260 bin dolar)

Onlara güvenerek kooperatife giren dostları, ilk oyunu hemen fark edemediler. "İki yılda anahtar" sloganı gerçekleşmeyince uyandılar. Kooperatif, Çiller ailesinin dostları açısından tam bir hüsrandı. Çoğu için Çiller ailesi ile dostluk bitti.

Kooperatifte olup bitenler, Çubukçuların, Çiller ailesi ile dostluğunu bozmadı. Tolga Çubukçu, yapımı uzayan villaların mali durumunu zorladığını görünce zararına devretti kooperatif hissesini...

Müstakbel Bakanımızla Tanışın

1987, Tansu'nun yıldızının parladığı bir yıldı. Artık şöhretti. Komşusu Nazlı Ilıcak, yalısında düzenlediği pazar partilerinde Tansu'yu, "Müstakbel Maliye Bakanımız" diye tanıtıyordu. Havuz kenarında yapılan partilerin gözde konuğu halini almıştı.

Boğaziçinde oda arkadaşını kovması bu döneme rastladı. Prof. İzzettin Önder, yaklaşık sekiz yıldır Tansu ile aynı odada oturuyordu. Haftada iki gün geldiği için ideal bir oda arkadaşıydı. Tansu, bu nedenle onu seçmişti. Hem de hiç kendisine fikrini sormadan. Adının bulunduğu plaketi kapıya astırmış, sonra ona haber vermişti:

– İzzettin, sen benim odada oturacaksın.

– Teşekkür ederim Tansu...

Aynı odada yıllar geçmeye başladı. Tansu, bir ara fakültede Maliye Bölümü açmayı kafasına koymuştu. İzzettin'den de destek istedi. O, Boğaziçinin geleneğinde Maliyenin yeri olmadığını söyledi. Tansu, yine de kurmaya çalıştı; olmadı.

Tansu, dağınıktı. Ona gelen mektuplar çoğu kez İzzettin'in masasında duruyordu. İzzettin bakıyor, mektuplar kendisinin değil, uzatıyordu:

– Tansu, bu mektuplar senin...

Zarfları verirken de Tansu'nun garip bir tedirginlik içine girdiğini fark ediyordu. Rahatsızlığın boyutunu, dekan, başka odaya geçmesini söyleyince anladı. Odaya döndü, kaynak konusunda emin olmak istiyordu:

– Tansu, bunu benden duymanı istiyorum. Odadan çıkmam söylendi. Üzüldüm doğrusu.

– Aaa İzzettin onu dekana ben söyledim...

– Öyle mi?

– Senin de çok gelen gidenin var, benim de... Birbirimizi rahatsız etmeyelim istedim.

– Tamam Tansu, teşekkür ederim.

Gerekçe doğru değildi tabii. Ama tartışmanın da gereği yoktu. İzzettin Önder, asıl gerekçenin, "Pentagon"un damgasını taşıyan zarfları görmesi olduğunu düşündü.

Tansu, o ayrıldıktan sonra odada yalnız kaldı. Tüm öğretim üyeleri ikişer kişilik odalarda kalıyordu...

Paris'teki Küçük Daire

Uygun ailesi, 1982'den itibaren Paris'te kiralık bir ev tutmuştu. Zaman zaman oraya geziye gidiyorlardı. Samim ve Ayça'nın bir Paris gezisine Tansu ve Özer de katıldı. Paris'i çok sevdiler; küçük bir daire tuttular.

Paris gezileri Tansu'nun yaşamında özel sayfalardı. Daha bakımlı bir kadın haline gelmişti. Cildindeki kırışıklıkları gidermek için iğne tedavisi yaptırdı. O dönemde İstanbul sosyetesi ünlü doktor Maurice Gray'ın kapısında kuyruk oluyorlardı neredeyse...(50)

Kendinden memnun bir kadın haline gelmişti. Vücuduna daha çok ilgi gösteriyordu. Bir süre sonra da göğüslerini düzelttirdi.

22 Ekim 1988'de, Ayça ve Tansu, Paris'e birlikte gitmek istediler. Birkaç ay orada kalmayı düşünüyorlardı. Samim, eşinin gidişine itiraz etti. "Bu aralar maddi durumumuz çok parlak değil." Tartışma büyüdü.

Ayça bunun üzerine evi terk etti. 27 yıllık evlilik yıkılmıştı. Bir daha bir araya gelemediler. Ayça, Samim'in alışkanlıklarından yakınıyordu dostlarına. Samim ise suçu Tansu'da buluyordu. Ayrıldıklarını duyan Süleyman Demirel, yıllarca Samim'i hiç aramadı.

Tansu, Paris yerine Amerika'ya gitti. Orada kaldığı süre içerisinde en önemli uğraşlarından biri zayıflamaktı. Bu çabasında başarılı oldu. Gören arkadaşları Tansu'nun fazla kilolarını atmış olduğunu hemen fark ediyordu.

Aralık ayında Türkiye'ye döndükten sonra Ayça'yı yanına aldı. Siyasete atıldıktan sonra da yanından ayırmadı. Ayça, giyiminden, özel işlerine kadar birçok konuda Tansu'ya yardımcı oluyordu...

IRTİCA KORKUSU

Büyük gürültü koparan "Dış Borç Raporu" açıklandıktan bir süre sonra Ömer Dinçkök, Tansu'yu Amerika'ya gönderdi. Amaç, raporun tanıtımıydı...

Tansu, sınıf arkadaşı Engin Holmstrom'un Bethesda'daki evinde kaldı. Yakın dostu Heat Lowry'nin başında bulunduğu Türk Araştırmalar Merkezi, Washington Büyükelçiliğinin enformasyon bölümünde bir toplantı düzenledi.

Tansu, toplantıda, raporun ana hatlarını anlatırken, Başbakan Turgut Özal'ın ekonomi politikalarını eleştirdi.

Toplantı sonrasında şarap içiliyor, sohbet ediliyordu. İlgiyle dinleyenlerden, yıllardır Washington'da oturan Kıbrıslı bir Türk sordu:

– ABD yönetimi ile temasınız var mı? Onlarla görüşecek misiniz?

– Hayır...

– Size yardımcı olabilirim, bir arkadaşım var. Bunlar Özal'a hayran. Bir karşı görüşü öğrenmelerinde fayda var.

Randevu alındı ve Tansu, ABD Dışişleri Bakanlığı İstihbarat ve Araştırma Dairesinin Türkiye-Yunanistan-Kıbrıs sorumlusu Alan Makovsky ile görüştü. Yine raporu anlattı ve yakındı: "Özal, yobazın biri."

Washington'daki Gözyaşları

Tansu, 1989'da da Washington'a gitti. Amerikan yönetimiyle temaslarında ve katıldığı panellerdeki konuşmaları, bir önceki yıla göre daha sertti. Eleştirmekle kalmıyor, Özal'a hücum ediyor, Bedrettin Dalan'ı övüyordu. Konuşmalarını izleyenlerin sayısı artmıştı. Özal hayranlarının zor sorularını ustalıkla savuşturuyordu.

Ama en etkili Washington ziyareti, Şubat 1990'daydı. Tansu, yine ABD Dışişleri Bakanlığı İstihbarat ve Araştırma Dairesine gitti. Kapalı kapılar ardından düzenlenen toplantıda Türkiye ekonomisini anlattı. Konuşurken sözü birden irtica tehlikesine getirdi. O sırada sözcükler boğazında düğümlendi, gözlerinden yaşlar boşandı. Amerikalı diplomatlar, günlerce bu manzarayı konuştular...

Çiller, aynı gezi sırasında Türkiye'nin Amerikalı Dostları Derneğinin düzenlediği toplantıda da konuştu. Washington yakınlarındaki Crystal City'deki Mariott Otelinin konferans salonunda konuşan Çiller, "Ben Türk ekonomisinin geleceği konusunda kötümser değilim" dedi. Asıl tehlikenin irtica olduğunun altını bir kez daha çizdi:

"Bana göre Türk ekonomisini yönlendirenler açısından sorun ekonomik değil, sosyal alandadır. Sorun Türkiye'de İslamcı akımların dinamik bir şekilde önplana çıkmaları ve Türk eğitim sistemiyle dinci ve laik olmak üzere bir ikiliğin ortaya çıkmasıdır.

Bunun sonucu Türkiye'de biri liberal ve batıya dönük, diğeri ise İslamcı reformlar yapılmasını savunan iki ayrı gençlik ortaya çıkmıştır. Bu durumdan İslamcı kesim kazançlı çıkacaktır." (51)

Son derece içten konuştuğu, irtica tehlikesinden endişe duyduğu izlenimi veriyordu. O bir "Cumhuriyet kızı" idi...

Kâğıt Tomarı Havada

Birkaç yıl önce Demirel'in bir Taksim toplantısında Said-i Nursi'yi övmesi Çiller ailesini sarsmıştı. Tansu, Demirel'in Said-i Nursi'yi, "bir din âlimi ve çağa açık düşüncelerin sahibi" olarak nitelendirmesini içine sindirememişti. Bu sözler laikliğe aykırı değil miydi? Ana misyonu laiklik ve Atatürkçülük olan bir kadın, DYP ile nasıl bütünleşebilirdi.

Bu fikirleri yalı komşusu Nazlı Ilıcak ile uzun uzun konuştular. Nazlı, "laikliği bağnazca ele almanın ülkeye fayda sağlayamayacağı"nı savunuyordu. (52) Tansu'nun ikna olması için uzun uzun konuşmaları gerekti...

Üniversitede nadiren yaptığı oda ziyaretlerinde yine İslami akımların yükselmesinden söz ediyordu. "İrtica fena gidiyor, ne olacak bunun sonu?" sorusuna herkes alışmıştı.

Doç. Murat Çizakça, "Türk finans kesiminde sorunlar" ve İslami finans kurumlarının gelişmesinden söz edince de heyecanlanmıştı:

– Bunu birlikte yazalım. Ben proje için finansman bulurum.

Dediğini yaptı, İstanbul Sanayi Odasının desteğini sağladı. Araştırmanın yayımlanmasını da İSO üstlendi. Tansu ve Murat birlikte çalışmaya başladılar.

Gece sabahlara kadar çalışıyorlardı. Tansu, yorulmak nedir bilmiyordu. Yorulduğunu söylediğinde alay edince Murat, devam etmek zorunda kalıyordu.

Bir gün Tansu, bir kararını açıkladı. "Politikaya gireceğim." Murat, anlayamamıştı:

– Ne ihtiyacın var senin böyle zor bir şeye girmeye?

– Aşırı İslamcılığın Türkiye'de yaygınlaşmasından korkuyorum. Onun engellenmesi gerekli. Bizim girmemiz, bu ülkeye sahip çıkmamız lazım...

Murat, Tansu'yu çok az tanımasına karşın, sempatiyle yaklaşıyordu. Gözlerinin parladığını fark etmişti. Şaka yapmak istedi:

– Hadi gireceksin, sıfırdan başlayacaksın. Amà sen girer, başbakan da olursun. O zaman ne yapacaksın?

"Hadi canım" gibisinden bir yanıt bekliyordu. Öyle olmadı. Tansu, Murat'ın sözlerini normal karşılamıştı. Yazdıkları kâğıtlar masanın üzerinde duruyordu. Kâğıt tomarını eline aldı, havaya kaldırdı:

– İşte bunları uygulayacağım...

Evet, ciddiydi Tansu. Murat, şaka yaptığını söylemeyi anlamsız buldu. Başarılı olmasını istediği arkadaşına, ANAP'a girmesini önerdi. Tansu, DYP ile temaslarını anlatmadı. Konu böylece kapandı...

Yalı Komşusu Amerikalı

Tansu'nun yalı komşusu olan Elizabeth Shelton, Amerika ile arasında köprü görevi görüyordu. ABD Konsolosluğunda Ticaret Ataşesi olarak görev yapan Elizabeth, ona "sırdaşı" olacak kadar yakındı. Tansu, yalıda verdiği yemeklere onu sıkça davet ediyordu.

Elizabeth, çok aktif bir diplomattı. Sürekli hareket halindeydi. Hem iş çevreleriyle sık sık görüşerek Türkiye'deki ekonomik gelişmelerle ilgili bilgi alıyor, hem de üniversiteleri dolaşarak, ekonomiyle ilgili öğretim üyeleriyle yakın ilişkiler kuruyordu. Boğaziçi Üniversitesi, en çok ziyaret ettiği yerdi...

Evi, Tansu'nun yalısının karşısındaki yokuşun yukarısındaydı. Özal'ın evine daha yakındı. Evinde verdiği partiler, büyük ilgi görüyordu. Tansu ve Emre Gönensay, bu davetlerin değişmez konuğuydu. Öğretim üyelerinin yanı sıra, çeşitli partilerden siyasiler de Elizabeth'e konuk oluyordu.

Yalı komşusu Amerikalının Türkiye'deki ilk girişimlerinden biri, Amerika ile ticaret yapan işadamlarını bir dernek çatısı altında birleştirmek oldu. Elizabeth'in organize ettiği işadamları, 1987'de Türk-Amerikan İşadamları Derneği'ni (TABA) kurdular.

Tabii, dernekte Özer de yer alıyor ve Elizabeth'in büyük desteğini görüyordu. Özer, o sıralarda "7 Eleven" marketler zincirini Türkiye'de açmaya çalışıyordu. "7 Eleven" zincirinin sahibi olan ABD firmasının Türkiye temsilciliğini almıştı.

Derneğe başkan seçimi sırasında Özer, Erdal Kabatepe'yi destekledi. Özer de ikinci başkan oldu. Dernek toplantılarına düzenli katılıyordu. En önemli etkinliği, dernek üyelerini, "Bizim Vadi" kooperatifine girmeye ikna etmek oldu. Özer, dernek üyesi işadamlarını yalıya yemeğe çağırıyor; Tansu ile birlikte saatlerce yapacakları villaları anlatıyorlardı. Dinleyenler, büyülenmiş olarak yalıdan ayrılıyor ve hemen kooperatife üye oluyorlardı.

Derneğin düzenlediği yurtdışı gezilere Özer ve Tansu da katılıyordu. Gezi harcamalarını herkesin kendisinin ödediği Atina gezisinde, sadece onlar para vermediler. Birlikte gidilen yemeklerde de aynı tavrı sergilemeleri, herkesin dikkatini çekti...

Seni Fena Yaparım!

Tansu, son yıllarda ders vermeyi tamamen bırakmıştı. Halbuki lisans düzeyinde, bir ya da iki ders vermek zorunluydu. Bu zorunluluğu atlatmanın çeşitli yollarını bulmuştu. İki seçimlik ders alıyor, bu dersler öğrencilere ilan ediliyordu.

İlk derse giriyordu. Dersi, 5-10 öğrenci seçmiş oluyordu. Öğrencileri korkutuyordu. "Bu çok ağır bir ders, ödevler çok" diyerek, başka derslere yönlendiriyordu. Öğrenciler başka dersi seçince de ders iptal ediliyordu.

Bir keresinde dersin iptal edildiğini, öğrenci kalmadığını Öğrenci İşlerine bildirmeyi unuttu. Bu unutkanlık, dönem so-

nunda ders notları aranırken ortaya çıktı. O dönemde Bölüm Başkanı olan Prof. Reşat Kayalı, çıkıştı:

– Tansu, sen ne yaptın?

– Reşat, Reşat, seni fena yaparım...

Reşat, çıkışını sürdüremedi, sustu...

Tansu, lisansüstü öğrencilerini de odasına çağırıyordu. Onlara bir konu verip dönem sonuna kadar oyalıyordu. Ya da "Yavrum", "Evladım" diye hitap ettiği gençleri çalıştırıp araştırmalarına konuyordu.

Ödevlerini hazırlayan öğrencilerin Tansu'yu bulup konuşabilmeleri de ayrı bir olaydı.

Değerlendirme Yok

Boğaziçinde, bir Amerikan geleneği yıllardan beri sürdürülüyordu. Öğrenciler, dönem sonlannda hocalarına not veriyorlardı. Hocaların derse ilgileri, bilgileri, öğrenci cephesinden değerlendirilmiş oluyordu.

Bir dönem sonunda yine tahtaya öğretim üyelerinin notları yazılıyordu. Prof. Demirgil ve Prof. Fahrettin Yağcı, AA aldı. "En iyi" notunu alan iki hoca sevindi. Diğerleri, BA aldılar. Öğrenciler tarafından "İyi" bulunmuşlardı.

Sıra Tansu'ya geldi. Öğrenciler not veremeyeceklerini belirtip salonda gülüşmelere neden oldular:

"Değerlendirme yok."(53)

Bu küçük cümle, Boğaziçinde belleklere yer etti. Tansu'nun adı geçince ilk akla gelen olaylardan biri oldu...

TÜSİAD raporu sonrasında Özal'ın şimşeklerini üzerine çekmişti. Övgülerle birlikte, eleştiriler de artmıştı. Ertuğrul Akbay'ın "Gölge Adam" gazetesi de bunlardan biriydi. Gazete, Tansu'nun Kilyos'taki arazilerini diline dolamıştı.

Bu haberler üzerine Boğaziçi Rektörü Prof. Ergun Torol, Tansu hakkında soruşturma açtı. O dönem Bölüm Başkanı olan Prof. Cem Behar, bu durumu değerlendirdi:

– Bak yanlış anlamalar oluyor. Sen en iyisi bir ders ver.

Tansu, baskı altındaydı, kabul etti. 1990-1991 döneminde 2. sınıf mikroekonomi dersi verdi.

Derslere sadece üç hafta girdi. Sonra asistanı Selim Somçağ, derslere devam etti. Sınav kâğıtlarını da o okudu..

DALAN'A ÖZEL DANIŞMAN

Bizim Vadi Kooperatifinin küçük bir sorunu vardı: İmar izni. Bu sorunu çözmenin yolu İstanbul'un güçlü Belediye Başkanı Bedrettin Dalan'dan geçiyordu.

Özer, Dalan'dan randevu aldı. Projenin önemini ve İstanbul'a katacağı güzellikleri anlattı; "imar izni" rica etti. Dalan, hemen söz vermedi:

– Genel düzenleme içerisinde olabilir. Zaten Sarıyer Belediyesi o bölgeyle ilgili genel bir imar planı hazırlıyor.

Dalan'ın aklı başka yerdeydi. O aralar, Özal ile çatışmaya başlamıştı. Özal, Dalan ve belediyeleri enflasyona neden olmakla suçluyordu. Merkez Bankası Başkanı Rüşdü Saracoğlu, İstanbul'da bir basın toplantısı yaparak Dalan'ı açıkça eleştirmişti. Tansu, bir demecinde Saracoğlu'nu desteklemiş, Dalan'ı kızdırmıştı.

Bizim Vadi konusu biter bitmez, sözü bu demece getirdi Dalan. "Hanımefendi konuyu yanlış biliyor. Lütfen gönderin, kendisiyle bir konuşalım."

Sarışın Güzel Belediyede

Tansu, belediyeye ilk adım attığında 1988 ortalarıydı. Kenarları mavi bantlı, bebe yaka beyaz bir bluz giymişti. Üzerinde ince kaşmir bir lacivert ceket vardı. Altında da pileli İskoç bir etek. Saçları sarı ve kısaydı...

Dalan, belediyelerin enflasyondaki payı ile ilgili sözlerini eleştirmeye başladı; Tansu, demecini savundu.

– Bu söylediklerıniz yanlış...

– Sizin demeciniz doğruysa belediye başkanlığından istifa ederim. Demeciniz yanlışsa siz profesörlükten istifa edin.

– Profesörlükten niye istifa edeyim?

– Size bütün rakamları, bilgileri vereyim. Siz araştırın analizinizi yapın. Her şey ortaya çıksın.

– Peki ben size bir çalışma yapayım...

Bu görüşmeyi diğerleri izledi. Tansu, artık Dalan'ın danışmanıydı. Sık sık belediyeye geliyordu. Dalan, Tansu'yu Yalım Erez'le de tanıştırmıştı. Erez, Tansu'nun, Nuh Kuşçulu ve Niyazi Adıgüzel'in başkanlıkları sırasında bir süre kesintiye uğrayan İTO Ekonomik Kurul danışmanlığına yeniden başlamasını sağlamıştı.

Dalan'ın istediği "enflasyon harcamalarında belediyelerin rolü" konulu araştırma da İTO adına yapıldı ve finansmanı oradan sağlandı. Dalan, İstanbul Belediyesinin borçlanma rakamlarını verdi. Tansu'nun istediği tüm dokümanları temin etti. Doç. Mehmet Kaytaz ile birlikte 7-8 ay kadar çalıştı.

Araştırma sonucunda, İstanbul Belediyesinin enflasyona etkisinin sadece yüzde 5 olduğu ortaya çıktı. Enflasyonun asıl sorumlusu kamu kesimiydi! Tansu, araştırmayı Dalan'a verirken, özür diledi:

– Ekonomist değilsin, nereden bildin?

– Sen iktisat profesörüsün, ama maliye bilmiyorsun!

O an Tansu'nun yüzünde her zamanki gülümsemesi yoktu. Çizgileri donmuştu...

Dalan'a Ekonomi Dersleri

Garip, ama Dalan, bilgisini yetersiz bulduğu Tansu'dan ekonomi dersleri almaya başlamıştı! Ekonomi dersi için yalıya gittiği de oluyordu.

Özer, alt katta balıklarını seyredip oturuyor, ekonomi derslerine hiç karışmıyordu. Tansu'nun çatı katındaki çalışma odası, tam da yalının kulesinin altındaydı. Sıcak döşenmişti, özellikle akşam saatlerinde kızıla çalan deniz, seyrine doyulmaz bir manzara sunuyordu...

Dalan, yalının müdavimlerinden biriydi. ABD Büyükelçisi Morton Abramowitz'e randevuyu da Tansu'nun yalısında vermişti. Randevu isteyen Abramowitz'e, "Otelde buluşmaya gerek yok. Bir arkadaşımın çok güzel yalısı var, orada kahvaltı yapalım" demişti.

Abramowitz, verilen adrese gittiğinde kapıyı Tansu açtı. Dalan gelene kadar sohbet ettiler. Tansu, Abramowitz'e çok sıcak davranıyordu; yakınlaşma çabası içindeydi.

Az sonra Dalan geldi. Kısa bir konuşmadan sonra kahvaltı bölümüne geçilirken Tansu'ya döndü. "Sen burada kal." Dalan ve Abramowitz'in kahvaltısı 1.5 saat kadar sürdü.

Tansu o sırada dışarda bekliyordu...

Kızım Sen Casus musun?

Dalan, başka bir gün yalıda Elizabeth Shelton ile yemek yedi. Bu kez Çiller de masadaydı...

Tansu, Elizabeth vasıtasıyla bazı Amerikan üniversitelerine ve çeşitli kurumlara araştırmalar hazırlıyordu. Türkiye'deki ekonomik durum, su kaynakları gibi farklı konularda yaptığı bu çalışmalardan kazandığı para yılda 100 bin doları buluyordu...

Bir gün bu araştırmaları gören Dalan kızdı. Başka bir ülkeye bu tür bilgiler verilmesini doğru bulmuyordu:

– Sen bunları bilimsel araştırma diye yapıyorsun. Ama bu bilgiler kimsede yok.

Tansu, sessiz dinliyordu. Dalan devam etti:

– Amerika'ya Türkiye ile ilgili kimsede olmayan bilgiler veriyorsun. Kızım sen casusluk yapıyorsun...

– Aaa, öyle mi?

– Bir daha yapma böyle şeyler....

Bu konuşmayı Dalan tam unutmuştu ki, Amerika ile ilgili yeni bir olay yaşadılar. Tansu, Amerika'nın kendisi için önemini anlatıyordu:

– Amerika'yı birinci vatanım hissediyorum.

– Ne dedin?

– Birincisi Amerika, ikinci vatanım da Türkiye...

Dalan yine sinirlenmişti, azarladı:

– Kızım nasıl öyle söylersin? Bunu bir daha söylediğini duymayayım...

Bir daha Amerika konusunda hiç konuşmadılar. Edebiyat konusunda da anlaşamıyorlardı. Tansu, Dalan'ın hoşlandığı şiirlerden, Türk edebiyatından çok uzaktaydı.

Bir ara Dalan, Tansu'ya Kuluvallahi ve Elham surelerini öğretmeye çalıştı. Bir hafta kadar uğraştı. Tansu bir türlü ezberleyemiyordu. Sonunda Dalan, bıkıp uğraşmayı bıraktı.

En rahat konuşup anlaştıkları konu, faldı. İkisi de fal baktırmaktan hoşlanıyordu!

Tabaktaki Bahşişi Kaptı

Tansu, Saraçhane'deki belediye binasında çalışan ekibin parçası haline gelmişti. Sürekli oradaydı. Hatta Dalan'ın bazı seyahatlerine birlikte gidiyorlardı...

Dalan'a çok yakın çalışıyordu. Makam odasının arkasındaki küçük odaya en sık girip çıkanlardan biriydi...

Özer, Tansu'nun yanında nadir zamanlarda görünüyordu. Başkan, bir hafta sonu yakın çalışma ekibini öğle yemeğine götürdü. Boğazdaki bir lokantada yenen yemek keyifli geçti. Yemek sonunda Dalan, hesabı kendi ödemeye kalktı. Ekip, itiraz etti. 10-12 kişi kendi aralarında para toplayıp hesabı ödediler. Tabağa da küçük bir miktar bahşiş bıraktılar.

Herkes kalktı, tam kapıdan çıkarlarken, ekipteki bir kişi, tesadüfen arkaya baktı. Ne görsün? Özer arkada kalmış, tabaktaki bahşişi alıyordu...

Seçim Gecesi Gelmeyen Eş

Dalan, 1989 seçimlerinde yüzde 50'nin üzerinde oy bekliyor; kendine çok güveniyordu. Kampanya sırasında ANAP'ın adını bile anmamış, her şeyi kendi adı üzerine kurmuştu.

Seçim sonuçları, tam bir hüsran oldu. SHP kazanmıştı. Hiç ummadığı Nurettin Sözen, ezip geçmişti.

Dalan, sonuçları, makamının arkasındaki küçük odada izliyordu. Morali bozulmuş, yıkılmıştı. Odada, ağır bir hava vardı. En yakınındaki 5-10 kişi orada toplanmış; üzüntüsünü paylaşıyordu.

Öyle bir gecede en yakınında olması gereken eşi ise orada yoktul Ayseli Dalan, Tansu orada olduğu için gelmemişti. Tansu'dan hiç hoşlanmıyordu.

Zaten o dönemde Dalan ailesinin evliliği de büyük bir sarsıntı geçiriyordu. Bu durum, Dalan'ın can dostu, sırdaşı Atanur Oğuz'u da çok üzüyordu...

Tansu, SHP'nin seçimi kazanacağını son günlerde tahmin etmişti. O nedenle de Bizim Vadi kooperatifinin imar ruhsatıyla ilgili yazıyı, 25 Mart seçimlerinden birkaç gün önce Dalan'a imzalatmayı başarmıştı...

Amerika'da İlk Mülk

Çiller ailesinin, gayri menkul atılımı, Türkiye ile sınırlı değildi. Yeniden Amerika'da mülk alımına başlamışlardı. ABD'de kaldıkları dönemde alıp sattıkları evden sonra ilk kez 1988 sonunda yeniden bu ülkeden mülk almaya yöneldiler.

Peşin para ödemek yerine evi krediyle aldılar. 173 bin 140 dolara satın aldıkları 140 metrekarelik daire, 110 bin 100 dolara, B.F.Saul İpotek Şirketine ipoteklendi. Evin bedelini taksitlerle ödemeye başladılar. Ev, bir işçi semtindeydi:

"5804 Inman Park Circle, Unit 300

Rockville, Maryland" (54)

Bu eve, büyük oğulları Mert yerleşti. Mert, o yıl, Maryland'daki Western Maryland Kolejde işletme öğrenimine başlamıştı.

Kolej, Mert'e zor geldi. Muhasebe dersindeki notu (C) olan Mert, diğer derslerde de (A) alacak başarıyı gösteremedi!

30 Villaya Bedel Arsa

İmar alanları dışında kalan arazilere yapılan yatırımlar, bu dönemde meyvesini vermeye başladı. Sarıyer Belediyesi sınırlarındaki Uskumruköy'de aldıkları geniş arazilerin imar sorununu aştılar. Özer'in Sarıyer'in spor kulübüyle yakın ilişki kurması, mevzuat engeline takılmalarını önledi. Sarıyer Belediyesi, arazi üzerinde hayali gecekondular yarattı; sonra da gecekondulaşmayı önlemek bahanesiyle imar ıslah planına aldı.

İmar izni çıkınca arazinin değeri bir anda fırladı. Tansu ve Özer, Metin Aşık'ın inşaat şirketiyle sözleşme imzaladılar. 8 Ekim 1991 tarihli sözleşmeyi imzalarken, 2.5 milyar lira (600 bin dolar) aldılar.

Sözleşme, arazide yapılacak 104 villanın 30'unun Çiller çiftine verilmesini öngörüyordu...

Dalan, seçim sonuçlarını kabullenemiyordu. Yenilgiden, Özal ve ANAP'ı sorumlu görüyordu. Hiç vakit kaybetmeden yeni bir parti kurmak için hazırlıklara başlamıştı.

Yeni karargâhı, İstek Vakfının Balmumcu'daki binasıydı. Dalan'a burada da Belediyedekine benzer bir makam odası hazırlanmıştı. Tansu, yine Dalan'ın yanındaydı. Mermer Köşke sık geliyor, danışmanlığa devam etmekle kalmıyor, parti hazırlıklarına katılıyordu.

Demirel'e Raporlar

Aslında Tansu, Dalan'ın kuracağı partinin geleceği konusundaki inancını çoktan yitirmişti. Amerika'ya gidip Dalan'ı övdüğü günler geride kalmıştı. O dönemdeki, "Ekonomi kötü durumda. Özal, Türkiye'yi fundemantalizme götürüyor. Türkiye'nin sorunlarını çözecek alternatif bir lidere ihtiyaç var. Bu lider, Dalan'dır" sözlerini unutmuş görünüyordu.

Dalan'ın partisinin iktidara oynama şansının kalmadığını düşünüyordu. Doğal olarak, kendi politik geleceğini Dalan'ın değil, Demirel'in yanında olmakta görüyordu.

Bu düşüncelerle, Demirel ile ilişkilerini giderek geliştiriyordu. Her fırsatta Demirel ile görüşüyor; özellikle ekonomiyle ilgili raporlar veriyordu. Demirel, Tansu'dan aldığı raporları, Ankara'da, Abdullah Cevdet Sokaktaki özel bürosuna götürüyordu.

Büroyu, Ekrem Ceyhun başkanlığında bir araştırma merkezi haline getirmişti. Demirel'in siyasi yaşamı boyunca biriktirdiği arşivi bu bürodaydı. Danışmanları, Demirel'in muhalefet çizgisine buradaki çalışmalarıyla katkıda bulunuyorlardı.

Özal, ünlü "transformasyon" tezini ortaya atınca, Tansu, hemen bir karşı rapor hazırladı. Demirel, bürodaki danışmanlarından İbrahim Kıbrıslı'yı çağırdı. "Al bu raporu oku. Bana bununla ilgili bir rapor hazırla."

Raporun altında imza yoktu. Sadece üst köşesinde "TÇ" notu vardı. Demirel, karıştırmamak için bu notu koymuştu. Kıbrıslı, raporu okudu. Birkaç gün sonra Demirel'e gidip görüşünü aktardı. "Raporu okudum, bir şeye benzetemedim." Demirel, "Anlaşıldı" dedi. "Tamam..." Canı sıkılmıştı. Çünkü kendisi raporu beğenmişti.

Demirel'in asıl sorunu vitrini yenilemekti! O dönemde kendisine yöneltilen en büyük eleştiri, "eskidiği" yolundaydı. DYP'nin vitrinini yenileyerek, kendisiyle ilgili bu eleştiriden kurtulmayı, partiye daha genç bir görünüm vermeyi hedefliyordu.

Büroda yapılan toplantılarda "vitrin" sorunu görüşülüyor; yeni isimler gözden geçiriliyordu. Demirel, bu toplantılardan birinde, Tansu hakkında düşündüklerini sordu danışmanlarına. Herkes fikrini belirttikten sonra kendisi konuştu:

– Bize faydası olacağı kanaatindeyim.

Tansu, katıldığı toplantılarda güzel görüntü veriyordu. Demirel, onun vitrinde hoş duracağına inanıyordu. Tansu'nun yalıda kalabalık bir gruba verdiği yemeğe de katılmış, bu izlenimini orada pekiştirmişti.

Demirel'in ilgilendiği, konunun sadece bu yanıydı...

Başbakan Olursun İnan

DYP büyük kongresi yaklaştıkça "vitrin düzenleme" ça-

baları hız kazandı. İsimler havada uçuşurken, Demirel, Yalım Erez'e sordu.

– Yalım, Cindoruk ile görüştüm. Sence kimleri alabiliriz?

Yalım, soruyu önceden beklediği için isimleri kafasında hazırlamıştı. Hemen sıraladı:

– Tansu Çiller, Ersin Faralyalı, Akın İlkin, Prof. İlhan Uludağ.

– Yalım, bunların hiçbiri gelmez. Madem söylüyorsun, git bunları getir.

Bu talimatı alan Yalım, önce Tansu'ya gitti. Zaten Tansu o günlerde "İnandırılırsam politikaya girerim" yollu demeçler veriyordu. Dalan'ın Demokratik Merkez Partisine kurucu olma önerisini kısa bir süre önce reddetmişti. Aslında politikaya hazır sayılırdı...

Duraklamasının tek nedeni vardı: Özer. İstanbul Bankasıyla ilgili dava açılmış olması, Bizim Vadi kooperatifindeki tartışmalar, arazileriyle ilgili haberler... Aklına hep bunlar geliyordu.

Yalım, bunların sorun olmadığına inanıyordu. "Senin önün açık" diyor; ikna etmek için politikanın önüne sereceği nimetleri hatırlatıyordu:

– Basın bunların üzerinde durmaz. Bu fırsatı değerlendirirsen bu siyaset seni başbakanlığa kadar götürür. DYP'de değişimin öncüsü ol.

Maliye Bakanlığı, ekonomiyle ilgili bakanlık hedefleri geride kalmış; hedef büyümüştü artık. Güzel bir hedefti tabii. Birkaç kez daha konuştular. Tansu, Hilton Otelinin lobisinde yaptıkları görüşmede yine "Özer'in çok üzerine gelinir" kaygısını tekrarlıyordu. Yalım Erez ona iktidar vaat ediyordu. O gece, ikna etme yolunda epey mesafe katetti...

Lahmacuncular Olmayacak

Tansu'nun, "Özer'in üzerine gelineceği" kaygısı nedensiz değildi. O sıralarda İstanbul Bankası vakasına bir de Bizim Vadi kooperatifindeki huzursuzluklar eklenmişti. Kooperatifte yaşanan usülsüzlükler ayyuka çıkmıştı.

Kuruluş günlerinde Özer'i sessiz sedasız dinleyen kooperatif üyeleri gitmiş; onların yerini, araştıran, mahkemelere başvuran, Özer'i sahtekârlıkla suçlayan insanlar almıştı... Özer'in ilk günlerdeki sözlerini unutmamışlardı:

– Biliyor musunuz arkadaşlar, aramızda öyle Gaziantep lahmacuncusu, Konya bilmem necisi olmayacak.

"Bahçeli garajlı Amerikan tipi villalar"da, neler olacaktı? Sayıp duruyordu:

– Country Clup'taki sosyal kulüpte, jogging tesisleri, tenis ve squasch kortları, bowling, buz pateni tesisleri, sauna, Fin ve Türk hamamı, açık ve kapalı yüzme havuzları, çocuk parkları ve hayvanat bahçesi bulunacak...

O sıralarda Özer'i keyifle, hatta hayranlıkla dinleyenler, arazinin imar izni olmadığını bilmiyorlardı! İki yıl hiç itiraz etmeden beklediler. 1990 yılına gelindiğinde, değil vaat edilen anahtarları dağıtmak, henüz villaların inşaatına bile başlanmamıştı!

Koca iki yılın büyük bölümü imar izinleri almakla geçmişti! Doğrusu, bu konuda az emek harcamamışlardı! Özer, Sarıyer Belediye Başkanı Ali Sandıkçı'ya yaklaşabilmek için Sarıyerspor Kulübü yönetimine girmişti. Tansu da Dalan'ın danışmanlığını yürütmüştü...

15 Şubat 1990'da yapılan ilk kongrede, üyelerin bir bölümü ayaklandı. Yönetim ibra edilmedi. Kararları, defterleri incelemesi için komisyon oluşturuldu. Özer, zor durumda kalmıştı. Üyelerin bir bölümü ne olduğunu anlayamamıştı.

– Neler oluyor Özer?

– Biz DYP'li olduğumuz için ANAP'lılar bizi çekemiyorlar, bizi lekelemeye çalışıyorlar.

Böylelikle, üyelerin bir bölümünü yatıştırabilmişti. Ancak bu uzun sürmedi. Araştırıldıkça, kooperatifteki olayların vehameti daha da büyüyordu. Oluşturulan komisyon önemli usülsüzlükler saptamıştı:

• Kooperatifin paraları, Özer Çiller'in sahibi bulunduğu Marsan Holding adına repoya yatırılmıştı.

• Kooperatif harcamalarına ilişkin makbuzlar karalanmış ve harcama nedenleri belirtilmemişti.

• Tansu Çiller'e ait ikinci arsaya 1 milyar 470 milyon lira (563 bin dolar) fazladan ödenmişti.

• Özer Çiller, kendi yanında çalışan işçileri kooperatif yönetimine almış; istediği usülsüzlükleri onlara yaptırmıştı.

• Özer Çiller, kooperatifin 108 milyon lirasını (41 bin dolar) eşi Tansu Çiller'e haksız ve usülsüz olarak ödemişti.

• Kooperatif gelirleri, Özer Çiller'in şirketlerine aktarılmıştı.

• Kooperatif ödemeleri, Özer Çiller'e ait Markim AŞ dekontu ile kayıtlara geçirilmişti.

• Yönetim Kurulu, Özer Çiller'in amacına uygun isimlerden seçilmişti.

Menfaatinizi Düşünün

Bu gelişmeler üzerine olağanüstü kongre, 3 Nisan 1990'da toplantıya çağrıldı. Kongrede, Tansu, eşini, cansiperane biçimde savundu:

– Usülsüzlüğe neden olan rakamlar açıklansın. Bu rakamlar büyük rakamlar değil...(56)

Divan Başkanı Melih Koral, hemen itiraz etti:

– Rakamların çapını bilahare tartışırız. Önemli olan prensipler.

Tansu, iki üyenin konuşmasından sonra yeniden söz alıp kürsüye geldi:

– Kooperatifin geleceğinden kuşku duyuyorum. Arsalar zorla satılmadı. Niçin bu duruma gelindi? Maalesef biz fazla iyimser bir tablo yarattık, beklentiler fazla oldu...

Hukuki sürecin başlatılması ve Özer'in mahkemeye verilmesinin villaların yapımını olumsuz etkileyeceğine dikkati çekti, uyardı:

– Herkesin bu safhada menfaatini düşünmesi gerekir.

Bu konuşma, üyeleri sinirlendirdi. Ayağa fırlayan üyelerden Yalçın Kıpçak, Tansu'yu yanıtladı:

– Kendisini çok dinledim, şimdi anlıyorum ben çok safmışım, hepimiz çok safmışız. Ben sanıyordum ki, arsa paralarını Tansu Hanım aldı, 2 milyar liraya yakın, artık bitti. Hayır daha bitmemiş...

Kıpçak, inşaatın Özer Çiller'in şirketine yaptırılması kararını anımsattı. Tepkisini sözcüklere döktü.

– Olur mu böyle şey? Bize bunlar mı vaat edilmişti? Tansu Hanımın burada hiç konuşmaması gerekir. En son, bizim verdiğimiz 2'şer milyonlardan 108 milyon da Tansu Hanıma veriliyor. Yetmez miydi şimdiye kadarki sistem ve menfaat çarkı...

Tartışmaların ardından oylamalara geçildi. Özer Çiller, yönetimden uzaklaştırılıp yeni yönetim oluşturuldu. Sarıyer Savcılığına suç duyurusunda bulunuldu. Savcılığın tayin ettiği bilirkişi Mete Utku ve ardından Sarıyer Asliye Ceza Mahkemesinin oluşturduğu bilirkişi heyeti, kooperatif yönetimini suçlu buldu.

Ancak Özer, davalara, yargılanmaya alışmıştı. Bu gelişmeler onu heyecanlandırmadı. "Biz İstanbul Bankasından yırt-

mış insanlarız. Bundan mı yırtamayacağız?" Özel sohbetlerinde böyle söylüyordu...

Gerçekten yargılama süreci onu haklı çıkardı. Önce dava dosyası takipsizlik, görevsizlik kararlarıyla mahkemeler arasında gidip geldi. Dosya mahkemeler arasında dolaşırken yıllar geçti.

Yargılama böyle sürüp giderken Tansu Çiller'in Devlet Bakanı olması bu davanın yönünü etkiledi. Özer, kooperatifzedelerle tek tek temaslara başladı; "Biz size adam başı 50 milyon verip fit olalım" diyordu. (57) Ancak kimseyi ikna edemedi!

Sarıyer Cumhuriyet Savcılığının yeni bir bilirkişi heyeti oluşturma kararı Özer'in bu girişimlerinin hemen ertesine rastladı! Prof. Orhan Sezgin, Prof. Rüstem Hacırüstemoğlu ve Yard. Doç. Esin Zeytinoğlu'nun hazırladığı rapor, ilk bilirkişi raporunun tersiydi; kooperatif işlemlerinde "zimmet" suçu saptanamamıştı! Bunun üzerine savcılık, takipsizlik kararı verdi.

Çiller artık Başbakan olmuş, Bizim Vadi mağdurlarının işi daha da zorlaşmıştı. Takipsizlik kararına itiraz ettiler. Ama dosya uzun süre Adalet Bakanlığında bekletildi.

Bu arada ilginç gelişmeler oldu. Suç duyurusunda bulunan üyelerden 14'ü davadan vazgeçme eğilimine girdi. Avukat Düygun Yarsuvat'ı azledenlerden Nail Keçili, Mukaddes Akça, Ahmet Durul, Pınar Kılıç ve Çınar Kılıç'ın şirketlerine Başbakanlık Tanıtma Fonundan büyük iş verilmiş; menfaatlerini düşünmeleri sağlanmıştı!

Ardından Ankara Sulh Ceza Hâkimliği, itirazı reddederek takipsizlik kararını 30 Mayıs 1994'te kesinleştirdi. Yargıtay kararı bozdu. Dosya uzun süre kapanmadı. Bizim Vadi mağdurlarının zararlarının tazmini için açılan davayla birlikte devam etti.

Muazzez Hanımın Borcu

Tansu, politikaya adım atarken, annesi Muazzez Hanımı da yalıya aldı. Son yıllarda hastaydı ve belleği çoğu zaman yerinde olmuyordu! Kimi zaman en yakınlarını bile tanımıyordu! Hatta gelen bazı konukların Tansu'yu istemeye gelen görücüler olduğunu sanıyordu!

Tansu, annesini yalıya alırken, eşyaları bir süre daha Büyükdere Caddesi Çınar Apartmanının 5 numaralı dairesinde kaldı. Ev sahibi Mehmet Adnan Kurukahveciler, kirasını da alamıyordu. Evinin boşaltılması için tahliye davası açtı. Davayı kazandıktan sonra Muazzez Hanımın, biriken kira borçlarını alabilmek için Şişli 1. İcra Dairesine başvurdu.

Tansu, 12 milyon liralık (yaklaşık 1740 dolar) kira borcunu 1992 ortalarında ödedi. Artık politikaya atılmış, Devlet Bakanı olmuştu. Annesinin kira borcundan icralık olduğunun duyulmasını istemiyordu...

ÜNİVERSİTEDE KALAN AJANDA

Tansu, çevresindeki insanlardan politikaya girişiyle ilgili görüş almaya başladı. Üniversiteden tanıdığı hocalardan kendisine yakın gördüklerini yalıya çağırıp düşüncelerini soruyordu.

Yalıya çağırdığı arkadaşlarından biri Doç. Deniz Gökçe'ydi. Çatı katındaki odaya çıkılan dar asansörde sorulara başladı:

– Ne dersin, politikaya gireyim mi? Girersem ne görev isteyeyim?

Deniz, Demirel'in bir yıl önce Robert Kolej mezunlarına "Bizim Tepe"de verdiği yemeği anımsadı. Prof. Emre Gönensay, Demirel'in yanına oturmuştu.

– Belli ki, ekonomiden sorumlu bakan Emre olacak. Sen de Işın Çelebi, Güneş Taner gibi ekonomiden sorumlu ikinci bakan ol.

– Peki, benimle çalışır mısın?

– Olmaz. Düzenli bir şekilde devlette çalışmak istemiyorum. Ama istersen sana Merkez Bankası ve enflasyon konusunda rapor hazırlayabilirim.

Deniz, sözünü tuttu ve kısa süre içerisinde 30'ar sayfalık iki rapor yazıp Tansu'ya verdi. Tansu, bu raporları yeniden bilgisayarda dizdirdi. Tek değişiklik Deniz'in adının çıkarılıp kendisinin adının yazılmasıydı. Raporları, Demirel'e bu değişiklikten sonra verdi.

Tansu, Deniz'in söylediği gibi "Ekonomiden sorumlu ikinci

bakan" olmak istemiyordu. Ekonomi Bakanlığı konusunda tek rakibi Emre idi. Sık sık onu ziyaret edip ağzını yokluyordu.

Oysa Emre, çoktan vazgeçmişti. Demirel, adaylığını isterken "Dışişleri Bakanı yapacak adamım yok" mesajı göndermişti. Tansu'nun Ekonomi Bakanlığını garantilediğini anlayıp adaylıktan vazgeçmişti.

Tansu, emin olmak istiyordu. Aracı olarak Elizabeth Shelton'u gönderdi. Elizabeth, üniversiteye gitti. "Politikaya girecek misin?" Emre, düşünmediği karşılığını verdi. Elizabeth, rahatlamıştı:

– Tansu, DYP'ye girecek.

Sonra, "Tansu'nun üstün niteliklerini" övmeye başladı. Onun politikaya girmesinin ne kadar isabetli bir davranış olacağını anlatıp durdu...

Seni Yıldız Yapacağım

İkna trafiğindeki ikinci görüşme isteği, Hüsamettin Cindoruk'tan geldi. Cindoruk, DYP'ye girmesi önerisini Tansu'ya resmen iletti. Tansu'yu ikna trafiği bununla kalmadı.

Demirel, Tansu'yu Tuzla'daki evine çağırdı. Uzun uzun siyasetten, Türkiye'nin içinde bulunduğu durumdan söz etti. DYP'ye girmesini istedi:

– Tansu Hanım, bak söylediklerimi iyi dinle. Devlete, millete hizmet için iyi bir fırsattır bu. Hiç tereddüt etme. DYP saflarında politikaya girmeyi kabul edersen, şunu bil ki önün açıktır.

Yalım'ın sözlerini neredeyse sözcüğü sözcüğüne tekrarlıyordu. Karşısında oturan kadından yanıt gelmediğini gören Demirel, az önce söylediklerini daha çarpıcı biçimde dile getirdi:

– Bize gel, seni yıldız yapacağım.(58)

Tansu, düşünmesi gerektiğini söyleyip ayrıldı. İçi içini yiyordu. Önce Özer'e anlattı, sonra yalı komşusu Nazlı Hıcak'a. İkisi de DYP'ye girmesi gerektiğini söylüyorlardı. Demirel'in sözlerini ciddiye almalıydı!

Bu arada Demirel, boş durmamış Orhan Keçeli'yi de seferber etmişti. Demirel'in Keçeli'ye, "Tansu'ya git, görüş" diye telefon ettiği gün sokağa çıkma yasağı vardı. 21 Ekim 1990 nüfus sayımı yapılıyordu. Demirel arayınca Keçeli, eşini yanına alıp Yeniköy'ün yolunu tuttu. Dilinin döndüğünce, onu DYP'de görmeyi ne kadar çok istediklerini anlattı.

Cindoruk'tan Bakanlık Güvencesi

Tansu, bu kadar ısrara rağmen kendini güvende hissedemiyordu. Cindoruk'u aradı:

– Hüsamettin Bey, Dilek'i de al, bizde yemek yiyelim. Hem de konuşalım.

Oysa Dilek Cindoruk ile Arnavutköy Kız Koleji yıllarında yıldızları hiç barışmamıştı. Yemeğe çağırması şaşırtıcıydı!

Yalıda, çatıdaki odada yenilen yemekte, bu kadar yıldan sonra gördüğü sınıf arkadaşına çok samimi davranıyor, "Dilekçiğim" diye hitap ediyordu.

Tansu, yemekte, kafasına takılan soruyu Cindoruk'a yöneltti:

– Demirel, bana gel gel diyor, ama bir terslik yapar mı acaba?

Çok samimi görünüyordu. "Neden terslik yapsın? Bunun için bir neden yok" dedi Cindoruk. Tansu, soruyu tekrarladı:

– Demirel için güvenilmez diyorlar...

– Demirel, 41 yaşında başbakan olmuş, 30 yıldır Türkiye'nin yönetiminde söz sahibi olmuş, Hamzakoy ve Zin-

cirbozanlardan geçmiş, dev bir çınardır. Güvenilmezliğinden kasdedilen şudur. Bir insan başarılı olamazsa onu bırakır, o doğru...

Bir nefeslik mola verip doğru anlaşılması için sözcükleri tane tane boşluğa bıraktı:

– Ama Demirel başarılı insanı çok tutar. Birincisi sizi genel başkan yardımcısı yapar. İkincisi milletvekili, ondan sonra da bakan yapar.

– Peki bana bakanlık güvencesi verebilir misiniz?

Cindoruk, daha nasıl güvence verecekti? Yemin mi etmesi gerekiyordu? Bu kadar dil dökmesinin bir anlamı yok muydu?

– Demirel sizi partiye almayı bu kadar önemsemese niye gelelim? Niye size böyle bir teklifte bulunalım?

Tansu'ya söyleyecek fazla söz kalmamıştı. Cindoruk'un sözlerini bakanlık için güvence kabul etti. Yıllar önce MDP'den alamadığı sözü DYP'nin en yetkili ağzından da onaylatmıştı...

Yemeğin bundan sonrası Özer Beyin de katıldığı sohbet biçiminde geçti.

Yalıdan ayrılırken, Dilek Hanım, eşini, iyi tanıdığı okul arkadaşı hakkında uyarma gereği duydu:

– Bu kadın okulda da her zaman bir numaraya oynardı. Hep sınıf ve okul birincisi olmak isterdi. DYP'ye gelirse milletvekili ve bakanlıkla yetinmez, genel başkanlığa başbakanlığa oynamaya kalkar. Dikkat edin!

Aynı uyarıyı daha sonra Demirel'e de yaptı. Ancak o dönemde Demirel, dudak büküp bu sözleri önemsemedi. Ta ki, Tansu, DYP'ye Genel Başkan olana kadar. O zaman Demirel, bu uyarıyı anımsayıp Cindoruk'a küçük bir itirafta bulunacaktı:

– Dilek Hanım, hepimizden daha iyi politikacıymış..

Dalan Ayrılmayı Sindiremedi

Sıra Tansu'nun kararını Dalan'a açıklamaya gelmişti. Yalım Erez ve Tansu, Mermer Köşke birlikte gittiler. Dalan'a, parti kurmaktan vazgeçip DYP'ye girmeyi önerdiler:

– Demirel eskidi. Onu devirip yerine seni geçiririz. Seni başbakan yaparız!

Bu sözler, Dalan'ı ikna etmeye yetmedi. O kendi partisini kurmaya kararlıydı. O gün yolları ayrıldı...

Dalan, Tansu'nun kararını bir türlü içine sindiremiyordu. Her gittiği yerde aleyhine konuşmaya başladı. Bu tavrını, Demirel ile yaptığı bir görüşmede de sürdürdü. "Partinize almayın" dedi ve her şeyi onun hakkında bildiği her şeyi saydı döktü. Demirel, dinlediklerine çok şaşırmıştı; Atatürk Havaalanında gömleğini değiştirirken Dalan'ın söylediklerini, yanındaki partililere anlattı. Bu kez şaşırma sırası aralarında Orhan Keçeli'nin de bulunduğu DYP'lilerdeydi...

Dalan'ın bu kadar sert tepki göstermesinin nedeni hakkında muhtelif yorumlar yapıldı. Bu yorumların en ilginci, yıllar sonra bir Amerikan dergisindeki Çiller yazısında yer alacaktı:

"Çekici kadınlara olan ilgisiyle tanınan Dalan, Çiller'i kendisine danışman olarak atamıştı. Çiller'in rakipleri, bu ikilinin ilişkilerinin iş ilişkisini aştığını fısıldıyorlar." (59)

Bunlar söylenti. Ama kesin olan şu ki, Dalan'ın itirazları ve anlattıkları, Demirel'in Tansu ile ilgili kararını hiç mi hiç etkilemedi...

Bilet Paraları Sorunu

Tansu, kararını DYP kongresine dört gün kala, 20 Kasım 1990'da basına açıkladı:

"DYP'ye giriyorum."

DYP'ye girişi için partide bir tören düzenlenmişti. İki gün sonra yapılacak tören için Ankara'ya gitmesi gerekiyordu. DYP Genel Merkezini aradı:

– Ben eşimle birlikte geliyorum, uçak parası, otel masrafı, birçok harcama yapacağız. Bunları nereden karşılayacağız?

Durumu Demirel'e aktardılar, "Efendim bunlar para istiyor?" Demirel, kısa bir şaşkınlık geçirdi. Uçak bileti ücretinin ödenmesi talimatını verdi.

DYP Genel Merkezindeki tören çok kalabalıktı. Demirel, kendi yakasındaki kırat rozetini çıkarıp ona taktı. "Üniversitedeki görevini bırakıp bizimle Anadolu'nun tozlu yollarına düşmeye geldi." Delegeler, coşkuyla alkışladılar. "Bacı hoş geldin...", "Helal olsun..."

Tansu, maskesini takmıştı; gülümsüyordu...

Mert Kâbusu

Ankara'ya gitmeden önce üniversitedeki görevinden istifa etmişti. Zaten çok sevdiği odasına uzun süredir doğru dürüst uğramıyordu. Dilekçesini verdikten sonra odasına dönüp eşyalarını toplamadı; odanın anahtarını iade de etmedi. Öylece, arkasına bile bakmadan gitti.

Fakülteye daha sonra iki kez uğradı. Birincisinde henüz milletvekili seçilmemişti; kampanya dönemindeydi. Öğretim üyelerinin odalarını tek tek dolaştı. Kavgalı olduğu insanların kapısını bile çaldı:

– Milletvekili seçileceğim, iyi bir çalışma ekibi kurmak istiyorum. Benimle çalışır mısın?

"Evet" yanıtını aldığı iki kişi vardı; Özer Ertuna ve Mehmet Kaytaz. Öbürleri hiç düşünmeden reddettiler. Üniversiteden ayrılmasına sevindikleri bir kişiyle niye birlikte olsunlardı?

İkinci gelişinde, artık bakan olmuştu. Yine birkaç kişiyle görüşüp gitti. Her iki gelişinde de 4. kattaki 11 numaralı odasına uğramadı bile...

Oysa 14 yıllık geçmişinin, yaşadıklarının önemli belgeleri o odada duruyordu. Kitapları, defterleri, ajandaları, ucunu dişlediği kurşun kalemi, her şeyi orada kalmıştı.

Mektuplarını bile bırakmıştı; onlar kişisel tarihinin bir parçasıydı. Ajandalarını bırakmıştı; mutlulukları, sıkıntıları, görüşmeleri her şey orada kayıtlıydı.

Son kullandığı ajanda karmakarışık notlarla doluydu. Saatleri Türkiye'de herkesin yaptığı gibi 24 saat esasına göre yazmıyor; Amerika'da kullanılan "am" ve "pm" sistemini karıştırarak yazıyordu. "2 pm Mehmet Kaytaz'ın..." örnekleri çok sıktı. Birçok sayfayı karalamış, şekiller çizmişti. Telefonda konuşurken aldığı notların bir bölümü İngilizce, bazıları ise Türkçeydi. Her iki dili de kullanmıştı...

26 Kasım tarihli sayfada "Guniz : 11.00" notu göze çarpıyordu. Bu notun hemen altında "TANSU / TELEFON / YANKI DERGİSİNDEN / 26.11.1987 / 11.00"

12 Mayıs tarihli sayfa, Tansu'nun Cumhurbaşkanlığı ile temasını gösteriyordu: "Albay Gultekin Muzaffer Baskaynak / Mehmet Basaran / 9-4-118 4305". Başkaynak, Evren'in danışmanlarından biriydi. Rütbesi de albay değildi, generallikten emekli olmuştu.

11 Mayıs sayfasında, bir anne olarak sıkıntısını ifade ediyordu: "Mert okula gitmedi Kâbus". Mert, zaten baştan beri zor bir çocuktu. Sadece Tansu değil, annesi Muazzez Çiller de ondan az çekmemişti. Şimdi de okulu problem oluyordu...

Sayfanın hemen altındaki not, Amerika'daki bir okula aitti. Tansu, belki de Mert'e yeni bir okul arıyordu:

"Faulth Johnson Coundar
Carrollton High School
202 Trofan Drue
Carrolyton ga. 30117
404-834-615"

Bu ajanda, Tansu'nun bizzat kendisiydi. Her şeyiyle onu yansıtıyordu...

Maryland'daki Banka Hesabı

Odada kalan kâğıtların arasında hayranlarının mektupları da yer alıyordu. Zarflardan birinde, ABD'deki banka hesaplarına ilişkin dekont ve kullanılmış çekler bulunuyordu.

Tansu ve Özer Uçuran Çiller adına hesap açılan Sovran Bank, Maryland'deydi. Hesap açılırken o sırada kaldıkları yerin adresini vermişlerdi:

"1031 GROSVENOR PL., APT.710, ROCKVILLE, MD 20852."

Aralık 1988'de aldıkları ev de bu adrese çok yakındı. Belli ki, 1988 sonunda birkaç ay, bu adreste kalmışlardı.

Zaten zarftaki çekler, Eylül ve Ekim 1988'de kullanılmıştı. Çiller ailesi, o tarihlerde Maryland'da kalmış, Cramer Oldsmobile şirketinden 1984 model bir Ford Escort araba satın almışlardı. Çeklerden anlaşıldığına göre, arabayı tamir ettirmeleri gerekmişti! En büyük miktar da Barnett Range Timbermill Ltd. şirketine ödenmişti: 5 bin dolar...

Tansu, bunları ortada bırakıp gitmişti. Fakülte yöneticileri, birkaç kez haber gönderdi odayı boşaltması için. Yanıt bile vermedi. Şoförünü gönderip eşyalarını aldırabilirdi. Onu da yapmadı.

Yıllarca öylece durdu eşyaları. Yeni bir öğretim üyesine yer bulunabilmesi gerekince Tansu'nun boş duran odası hatırlandı. Odada temizlik başladı. Kitapları ayıklandı, işe yarar olanları üniversite kütüphanesine gönderildi. Diğerleri, kalem, defter vb. eşyalarla birlikte çöpe atıldı...

DYP'DE İLK TARTIŞMA

DYP'nin kasım kongresinde Tansu Çiller fırtınası esti. DYP delegeleri, kırat rozetini bir gün önce takan Çiller'e oy yağdırdılar. Demirel'den sonra en fazla oyu o aldı.

Muhteşem bir başlangıç yapmıştı. "DYP'nin eski kurtları" silik kalmış; partiye yeni giren Ersin Faralyalı, Tunç Bilget ve İlhan Kesici, vitrinde öne çıkamamışlardı. Demirel kongrenin "başaktörü", Tansu ise "yardımcı kadın aktristi" rolündeydi. Artık Boğaziçi Üniversiteli Tansu gitmiş, yerine DYP'nin yıldızı Çiller gelmişti...

Demirel, kongre sonrası partiye hâkim olan yeni havadan memnundu. Genç kadını, DYP Başkan Yardımcılığına getirdi. Partiye bir anda dinamizm kazandıran kadının üzerine titriyor, bir dediğini iki etmiyordu.

Ankara'da kaldığı akşamlar, Demirel, Çiller'i, Hilton Oteline kendi arabasıyla bırakıp sonra Güniz Sokağa geçiyordu. Her seferinde de Çiller, Demirel'i bekletiyordu. "Beyefendi çıkıyor, Tansu hanım hemen çıksın lütfen..."

Demirel'in sekreteri Hülya Hanım, Çiller'in sekreteri Neriman Hanıma 5-10 dakika önce telefon ediyordu. Genel İdare Kurulu toplantıları sonrasında ilk işi İstanbul'a, Suna Pelister'e telefon etmek olan Çiller, bu uyarıya aldırmıyordu. Aradan birkaç dakika geçince telaş artıyor, bu kez Beyefendinin koruma polisleri

dördüncü kata çıkıyordu. Sekreter, içeri girip bir kez daha uyarıyor, bu uyarı da onu odadan çıkarmaya yetmiyordu. Uyarılar giderek daha kısa aralıklarla tekrarlanıyor, yine de Çiller ağırdan almaya devam ediyordu.

Aynı trafiğin yaşandığı bir akşam, Neriman Hanım, hızla odaya daldı. Kapıyı açar açmaz, heyecanla konuşmaya başladı:

– Efendim, Beyefendi kapıya çıkmış...

Tansu Hanımın masasında değil de camın önünde durduğunu fark etti. Sözcükler, havada dondu. Çiller, camın önündeydi. Ellerini kavuşturmuş, aşağıya bakıyordu. Sesi duyunca döndü.

– Tamam, şimdi çıkıyorum...

Sekreter, merakla cama yaklaştı. Demirel, kapının önündeydi. Ünlü yeşil arabasından dışarı çıkmış, bekliyordu. Arabanın kapıları açıktı...

Bu manzara, sıkça tekrarlandı. Sekreter, Çiller'in cam önünde oyalanma görüntülerine alıştı. Çiller, kimi zaman Demirel'in arabaya binişini, kimi zaman da Çankaya taraflarını seyrediyordu. Gözleri dalıp gidiyor; hayal dünyasında gezinirken vakit geçirmesi zor olmuyordu.

Okunmayan Gazeteler Yığını

Genel Başkan Yardımcısı olunca, ilk işi ilgililere gazete dergi listesi vermek oldu. Türkiye'deki tüm gazete ve dergileri istiyordu. Ünlü yabancı gazete ve dergilerden de bazılarını listesine almıştı.

Bir ekonomi profesöründen de bu beklenirdi zaten. Tüm Türkiye ve dünyayı izlemek istemesi doğaldı! Listeye muhasebe itiraz etmedi, istediği gazete ve dergilerin tamamı alınmaya başlandı. Ancak gazete ve dergiler, makam odasında birikmeye başladı. Kendisiyle ilgili önemsediği bir haber olduğunda şöyle

bir göz atıyordu, o kadar. Çoğu kez açıp bakmıyordu bile. Koca bir yığın oluşunca, görevliler sordu:

– Efendim, ne yapalım bunları, kalsın mı?

– Atın...

Gönderilen kitaplar, rafları süslüyordu. Merkez Bankası eski Başkanlarından olan Cafer Tayyar Sadıklar'ın kitabının başına da aynı olay geldi. Sadıklar'ın gönderdiği imzalı kitap, günlerce masasının üzerinde durdu. Masadaki birikinti artınca kitaplığa koydurdu.

Asıl sorun, Sadıklar ziyarete gelince yaşandı. Sohbet sırasında kitabını sordu:

– Nasıl buldunuz, beğendiniz mi?

– Aaa, kitap mı gönderdiniz? Neriman bana vermedi.

Hemen sekreterini içeri çağırdı, azarladı:

– Neden Cafer Beyin kitabını bana vermedin?

– Efendim verdim, kaç gün masanızda durdu ya? Sonra siz kaldırttınız.

Neriman Hanım, cevap verirken, bir yandan kitaplığa uzandı. Sadıklar'ın kitabını bulması zor olmadı.

– İşte buyurun burada...

Kızarma sırası Çiller'e gelmişti. Durumu geçiştirmek için birkaç sözcük mırıldandı. Sözcükler, kitap okuma alışkanlığı olmayan bir profesörü gizlemeye yetmedi...

Telefon Defterindeki Falcılar

O günlerde henüz kuşburnu alışkanlığı başlamamıştı. Çok açık çay içiyordu. Öğle yemeklerini tavuklu sandviç ve ayran ya da elma ile geçiştiriyordu.

Sandviç ya da elma, ne isterse tümü dışardan alınıyordu. Ancak Çiller, bunları alabilmesi için sekreterine para vermiyordu.

Havaalanında partiden bir araba gönderilmesi unutulduğunda bindiği taksinin parasını da ödemiyordu. Cüzdanında para taşımıyordu...

Sekreterin, bu harcamaları cebinden karşılayabilmesi zordu. Ne yapsın? Parti muhasebesine söyledi. Genel Muhasip Özden Özbilun, reddetti. Bunlar özel harcamalardı; partiyle bir ilgisi yoktu!

Sekreter, ne yapsın? Tansu Hanıma söylemeye karar verdi. Uygun bir zamanı kollayıp odaya girdi. Utana sıkıla anlattı. "Sandviç, elma parası..."

– Ben para taşıyamam Neriman. Suna'ya söyle halledin.

Suna Pelister, İstanbul Belediyesinden emekli olduktan sonra Çiller ailesinin yanında çalışmaya başlayan yaşlı bir kadındı. Uzun yıllar Yeniköy'deki yalıda kalan Suna Hanım, Çiller'in en büyük yardımcılarından biriydi,

Partideki sekreterin aile ile temasını da o kuruyordu. Çiller'in yakın çevresinin telefon numaralarını bulmakta zorlanan Neriman Hanıma Yeniköy'deki telefon defterini göndererek yardımcı olmuştu.

Neriman Hanım, numaraları yeni bir deftere çekip eskisini yalıya geri göndermişti. Defterde kimler yoktu ki! Falcılar, çiftlik evleri, genetik uzmanı Amerikalı bir doktor, hayvan bakıcıları, Amerika'daki ev. İlgi alanı, DYP'nin öbür yöneticilerine göre epeyce farklıydı...

Sandviç-Elma Parası Marsan'dan

Neriman Hanım, yalının telefonunu çevirdi, Suna Pelister'e durumu anlatıp yardım istedi.

"Tamam, Neriman. Özer Beye söyleyeyim seni arasın." Bir iki gün sonra Özer Bey, aradı:

– Bu tür harcamalar için sana para gönderelim. Her ay bankaya para yatırırız, sen çeker harcarsın.

Akay'daki Genel Merkezin karşısında Yapı Kredi Bankası vardı. Her ay oraya Neriman Zavrak adına para gönderiliyordu. Parayı gönderen, Özer Beyin şirketi Marsan Holdingdi. Belli ki, bu para şirket kayıtlarında masraf olarak gösteriliyordu!

Ancak gönderilen miktar çok yetersizdi. Neriman Hanım, çoğu kez gelen paranın iki katı kadar harcama yapmak zorunda kalıyordu. Küçük bir sekreterin aylık maaşının buna dayanması güçtü. Yine Suna Hanımı aradı:

– Suna, bu benim gücümü aşıyor. Ben boşa çalışıyorum. Gönderilen para hiçbir zaman yetmiyor.

– Tamam para verelim.

Neriman Hanım, rahat bir nefes aldı. Nihayet kurtulduğunu düşünüyordu. Tansu, birkaç gün sonra yine tavuklu sandviç ve ayran istemişti. İçeri girip parasını istedi.

– Tamam, vereyim...

Çantasını açıp karıştırmaya başladı. Bir türlü parayı seçip veremiyordu. Sonunda sıkıldı, küçük çantanın içindekileri masaya boşalttı:

– Neriman kusura bakma. Paraları bilemiyorum. Al sen seç ver.

Türk parasını tanımıyordu. Çünkü son zamanlarda kendisi para taşımıyor; tüm ödemeleri yanında dolaşan bir yardımcısı yapıyordu.

Neriman Hanımın şaşırdığı olaylar bu kadarla sınırlı değildi. Parti örgütlerinden gelen muzların, kötü kâğıtlı ucuz şekerlerin, parti promosyonu kalemlerin, kırat amblemli anahtarlıkların yalıya gönderilmesi de garipti.

O yılbaşında en fazla hediye alan Genel Başkan Yardımcısıydı. Sınırsız sayıda ajanda, saat, deri çanta, kumaş ve çikolata paketleri gönderilmişti. Çiller, tümünü arabalara yükletip

partililerin şaşkın bakışları arasında İstanbul'a yollatıyordu. Oysa partide gelenek, gelen hediyelerin çalışanlara dağıtılmasıydı...

Unutkanlığın Böylesi

Unutkanlıkları, başka bir âlemdi. Sekreterinin adını üç ay sonunda öğrenen bir kişi için parti yöneticilerini, teşkilattan gelenleri tanıyabilmek daha zordu!

Güneş Müftüoğlu, GİK üyesiydi. Genel Başkan Yardımcısı Ali Şevki Erek'in de yardımcısıydı. Odası, Çiller'in odasının tam karşısındaydı. Bir gün Çiller ile görüşmek istedi. Neriman Hanım, notu iletti:

– Güneş Bey, sizinle görüşmek istiyor. GİK üyesi, Ali Şevki Beyin yardımcısı...

– Tamam söyle görüşelim.

Birkaç dakika sonra Güneş Bey içeri girdi. Çiller, gülümseyerek ayağa kalktı, elini uzattı:

– Hoş geldiniz. Siz hangi teşkilattansınız?

Bu kalıp bir soruydu. O günlerde herkese bu soruyu soruyordu. Güneş Bey, kıpkırmızı olmuştu. Cevap veremedi. Sekreter, atıldı:

– Başkanım, Güneş Bey, Ali Şevki Beyin yardımcısı...

– Haa pardon..

Çiller, DYP Gençlik Kollarının düzenlediği Çorum-Amasya-Tokat gezisinde harikalar yarattı. Herkese gülümsediği, uzatılan her eli sıkıp sonra da ilk fırsatta kolonya ile elini temizlediği günlerdi.

İlk durak Çorum'du. Kürsüye çıktıklarında, Refaeddin Şahin ile yan yana düştüler. Çiller, elini uzattı:

– Merhaba beyefendi. Siz hangi teşkilattansınız?

Şahin, şaşırdı. Kendini tanıttı. "Ben GİK üyesi Refaeddin Şahin."

İkinci durak Amasya'ydı. Yine Şahin ile karşılaştılar. Yine elini uzattı:

– Merhaba beyefendi. Siz hangi teşkilattansınız?

Şahin, sinirinin bozulduğunu belli etmedi. Bir kez daha kendini tanıttı.

Üçüncü durak, Tokat'tı. Tesadüf bu ya, Çiller ve Şahin bir kez daha karşılaştılar:

– Merhaba beyefendi. Siz hangi teşkilattansınız?

Şahin, bu kez kendini tanıtmaya gerek duymadı. Olayı anlattığı herkes gülüp duruyordu.

Her Ankara'ya gelişinde eşyalarını orada burada unutuyordu. Kimi zaman valizi kayboluyordu, kimi zaman başka bir eşyası. Kayıp eşyaların peşine İstanbul'da Suna, Ankara'da Neriman Hanım düşüyordu.

Bir gün Suna, partiyi aradı.

– Neriman, Tansu Hanımın geceliği kayıp. Otelde unutmuş herhalde...

DYP'den bir şoför, geceliği aramak üzere otele gitti. Geceliği alıp getirdi...

Pul Parasını Kim Ödeyecek?

Gelen mektuplar bir süre sonra sorun olmaya başladı. Açılıp bakılmayan mektuplar biriktikçe birikiyordu. Sekreter, sordu:

– Başkanım bu mektuplara cevap yazılacak mı?

– Sen yaz. Altına imzamı at gönder.

Neriman Hanım, kabul etmedi. "Efendim, ben sizin imzanızı nasıl taklit ederim? Ya sonra bir şey olursa?" Tansu, bağırıp çağırmaya başladı. "Ben sana yap diyorum. Yapacaksın."

Bağırarak sekreterine geri adım attıramadı. "Siz de diğer yöneticiler gibi mühür yaptırın."

Baktı çare yok, mühür yaptırmayı kabul etti. Sekreter, partililerin ya da hayranlarının mektuplarına kısa cevaplar yazıp "Tansu Çiller" mührünü basıyordu.

Bayramda gönderilen tebrik kartları da sorun oldu. Ramazan bayramı yaklaşırken, sekreter hatırlattı:

– Bayramda tebrik kartı göndermeyecek misiniz?

– Kartı parti yaptırmıyor mu?

– Hayır, tüm yöneticiler kendisi yaptırıyor.

– Parasını parti karşılamıyor mu?

– Hayır, herkes kendi cebinden veriyor.

– Peki 200 tane yaptırsak yeter mi?

– İmkânsız yetmez. İl, ilçe başkanları, yönetim kurullarına kart gönderilir. Gelen kartlara da cevap vermeliyiz. En az 5 bin kart lazim.

– Bu ne biçim iş? Böyle şey olur mu?

Partide ilk tartışma bu yüzden çıktı. Genel Muhasip Özden Özbilun'u arayıp bayram kartları masrafının ödenmesini istedi. Özbilun, karşı çıktı. "Tüm Genel Başkan Yardımcıları kendileri ödüyor. Yıllardır böyledir. Sizin kartların masrafını ödersem, onlar da ister."

Tartışma, kısa zamanda tüm partiyi sardı. Ödenmeli mi, ödenmemeli mi? Tansu, asla vazgeçmiyordu. Özbilun baktı, iş büyüyecek. "Tamam" dedi, "bir kerelik posta masrafını ödeyelim. Bir daha asla ödemeyiz."

Çiller, kartları kendisi yaptırdı. Kendi resmini taşıyan bayram kartlarında "2000'li yıllara Tansu Çiller ile... " deniyordu. Kartların posta masrafı 3 milyon lira (720 dolar) tuttu. O dönem bile büyük bir para sayılmazdı...

Politikada ilk aylar böyle geçiyor; Çiller zamanının bir kısmını Ankara'da, bir kısmını da İstanbul'da geçiriyordu. Giderek Ankara'da geçirdiği zaman daralmaya başladı. Demirel'in verdiği kimi görevleri ihmal ediyordu.

Bu eğilim, Demirel'in dikkatini çekti. DYP İstanbul İl Başkanı Orhan Keçeli'ye telefon etti:

– Bu hanım durucu değil galiba. Bunu tutalım. Sen ilgilen.

Keçeli, Çiller ile daha sıkı ilgilenmeye başladı. Karı kocanın birbirini ne denli etkilediğini bildiğinden aileyi partiye bağlamak için bir formül buldu.

Özer'i, DYP İstanbul İl Yönetim Kuruluna aldı. Özer, sadece birkaç toplantıya katıldı. İlginç fikirleri vardı. Seçim kampanyalarının Amerika'daki gibi olması gerektiğini söylüyordu. "Herkes evinin önüne desteklediği partinin bayrağını ya da liderinin fotoğrafını assın."

Keçeli, Çiller'i, İstanbul İl'in organizasyonlarına katmaya özen gösteriyordu. 7 Nisan 1991'de İstanbul İl Başkanlığında bir basın toplantısı düzenlendi. Keçeli, Çiller'i almak üzere yalıya gitti. Araç, evin önünde dönerken, bir kum kamyonu çarptı. Keçeli, Çiller'i önce hastaneye götürmek istedi; basın toplantısı bekleyebilirdi. Çiller, kabul etmedi. "Hayır, önce basın toplantısını yapalım. Sonra hastaneye gideriz."

Partiye gittiler. Basın toplantısında, Özal'ı eleştirdi. Sözlerini bitirince, Keçeli'ye döndü:

– Sırtımda bir sıcaklık var baksana.

Keçeli, eğildi, sırtına baktı. Çiller'in saçlarının arasından sızan kanı gördü. "Cesur kadınmış" diye geçirdi içinden...

İKİ ANAHTAR MUCİZESİ

O pazar, yalı hareketliydi. Demirel, "ekonomik model hazırlama" görevini Çiller'e havale etmişti. Çiller de öğretim üyesi ve uzman arkadaşlarını toplamıştı.

Ekip, Prof. Mehmet Kaytaz, Prof. Özer Ertuna, Prof. Veysi Seviğ, Yaman Aşıkoğlu ve Metin Ercan'dan oluşuyordu. Çiller'in öğrencisi Yaman, bu iş için Amerika'dan çağrılmıştı.

Önce Tansu'nun açıklamasını dinlediler:

– Süleyman Bey, ekonomiyi düzeltecek bir program, yeni bir model hazırlamamı istedi. Ne dersiniz? Nereden başlayalım? Ekonomiyi nasıl dengeye oturtabiliriz?

Fitil böylece ateşlendi. Yalının alt katındaki havuzlu salon, masa ve bilgisayarlarla donatıldı. 1991 yaz ayları boyunca sürecek hummalı bir faaliyet başladı. Tansu, faaliyete zaman zaman katılıyordu.

En büyük sorunları Maliye ve DPT'ten veri alamamaktı. Gece yarılarına, hatta sabahlara kadar çalışıyorlardı. Bazı geceler kalktığında onları gören Muazzez Çiller, şaşkınlıkla yaklaşıyordu:

– Siz ne yapıyorsunuz burada?

Sonra sessizce odasına çekiliyordu. Gündüzleri de yanlarına geldiği oluyordu:

– Hoş geldiniz, nasılsınız efendim?

Kimi zaman da onları tanımıyordu. Belleği gidip geliyordu. Yaşlı kadın, giderek odasından daha az çıkar olmuştu...

Bush Görüşmesine Yardım

Demirel, sevindirici bir haber aldı. Körfez Savaşı sonrasında bölgede teşekkür gezisine çıkan ABD Başkanı George Bush, Türkiye ziyareti sırasında Demirel ile de görüşecekti. Bu iyiye işaretti. DYP'nin iktidar rotasına girdiğini Amerika da kabul etmiş oluyordu...

Demirel, Çırağan Otelinde yapılacak görüşmeye Çiller ile beraber gitmeye karar verdi ve ona söyledi. "ABD Başkanı George Bush ile 21 Temmuzda görüşeceğim. Sen de gel. Beraber gidelim." DYP liderinin bu çağrısı, Çiller'i harekete geçirdi. Uluslararası politika, Körfez Savaşı, Yunanistan, Kıbrıs gibi konularda zayıftı. Bu konuları anlatacak, kendisini görüşmeye hazırlayacak birini bulmalıydı!

ABD'den tanıdığı Prof. Dr. Duygu Bazoğlu Sezer'in bu konuları iyi bildiğini hatırladı. Gerçi Duygu'yu, Bizim Vadi kooperatifi tartışmaları sırasında kırmıştı. Uzun süredir görüşmüyorlardı. Buna aldırmadı. Görüşmeden birkaç gün önce telefona sarıldı:

– Duygucuğum, ben Ankara'ya geliyorum. Bush, Demirel ile görüşecek. Demirel, bu görüşmeye beni de götürüyor.

Duygu, o sırada anlamaya çalışıyordu. Kooperatif kongrelerinde usülsüzlük ve yolsuzlukla suçladığı bu kadın, şimdi hangi yüzle kendisini arıyordu?

– Bush ile ne konuşayım? Bana gelip birkaç saat dış politika konusunu anlatır mısın?

Bu kadının sesini bile duymak istemiyordu. Ayağına kadar gidip bilgi vermesi anlamsızdı. Ancak bulunacağı görüşme önemliydi. Bush ile görüşmede Türkiye adına doğru şeyler söylenmeliydi.

– Hayır, gelemem. İstersen telefonda sor anlatayım.

Çiller, telefon konuşmasıyla yetinmek zorunda kaldı. Bir saatten fazla konuştular; Duygu dilinin döndüğünce anlattı dış politika sorunlarını...

Bush ile görüşme Çiller açısından oldukça başarılı geçti. Görüşmeye ilişkin gazete haberleri, "ABD Başkanının Tansu Çiller'den ne kadar etkilendiği" yorumlarıyla bezenmişti...(60)

Nazmiye Hanımın Esprisi

Ağustos ayında yalıdaki ekonomik model çalışmaları tüm hızıyla sürüyordu. Model bitmek üzereydi. Yaman, ortaya bir fikir attı:

– Adını Ulusal Dinamik Denge Modeli koyalım. Kısaca UDİDEM deriz. Hem slogan olur; hem daha kolay anlaşılır.

Uzmanların hepsi, bu ismi benimsedi. Tansu da sevdi. UDİDEM, çarpıcı bir buluştu doğrusu...

Çiller, 8 Eylül günü Sheraton Otelinde görkemli bir basın toplantısı düzenledi. UDİDEM'i, slayt gösterileriyle, grafiklerle sundu. "UDİDEM, bir yılda sonuç verecek." Konuşmanın orta yerinde uzmanları şaşırtan şeyler söylemeye başladı:

– Herkese iki anahtar...

Yalıda hiç öyle bir şey konuşmamışlardı! "21 Ekim Sabahı Yeni Bir Türkiye, Ekonomik Program" broşüründe, böyle bir slogan yoktu! Çiller, oturduğu yerden anahtarlarını gösteren Keçeli'den mi etkilenmişti? Yoksa Bizim Vadi kooperatifine üye toplarken "iki yılda anahtar" sloganının etkili olduğunu mu hatırlamıştı?

"Herkese iki anahtar" sloganı, UDİDEM'i yaratan uzmanların bir bölümünü rahatsız etti. Basın toplantısı sonrasında aralarında tartışma çıktı. Bir bölümü, sloganı, dolayısıyla Çiller'i destekliyor; diğer bölümü ise sloganı hazırladıkları modelin karikatürize edilmesi olarak nitelendiriyordu.

Tartışma uzun sürmedi; zaten olan olmuş, slogan toplumda büyük yankı bulmuştu. Herkes iki anahtarı, yani bir araba ve bir ev vaadini tartışıyordu. Uzun süredir ilk kez DYP gündem

belirlemişti. "Herkese iki anahtar" sloganıyla alay edenlerden biri de Nazmiye Demirel'di:

– İki yetmez dört anahtar olmalı, bagajın ve deponun da anahtarını verin...

GİK'te UDİDEM Tartışması

UDİDEM, kamuoyuna açıklandıktan sonra DYP Genel İdare Kurulunda görüşüldü. GİK üyeleri, bu görüşmenin geciktiğine inanıyorlardı.

Çiller, Sheraton'daki basın toplantısında olduğu gibi bilgisayarlar, slaytlar, tablolar eşliğinde UDİDEM'i anlattı. GİK üyeleri sessizce dinledi. Çiller'in havalı sunuşu bitince, ilk söz alan Prof. Menduh Yaşa oldu:

– Kızım, anlattıklarının çoğu eski. Sen bu rakamları yenile...

Arkasından Tunç Bilget söz aldı. UDİDEM'i kıyasıya eleştirdi. Cindoruk konuşmaya başladığında Çiller'in rengi değişmiş, salondaki hava iyice ağırlaşmıştı. "Ben iktisat bilmem" diye söze girdi Cindoruk:

– Ama bu iki anahtar lafı bizi sıkıntıya sokar.

Cindoruk'u dinlerken Demirel'in de yüzü ekşidi. "Tenkitler kâfi" deyip toplantıyı kapattı. "İki anahtar" değilse bile "Ekonominin beş kara deliği olduğu" saptamasını sevmişti...

UDİDEM'i Finanse Eden Dost

Çiller, toplantıdan sonra Demirel'e gitti, "UDİDEM'i birlikte hazırladığım hocalara para vermeyi taahhüt ettim" Demirel, para işlerinden hoşlanmıyordu:

– Para işlerine siz girmeyin.

– Ben çevremden bunun finansmanını buldum.

– Mali işlere Özden bakıyor. Siz onunla görüşün.

Çiller, Özden Özbilun'a gitti. Demirel ile konuşmasını aktardı. "Bir dostumdan 135 milyon lira (32 bin dolar) kadar para buldum. Onları hocalara dağıtmak istiyorum." Özbilun, siyasetin bu yanında uzmanlaşmış bir kişiydi. Para işlerinde Çiller'e güvenmedi, hemen itiraz etti:

– Siz dağıtmayın parayı. Bize aktarın, biz gereğini yaparız. Böylesi daha iyi olur.

Özbilun, hocaların isimlerini ve ödenecek miktarları aldı. Tek tek aramaya başladı. Özer Ertuna ve Veysi Seviğ, para istemedi. "Para için çalışmadık, faydalı bir şeyler yapmak istedik." Zaten başlarken kimse para istememiş, Tansu ile aralarında böyle bir konuşma geçmemişti...

Öbürleri, Ertuna ve Seviğ gibi reddetmedi. Özden, ilki 17 Temmuz tarihli dekontla olmak üzere paraları yolladı. Ödenen miktarları, dekontlarıyla birlikte, kayıtlara geçirdi:

Mehmet Kaytaz 15 milyon lira (3500 dolar), Yaman Aşıkoğlu toplam 75 milyon lira (18 bin dolar), Metin Ercan toplam 50 milyon lira (12 bin dolar).

Bu ödemelerden kalan para, UDİDEM kitapçığı, basın toplantısı gibi işlere harcandı. Paranın kaynağı olan kişi, Çiller ailesiyle eskiye dayanan dostluğu bulunan Hüsnü Özyeğin'di...

Keçeli'den Çekilen Kopya

20 Ekim seçimleri öncesinde aday listeleri belirleniyordu. Adayların baskısından bunalan Demirel, GİK'i TBMM'deki DYP Grubunda topladı. Dostlarından "Dikkat et, seni seçilemeyeceğin bir yere koymasınlar" uyarısını alan Çiller, tetikteydi. Kendisinin

hangi bölgeyi istemesi gerektiğine henüz karar verememişti. Tartışmaları dikkatle izliyordu.

Toplantıya kısa bir ara verilince, koridorda, İstanbul İl Başkanı Keçeli'ye yaklaştı:

– Orhan Bey, siz nereden aday olacaksınız?

– 7. Bölge, birinci sıradan...

Keçeli, usta bir politikacıydı. Çatalca, Küçükçekmece, Silivri ve Avcılar bölgesi, DYP, oy oranının en yüksek olduğu bölgelerdi. Burada birinci sıraya konulan adayın seçilmesi garantiydi.

Çiller, kopya çekeceği kişiyi bulmuştu. Tıpkı üniversitedeyken fakülte kurullarında yaptığı gibi...

Hemen Demirel'e koştu:

– Efendim ben 7. Bölge birinci sırayı istiyorum.

Az sonra yeniden toplanan GİK'te, isteğini tekrarladı. Az önce yaptığı konuşmayı hatırlayan Keçeli, sinirlendi: "Yerimi vermem." Demirel ile önceden konuşmuş; yerini kesinleştirmişti.

Ne söylenirse söylensin Çiller fikrini değiştirmedi. "7.Bölge birinci sırayı istiyorum" diye tutturmuştu. Bir GİK üyesi dayanamadı:

– Efendim, soralım bakalım, 7. Bölgenin neresi olduğunu biliyor mu? Bilirse verelim.

O gürültüde soramadılar tabii. Üstelik Yıldırım Aktuna da 7. Bölgeyi istiyordu...

GİK, karar veremeden dağıldı.

Çiller, işin peşini bırakmadı. Bir hışımla, Güniz Sokağa, Demirel'in evine gitti. Demirel'e ilk kez ağlamaklı bir yüzle konuşuyordu:

– Efendim, 7. Bölgeye koymayacaksanız, izin verin çekileyim.

Demirel, hemen "Olur" demedi. Ne yapacağına karar ver-

meden önce Yalım Erez'i aradı. O, Tansu'nun isteğini haklı buluyordu:

– Tansu Çiller, Genel Başkan Yardımcısı. Parti hiyerarşisinde diğerlerinin önünde. Hem onu siz getirdiniz partiye.

Ve Demirel, Çiller'i gözden çıkaramadı. Kaybeden, Keçeli oldu. "Vitrini doldurması" amacıyla getirilen profesör kadın, çetin ceviz olduğunu kanıtlamıştı. Üstelik daha ilk adımda...

Seçim Kampanyasına Yardımlar

Çiller, seçim kampanyasına malvarlığını açıklayarak başladı. Tüm malvarlığını, bir yalı, üç ev, bir tekne, 280 dönüm arsa ve bir otomobil olarak açıkladı. Herkesi kendisini örnek alıp malvarlığını açıklamaya çağırdı:

"Memleketi helal süt emmiş insanların yönetmesi konusundaki halk beklentisine aklım ve kalbimle katılıyorum." (61)

Oysa kendisinin açıkladığı malvarlığı gerçekleri yansıtmıyordu. Amerika'da aldıkları ev açıkladığı listede yoktu!

İlk yardım, seçim bölgesinde oturan Muşlu 50 işadamından geldi; Mercedes 500 SEL verdiler emrine. Kırmızı üzerine sarı harflerle yazılmış "Tansu Çiller" plakalı son model Mercedes, kampanyaya gelen yardımların görünen kısmıydı. İstanbul'un çeşitli çevrelerinden para yardımı yağıyordu. Bu yardımların bir kısmı Özer Bey, bir kısmı ise parti eliyle harcanıyordu.

O sırada Özer'in, ticari durumu parlak değildi. "7 Eleven"in mağazalarını açıyordu ve nakit sıkıntısı içindeydi. Parası olmadığı için gümrükteki bazı malları çekemiyordu.

İstanbul'da "Onbir Osman" adıyla ünlenen ve faizle borç para vermesiyle tanınan Osman Somay'a başvurdu. Kemal Ilıcak'ın yalısında düzenlenen pazar partilerinden tanışıyorlardı.

Borç istedi. Onbir Osman'dan 600 milyon lira (144 bin dolar) borç aldı. Bu borcu, sonra 100'er milyonluk taksitler halinde geri ödedi.

Onbir Osman, Özer Beyin, yalı komşusu Mehmet Üstünkaya ile dostluğundan hoşlanmıyordu. Seçimden sonra, biraz da yaşının büyüklüğüne sığınıp sözünü esirgemedi:

– Özer, sen niye bu adamla bu kadar samimi olursun? Hayatı kumarhanelerde geçen güvenilmez adamın biri o...

– Yok canım olur mu öyle şey?

Bu, son konuşmaları oldu. Özer Bey küstü ve bir daha hiç görüşmediler...

Pazar Yerindeki Çimdik

Çiller, seçim kampanyası sırasında öbür adaylarla birlikte çalışmadı. Halkın arasında yalnız dolaşmayı yeğliyordu. Gördüğü ilgiden memnundu. "Girdiğim yerlerde halk neredeyse beni sevgiden parçalayacak." (62) diyordu.

Kötü örnekler de yaşanmıyor değildi. Bir pazar yerinde kalabalık arasında dolaşırken sıkıştı. Oradan ayrılırken yüzündeki gülümsemesi kaybolmuştu. DYP Küçükçekmece İlçe Örgütüne "Kalabalıkta çimdik atttılar" şikâyetinde bulundu, yardım istedi. Onlar da yanına iriyarı iki koruma verdiler.

Aradan bir iki gün geçmemişti ki, DYP yöneticileri telaşla Coşkun Kırca'ya geldiler. Kırca, aynı bölgeden ikinci sıra adayıydı.

– Coşkun Bey, seçimi kaybediyoruz. Tansu Hanımın yanında dolaştırdığı iki koruma, Küçükçekmece Gölünün üzerindeki bir evi, randevuevi olarak işleten kişiler. Aman müdahale edin!

Esnaf, Çiller'in yanındaki kişileri tanımış, yüksek tirajlı fısıltı gazetesi bunu yaymaya başlamıştı bile. Durum tam bir felakete gidiyordu. Çaresiz, Kırca, hemen toparlandı. Çiller'e gitti:

– Hanımefendi, siz yanınıza iki koruma almışsınız.

– Evet...

– Onları derhal yanınızdan uzaklaştırmanız gerekiyor. Çünkü o iki kişi Küçükçekmece'de bir randevuevi işletiyormuş...

Çiller, tepki vermedi. Şaşkın bir ifadeyle yüzüne baktığını gören Kırca, kullandığı sözcüğü değiştirdi:

– Yani umumhane işletiyorlarmış...

Yüz ifadesinde yine bir değişiklik olmadı. Anlamazlıktan mı geliyordu, yoksa gerçekten mi anlamıyordu? O belli değildi! "Biraz müstehcen olacak ama..." dedi Kırca:

– Kerhane işletiyorlarmış...

Kırca, artık umutsuzluğa kapılmıştı. Bu olayı, bir kadına daha açık nasıl anlatabilirdi? Sıkılmaya ve biraz da sinirlenmeye başlamıştı. Daha açık konuşmaktan başka çaresi yoktu:

– Bunlar fahişe çalıştırıyorlarmış fahişe...

Birden Çiller'in yüzü değişti. "Nasıl olur?" dedi. "Bunu bana nasıl yaparlar?" Uzun anlatma çabasını başarıyla noktalayan Kırca rahatlamıştı!

İki koruma bir daha Çiller'in yanında görünmedi. Bir skandal sessizce önlenmişti..

EKONOMİYİ FETİH GÜNLERİ

DYP-SHP Koalisyonunun kurulduğu 20 Kasımda, Başbakanlık ender günlerinden birini yaşıyordu. 11 yıl aradan sonra yeniden Başbakan olan Süleyman Demirel, heyecandan yerinde duramamış; "teamülleri" unutup görevi devralacağı Mesut Yılmaz'dan önce gelmiş, koltuğa oturmuştu...

Demirel'den daha heyecanlısı da vardı, o da Çiller. O, Demirel'den de önce gelip doğruca Başbakanlık makamına çıkmış, özel kalemde oturup beklemeye başlamıştı. Kibar bir dille uyarılmıştı; "Yanlış yere geldiniz, devir teslim burada yapılmayacak." Çiller, bunun üzerine oradan çıkıp makam odasını aramaya girişmişti.

İlk düş kırıklığını, yeni Başbakanlık binasındaki odasına yerleşip Bakanlar Kurulu toplantısına katıldığı sırada yaşadı. Demirel, ekonomiyle ilgili birimlerin tamamını Çiller'e bağlamadı. Bankaların çoğu Cavit Çağlar'a verilmişti. Hatta Çağlar, protokolde ondan bir adım öndeydi.

Üstelik, karşısında ağırlıklı isimler vardı. Merkez Bankası Başkanı Rüşdü Saracoğlu, Hazine Müsteşarı Tevfik Altınok, DPT Müsteşarı İlhan Kesici. Tümü, iyi yetişmiş, dişli adamlardı. Tansu'nun istediğini yapamayacağı bir düzenle karşı karşıya olduğu görünüyordu...

Bakanlar Öpülmüyor Deniz!

İlk karşılaşmanın yaşanacağı Ekonomik Kurul toplantısına yalnız gidemezdi. Özer Ertuna ve Veysi Seviğ danışmanlığını kabul etmişlerdi. Onlara haber verdi. Sonra Deniz Gökçe'ye telefon etti. "Pazartesi günü ilk Ekonomik Kurul toplantısını yapıyoruz toplantıya sen de gel."

Sabah erken saatlerde Atatürk Havaalanı VİP salonunda buluştular. Deniz, üniversite günlerinden kalma alışkanlıkla öpmek üzere sarılırken Tansu geri çekildi.

– Bakanlar öpülmüyor Deniz...

"Madem öyle" deyip tokalaştı Deniz Gökçe. Uçakta da ayrı oturuldu. Havaalanına indiklerinde Tansu, onları beklemedi. Makam aracına binip ayrıldı. Eski arkadaşları, yeni danışmanları bir taksi buldular. Yeni Başbakanlık binasının ikinci katındaki danışmanlar odasında, öğle yemeği olarak köfte ve lahmacun yediler. Ondan bundan konuşup toplantının başlayacağı saate kadar vakit öldürdüler...

Bakan Toplantıyı Yönetecek!

Saatler 14.00'e yaklaşırken, Ekonomik Kurul üyeleri yerlerini almaya başladı. Uzun masanın karşı ucuna Saracoğlu oturdu. Sol tarafa İnönü'nün danışmanları, sağ tarafa Gökçe, Altınok, Kesici ve diğer üyeler yan yana sıralandılar. Toplantının gündemi verilmemişti; sadece bütçenin görüşüleceği biliniyordu.

Az sonra boynunda yeşil fularıyla Çiller içeri girdi. Daha masanın ucuna oturur oturmaz, elini masaya vurdu:

– Bakan toplantıyı yönetecek.

Salonda buz gibi bir hava esti. Böyle bir çıkışa neden gereksinim duyduğunu, kimse anlayamadı. Çiller, konuya bütçe açığıyla girdi:

– Önümüzdeki yıl bütçe açığı 32 trilyon olacak.

Henüz bütçenin büyüklükleri belirlenmemişti. Ve 32 trilyonun hiçbir dayanağı yoktu. Gökçe, yanındaki Altınok'a sordu:

– Niye 32 trilyonluk açık?

O da bilmiyordu. Ekonomiyi yöneten Devlet Bakanının da dayanağını bildiği şüpheliydi...

O sırada Çiller, sözlerini bitirip Kesici'ye döndü:

– İlhan Bey, 32 trilyonluk bütçe açığı ile tutarlı diğer hedefleri DPT ne zaman hazırlayabilir?

Anlaşılan Kesici, böyle bir soruyu bekliyordu. Duraksamaksızın yanıtladı:

– Arkadaşlarımız bu konuda hazırlık yaptılar. Şu anda bilgisayarları başında bekliyorlar. Kendilerine bu rakamı ilettiğimiz takdirde yarım saat sonra hazırlayabilirler.

Kesici, DPT elemanlarıyla görüşmek üzere izin istedi, çıktı.

Para Programından Kâğıt Topu

Salondaki gergin hava dağılmamıştı. Öğrencilerini azarlayan bir öğretmen gibi konuşmayı sürdürüyordu. Öğrenciler, sonunun nereye varacağını merak ediyordu!

Kesici çıktıktan sonra Çiller, Saracoğlu'na döndü:

– Rüşdü Bey, sizin de bu açığa göre para programını hazırlamanız lazım. Siz para programını ne zaman hazırlayabilirsiniz?

Saracoğlu'ndan ses çıkmadı. Ağır hareketlerle önce gözlüğünü çıkarıp her iki camını sildi, masaya koydu. Elindeki puro makasını yine aynı özenle gözlüğün yanına yerleştirdi.

Tüm salon dikkat kesilmiş izliyordu. Saracoğlu ise üze-

rindeki gözlere hiç aldırmıyordu. Yine ağır hareketlerle eğildi, masanın altından, domuz derisinden yapılmış büyücek bir evrak çantası çıkardı. Masanın üzerine koydu. Hiç acele etmeden çantayı açtı. Kalın bir bilgisayar çıktısını aldı, masanın üstüne koydu.

Ve dakikalar sonra nihayet Çiller'e döndü. Küçümseyen bir havadaydı:

– Sayın Bakan, 1 trilyondan 500 trilyona kadar tüm bütçe açıklarına uygun para programlarımızı yaptık. Bütün olasılıklara uygun programımız var.

Cümlelerini bitirdikten sonra bilgisayar çıktısının sayfalarını çevirdi, bir sayfayı yırttı:

– Buyrun işte 32 trilyonluk açığa uygun program...

Kâğıdı, küçük bir el hareketiyle Çiller'in bulunduğu tarafa atar gibi yaptı. Kâğıt, masanın üzerinden kayarak ortaya kadar geldi. Yanlarda oturanlar, iterek kâğıdı masanın öbür ucuna kadar ulaştırdılar.

Çiller'in yüzü kıpkırmızıydı. Saracoğlu'na sinir olmuştu. Bir şey diyemedi. Kâğıdı avuçladı, elini masanın altına indirdi. Sinirini kâğıttan aldı. Buruşturdu, buruşturdu, top haline getirdi. Sıktı, yere fırlattı...

Kâğıt topu, yerde yuvarlanıp Gökçe'nin ayaklarının ucuna geldi. Türkiye Cumhuriyeti devletinin para programının yerde yuvarlandığını kimse fark etmemişti. Onlar masanın üzerindeki gerginliği izliyorlardı. Deniz eğildi, kâğıt topunu alıp cebine koydu.

Bu sırada Çiller'in sesi duyuldu:

– İlhan Beyin rakamları gelene kadar toplantıya ara veriyorum.

Ve dışarı çıktı...

Saracoğlu'nun Kahreden Küçümseyişi

Saracoğlu ile anlaşmazlıklarının geçmişi eskiydi. Birbirleriyle demeçlerle mücadele etmişlerdi. Bu toplantı, yeni döneme kötü bir başlangıç oldu. Devlet Bakanı ile Merkez Bankası Başkanı arasındaki savaşın ilk kıvılcımları orada çaktı.

Saracoğlu, Çiller'i sinirlendiren tavrını daha sonraki toplantılarda da sürdürdü. Her zaman küçümser bir havadaydı. Çiller'in ekonomiyi bilmediği inancındaydı. (63) Telefonlarına çıkmıyor; toplantılarda konuşurken, sırtını dönüyordu. Çiller orada yokmuş gibi davranıyordu. Arkasını dönmese bile uzun bardaktaki duble çayını karıştırırken, Çiller'e yanıtını başkasının yüzüne bakarak söylüyordu.

Önce kapalı toplantılarda başlayan kavga giderek tırmandı. Kısa süre içerisinde karşılıklı demeçlerle çatışmaya dönüştü. "Saracoğlu işine baksın" açıklamaları, eylül ayında Amerika gezisi sırasında doruğa çıktı. Demirel, duruma el koymak zorunda kaldı.

Çiller, DPT ve Hazineye istediği atamaları yapabilmesine, ekibini birçok kritik mevkiye yerleştirmesine karşın Saracoğlu'ndan bir türlü kurtulamadı.

Saracoğlu'nu yerinden edebilmesi için Başbakanlık günlerini beklemesi gerekecekti. Ancak 1993 Eylülünde Saracoğlu ayrıldıktan sonra yerine getirdiği Bülent Gültekin ile de anlaşamayacaktı. Gültekin, ekonominin savruk yönetilmesine dayanamadığından, çekip gidecekti!

Ekonomi Bakanına Ekonomi Dersi

Ekonomik Kurula ara verilince, Deniz Gökçe, cebindeki kâğıt topunu çıkardı. Danışmanlar odasında, programdan iki fotokopi aldı; birini kendisine sakladı, diğerini Çiller'e verdi. O sırada Özer de arka odada bekliyor; arasıra dışarı çıkıp etrafa gülümsüyordu.

Toplantının ikinci bölümü de tatsız geçti. Toplantı sonrasında Özer, Veysi ve Deniz odada bir araya gelip durumu değerlendirdiler. Deniz, gördüklerinden dehşete kapılmıştı. Bir öneri getirdi:

– Bakın bu kadın devletin karar süreci hakkında hiçbir şey bilmiyor. Veysi harcama sistemini, vergiyi anlatsın. Ben Merkez Bankası ve para hesaplarını anlatayım. Biraz çalıştıralım...

Özer Bey ve Veysi Seviğ de bu öneriyi destekledi. Öneri, Çiller'e iletildi. Ders çalışmayı kabul etti. Ders programı hazırlandı; dersler yılbaşının hemen ertesinde başlayacaktı!

Deniz, 1 Ocak 1992 sabahı erkenden yalıya geldi. Çiller, eşofman ile karşıladı. Çatı katında kahvaltı masası hazırlanmıştı. Önce kahvaltıya oturdular, o arada sohbet ettiler. Kahvaltı biter bitmez, Deniz, dersi hatırlattı:

– Haydi Tansu başlayalım...

Hemen anlatmaya başladı. Ama Çiller, bir türlü konsantre olamıyordu. Az sonra telefon çaldı. Başbakan Demirel arıyordu. Konuşma yirmi dakika kadar sürdü. Çiller yeniden masaya döndü:

– Deniz, bütün anlattıkların gitti kafamdan. Haydi bir daha anlat.

Deniz yeniden anlatmaya başladı. Çiller yine konsantre olamıyordu. Bir süre sonra itiraf etti:

– Deniz çok yorgunum. Biraz dinleneyim. Sen öğleden sonra gel.

Öğleden sonra Veysi'nin dersi vardı. Öyle programladıklarını Çiller de biliyordu. Unutmuştu herhalde!

– Ama öğleden sonra Veysi gelecek.

– Veysi'ye telefon et. O gelmesin. Onun yerine sen saat 14.00'te gel.

Israr etse de çalışamayacakları belliydi. Çaresiz ayrıldı.

Deniz'i, Suna Pelister geçirdi. Saat 14.00'te kapıda yine o karşıladı:

– Tansu Hanım size not bıraktı ders yapamayacak. Yarın sabah gelmenizi istiyor.

Deniz'in ısrarlı soruları karşısında Suna, söylemek zorunda kaldı: "Tansu Hanım, Özer Bey ile beraber Yeniköy'e balık yemeye gitti."

Oradan çıkınca sahilde biraz yürüdü Deniz. Ertesi gün Çiller'i aramadı. Çiller de arayıp "Neden derse gelmedin?" diye sormadı. O sıralarda imaj yenilemekle meşguldü. Eşofmanla yürüyüşlere çıkıyor; artık spor yapmaya vakit bulamamaktan yakınıyordu...

Oysa Yeniköy'deki yalı komşuları, Çiller'in sabah yürüyüşlerine yeni yeni tanık oluyorlardı.

Aradan üç ay geçti. Deniz'i, Boğaziçi Üniversitesi personel bölümünden çağırdılar.

– Başbakanlık Danışmanlığına atanmışsınız. İşte yazınız.

– Bu da nereden çıktı? Kimse benimle böyle bir şey konuşup düşüncemi sormadı.

Oturdu bir dilekçe yazdı. Çiller'in danışmanlığına atanmayı reddettiğini bildirdi...

BAKANLAR KURULU KAVGALARI

Tansu, Devlet Bakanı olunca Çiller ailesinin yaşamında yeni bir sayfa açılmıştı. Hayallerinin gerçekleşmesi yolunda bir adım daha atılmıştı...

Özer Bey, eşini, Devlet Bakanı olduğu ilk günlerden itibaren "Müstakbel Başbakan" olarak tanıtıyordu. Eşinin halk arasındaki desteğini öğrenmek için özel şirketlere anketler hazırlatıyordu...

İşadamı kimliğini ihmal etmiyor; "7 Eleven" gıda marketleri zincirine yeni mağazalar eklemeye devam ediyordu. Hedefi, sekiz yılda 75 yeni mağaza açmaktı. (64)

Ankara'ya sık geliyordu. İlk zamanlarda haftada bir iki kez Demirel'in kayınbiraderi Ali Şener'i ziyaret ederek, Demirel ailesine yakın olmaya çalışıyordu. Şener'den karşılık bulamayınca ziyaretlerin arkası kesildi. Ali Şener ve üç arkadaşı; Cavit Çağlar, Ömer Barutçu ve Yaşar Topçu, o dönemde "dörtlü çete" olarak adlandırılıyor; yedikleri içtikleri ayrı gitmiyordu.

Özer Beyin, Şener ile sıcak ilişki kuramaması, Çiller'in daha sonra karşılaşacağı sorunların habercisiydi. Önce Çağlar ile çekişmeye başladı. Özelleştirme Çağlar'ın görev alanındaydı ve ikisi farklı düşünüyorlardı. Kavga, daha hükümetin birinci ayında filizlendi. Atıp tutmalar, demeçlere yansıdı...

Enflasyonu Düşürmenin Kolayı

Çiller'in canını sıkan gelişmelerden biri de ekonomiyle ilgili birimlerin tamamının kendisine bağlanmamasıydı. Sadece Hazine, DPT, SPK ve DİE kendisine bağlanmıştı. Üstelik ekibini istediği görevlere getiremiyordu. UDİDEM'i, küçük değişikliklerle hükümetin ekonomik programı haline getirdi.

Ama hükümetin ekonomik program uygulayacak ne zamanı, ne de enerjisi vardı! "Hükümetin başı" Demirel, davullu zurnalı kutlamalarla meşguldü. Gelen giden partili heyetlere konuşma yapmaktan hükümet işlerine fırsat bulamıyordu.

İlk talimatları, seçim vaatlerinin yerine getirilmesiyle ilgiliydi. Çiftçilerin Ziraat Bankasına olan kredi borçlarının faizinin silinmesini, vergi affı izledi. Hükümetin enflasyonu dizginlemek gibi bir çabası gözükmüyordu.

Çiller, işin kolayına kaçtı. Seçim meydanlarında "Hayatımda hiç yalan söylemedim" diye övündüğünü unuttu. Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanı Prof. Orhan Güvenen'den, 1992'de yapılan zamları, 1991 Aralık ayı endeksinde göstermesini istedi. Güvenen, reddedince sinirlendi:

– Emrediyorum, ben bakanım, yapacaksınız! (65)

İstifaya yeltenen Güvenen'i, Demirel durdurdu. Sonra da Çiller'e sordu:

– Böyle bir şeyi DİE'den nasıl isteriz?

– Ama 1992'de beyaz bir sayfa açmak istiyorum.

– Eee sen sayfanı aç gene. Ama devlette bu olmaz...

Memura Maaş Vermeyelim

Ekonomiyi yönetmek, üniversitedeki arkadaşlarına ekonomik program yazdırmaya benzemiyordu. Yaşamında ilk kez karşılaştığı bürokratik işlemlerden sıkıntı duyuyordu. Kararname

sözcüğünü duymaya tahammül edemez hale gelmesi çok sürmedi.

– Hep kararname, hep kararname! Nedir bu böyle!

İkinci ayda, devletteki ödeme sıkışıklığını gidermek için bulduğu "müthiş" formülle Çağlar'ı sinirlendirdi:

– Bu ay memur maaşlarını ödemesek olmaz mı?

Kararnameyi imzalamak istemiyordu! Çağlar, duyduğuna inanamadı. Gülsün mü, ağlasın mı? Doğru Demirel'e gitti, şikâyet etti:

– Beyefendi, bizim ekonomiden sorumlu Devlet Bakanımız, "Bu ay memur maaşlarını ödemesek olmaz mı?" diyor...

– Olmaz öyle şey?

En iyisi kendisine sormaktı! Demirel, Çiller'i çağırttı:

– Tansu Hanım, bu ne demek?

– Para yok efendim. Bu ay geç alsalar ne olur sanki?

– Biz iki anahtar vereceğiz demedik mi? Binaenaleyh size maaş veremiyoruz dersek, demezler mi siz neyi idare ediyorsunuz...

Baba, konuştukça sinirlendi. Ekonomi Bakanının, memurlara maaş vermemeyi düşünmesini aklı almıyordu:

– Devlet param yok der mi?

– .....

– Devlet param yok demez. Para bulunur...

Çiller, süklüm püklüm çıktı. Babanın yanından. Bu olaydan sonra Çağlar ile araları daha da açıldı. Birbirlerinin gölgesine kurşun sıkar hale geldiler.

Çağlar ile ilişki konusunda, Çiller'in yorumu ilginçti. DYP Aydın Milletvekili Tunç Bilget'in, dinlerken yüzü kızardı:

– Tunç, Cavit beni mahvedecek emin ol. O beni bir bakar

değil, kadın olarak görmek istiyor. Eğer böyle bir taviz vermiş olsam, her şey çok daha kolay olacaktı.(66)

Bu öykü Çağlar kanadında farklı anlatılıyordu...

Mürekkep Kararnamesi

Bakan olduktan bir süre sonra Hürriyet'ten Ertuğrul Özkök ile Sabah'tan Zafer Mutlu, Çiller'i ziyaret ettiler. Çiller ve Özkök arasında sıcak bir ilişki söz konusuydu. Siyasete girme kararını verirken, yalıya çağırıp görüş sorduğu kişilerden biri de Özkök'tü. Siyasette yapmak istediklerini anlatmıştı:

– En büyük hedefim Türkiye'yi Avrupa Birliğine sokmak...

Özkök, bu yaklaşıma sevinmişti:

– Bunları yaparsanız size destek veririz.

Mutlu ve gazetesi de seçimler sırasında Çiller'e destek vermişti. İki büyük gazetenin Genel Yayın Yönetmeni ile Devlet Bakanının arasında herhangi bir pürüz yoktu!

Ziyaret sırasında Özkök ve Mutlu, kâğıttaki fonun kaldırılmasını istediler:

– New York Times, kâğıdı ne kadara alıyorsa biz de o fiyattan almak istiyoruz. Lütfen, bunu sağlayın.

Çiller, "Tamam" dedi, "fonu kaldıracağım, söz..." İki yönetmen, bakanlıktan memnun, mutlu çıktılar. Sorunu çözdüklerine inanıyorlardı! Özkök, Erol Simavi'yi; Mutlu, Dinç Bilgin'i aradı, müjdeyi verdiler:

– Tamam, Tansu Hanım kabul etti.

Gazetelerine döndüler. Mürekkep ithali için hazırlıklara başladılar. Kâğıttaki fonun kaldırılması maliyet açısından rahatlama getirecek; yurtdışından kâğıt ithal edebileceklerdi. Bu maliyet farkıyla, kaliteli yabancı mürekkep alabileceklerdi.

Bir de baktılar ki, kâğıtta fonun kaldırılmasıyla ilgili ka-

rarnameye bir sürpriz gizlenmiş, mürekkepteki fon artırılmıştı! Özkök, Çiller'i aradı:

– Bu ne iştir? Siz bize kâğıt için söz vermiştiniz, bu sefer mürekkebe fon konuyor..

– Vallahi benim haberim yok. Ben imzalamadım.

Bu kadarla kalmayıp aynı sözleri basın toplantısında da tekrarladı:

– Matbaa mürekkeplerini listeye kim aldı bilmiyorum, ama kararı düzelteceğiz.(67)

Demirel, bu açıklamalara çok kızdı. Bir bakandan habersiz kararname çıkmasının mümkün olmadığını kendi uslübunca dile getirdi:

– Olur mu öyle şey canım? Her şey bizim bilgimiz dahilinde yapıldı. (68)

Sonra araştırdı. Çiller'in açıklaması gerçeği yansıtmıyordu. Kararnamenin altında imzası vardı. Fark etmeden imzalamış, olay patlayınca suçu üzerinden atmak için böyle bir yola sapmıştı!

Bakanlığı sırasında benzer durumlar sık yaşandı. Gerçeğin saptırıldığı en önemli örneklerden biri, Dünya Bankasının Türkiye'den sorumlu Direktörü Michael Wiehen'in mektubuydu. Wiehen'in, desteğini koşullara bağlayan mektubunu, "Dünya Bankası tam destek verdi" diye açıklamıştı.(69)

Wiehen, mektubunun orijinalini Demirel'e gönderince, Çiller zor durumda kalmıştı. Dünya Bankasının mektubun içeriğini değiştirerek açıkladığını fark etmeyeceğini sanmıştı...

Sen Benim Kızımsın

Demirel, Çiller'in önce Davos gezisine, ardından Amerika gezisine katılmasını engelledi. Başbakan, dış gezilere Çağlar'ı götürüyordu. Çiller, bu duruma fena halde alınıyordu. Gazeteleri, nereden çıktığı belli olmayan istifa haberleri kapladı.

Söylentilerin ayyuka çıktığı bir sırada Baba, olaya el koydu. Çiller'i arabasına aldı. Ellerini tutarak, gönlünü aldı:

– Sen benim kızımsın.

– Biliyorum efendim, sağ olun.

– Sana toz kondurtmam, bana güven.

– Politikada sizden başka kimseye güvenmiyorum zaten.

– Siyasette her gün yeni bir şeylerle karşılaşacaksın. Bunlar seni yıldırmasın, sen yolunda yürü.

Demirel'in güvencesi, Çiller'i duygulandırmıştı. "Elimden geleni size bağlılıkla yapıyorum." Makam aracı, Güniz Sokağa giriyordu. Baba, sözlerini bağladı:

– Sen benim kızımsın. Amerika'dan dönünce seninle uzun uzun konuşacağım. Amerika gezisinin sonrasını sen takip edeceksin.(70)

Malvarlığında Düzeltme

Amerika'daki malvarlığı sorun yaratmaya başladı. Gazeteci Ahsen Çetiner, Çiller'in Maryland'da bir evi olduğunu öğrendi. Çiller'in DYP Genel Merkezindeki telefon defterine ulaşıp evin telefonunu buldu. Telefonu çevirince karşısına Mert Çiller çıktı...

Heyecanla yolsuzlukları araştırmakla görevli Devlet Bakanı Orhan Kilercioğlu'na koştu. "Tansu Hanımın Amerika'da bir evi var. Oğlu orada kalıyor." Kilercioğlu inanmadı.

– İşte telefon numarası, ben aradım, buyrun bir de siz arayın.

Ahsen ısrarlıydı, Bakan, numarayı alıp çevirdi. Evet, evde Mert kalıyordu...

Kilercioğlu, Necmettin Cevheri'ye gidip durumu anlattı. Cevheri de şaşırdı. Çiller, ne aday olurken Amerika'da bir evden söz etmiş, ne de milletvekili olunca TBMM'ye verdiği listeye eklemişti! Cevheri, Çiller'e gitti:

– Tansu Hanım, Amerika'daki malvarlığınızı lütfen açıklayın.

– Niye açıklayayım.

Saatlerce tartıştılar. Çiller ikna olmamıştı. Açıklama yapmayı kabul etmedi...

Ancak bir süre sonra sorunu sessiz bir formülle çözme yoluna gitti. TBMM Başkanlığına verdiği malvarlığı listesine, bir sayfa daha ekledi. TBMM yönetimi de bu usülsüzlüğe göz yummuş; Çiller, Amerika'daki evi ilk listeye koymuş gibi göstermek istemişti. Küçük bir yanlışlık, bu açıkgözlülüğü ele verdi; ek sayfadaki daktilonun karakterleri farklıydı ve faksla geçerken sayfanın üzerine 7 Mayıs 1992 tarihi düşülmüş, bu notun silinmesi unutulmuştu...(71)

Bakanlardan Yalanlamalar

Çiller'in her açıklaması, her icraatı kabinede olay yaratıyordu. Bakanlar Kurulu toplantılarında sık sık demeçleri gündeme getiriliyor ve sert biçimde eleştiriliyordu. PTT'nin T'sinin 18 milyar dolara satılacağı açıklaması Ulaştırma Bakanı Yaşar Topçu'yu kızdırdı:

– Böyle bir şey olsa beyanatı ben verirdim. Bizim bu işleri bilmediğimizi sanıyorlar. (72)

Tarımda yeni strateji uygulanacağı ve destekleme alımlarının kaldırılacağı sözlerine, Tarım ve Köyişleri Bakanı Necmettin Cevheri'den nazik bir yanıt geldi:

– Buğday benim sorumluluğumda ve destekleme alımları sürdürülecek.(73)

Yalanlamalar bazen Demirel'den geliyordu. Çiller'in açıkladığı kimi projelerin hükümetin gündeminde olmadığını söylüyor; kamuoyu önünde onu zor duruma düşürmekten kaçınmıyordu...

BAŞBAKANLIK HAYALİ

Kavgalara, uyumsuzluklara rağmen 1992, Çiller'in yılıydı. Her yerde Çiller fırtınası esiyordu. Yılın kadını, yılın bakanı seçiliyor; fuları, uzun etekleri moda oluyordu. Onun kullandığı Estee Lauder'den "Beatiful" adlı parfüm birdenbire kadınların en gözde parfümü haline geliyordu.(74) Kimi işadamları, "heykelini dikmek"ten söz ediyorlardı. (75)

ANAP ve DYP'liler, Mecliste işi gücü bırakıp onun giysilerini tartışıyorlardı! ANAP'ın bazı erkek milletvekilleri, "Üç kadın milletvekilimizi size verelim Tansu'yu bize verin" esprileri yapıyorlardı!

Oradan oraya koşturururken, Yeniköy'deki güzellik salonuna uğrayabilecek çok az zaman bulabiliyordu. Buna rağmen eskisinden daha alımlı bir kadın olduğu söylenebilirdi. Sanki iktidar, onu daha da güzelleştirmişti. Yoksa nasıl olur da "En seksi kadın" seçilirdi? (76) O bu sıfatı, Başbakan iken "En seksi erkek" seçilen Özal'dan daha çok hak etmişti...

Cenevre'ye üç saatlik bir geziye çıkıyor; İsviçre basınını fethediyordu. "Kadife gözlü ve bal tebessümlü, Cenevre'deki diplomatların şimdiye kadar görmedikleri güzellikte bir Ekonomi Bakanı." (77)

Libya lideri Kaddafi'yi bile etkilemişti. "İslam kadınının en iyi örneğisiniz" demişti Kaddafi. Çiller, ilk ziyaret ettiği ülkelerden biri olan Libya'dan müteahhit alacakları sorununu çözerek döndüğünü açıklıyordu!(78) Atina'ya gidiyor, Mitçotakis ile 25 dakika

görüşmeyi başarıyordu! Her gezi haberi, büyük başarıları anlatıyordu!

Gözler üzerindeydi. Kameralar her hareketini izliyor; her davranışı haber oluyordu. Doğrusu o da bu uğurda her fırsatı iyi değerlendiriyordu. İngiltere'nin "Demir Leydi"si Margaret Thatcher ile görüşebilmek için oğluna elaltından komisyon vermeyi göze alıyordu.

İslam Konferansının İstanbul toplantısı sırasında ayet dinlerken, cebinde getirdiği başörtüsünü çıkarıp takıyordu. (79) Flaşlar birbiri ardına patlarken, İslam dünyasına ilk sempati mesajlarını veriyordu. Boğaziçindeyken İslami yükselişten korkan "öğretim üyesi Tansu" çok gerilerde kalmış; onun yerini "politikacı Çiller" almıştı. Rahat giyinen Cumhuriyet kadını, oy için başını örten kadına dönüşmüştü...

İlk günlerde canını sıkan tek olay, İstanbul uçağını kaçırmasıydı. Esenboğa Havaalanının VIP salonunda ağlayan bakanı gazeteciler de tanık oldu.

Arnavutköy Kız Koleji yıllarında ağlamaktan nefret eden Çiller, sinirlerine hâkim olamamıştı...

Sarmısak Satalım

Gezilerin içeriğiyle ilgilenen pek yoktu. Çiller'in açıkladığı müjdelerin sonrası da takip edilmiyordu...

Gezi haberleri, çoğu kez "Çiller'den etkilendiler", "Bakanımız büyüledi" başlıklarını taşıyordu. Gezilerde yaşanan kimi komiklikler gözlerden kaçıyordu. Çiller, önce basını büyülemişti...

Türkiye-Fransa Karma Ekonomi Komisyonu toplantısı nedeniyle çıktığı Paris yolculuğu, bu tip gezilerden biriydi. (80) Fransa heyetiyle yapılan görüşmeler verimli geçti. Çiller, Türkiye'nin Fransa ile ticari ilişkilerinin gelişmesini istediğini vurguladı.

Herkes hayran kalmış; dinliyordu. Konuşmanın sarmısakla ilgili bölümü onları kapıldıkları hülyadan uyandırdı:

– Zonguldak'taki kömür ocaklarını kapatacağız. Orada sarmısak yetiştirelim. Fransızlar yemek yemeyi çok seviyor. Sarmısağı da çok tüketiyor. Size sarmısağı biz satalım. Bizden sarmısak almayı taahhüt edin.

Fransız bakan, gülümsedi. Kibarlığı elden bırakmadı:

– İnceleyelim...

Bu da nereden çıkmıştı? Fransa'da bir sarmısak sıkıntısı yaşanıyor da· onlar mı bilmiyorlardı? Fransızlar şaşırmıştı. Türkiye'den gelen bürokratlar da bir anlam veremediler bu sarmısak çıkışına!

Nereden bilsinler, Özer Beyin her gün beş diş sarmısak yeme alışkanlığı edindiğini, o nedenle sarmısağın Tansu'nun yaşamında özel bir yer tuttuğunu...

Doğum Tarihim Neydi?

Politikaya girince doğum tarihindeki küçük sorunu hatırladı. Bırakın 1943'ü, 1946'dan söz etmeye başladı. Meclis albümüne, doğum tarihini 1946 olarak yazdırdı.

Tarihle bu kadar oynayınca bir süre sonra kime hangi tarihi söylediğini karıştırdı. Devlet Bakanı olduğu ilk günlerde Paris'te demeç verdiği bayan Gazeteci Belkıs Kılıçkaya'yı ertesi gün araç telefonundan aradı:

– Ben sana doğum tarihimi ne olarak söylemiştim?

İlk kez böyle bir soruyla karşılaşan Nokta dergisi muhabiri Kılıçkaya şaşırdı:

– 24 Mayıs 1946...

– Hah, tamam iyi söylemişim...

Doğum tarihiyle ilgili garip davranışları, basını bu konuyu

incelemeye yöneltti. Doğum tarihindeki karmaşa gazete haberlerine yansıdı:

– Tansu Çiller'in doğum tarihi evlenme cüzdanında ve Kadıköy Nüfus Müdürlüğündeki kayıtlarda 23 Ekim 1944 olarak gözüküyor.

Bu haberlere karşı dolaylı savunmaları da yayımlandı. "ABD'de katılacağı eğitim programındaki yaş sınırlaması nedeniyle yaşını küçültmüştü." (81) Bunlar komik gerekçelerdi ve doğru değildi...

Resmi kayıtlar, Çiller'in açıklamalarıyla çelişiyordu. Doğumuyla ilgili söyledikleri arasında bir tek doğru vardı. O da doğum günüydü! Nasıl değiştirsin ki, o tarihe kadar doğum günü olarak 24 Mayısı kutlamıştı. Üniversitede kullandığı ajandasında bile 24 Mayıs sayfasına not düşmüştü: "Doğum günü." Hem de aynı sayfaya iki kez yazmıştı aynı notu. Unutmamak için özen gösteriyordu anlaşılan.

İkizler burcunu çok seviyor; akrep burcuyla anılmaktan nefret ediyordu!

Mert Kaza Yapınca

Annesi Devlet Bakanı olan Mert, sorun üzerine sorun yaratıyordu. Western Maryland Kolejde başarısız olunca Hesser Koleje geçirmişler, orada da dikiş tutturamamış, bunun üzerine New Hampsire Koleje kaydettirmişlerdi. 1989'da ayak bastığı Amerika'da üçüncü okulunda okuyordu.

1992 yılbaşı tatilinde İstanbul'a gelen Mert, bir akşam gittiği Clup 29'da kavga çıkardı. Olay, işadamı Ali Şen'in oğlu Metin Şen'in, Mert'in yanındaki eski flörtü Oya Hekimci'ye "Merhaba" demesiyle başladı. Mert, Metin'in kız arkadaşını yanaklarından öpmesine sinirlendi.

– Sen benim yanımdaki kızı nasıl öpersin?

Ortalık bir anda karıştı. Yumruklar konuştu, sandalyeler, tabak çanaklar havada uçuştu. 20 dakika kadar süren kavga bir aralık yatıştı. Taraflar dışarı çıkarıldılar. Mert ve Metin'in arkadaşları, kulübün önünde yeniden kavgaya tutuştular.(82) Araya girenler, gençleri güçlükle ayırıp evlerine gönderdi.

Mert ile ilgili ikinci sorun, 1989'da yaptığı bir trafik kazasıyla ilgili davanın sonuçlanmasıydı. Mert, faiziyle birlikte 35 milyon liraya (4 bin 92 dolar) mahkûm olmuştu.

Davanın seyri ilginçti. Mert, 1989'da aile şirketi Marsan'a kayıtlı bir araçla gezintiye çıkmıştı. Yanında arkadaşı Cevat Taraktaşlı vardı. Bir ara direksiyona Cevat geçti. O kullanırken kaza yaptılar. Adnan Savun adlı bir yayaya çarptılar. Yaralı, hastaneye kaldırıldı. Kazayı duyan Özer, çok sinirlendi. Mert'i Yeniköy sokaklarında uzun süre kovaladı...

Başı zaten mahkemelerle dertte olan Özer, oğlunun yaptığı kaza nedeniyle sanık oldu. Oğlu 18 yaşından küçük olduğu için sorumluluk babasına aitti! Özer'in davada ilk çabası, oğlunun olay tarihinde 18 yaşından büyük olduğunu kanıtlamaya çalışmak oldu. Nüfus kayıtları onu haklı çıkardı ve davanın babayla bir ilgisi olmadığına karar verildi. (83)

Tabii bu sonucu değiştirmedi. Mert'in para cezasını ödemek yine Tansu ve Özer'e düştü. İcra takibi başlamıştı bile...

Fal Düşkünü Bakan

Çiller, bakan olunca fal alışkanlığından vazgeçmemişti. İlk zamanlarda Ankara'da tanıdığı falcı olmamasından doğan boşluğu Özel Kalem Müdüresi ile kapatıyordu. Serpil Dikmenli, kahve falı biliyordu.

Bayan Bakan, fırsat buldukça, kimi zaman sabah akşam fal baktırıyordu. Dikmenli, Çiller'e "Gogo" adını takmıştı. Arkadaşlarına anlatıyordu:

– Bizim gogo, bugünlerde fala çok düştü. Üzülüyorum vallahi, kaderini fallara bağladı diye...(84)

Haber gazetelere yansıyınca Çiller'in tepkisi sert oldu. Bir gazeteci arkadaşından rica etti. "Bu haber nereden çıkmış, bunu bul." Gazeteci, etrafta dolaştı. TBMM lokantasındaki garsonlarla konuştu ve sonunda buldu. Çiller'in iki basın danışmanı Nursun Erel ve Ali Bilge, haberi yazan gazeteciyle orada yemek yemişti!

Bu olay Çiller'in, basın danışmanlarının işine son vermesi için bir gerekçe oldu. Aralarındaki anlaşmazlıklar bir süredir epey birikmişti...

Vitrini Değiştirme Hakkı

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Çiller'e hak veren açıklamalar yapıyordu. Cumhurbaşkanlığı Köşkünde üç ayda bir düzenlenen ekonomik brifinglerde aralannda bir yakınlaşma doğmuştu. Bu yakınlaşma ABD gezisi sırasında iyice su yüzüne çıktı. Özal, Başkan Bush ile görüşmeye, o sırada Washington'da olan Çiller'i de çağırdı.

Çiller, bu davete çok sevindi. Ancak Başbakandan izin alması gerektiği karşılığını verdi. Demirel, o sırada Orta Asya ülkelerini kapsayan bir geziye çıkmıştı. Uzun aramalarına rağmen ulaşamadı. Bunun üzerine Beyaz Saraydaki görüşmeye gidemedi. (85) Canı sıkılmıştı bu işe...

Demirel de Çiller'in Amerika gezisini dikkatle izliyor, olan biteni öğreniyordu. Türk Cumhuriyetlerini gezerken, Çiller'in davranışlarından sıkıldığını söylüyordu:

– Vitrin diye aldık, ama vitrinin de değiştirilme zamanı vardır. Vitrini değiştirmek, vitrini yapanın hakkıdır..

Amerika'da Şirket Kuruluyor

Politikada bu gelişmeler olurken, Çiller ailesi, Amerika ya-

tırımlarına hız veriyordu. Bu konuda ufuklarını açan, Mert'e yeni okul ararken görüştükleri Hesser Kolejinin Türkiye Temsilcisi Bilger Duruman olmuştu.

Gayri menkul danışmanı olarak tanınan Bilger Duruman, Amerika'da büyük paralar kazanıyordu. Son olarak ipotekli olduğu için bankanın ucuza sattığı bir otel ve alışveriş merkezinin peşindeydi. Özer ve Tansu, "Beraber yapalım bu işi" teklifinde bulundular. Bilger, kabul etti. "Karşımda bu işten anlayan bir işadamı var, kadın da yıldızı parlayan ekonomi profesörü ve bakan. Neden kabul etmeyeyim?" Üstelik paraları da vardı. Anlaştılar.

Şirketin kuruluşu Mayıs 1992'de gerçekleşti. Adı, "International Commerce and Development" (ICD) olacaktı. Ancak o ismin önceden alındığını öğrenince küçük bir değişiklik yaptılar: "Global Commerce and Development" (GCD). Şirketin adındaki "C" harfi, Çiller'i, "D" harfi, Duruman'ı simgeliyordu. "G" harfinin kimi sembolize ettiği karanlıkta kaldı...

Şirketin faaliyet alanı, kayıtlara, "uluslararası iş ve temsilcilik, ağırlama, eğitim ve sağlık hizmetleri" olarak geçti. İlk yönetim kurulu üyeleri Özer Çiller, Bilger Duruman ile oğlu Burak Duruman'dı. Özer, şirketin Başkanı ve Finans Müdürüydü. (86)

Ortaklar, Duruman ve Çiller aileleriydi. Çiller ailesi, kendi adlarına değil, Türkiye'deki şirketleri Marsan adına ortak olma yolunu seçti. Böylece Amerika'daki yatırımlar, kişisel girişimler olarak gözükmeyecekti! Çiller'in, bu yatırımları yeni mal beyanlarında göstermesine gerek kalmayacaktı!

AMERİKA YATIRIMLARI

IMF ve Dünya Bankası ile görüşmelerde bulunmak üzere ağustos ayında yeniden Amerika'ya uçuyordu. Keyfi yerindeydi. Beyaz şarabını yudumlarken, yanındaki gazeteciyle sohbet ediyordu:

– Özal'ın yaşı ilerledi. Demirel de öyle. Türkiye'de yeni liderler çıkması gerekli. Siz bu konuda bir şey düşündünüz mü?

– Hayır, neden düşüneyim?

– Öyle demeyin efendim. Hazır olmak gerekli. Nasıl lider olunur diye ABD'de ders veren yerler olduğunu duymuştum. Sizin de oralara gitmeniz lazım.

– Sen beni itekliyorsun...

Oysa başbakanlık rüyaları gördüğünü bilmeyen yoktu. Başbakanlık kursu almasını isteyen gazeteci, Çiller'in rüyalarını biliyordu. Hem başbakanlık konusu ilk kez konuşulmuyordu. Ailede en sık dile getirilen konulardan biriydi; hem de basında defalarca yazılıp çizilmişti. Çiller, yakın da bulsa bir gazeteciye söylemek istemiyor, kursa gitme fikrini önemsemiyor görünüyordu...

Başbakanlık Kursu

Washington havaalanında büyükelçilik görevlileri ve beyaz bir limuzin karşıladı. Çiller ailesinin ortağı Bilger Duruman da oradaydı. Limuzini o kiralamıştı ve gezi boyunca tüm harcamaları yapmak üzere hazırlıklıydı.

Havaalanından ayrılır ayrılmaz, Çiller'in ilk işi, araçtaki büyükelçilik görevlisine sormak oldu:

– Amerika'da politikacılara kurs veren şirketler varmış biliyor musunuz?

Görevli bilmiyordu. Bilger, "Buluruz" dedi.

Washington'daki temaslarından fırsat bulunca eski arkadaşlarıyla buluştu. Ala ve Tolga Çubukçu, evlerinde Çiller için bir parti düzenledi. Ala'nın o gün Çiller'e sarılırken attığı mutluluk çığlıkları partiye katılanların kulaklarından uzun süre silinmedi...

Bilger, Çiller'in istediği şirketi New York'ta buldu. Çiller, IMF ve Dünya Bankası yöneticileriyle görüşmelerden kalan zamanını kursta geçirdi.

"Lider nasıl olunur?" Kursun, temel konusu buydu. Konuşma, drama yeteneği, renklerin kullanımı, giyim tarzının karizmaya etkisiyle ilgili dersler aldı...

İran Gezisine İptal

Amerika'da kurs gördüğü, kısa süre sonra Türkiye'de duyuldu. "Demirel'i, sinirlendiren ihbar: Çiller, Amerika'da bir tanıtım şirketinden geleceğin başbakanı imajı yaratabilmek için kurs aldı." Tansu, hemen yazılı açıklama yaptı:

– Bu haberler gerçeği yansıtmıyor. Başbakan olma emelim bulunmuyor.(87)

Demirel ile yine görüştüler. Bir kez daha "Sen benim kızımsın. Söylenenlere bakma" deyip gönderdi. (88)

Aslında Demirel, zihninde Çiller hakkında çoktan karar vermiş, köprüleri atmıştı...

Yaşananlar, "buzların eridiği" açıklamalarını yalanlıyordu. Demirel, Yüksek Planlama Kurulunda herkesin önünde azarlayıp susturduğu Çiller'in İran gezisini iptal ettirmekte tereddüt et-

miyordu. (89) İran'a gidip çarşaf giymesinin yaratacağı skandalı önceden görebiliyordu.

"Sevgili kızı"nı üzmekten çekinmiyordu. Japonya gezisine Çağlar'ı götürüyor; Erdal İnönü'nün de gezide olmasına rağmen Başbakanlık vekâletini Çiller'e bırakmıyordu.

Çiller, sözünü sakınmamaya, tepkilerini iyice açığa vurmaya başladı: "Türkiye'de 2000 yılına kadar bir kadın başbakan göreceğiz."(90)

120 Odalı Otel

Türkiye'de bu gerginliği yaşayan Çiller ailesi, aynı günlerde Amerika'da dev adımlar atmaya başladı. GCD adını verdikleri şirket adına otel, alışveriş merkezi ve apartman alımında epey yol alıyorlardı.

Özer Bey, Bilger Duruman ile birlikte otel ve diğer binaları gezmiş, planlar yapmışlardı. New Hampsire'e Türkiye'den öğrenci getireceklerdi. Bilger Duruman'ın ilişkisi bulunan Hesser Kolejinin yönetimiyle de anlaşmışlardı!

İlk olarak, eylül ayında, Salem kasabasındaki oteli aldılar. 120 odalı otele 200 bini peşin olmak üzere 1 milyon dolar ödediler. 1977'de 7 milyon 500 bin dolara inşa edilen otel, sürekli el değiştirmişti. 1988 yılında 3 milyon 275 bin dolara Jand A Emlak şirketinin aldığı otel, değer kaybetmiş ve 1991'de 1 milyon 100 bin dolara Salem Two Hotel Şirketine satılmıştı. "Salem Inn" adını verdikleri oteli kötü yöneten şirket, iflas etmiş ve otel açık artırmayla satışa çıkarılmıştı. Otel, kamyoncuların kaldığı köhne bir yer olmaktan çıkıp onarılınca değeri yaklaşık 2.5 milyon dolara yükseldi.

Özer Bey ve Bilger Duruman , ilk iş olarak otelin adını değiştirdiler: The Hampsire Hotel. Lobideki kirişe de bir İstanbul panoraması yapıştırdılar. Otelin iki katı, ayn bir giriş dü-

zenlenerek, Hesser Kolejine yıllık 120 bin dolara kiraya verildi. Kolej, dersaneye dönüştürdüğü bu bölüme, "Salem Otelcilik Okulu" adını verdi. (91)

18 Daireli Apartman

Otelden sonra hedef, Salem kasabasına 30 dakika uzaktaki Dery'de bulunan "The Landmark" adlı bir apartmandı. İşçi kesiminin yoğun olduğu bölgedeki apartmanı, ekim ayında, yine icra yoluyla satın aldılar. İçinde oturan Porto Rikolular, apartmanı kırıp dökmüşlerdi. Yıkık dökük olduğu için apartmanı sadece 51 bin dolara aldılar. 115 bin dolar harcayınca, apartman, 500 bin dolarlık güzel bir bina haline geldi.

Önce Hesser Kolejinin öğrencilerinin kullanımı için yurt haline getirmeyi düşündüler. Sonra bu projeden vazgeçerek, apartmanı, bir ya da iki yatak odalı bağımsız daireler halinde kiralamayı kararlaştırdılar. 18 daireyi aylık 500'er dolardan kiraya verdiler.

Amerika'da İkinci Şirket

Ekim ayında Amerika'daki ikinci şirketlerini kurdular. "American Hospitality Education and Training Center Inc" (Amerikan Otelcilik Eğitim ve Öğretim Merkezi) adını verdikleri bu şirket, GCD ile Hesser Kolejinin "birleşmesi" anlamına geliyordu.

Çünkü Özer Bey ile Bilger Duruman'ın dışındaki şirket ortakları, Hesser Kolejinin müdürü Linwood Galeucia ve Richard Galeucia idi. Şirketin yönetim kurulu üyeleri de bu dört kişiydi.

30 Dükkânlı Alışveriş Merkezi

Satın alınan üçüncü gayri menkul, 30 dükkânlı bir alışveriş merkeziydi. 31 Aralık 1992'de yapılan açık artırmada, Özer Bey ve Bilger Duruman, şirketleri GCD adına en yüksek rakamı ver-

diler. 150 bin doları peşin olmak üzere toplam 475 bin dolar ödediler.

Hooksett kentinde anayolların kesiştiği bir noktada bulunan "Granit Hill Shopping Center", 1980'lerin ortalarında 2.5 milyon dolara inşa edilmiş; ancak şirketin 450 bin dolarlık taksiti ödeyememesi üzerine icraya düşmüştü.

13 bin metrekarelik bir alanı kaplayan alışveriş merkezindeki dükkânların kirası hayli yüksekti. Tüm dükkânların kiraya verilmesi halinde alışveriş merkezinin yıllık geliri 1 milyon doları aşıyordu.

Muhteşem Villa

Çiller çifti, Mart 1993'te, otelin bulunduğu Salem'de bir villa satın aldı. Dört yatak odalı, yüzme havuzlu, saunalı muhteşem villayı, Bilger Duruman'dan öğrendikleri yöntemle icradan aldılar. Michael ve Michelle Demers, 1987'de banka kredisiyle aldıkları villanın taksitlerini ödeyemez hale gelmişler; bunun üzerine banka villaya el koyarak açık artırmaya çıkarmıştı.

Tansu ile Özer, villaya 170 bin 500 dolar öderken, 58 bin 426 dolarlık vergi borcunu da üstlendiler. Villanın kapısına "Özer U.Çiller and Tansu Çiller, husband and wife"" (Karı koca Özer U.Çiller ve Tansu Çiller) tabelası astılar. (92)

Yeniköy'deki yalı gibi, bu villayı da genişletip eklemelerde bulundular. İki kat yükseltip baca ve şömine eklediler. Villanın değeri 300 bin dolara yükseldi.

Salem, Kumar Kentl Olacak mı?

Çiller ailesinin Amerika'da edindiği gayri menkullerin toplam değeri 4.5 milyon dolar civarındaydı. Üstelik Amerika'daki gayri menkuller, Çiller'in Devlet Bakanı olmasının üzerinden henüz bir yıl geçmeden satın alınmıştı. (93)

Bu dönem, Özer'in İstanbul Bankasından ayrılmasından sonra İstanbul'da giriştikleri "gayri menkule hücum" günlerini çağrıştırıyordu. "İkinci gayri menkule hücum dönemi"nde de, tıpkı birincisinde olduğu gibi aile aniden atağa kalktı.

Üstelik her iki dönemde de paraların kaynağı şüpheliydi. Çiller, Başbakan olup tartışmalar ayyuka çıkana kadar bu malların malvarlığı listesine eklenmemesi garipti...

Önemli bir nokta da Amerika'da yatırım yaptıkları New Hampsire'in özelliği... Bu eyalet, Tansu ve Özer'in Amerika yıllarında en uzun süre kaldıkları bölge... Ama daha önemlisi, gelir vergisi açısından bir cennet... Dahası otel ve villanın bulunduğu Salem kasabasının geleceğinin parlak görünmesi. Bir at yarışları pisti bulunan kasabanın Las Vegas ve Atlantic City gibi bir "kumar kenti" haline gelmesi söz konusu. Salem'in "kumar kenti" olması için verilen tasarılar Kongre gündeminde...

Amerika'daki İki Ehliyet

Özer Bey, işleri takip için Amerika'ya gidişlerinde muhteşem villalarında kalıyordu...

Üzerinde iki sürücü belgesi birden taşıyordu. Birini New Hampsire, diğerini Pennsylvannia eyaletinden almıştı. Her iki ehliyeti aynı yıl içinde, 1993'te çıkarmıştı.

Pennsylvannia eyaletinden aldığı ehliyetteki adres, arkadaşları İrfan ve Tuba Öncü'nün eviydi:

"181 Lanlern Lane, King of Prussia" (94)

Türkiye'de arabaların arka koltuğunda oturmayı seven Özer Bey, Amerika'da farklıydı. Orada araba kullanmaktan hoşlanıyordu.

ÖZAL ÖLÜNCE SAHNE DEĞİŞTİ

1993, Çiller için zorlu başladı. "Söylediklerim yapılmazsa enflasyon düşmez" yolundaki açıklaması kabinede büyük tepkiye yol açtı. Demecin gazetelerde geniş yer bulduğu gün Bakanlar Kurulu toplantısı olması da başka bir talihsizlikti.

Demirel'e yakın bakanlardan Ömer Barutçu, Çiller'e döndü:

– Sayın Bakan, bugünkü gazetelerde bir demeciniz var. Bu tür sözler, hükümetin aleyhine oluyor. O yüzden tekzip etseniz iyi olur.

Çiller, her sıkışık durumda olduğu gibi yine sorumluluğu üstlenmedi:

– Ben öyle bir şey söylemedim.

Barutçu, böyle bir açıklamayla yetinecek politikacı değildi:

– O zaman tekzip edin.

– Tekzip edemem, çünkü yayımlamazlar. Öyle söylediğime inanıyorlar. Ben, "Reformlar yapılmazsa enflasyonun düşmesi güçleşir" dedim.

Demirel, bir gece önce olayı araştırmıştı. Çiller'in gazetecilerle yaptığı konuşmanın bantlarını dinlemişti. Neyi söyleyip neyi söylemediğini gayet iyi biliyordu. Barutçu'nun Çiller'e cevap vermesine fırsat bırakmadan söze girdi:

– Burada oluşan bir karar aleyhine konuşan bakan, bunun gereğini yerine getirmelidir...

Pişkindir Gitmez

Demirel'in sözlerinin tek anlamı vardı! Salondaki tüm bakanlar, mesajı almıştı:

– Tekzip etmezseniz, istifa edersiniz...

Çiller bu sözleri anlamazdan geldi. Demirel'in restine karşılık vermemeyi yeğledi, sustu...

Bakanlar Kurulu dağılınca Barutçu, heyecanla Babanın yanına koştu. "Bir bakanın istifasına neden oluyorum. Şimdi Çiller istifa edecek.." kaygılanıyordu...

Başbakanın makam odasına girince gözlerine inanamadı. Çiller, Demirel'in yanına oturmuş, heyecanla yeni bir projesini anlatıyordu...

Aynı günün akşamı, Demirel, konuta dönerken Barutçu'yu arabasına aldı. Yolda Barutçu dayanamayıp aynı konuyu açtı:

– Beyefendi bugün çok korktum. Durup dururken bir istifaya sebep olduğumu sandım...

Demirel'in neşesi yerindeydi, kahkaha attı:

– Korkma korkma, pişkindir gitmez...

Bu olayı, diğerleri izledi. Demirel, Çiller'in Saracoğlu ile giriştiği kavgada açıkça karşı safta yer aldı. Çiller'in içine düştüğü açmazın saklı gizli yanı kalmamıştı.

ANAP'lılar, "Bizim kapımız kendisine açık" demeçleri veriyorlar; öbür yandan da Yüce Divanda yargılanması için önerge hazırlayıp biraz daha sıkıştırıyorlardı. "Seyahat, konaklama, çiçek, kahve harcamamalarını nasıl olur da İhracatçı Birlikleri Fonundan ödetirsin?" (95) Bu yüzden üzerine geliyorlardı. Dört bir yandan sarılmıştı...

Milli Eğitime Kayacaktı

Her şeye rağmen ekonomide dizginleri elinde tutmaya ça-

lışıyordu. Hazine Müsteşarı Tevfik Altınok'un istifası, onun hanesine yazılan bir başarıydı. Basınla ilgili teşvik belgelerini imza yetkisini elinde toplaması gücünü artırmasını sağlamıştı.

Demirel ile gerginlikler zaman zaman yeniden tırmanıyordu. Her gerginlik sonunda yine karşı karşıya geliyorlardı. Demirel, defalarca uyardığı Çiller'in asla değişmeyeceğini anlamıştı. Son kez azarladığında Çiller, "Beni affedin" demişti.

– Affedersem bir daha yaparsın...

Demirel'in yumuşatamadığını görünce, bu kez başka bir silah kullanmıştı:

– O zaman beni bir kadın olarak düşünün. Affedin...

Bu sözler, Demirel'i daha da kızdırmıştı..

Yakınlarına Çiller'i, Milli Eğitim Bakanlığına kaydıracağını söylüyordu. Zaten Çiller, eğitim konularıyla ilgiliydi. Demirel, Çiller'i, koalisyon ortağı SHP ile sekiz yıllık temel eğitim sorununu ç[illegible]ak üzere kurulan komisyonda görevlendirmişti. Çiller, bu komisyonda SHP'li bakanlar Abdülkadir Ateş, Onur Kumbaracıbaşı ve Türkan Akyol ile aynı görüşleri savunuyordu:

– Sekiz yıllık eğitime bir an önce geçilmeli. Avrupa'da, Amerika'da temel eğitim sekiz yıldan daha fazla.

DYP'li Sümer Oral sessiz kalırken, Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan, konunun bakanı olarak bu görüşe karşı çıkıyordu. "5 artı 3 yıllık eğitim"i savunuyordu. Toptan, İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarının kapanmasına karşıydı. Tartışmalar uzadı ve komisyonda bir türlü sonuç alınamadı...

Demirel, Çiller'i Milli Eğitime kaydırmak için uygun bir zaman kollarken sahne değişti. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın beklenmeyen ölümü siyasi hesapları altüst etti. Çiller, belki de politika sahnesinden silinmesine yol açacak yeni bir sürece girmekten böylece kurtuluverdi...

Özal Ölünce Gelen Telefon

Özal'ın öldüğü gün Yalım Erez, zemin yoklamaya başladı. Cindoruk ve Çağlar'ı aradı:

– Ne olacak? Demirel, reisicumhurluğa gidiyor. Partinin başına kimi getireceğiz?

Her ikisinden de net yanıtlar alamadı. Karar veremiyor, Babanın işaretini gözlüyorlardı. Ona rağmen harekete geçme düşünceleri yoktu.

Erez, Çiller'e telefon etti. Ulaşamadı. Çiller'in cevaben aramamasına bozuldu. Cenaze için Ankara'ya gitti. O akşam, Mehmet Üstünkaya, Erez'i aradı:

– Tansu'nun şansı var mı?

Erez, Çiller'in yerine "yalı komşusu"nun aramasına sinirlenmişti. Terslediı:

– Telefonuma çıkmayan o Tansu'ya söyle. Zaten yanında telefonu dinliyor, biliyorum. Ondan hiçbir şey olmaz.

Konuşma böyle bitti. Ertesi sabah erken saatlerde Çiller'in telefonuyla uyandı. Heyecanlıydı:

– Yalım, seninle konuşmak istiyorum. Kahvaltıya gel.

– Şimdi cenazeye gidiyorum, sonra gelirim.

Cenaze Günü Kulis

Çiller, cenaze töreni dağılırken karşılaştığı Türkiye gazetesi sahibi Enver Ören'den randevu istedi. Ören, saat 18.00'de randevu verdi. Ören, Çiller'i, gazetenin başyazarı Dr. Yalçın Özer ve Ankara Temsilcisi Sebahattin Önkibar'ın bulunduğu odada kabul etti. Çiller, hemen konuya girdi:

– Ne kadar üzgünüm bilemezsiniz. Özal'ı kaybettik. Onu çok beğenir, takdir ederdim.

Odada bulunan Türkiye gazetesi yöneticileri, sözü getireceği yeri tahmin ediyorlardı:

– Şimdi ne olacak? Birisinin onun misyonunu üstlenmesi lazım. Genç, dinamik, ekonomiyi bilen, batıyı tanıyan...

Mesele anlaşılmıştı; kendini tarif ediyordu:

– Sizden ricam, eğer adaylığımı koyarsam beni destekler misiniz?

Ören, ne desin? Özal'ın cenazesi yeni kalkmış; Demirel'in cumhurbaşkanı adaylığı henüz açıklanmamıştı.

– Memleketin hayrına olan her şeyi destekleriz...

Aynı gün Hürriyet gazetesi Ankara Temsilcisi Sedat Ergin'i, yeni Başbakanlık binasındaki makamına çağırdı. Siyah elbiseleri hâlâ üzerindeydi. Düşünceli ve sıkıntılı bir ifadeyle konuşuyordu:

– Sizce şimdi ne olacak?

Kendisiyle ilgili bir şey istemeyen, ama Türkiye'nin geleceğinden endişe eden bir politikacı olarak konuşuyordu:

– Türkiye'nin önünde tarihi bir fırsat var. Türkiye'nin dinamizmini temsil eden bir kişinin başbakan olması gerekli...

Adaylığını açıkça söylemese de kendisini tarif ediyor, destek istiyordu. Ergin, adaylığını söyletmek istedi:

– Siz aday olmayı düşünür müsünüz?

– Sedat, bu imkânsız. Cavit'ten gelen haberler olumsuz. Cavit bunu bana bırakmaz...

Ergin, yanından ayrılırken Çiller'in gözleri dolu doluydu. Çiller, bu görüşme trafiğini öbür gazete ve televizyonların yöneticileriyle de sürdürdü.

Çiller'in medyadan destek istediğini öğrenen Mesut Yılmaz, güldü:

– Gazetecilerden destek isteyerek genel başkan olunur mu?.

Hüsamettin Korkar Giremez

Çiller, Erez ile Özal'ın cenazesinin İstanbul'da toprağa verildiği 22 Nisan günü yalıda konuştu. Başbakan olabilecek miydi? O ne düşünüyordu? DYP'yi, teşkilatı Erez çok iyi tanıyordu. Ona yardım etmeliydi...

– Ne olur? Gazete patronları, işadamları benim başbakan olacağımı söylüyorlar, destek veriyorlar.

Sadece Türkiye gazetesi ile sınırlı olmayan bir kulis faaliyeti yürüttüğü belliydi.

Erez, önce onu dinledi. Sonra düşüncesini çarpıcı bir şekilde dile getirdi:

– Dediklerimi yaparsan sen başbakan olursun, Hüsamettin Bey korkar giremez.

İlk tavsiyesi, adaylığını hemen açıklamamasıydı. Oyuncusunu maça hazırlayan antrenör olarak konuşuyordu:

– Süleyman Bey cumhurbaşkanı olana kadar hiç konuşma. Sonra, Hüsamettin Beyi bekle, o aday olmadığını açıkladığı gün aday olduğunu açıkla, senin önün açıktır.

Çiller, gözleri parlayarak dinledi. Yalım'ın söylediklerini harfiyen uyguladı. Cumhurbaşkanlığı seçimine kadar adaylığını açıklamadan bekledi...

Mayolu Fotoğraf

Ünlü mayolu fotoğraf olayı, bu ortamda yaşandı. Olayın geçmişi, bir yıl kadar öncesine dayanıyordu.

Çiller ve arkadaşları, Kemer'de yat gezisine çıktıkları bir gün, gazetecilerin bulunduğu bir tekne uzaktan onları izlemişti. Çiller, mayolu fotoğraf peşinde koşan Hürriyet'in Antalya muhabiri Hüseyin Demir'i kızdırmıştı:

– Yavrum, senin hangi tür fotoğraf çekmek istediğini biliyorum. Çekemezsin.

Hüseyin, iyice bilenmiş, mavi bu fotoğrafı çekmeye azmetmişti. Çiller'i, Antalya'ya geldiği günlerde sıkı takip ediyordu. Beldibi'ndeki eve geldiği günlerden birinde, bitişikteki inşaatın üst katına çıkıp baktı. Çiller, villasının bahçesindeki havuzun suyunu boşalttırmış, içinde güneşleniyordu. Gözlerden uzak olduğuna inandığı için de rahattı; bacaklarını kaldıra indire spor hareketleri yapıyor; bir yandan da elindeki dergiyi okuyordu. Hüseyin, art arda deklanşöre bastı.

Tam işini bitirdiği sırada villadaki görevliler Hüseyin'i fark etti. Bağırarak Çiller'i uyarırken, Hüseyin'in peşine düştüler. İnşaatın birinci katından atlayıp otomobiline ulaştı. Bağırıp çağıran korumalar, yetişmeden gaza bastı...

Zaten sinirleri bozulmuş olan Çiller, çok şaşırmıştı. Telaşla Ertuğrul Özkök'ü aradı, fotoğrafların yayımlanmamasını istiyordu. Uzun aramalardan sonra Özkök bulundu.

– Ertuğrul Bey, başıma tuhaf bir şey geldi. Bir muhabiriniz, yandaki binanın damına çıkıp oradan benim mayolu fotoğrafımı çekti ve kaçtı. İlk defa başıma böyle bir şey geliyor. Bu fotoğrafların yayımlanmasını engelleyin.

– Tansu Hanım, ben şu anda Ankara'dayım. Olayı bilmiyorum. Bir bakıp, ne olduğunu öğreneyim. Merak etmeyin çirkin bir fotoğrafsa kullanmam.

Bir süre sonra ikinci kez telefon etti. Özkök, bu kez telefona çıkmadı. Fotoğrafları görmüş ve yayımlanmasına karar vermişti. Yeniden telefona çıkıp tartışmasının anlamı yoktu!

26 Nisan 1993 tarihli Hürriyet'in, ilk ve son sayfaları Çiller'in mayolu fotoğraflarıyla kaplıydı...(96)

O gün Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası toplantısı için Londra'ya giderken havaalanında ağlıyordu. "Keşke Erol Simavi'yi arasaydım. Hürriyet bunun hesabını verecek." Bir türlü içine sindiremiyordu olayı...

Ertuğrul Özkök'e küsmüştü. Özkök, havaalanında bek-

leyen makam aracına çiçek göndererek barışma girişiminde bulundu. Sonra telefon etti. Çiller, soğuk bir sesle teşekkür etmekle yetindi. O kadar...

Hiç Savaş Kaybetmedim

Tüm ülke DYP genel başkan adaylarını konuşuyor; kamuoyu yoklamaları yapılıyordu. Bütün araştırmalar, Hüsamettin Cindoruk ve Tansu Çiller'i işaret ediyordu. Cindoruk aday olmazsa en güçlü aday Çiller'di.

Çiller, adaylığını açıklamamıştı; ama kapalı devre kulis faaliyeti yürütüyordu. İlgi alanını ekonomi dışı konulara yaymıştı; hemen her toplantıda boy gösterip gülücükler dağıtıyordu.

Demirel, 16 Mayısta Cumhurbaşkanı seçilince, Çiller, demeçlerini biraz daha netleştirdi:

– Bugüne kadar her yapılamaz denileni yaptım. Küçük kavgaları kaybetmiş olabilirim. Ama çok büyük savaşları kaybetmedim. (97)

Yeni bir savaşa girdiğini dosta düşmana duyuruyordu... Yalım Erez'in organize ettiği TOBB kongresine alkışlar arasında girdi. Terörle mücadele anlayışının ipuçlarını verdi:

– Terörle mücadeleyi mali istikrarın önünde tutacağız.(98)

Bir yandan dış politika dersleri alıyordu. Hocası, 1985'te Boğaziçinde, "Bizim Tepe"de tanıştığı Büyükelçi Yalım Eralp'ti. O gece yemeğin sonunda, "Başbakan olursam sizi Dışişleri Bakanı yaparım" dediği Eralp, o sırada Dışişleri Bakanlığında NATO İşleri Genel Müdürü olarak görev yapıyordu.

Eralp'i 17 Mayıs sabahı arayıp kahvaltıya çağırmıştı. "Haydi, çalışmaya başlıyoruz." Eralp, notlarını çabucak hazırlayıp, derslere başlamıştı.

Dış politika dersleri, kongreye kadar düzenli olarak sürdü. Eralp, her gün yeni bir bölgeyi, yeni bir dış politika sorununu anlatıyordu. Tek sorun, Çiller'in dikkatinin kısa sürede dağılmasıydı...

DEMİREL'İN TARİHİ YANILGISI

Özal'ın ölümü, ANAP ve DYP'nin birleşmesi özlemlerini yeniden depreştirdi. 1991 seçimlerinden beri sessiz kalan Bedrettin Dalan, Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde harekete geçti. (99) Demirel'e gitti, anlattı:

– Siz Cumhurbaşkanı olun, buna karşılık Mesut Beyin Başbakan olmasını kabul edin. DYP ve ANAP, koalisyon yapsın, sonra da iki parti Mesut Beyin başkanlığında birleşsin.

Öneri, Demirel'e makul gelmişti, kabul etti. Dalan, bu kez, yıllardır görüşmediği Yılmaz'dan randevu istedi. "Refah tehlikesi"ni anlattı, iki partinin birleşmesi için tarihi bir fırsatın ortaya çıktığını söyledi. Demirel ile görüşmesini aktardı.

Yılmaz, Dalan'ın fikrini desteklemedi:

– 3.5 sene için koalisyon yapmam. Üzerinde İlksan lekesi olan Demirel'in Cumhurbaşkanı olmasını desteklemem.

ANAP liderinin bir endişesi daha vardı:

– Onlar beni kısa sürede ekarte ederler. Ben siyaset oyunlarında onlar gibi usta değilim. Sen İstanbul'a yeniden başkan olmak istediğin için bana bunu kabul etirmeye çalışıyorsun.

İki saatlik konuşmada sonuç alamayan Dalan, yeniden Demirel'e gidip durumu anlattı. Başaramamıştı...

Bu temaslar sırasında Demirel ve Dalan arasında yakın bir ilişki kurulmuştu. Aralarında kayınbiraderi Ali Şener'in de bulunduğu "Demirel'in kahvaltı ekibi", Dalan'ın genel başkanlığını

destekliyordu. Dalan, "Akbulut imajı vermeyen Akbulut" rolüne çok uygun bir isimdi. (100)

Bir süre sonra Demirel, kayınbiraderi Ali Şener vasıtasıyla Dalan'a haber gönderdi. "Seni DYP genel başkanı yapacağız." Şener, İsviçre'de bir otelde rezervasyon yaptırdı:

"Sen 15 gün oraya git, biz delegeleri hazırlayalım."

Çifte Tanıtım Ekibi

Bu dönemde Çiller'in adaylığını destekleyen tek milletvekili Tınaz Titiz'di. Bilimsel çalışmanın ve modern tekniklerin önemine inanan bir politikacıydı. Çiller'e, Verso Siyasi Araştırma Şirketi sahibi Erhan Göksel'i götürdü. Göksel, Adnan Kahveci ve son olarak Turgut Özal ile çalışmıştı. Oran'daki lojmanda yaptıkları öngörüşme verimli geçti. Çiller, Göksel'e sordu:

– Şimdi değil de kasımda aday olsam daha şanslı olmaz mıyım?

– Hayır. Sayın Demirel, Cindoruk'un aday olmasına izin vermeyecektir. Onu yönetmesinin zor olduğunu biliyor. Demirel, Dalan'ı aday yapacak.

Çiller, gülümsedi. Dalan'ın adaylığına inanamamıştı.

– Nasıl olacak? O dışardan gelmiş birisi.

– Bence de olmaz, ama deneyecek.

– Başka kim olabilir?

– Süleyman Bey, kendine bir Akbulut arıyor. En yakın adamlarını izlememiz lazım.

– Ben Necmettin Cevheri'yi aday yapabileceğini düşünüyorum.

– Sanmıyorum. Siz bu kongrede aday olun, kazanırsınız. Kasımı düşünmeyin.

İki gün sonra Göksel, Oran'daki lojmana ekibiyle birlikte

gitti. Prof. Murat Şeker, Prof. Yavuz Sabuncu ve Prof. Metin İnceoğlu. Çiller, anlaşma kararını açıklamadan önce bir uyarıda bulundu:

– Siz solcusunuz. Fikirlerinizi bu işe karıştırmanızı istemiyorum.

"Biz profesyoneliz" dedi Göksel. Böyle bir sorun yaşanmayacağı güvencesini verdi. Çiller, o zaman kararını açıkladı:

– Sizinle çalışmaya hazırım. Yalnız bir de İstanbul'da öğrencim Selim Oktar başkanlığında ekibim var; onlar da çalışıyor.

"Önemli değil" dedi Göksel. "Sadece ne yaptıklarından haberimiz olsun yeter." Anlaşmışlardı. Çiller, aceleciydi:

– Hemen stratejiyi hazırlayın. Yarın sabaha önümde görmek istiyorum.

O kadar çabuk mümkün değildi. Ertesi gün akşama razı ettiler Çiller'i...

İki Gün Albüm Ezberledi

Verso ekibi, kongre stratejini hazırlarken, ölümünden önce Özal'ın istediği bir araştırmanın sonuçlarını kullandı. Özal, "Merkez sağ bir partinin liderliğine bir kadın gelirse ne olur? Halk ne bekler?" sorusuna yanıt aramıştı. Semra Özal için mi bu araştırmayı yaptırmıştı? Onu hiç açıklamamıştı. Özal'ın araştırması Çiller için çok yararlı oldu.

Kongre stratejisi, "Mesut Yılmaz'ın DYP'yi yok etmesini, Demirel'in bulacağı Akbulut'un değil Çiller'in önleyeceği" tezine dayandırıldı. Demirel ile ilgili önemli bir saptama yapılıyordu:

"Adaylık açıklamasının zamanlaması çok önemli. Biraz beklemek gerekli. Süleyman Beyin sorunu var. İyice önünü görmeden aday belirleyemeyecek. Adayını geç açıklaması da işimize yarayacak."

Tansu Çiller'in imajının yenilenmesi gerekiyordu. "Erkek gibi karar veren güzel ve kararlı, dinamik bir kadın" imajı için tavsiyeler sıralandı:

* Kararlı görünün.

* Beyaz giyinin. Çağdaşlık ve masumiyet simgesidir.

* Hızlı yürüyüşünüzü her yerde sürdürün. Dinamizm göstergesidir. Kameralar hiç önden çekemesin, milletvekilleri peşinizden koşsun.

* Kürsüde konuşurken bir elinizi belinize koyun. Güçlü hava verir.

* Özer Bey, geride dursun. Yanınızda görüneceği zaman da eşofman giymesin.

* Muhafazakâr giyinin, ama bu kadını çizgilerinizi tamamen kapatmasın.

* Suna Pelister, yanınızda sık görünsün. Anne gibi size sahiplendiği imajını versin.

Kimi özel durumlarda uygulanacak tavsiyeler de anlatıldı. Özel görüşmelerde dokunmanın önemi vurgulandı. Mesela Özal, samimi konuşur, eliyle karşısındakinin bacağına dokunurdu!

Kampanya sürerken, Göksel ve ekibi, bazı zorluklarla karşılaştı. Çiller, toplantıları en fazla 20 dakika dikkatle dinleyebiliyor, çabuk yoruluyor, erken yatıyordu. Kendisinden yaşça çok büyük insanlara bile önadıyla seslenmeye alışmıştı. Türkiye ve Türk kültürüne uzaktı. Baklavanın Türkçesini bile bilmiyordu. Okumak yerine dinlemeyi tercih ediyordu. Gazete okumuyordu.

Uzmanların, kürsüde konuşurken ellerini kullanması tavsiyesine harfiyen uyuyordu. İşaretparmağını kullanıyor, parmaklarını birleştirip avcunu hafif kavisli tutarak kesme işareti yapıyor; zaman zaman kürsüye yumruk vuruyordu. En önemli sorun, yumruklarla söylediği şeyin senkronize olmamasıydı. Bir türlü ikisini aynı anda yapmayı başaramıyor; bu da dikkatli bakan

gözler için yumruğun tepkisel bir hareket değil, rol icabı uygulanan bir davranış olduğunu ortaya koyuyordu. (101)

En önemlisi DYP milletvekillerinin adlarını bilmiyor; çoğunu tanımıyordu. Göksel, TBMM'den bir albüm getirdi. Çiller, DYP'li vekillerin adlarını ve yüzlerini ezberlemek için iki gün çalıştı.

Watch Your Step

Çiller, adaylık maratonundaki en kritik görüşmelerinden birini yapmak üzere 25 Mayısta Demirel'e giderken heyecanlıydı. Demirel'i, Cumhurbaşkanı seçilmesinden dolayı tebrik ettikten sonra, DYP'de bir boşluk doğacağını vurguladı:

– Ben bu boşluğu doldurabilirim. Adaylık kararına doğru gidiyorum. Şimdi arkadaşlarıma danışıyorum. Herhalde bayramdan sonra adaylığımı açıklayacağım.

Bu açıklama Demirel için sürpriz olmamıştı. "İyi düşünmesi tavsiyesi"nde bulundu:

– Kamuoyu önünde bu kadar önplana çıkma. Sonra üzülürsün. Adımlarına dikkat et.

Çiller, görüşmeyi gazetecilere anlatırken, Demirel'in sözlerini İngilizceye çevirdi:

– Cumhurbaşkanı, bana "Watch your step" dedi.

Demirel'in kendisini koruyucu bir tavır takındığını, dolayısıyla desteklediğini ima ediyordu. Büyük gürültü koptu. Demirel, öyle dedi, demedi, tartışması başladı.

Mitterand'dan İmaj Desteği

Demirel ile görüşmenin ertesi günü, Fransa'ya uçtu Çiller. Gezinin asıl amacı, Cumhurbaşkanı François Mitterand ile görüşmek ve genel başkanlık yarışı öncesinde batıda büyük ilgi

gören lider adayı imajı vermekti. Randevuyu, Fransa'nın dev otomobil şirketi Renault'nun yöneticileri ayarlamıştı!

Genel Başkanlık yarışı nedeniyle, geziye, gazeteciler büyük ilgi göstermişti. Sorup duruyorlardı. "Aday olacak mısınız?" Bağlayıcı bir yanıt vermekten kaçınıyordu. "Aday olabilirim."

– Başbakanlık adaylığını ciddi olarak düşünüyorum. Uykularım kaçıyor. Aday olmanın da olmamanın da büyük sorumluluğu var. (102)

DYP Genel Başkanlığını değil, Başbakanlığı düşünüyordu! Asıl o koltuğu istiyordu!

Mitterand ile görüşme beklediği gibi geçti. Güzel fotoğraflar gazeteleri kapladı. Fransa Cumhurbaşkanı, "Senin yıldızın parlayacak" demiş ve adaylığına destek vermişti. Çiller'in açıklamadığı nokta, Mitterand'ın 20 Cougar helikopteri alınması ricasında bulunması ve kendisinin bu isteği kabul etmesiydi...(103)

Geceyi büyükelçilik rezidansında geçirdi. Büyükelçi Tansuğ Bleda'nın eşi Erel Bleda, konuklarına özenli davranıyordu...

Çiller, Dior mağazasında uzaktan geçerken gördüğü ayakkabı ve çantaların güzelliğinden söz edince bir jest yaptı Bleda, mağazaya telefon etti, akşam olmasına karşın, çanta ve ayakkabı örnekleri getirtti. Çiller, çok sevindi: "Muhteşemsiniz..."

Ayakkabıları, çantaları "Harika.. Harika.." çığlıklarıyla tek tek denedi. Bir iki çantada gördüğü çizikler, Bayan Bleda'yı rahatsız etti. Çiller, "Önemli değil" dedi:

– Ben nasıl olsa onları üç günde çizerim...

"Kati suretle bunu kabul edemem" diye kesin bir itiraz sergiledi Bleda. Çizilmiş olanların değiştirilmesini söyledi görevlilere...

Alışveriş sorunu çözüldüğünde saatler epeyce ilerlemişti. Bayan Bleda, Cafe Flore'a gidip bir kahve içmeyi önerdi. Çiller, kabul etmeyince önerisini değiştirdi:

– Aşağıda balkonda güzel bir sessizlik var. Biraz orada nefes almak ister misiniz?

Çiller, üzerindeki geceliği işaret etti:

– Ama böyle inemem. Zaten apar topar çıktım. Valizi toparlarken yanlışlıkla annemin eski geceliğini almışım.

– Önemli değil. Böyle inebilirsiniz. Aşağıda kimseler yok.

– Sayın Büyükelçi de mi yok?

– O var, ama rahatsız olacaksanız o da üzerine robdöşambrını alır...

Yüzünü buruşturdu Çiller. Teklif, hoşuna gitmemişti.

Büyükelçinin eşi, "İyi geceler" demeden önce sordu:

– Kahvaltıda ne istersiniz?

– Aaa.. Simit isterim.

– Burada simit bulamayız..

Çiller, büyük bir içtenlikle, biraz da safça söylemişti. Ama Büyükelçinin eşinin yanıtı alaycı bir ifade taşıyordu...

Çiller, temaslarını tamamladıktan sonra Türkiye'ye dönerken, çok mutluydu. Uçakta dayanamayıp konuştu:

– Türkiye'nin yönetimine talibim.(104)

O günlerde yaşadığı en önemli sorun, Hazine Müsteşar Yardımcısı Osman Ünsal hakkında soruşturma açılması oldu. Cep telefonlarıyla ilgili teşvik kararnamesinin aylardır bekletilmesi ortalığı karıştırmıştı. Büyük miktarda rüşvet istendiği söylentileri yayılmıştı. Hedefteki kişi, Çiller'e en yakın kişilerden biriydi...

Canını sıkan ikinci olay da, mayolu fotoğrafının Hürriyet'te bir kez daha yayımlanmasıydı. Sabahları gazete okumadığı için arka sayfadaki fotoğrafları saat 11.00 sıralarında gittiği kuaförde gördü. Bu kez Alman basınından alıp yeniden kullanmışlardı. (105) Bu fotoğraflar yüzünden bir kez daha gözyaşlarına boğuldu.

Danışmanları, fotoğrafların oy kaybettirmeyeceğini anlattılar. Hatta oy bile kazandırabilirdi. Güçlükle ikna edip yaptırdılar...

Delegelere Özel Mektuplar

Tanıtım ekibi, öncelikle 1100 dolayındaki DYP delegesinin yapısını inceledi. Üyesi oldukları kuruluşlardan, eş ve çocuklarının adları, sorunlarına kadar birçok özellikleri, bilgisayarlara yüklendi.

Bu verilerden hareket edilerek özel mektuplar hazırlandı. Tansu Çiller imzalı mektupların kiminde gönderilen delegeye eşinin sağlık durumundan söz ediliyor; kiminde çocuklarının eğitim durumuna değiniliyordu. Doğrudan kendisine yazılmış mektubu alan delgenin etkilenmemesi mümkün değildi.

Mektuplar, uyanmamaları için milletvekillerine gönderilmedi. Delegeye tek mesaj veriliyordu:

"Ben siyasete yeni başlıyorum. Beyaz bir sayfa açıyorum. Gel, bu sayfada yerini al. Mesut Yılmaz, bu partiyi çöpe atacak, sizi yok edecek. Onu Akbulut tipi bir lider değil, sadece ben durdurabilirim."

O sırada Mesut Yılmaz'ın, "DYP'nin çöküşü hızlanacak. Birleşme seçimden sonra olur, DYP, ANAP'a katılır" sözleri Çiller'in işine yaradı. DYP tabanındaki paniği biraz daha büyüttü...

İkinci Görüşme

Çiller, Demirel ile 31 Mayısta ikinci kez görüştü. (106) Ziyaretin nedeni adaylıktı:

– Efendim, ben karar verdim. Genel Başkanlık yarışına katılacağım.

– Ben bu olayda müdahaleci olmak istemiyorum. Cumhurbaşkanı olarak tarafsız kalacağım.

Demirel, "Sana karşı bir sorumluluğum var. Seni siyasete ben getirdim" dedi. "Genel Başkan Yardımcısı, milletvekili, ardından bakan yaptım. Bunun hepsinde ben varım. Ama bundan sonraki bölümlerde ben yokum."

Tavsiyelerde bulunurken, aday olmaması imasında bulundu:

– Sana yarışa gir veya girme dersem yanlış yapmış olurum. Ama düşün derim. Neyi düşüneyim dersen, düş kırıklığı yaratacak bir işe girme derim. O zaman derler ki; hatun gelmiş buraya bir şey almaya, alamamış bırakıp gitti...

Son olarak kararını açıklamayı ertelemesini istedi. "Sen yine bayram sonuna kadar bir karar söyleme kamuoyuna." (107)

Aslında Çiller'in istediği de buydu. Kendisi açıklamasını erteleyerek aynı zamanda Demirel'in kararını da geciktirmek, böylece o cephedeki havayı bozmak istiyordu...

Geri Dönülemez Nokta

Çiller cephesinde faaliyetler yoğunlaşırken, karşı cephede kargaşa hâkimdi. Demirel, Dalan'ın adaylığının tutmayacağını görmüştü. Şener, İsviçre'den dönen Dalan'a, "Maalesef" demişti:

– Kusura bakma. Delegeleri ayarlayamadık...

DYP tabanı, Dalan'ı kendine yabancı bulmuştu. Demirel, parti içinden bir Akbulut arıyordu. Eskiden olduğu gibi kongreyi bir parmak işaretiyle belirleyebileceğini sanıyordu.

Cindoruk'u durduran Demirel, gecikmenin dağılmaya yol açtığını fark edemedi. 30 yıllık arkadaşı Necmettin Cevheri'yi, Çiller cephesine kaptırdı. Cevheri, Dalan'ın adaylığını duyduğu an, Demirel'den kopmuştu. Uzaktan akrabası olan Osman Ünsal aracılığıyla kongreden bir ay kadar önce Çiller ile bağlantı kur-

muş; ancak desteğini son günlere kadar özellikle gizlemişti. Böylece Çiller, karşı taraftaki gelişmelerden son ana kadar haberdar olabilmişti!

Çiller'in tanıtım ekibi, iki nokta üzerinde duruyordu. Anketler, Cindoruk aday olursa Çiller'in kazanamayacağını gösteriyordu. İkincisi, Dalan'ın adaylığı Çiller'e zarar verecekti. Dalan'ın alacağı 100 kadar oyun 90'ı Çiller'i destekleyebilecek delegelerdi. Öyleyse Cindoruk ve Dalan faktörleri ortadan kaldırılmalıydı.

"Tarihi bir yanılgı" içinde olan Demirel, tam bekledikleri çizgiyi izliyordu. Adayını açıklamakta gecikmiş; bu da o cepheyi bölmüştü. Köksal Toptan ve İsmet Sezgin geri dönülemez bir noktaya gelmişlerdi...

KAYBEDERSEM AMERİKA'YA GİDERİM

Demirel, Cindoruk'un Genel Başkan olmasını istememişti. Adaylık konusunda görüşünü soran Cindoruk'un önüne set çekmişti:

– Hüsamettin, ben Başbakanlıktan ayrılıp yeni Cumhurbaşkanı oldum. Sen de Meclis Başkanlığından ayrılırsan bütün üst görevler aynı zamanda boşalmış olur. Bu geçiş dönemini zorlaştırır.

Demokrat Parti iktidarında Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Meclis Başkanı Refik Koraltan'ın sorunsuz çalıştığını anımsattı:

– Bayar ile Koraltan'ın yaptığı gibi seninle uyumlu çalışırız. Başbakanlığa da bir arkadaş bulur, memleketi üçümüz birlikte idare ederiz...

Belli ki, Demirel, Cindoruk'un aday olmasını istemiyordu. Bunu özenli bir dille anlatıyordu.

Cindoruk'un önünde bir yol ayrımı vardı. Ya Demirel'e rağmen aday olacak, ya da yıllardır yaptığı gibi liderine boyun eğecekti. "Demirel'e rağmen" aday olmak, onunla kavga etmek istemiyordu.

Ama Demirel'e karşı bir kırgınlık hissediyordu.. DYP tabanından, milletvekillerinden gelen adaylık baskıları da bunaltıyordu. Aday olmasını isteyenlere Çiller'in adresini gösterdi. Hem bir tür intikam alıyor, hem de kasım kongresine dönük umutlarını yaşatmaya çalışıyordu...

Dilek Hanımı yanına alıp ortadan kayboldu. Gözlerden ırak bir yeri, Rodos'u seçmişti. Çiller, telefonla aradı. Cindoruk'un aday olup olmayacağını merak ediyordu:

– Hüsamettin Ağabey, iyi bayramlar. Dilek nasıl? Arkadaşlar sizi istiyor. Ama siz olmazsanız benim çıkmamı arzu ediyorlar. Siz adaylığınızı koyacak mısınız? Siz varsanız, ben yokum.

– Ben aday olmayacağımı defalarca açıkladım. Bu çok önemli bir karardır. İyi düşündün mü? Sen kararlı mısın?

– Evet, kararlıyım.

– Kaybedersen ne yapacaksın, onu düşündün mü?

– Siyaseti bırakıp ABD'ye gideceğim.

– O zaman hayırlı olsun.

– Sizin ışığınıza muhtacım.

Çiller, bu konuşmayla yetinmedi. İkinci kez aradı. Cindoruk'un aday olmayacağından emin olmak istiyordu:

– Bugün Bakanlıktan istifa ediyorum. Siz aday olmuyorsunuz değil mi?

– Sayın Demirel'e karşı çıkıyorsun. Adımlarına dikkat et. Demirel, bu tür mücadelelerde ustadır.

– Hiçbir şey yapamaz bana. Elimde dosyalar var...

Bu sözleri doğruydu. Çiller, gerçekten de Demirel aleyhine dosya oluşturmaya çalışmıştı..:

Telefonda Kavga

Cindoruk'un aday olmaması Çiller'i rahatlattı. Artık tek sorun Dalan'dı. Göksel, Dalan'a gitti:

– Kazanamayacaksınız. Biliyorum, amacınız İstanbul Belediye Başkanlığı. Sizi her parti aday gösterir. Ama kongrede 100 oy almış, boyunun ölçüsü belli olmuş birini aday yaparlar mı? Çekilirseniz sizin için daha iyi olur.

Bu konuşmayı, Çiller'e aktardı Göksel. "Siz de konuşsanız iyi olur. Aday olursa oylarınızı bölecek." Çiller ve Dalan yıllardır görüşmüyorlardı. Özer Beyin itirazına rağmen Dalan'a telefon etti Tansu Çiller:

– Sen İstanbul Belediye Başkanlığını istiyorsun. Hedefin orası. Ben seçilirsem seni Belediye Başkanı yaparım. Şimdi aday olup yolumu kesme...

Dalan, sinirlendi; çekilmeyi düşündüğünü söylemedi:

– Sen aday olma...

Birkaç yıl önce kendisine danışmanlık yapan, kapasitesini bildiği bir kişi, ona "Sen çekil" deme cüretini gösteriyordu! Sesini biraz daha sertleştirdi:

– Sen bu işin altından kalkamazsın. Genel başkanlığın altından kalkacak yeteneğin yok. Türkiye'ye büyük zarar verirsin. Sen aday olma...

Telefonu kapatınca düşündü. "Adaylıktan çekilmesi Tansu'nun işine yarayacaktı. Alacağı 100-150 oyun İsmet Sezgin'e değil, Tansu'ya gideceğine emindi. O da değişimi ifade ediyordu." Karar vermekte zorlanıyordu...

Vitrin Süsünü Engelleyin

Çiller, 8 Haziranda bakanlıktan istifa edip adaylığını resmen açıkladı. Kulisler, dalgalandı. Çarşamba akşamı Sezgin, Demirel'e gitti:

– Köksal çekilmiyor.

– Kendisine "İsmet'le konuş" dedim. Daha ne diyeyim? (108)

Bu konuşmanın ertesi günü Demirel devreye girdi. Durumun kötüye gitmekte olduğunu fark etmeye başlamıştı:

– Ben Çiller'i vitrin süsü diye koydum, o nerelere geldi. Bir an önce durdurmak lazım.(109)

Babanın adamları panik halinde kulise girdi. Gökberk Ergenekon ve Cavit Çağlar gibi isimler, kulislerde fısıldadı:

"Babanın adayı İsmet ağabey..."

Çağlar, kulisle yetinmeyip demeç verdi: "Kasıma kadar İsmet ağabey..." Bu demeç, yeni bir hataydı. Çiller'in stratejisini haklı çıkarmıştı. İsmet Sezgin, Çiller'in çizmek istediği Akbulut rolüne tam olarak oturmuş; kazanma şansı tükenmişti.

Kongreye 24 saat kala, Çiller'in beklediği bir haber geldi. Dalan, inat etmekten vazgeçip adaylıktan çekilmişti. Oylarının oraya akmayacağını bile bile Sezgin lehine çekildiğini açıklamıştı.

Leydi'nin Topuk Sesi

Çiller cephesinde sevinç vardı. Artık "Baba gitti, ana geldi" sloganları haykırılıyor, Hürriyet'te "Leydi'nin topuk sesi" (110) manşeti atılıyordu.

Tansu ve Özer Çiller, Hürriyet'ten destek alabilmek için gazetenin o dönemdeki sahibi Erol Simavi ile görüşmüşlerdi. Simavi, İsviçre'den Türkiye'ye geldiğinde çoğu akşam komşuları Mehmet Üstünkaya'nın yalısında oluyordu.

Simavi, Tansu Çiller'i, 15 yıl kadar önce Nazlı Ilıcak'ın yalısındaki pazar partilerinde tanımıştı. Sonra da zaman zaman karşılaşmışlardı. Son olarak Devlet Bakanlığı sırasında yine Üstünkaya'nın yalısında karşı karşıya gelmişlerdi.

Yuvarlak masanın etrafında Mehmet Barlas, Güneş Taner, Rauf Tamer, Erol Simavi ve Üstünkaya sohbet ediyorlardı. Taner, sürekli Çiller'in ekonomik uygulamalarını eleştiriyordu. Çiller, kendini tek cümleyle savunuyordu:

– Ellerim bağlı, bir şey yapamıyorum...

Sonunda Simavi dayanamayıp sormuştu:

– Kızım elini kim tutuyor, Demirel mi?

Çiller, başını sallayıp onaylamıştı...

Tansu ve Özer Çiller, destek için gelince Simavi bu konuşmayı hatırladı. Çiller'i desteklemesi gerektiğine karar verdi, sonra Özkök'ü arayıp istediği manşeti anlattı. "Leydi'nin topuk sesi..." Ertesi gün Çiller'in yüzü gülüyordu.

Çiller ailesi, benzer girişimleri öbür gazete ve televizyonlar için de yürüttü. Basınla ilgili olarak bekleyen teşvik kararlarını, bakanlıktan istifanın hemen ardından imzalaması da sonuç almasına yardımcı oldu. Medyanın tam desteğini almayı başardı.

En büyük avantajı, genç ve güzel bir kadın olmasıydı. Ne de olsa güzel fotoğraf veriyordu!

Hilton 701 Numara

Yalım Erez, Hilton Otelinin 701 numaralı odasını karargâh haline getirmişti. "Delege çavuş"larıyla görüşmeler, pazarlıklar burada yapılıyordu. Kongreye kısa süre kala Ayvaz Gökdemir ve adamlarının gelişi, salon organizasyonunu çözdü. Milliyetçi ekip, tribün desteğinin sağlanmasını üstlendiler.

Erez, 12 Haziran gecesi, etkili bazı isimleri odadan dışarı bırakmadı. Rehin alınanlardan biri de Güneydoğu delegelerini yönlendiren Salim Ensarioğlu'ydu.

Çiller'e kulislerde yöneltilen eleştirilere karşı önlemler alındı. Birincisi, malvarlığı Amerika'daki gayri menkuller gizlenerek açıklandı. İkincisi, taşradan gelen delegelerin "Kadından lider olur mu?" endişesiydi. Erzurum Milletvekili İsmail Köse, Diyanet İşleri Başkanı M.Nuri Yılmaz'a gitti; yazılı bir fetva aldı:

– Kadından lider olur...

Üçüncü eleştiri, Özer'in kooperatif davasından yargılanmasıydı. Sarıyer Asliye Hukuk Mahkemesinin verdiği karardan, bir paragraf fotokopi çekilerek dağıtıldı. (111) Kararın

tamamı, Özer Çiller'in yargılanmasını istiyordu; ama dağıtılan bölüm aklanmış gösteriyordu. Küçük, ama başarılı bir numaraydı.

Kongre konuşması titizlikle hazırlandı. Özer Beyin gözetiminde çalışan İstanbul ekibinin hazırladığı sloganlar tartışma yarattı. Ankara ekibi, "bayrak-ezan-millet" sloganına karşı çıktı, ama slogan Tansu'nun hoşuna gitmişti. Kullanmak istediğini söyledi.

Prof. Şeker, Amerika'da seçim kampanyalarına katılmıştı. Konuşma metnine zenci lider Martin Luther King'den bir cümle yerleştirdi:

– Hayallerim var benim...

Çiller, bu sözleri, yıllar önce aldığı diksiyon derslerinin hakkını vererek okumuş; daha doğrusu haykırmıştı. İçten, inanmış ve kararlı. Delegeler ayağa fırladı.

Yıllarca Demirel'in dediğinden çıkmamış delegeler çok etkilenmişlerdi:

– Mesut ile ancak bu kadın başa çıkar. Emrah bile pop söylerken İsmet ağabeyle bu iş olmaz...

Çiller, beyazlar içinde girdiği kongre salonundan kanatlanarak çıktı. O kanatlarını çırparken, hoparlörlerden yükselen müzik ona eşlik ediyordu:

"Bastın faka bastın
Sen bal gibi de yanıldın
Çantada keklik sandın da
Bak sen açıkta kaldın
Bastın faka bastın
Beni fazla hafife aldın
Say yıllara bunu say vedalara
Tarih oldun sen biraz önce

Öylesine sildim ki

Yok tozun bile..."

Mesaj açıktı. Çiller, Demirel'e, sanatçı Emel Müftüoğlu'nun parçası aracılığıyla sesleniyordu...

Belçikalının Yeri

Mesut Yılmaz, DYP kongresinin sonucunu Trabzon'da öğrendi. "DYP delegeleri bir tasfiye memuresi seçmiştir." (112) Sonra gülümsedi:

– Benim sayemde seçildi. "Yılmaz'ın önünü nasıl keseriz?" diye düşünüyorlardı, çareyi bir kadında buldular.

Yılmaz, Çiller'e, Karadeniz'den kutlama mesajı gönderdi. Aralarındaki ezeli rekabetin başlama vuruşu yapılmıştı...

Çiller, o sırada milletvekili lojmanlarına dönmüştü. Herkes sevinçliydi. İlk tebrikleri, orada kabul etti. Yalı komşusu Mehmet Üstünkaya ve Yalım Erez de oradaydı...

Çiller, Başbakanlığını, Gölbaşı'nda, "Belçikalının Yeri" adlı restoranda kutladı. Yanında eşi Özer Çiller ve Yalım Erez vardı. Neşeliydi, gülüyordu...

Ertuğrul Özkök, Tufan Türenç, Sedat Ergin ve Yavuz Gökmen'den oluşan Hürriyet ekibini birden karşısında görünce yüzü asıldı.

Masaya oturmalarını istemez bir havadaydı. Ancak Özer Bey ve Yalım Erez'in araya girmesi üzerine kerhen masaya davet etmek zorunda kaldı. Sıkıntılı bir atmosfer oluşmuştu. Çiller, Özkök'ün kongreyi kutlama amacıyla getirdiği Fransız şarabına bakmıyordu bile...

Hürriyet ekibi, masanın kenarına sıralandı. Buz gibi bir hava esiyordu. Çiller, Özkök'e döndü:

– Size rağmen seçildim...

Mayolu fotoğraflar, malvarlığı manşeti ve televizyondaki açıkoturumda sorduğu soruya tepki gösteriyordu. Özkök'ün sorusu suçlayıcıydı:

– Standard and Poor's firmasının Türkiye'nin dış kredi notunu düşürmesinin sorumlusu kim?

Çiller, gayet sakin yanıt vermişti:

– Siz yanlış biliyorsunuz, Türkiye'nin puanı düşmedi.(113)

Herkesin bildiği bir gerçeğin üzerini örtmeye çalışmış; ertesi gün gazetelerde "Çiller'in S&P gafı" haberleri çıkmasını önleyememişti. Bu, Özkök'e kızgınlığının artmasına neden olmuştu..

Üç Atasözünü Unutma!

Hürriyet ekibi ayrıldıktan sonra Erez, Çiller'e döndü. "Sen artık Başbakansın." Her şey yeni başlıyordu. "Sana söyleyeceklerim var. Bunları hiç aklından çıkarma." Başarıda en büyük paylardan birinin sahibi olarak, bu önemli gecenin altını çiziyordu:

– Bir erkeğin yumuşak karnı karısı, bir kadının yumuşak karnı da kocasıdır. Bu kadının yumuşak karnı da sensin...

Özer, sessizliğini bozmadı. Erez'in, kendisinin Çiller'in yanında fazla görünmemesini istediğini, hatta Ankara'ya hiç gelmemesinden söz ettiğini zaten biliyordu.

"Üç atasözümüz vardır; senin bunları iyi öğrenmen gerekir" dedi, Erez. Sonra sıraladı:

– Biiir, insanı çevresi vezir de yapar rezil de.

– İkiii, şeyh uçmaz müritleri uçurur...

– Üüüç, rehberi karga olanın burnu b..tan kurtulmaz.

Çiller, Erez'i dikkatle dinledi. Teşekkür etti...

Hanımefendiye Söylerim

Ertesi günden itibaren gölgede kalan Özer Bey, arka planda eşinin görevlerinden bir bölümünü üstlendi. İlk olarak danışmanlar ekibi oluşturmaya girişti. Kongrede Köksal Toptan'ın yanında yer alan, Demirel'in danışmanlarından İbrahim Kıbrıslı'yı Başbakanlık konutuna çağırdı.

Oda loştu, masanın üzerinde sadece bir Pepsi kutusu duruyordu. "Nasılsın" demedi, hemen söze girdi:

– DYP'yi modern, yepyeni bir parti haline getireceğiz.

Uzun uzun nasıl bir parti yaratmak istediğini anlattı. "DYP ağzı çorba kokanlar"ın partisi olmayacaktı; büyük kent partisini inşa edeceklerdi. Sonunda sordu:

– Bizimle çalışır mısın?

– Benim için DYP önemli. Tabii çalışırım.

– Buna karşı ne istersin?

Kıbrıslı'nın özel bir isteği yoktu...

Toplantılar başladı. Ekip kurulmuştu. Tolga Atik, Adil Aşırım, İsmail Karakuyu, Aytunç Uyar, Hüseyin Bağrıaçık, İbrahim Kıbrıslı ve Özer Çiller. Bazen elinde altın tespihiyle Nail Keçili de katılıyordu. Kısa süre sonra Meral Akşener ve Bekir Altunok da bu isimler arasına girdi.

Hemen her gün konutta toplanıyor, Başbakanın izleyeceği yeni politikaları konuşuyor, strateji belirliyor; konuşma metinleri hazırlıyor, sloganlar buluyorlardı.

Çiller bu toplantılara hiç katılmıyordu. Ne zaman sorulsa, Özer Beyin yanıtı hazırdı:

– Ben akşam hanımefendiyle konuşurum...

Akşamları, konutun alt katındaki salona kapanıyorlardı. Şöminenin karşısında, "Özerciğim" diye başlayan sohbetler, saatlerce sürüyordu. Garsonların içeri girmesini yasaklıyorlardı,

termoslara doldurulan çay-kahve ve masanın üzerine konulan küçük bir teypten yükselen pop müzik onlara yetiyordu. Tam anlamıyla baş başa kalıyorlardı...

Özer Bey, kasım kongresine kadar, eşinin yanında gözükmemeye özen gösterdi. Kongreden hemen sonra ortaya çıktı. Devlet işlerine karışıyor, bürokratları kabul ediyor, büyükelçilerle görüşüyordu.

O günlerde Erol Simavi telefon etti. Turgut Özal'ın Başbakanlığı döneminde kendisine verilen "kırmızı pasaport"un süresi bitmişti:

– Özer, yarın İsviçre'ye gideceğim. Kırmızı pasaportumun süresi bitti. Ben ne yapacağım şimdi?

– Sen merak etme. Hallederim.

Aynı akşam Simavi, Üstünkaya'nın yalısında otururken Özer Bey içeri girdi. Elinde Simavi'nin yeni kırmızı pasaportu vardı:

– Buyrun efendim.

ÇİLLER AİLESİ KONUTTA

Çiller'in Başbakanlık koltuğuna oturması, iyimser rüzgârlar estirdi. Avrupa basını, olayı, müjde olarak duyurdu:

– Modern Türkiye'nin sembolü...

– Dünyanın en güzel Başbakanı Türkiye'de...(114)

Adı, İspanya'nın köylerinde bile biliniyor; Türkiye'den gelenlere hep aynı şey söyleniyordu:

– Ne hoş bir Başbakanınız var! Televizyonda görünce insanın içi açılıyor...(115)

"Kadın Başbakan", Türkiye'yi birdenbire çağdaş bir düzeye yükseltmişti! Modern görüntüyü desteklemek için bıyıklar kesiliyor; siyasete yeni bir üslup yerleşiyordu!

"Atatürk ilkelerinin ürünüyüm. Laikliğin bekçisi olacağız." (116)

Kendisini böyle tanımlıyordu. Yeni döneme ilişkin mesajı da umut vericiydi:

– Bugün Türkiye'nin önünde bir beyaz sayfa açılmıştır. Bu sayfada, hoşgörü, beraberlik ve çok çalışmak vardır. Her şeyimizi halkımızla paylaşacağım.(117)

İlk Gaflar

DYP Meclis Grubundaki ilk konuşması, kötü bir açılıştı. Çiller, onu yakından tanıyanlar tarafından bile "şiirini iyi ezberleyememiş ilkokul öğrencisi"ne benzetiliyordu! (118)

Önce Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfeyz Elçibey ile Meclis Başkanı Haydar Aliyev'i karıştırdı. Elçibey'i, Aliyev-Elçibey sentezi yeni bir isimle andı:

– Alibey...

"Halel" sözcüğüyle "helal"i birbirine karıştırdı. Muhtemelen iki sözcük arasındaki farkı bilmiyordu! Bu kültüre, sütlaç ile güllacı bile birbirine karıştıracak kadar uzaktı!

Kongre öncesinde düzenlenen bir televizyon programında adını hatırlayamadığı DYP'nin kurucu Genel Başkanından söz etmeye kalkınca yeni bir gaf yaptı. Ahmet Nusret Tuna'nın adını "Nusret Ahmet Tuna" olarak okudu. (119)

Ardından DYP'nin kuruluş tarihini 23 Haziran yerine 28 Haziran olarak söylemesi, milletvekillerini güldürdü.

Bu hatalar önce "dil sürçmesi" olarak adlandırıldı. Fakat dil sürçmeleri, "Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey" yerine "Boğazlanan Kaymakam Kemal Bey" demeye kadar uzanınca, adını "gaf" koymaktan başka çare kalmadı.

PKK'yı helikopterlerle donatma başarısını gösterdi! En vahimi, Van'daki otel yangını ile Sıvas'ta yakılan oteli birbirine karıştırmasıydı. Van'da iflastan kurtulmak isteyen bir otel sahibi, sigortadan para alabilmek için kendi otelini yakmıştı! Sıvas'taki otel yangınında ise 37 insan katledilmişti! Aradaki fark, bir dil sürçmesi kadar küçük değildi!

2 Temmuz günü, Çiller henüz güvenoyu almamış bir Başbakandı. Sıvas'ta olaylar çıktığını öğrenince ne yapacağını bilemedi; Cumhurbaşkanlığı koltuğuna yeni oturmuş olan Demirel'e sordu.

– Halkla, polisi askeri karşı karşıya getirme...

Demirel'den bu talimatı alan Çiller, Sıvas Valisine otelin etrafını saranlara müdahale emrini veremedi. O gün sık sık konuştuğu Demirel'in etkisinde kaldı...

Akşama doğru koalisyon ortağı CHP'nin Genel Saymanı ve Sıvas Milletvekili Ziya Halis aradı.

– Madımak Otelinin etrafını 500-600 kişi çevirmiş, Aziz Nesin ve birçok insan içerde. Valiye bunlara dağıtma emri verirseniz olay biter.

– Orada beş bin kişi var, nasıl dağıtırız?

– Ben Sıvas'la konuştum. Beş bin kişi yok.

– Vali, beş bin kişi olduğunu söyledi. Sıvas'a bir daha telefon edin, sonra görüşelim.

Halis, Sıvas'ı bir daha aradı. Evet, orada beş bin kişi yoktu. ! Hem saldırganların sayısının beş bin olması ne değiştirirdi? İnsanların öldürülmesine seyirci kalmayı haklı gösteremezdi!

Halis, yeniden Başbakanı aradı. "Başbakan şu anda meşgul, hemen sizi arayacağız." Bir türlü telefonu çalmadı Halis'in. Yeniden aradı, ulaşamadı. Defalarca çevirmesi, o gün Çiller'e ulaşmasına yetmedi.

Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü de en az Çiller kadar tutuk davranıyor; olaylara müdahaleden yana tavır koyamıyordu.

Sonunda olan oldu. Kötü haber akşam geldi. Oteli yakan saldırganlar, içerde mahsur kalan 37 insanı katletmişti...

Okul Kayıtlarındaki Gizli El

Başbakan olunca geçmişi yeniden canlandı. Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu, İkinci Başkan Recep Bilginer başkanlığında, Çiller'i ziyaret ederken bir fotoğraf getirdi. Bilginer, İstanbul Belediyesinde Hüseyin Necati Çiller ile birlikte çalışmıştı. Babasının o dönemde Belediye Meclisinde çekilen fotoğrafını görünce Çiller çok sevindi. Teşekkür etti...

Bilginer, bir süre sonra Tiyatrolara Yardım Komitesi üyeleriyle birlikte yeniden ziyaret etti. Çiller, tanıyamadı. Bilginer, babasının fotoğrafını verdiklerini hatırlattı.

"Haaa öyle mi?" dedi, yürüdü...

Bilecik'teki ilkokul arkadaşları, Çiller'in geleceğini duyunca günlerce hazırlandılar. İlkokulda çekilen bir toplu fotoğrafı büyüttüler. Çiller, kente girerken protokolün bir ucuna da onlar sıralandı. En başta da öğretmenleri Semiha Hamamcıoğlu duruyordu. Fotoğrafı verip kendilerini tanıttılar:

– Harika, harika...

O kadar... Yürüdü gitti. Sınıf arkadaşları, kendileriyle hiç konuşmamasına bozuldular. Bilecik'e ikinci gelişinde karşılamaya gitmediler bile...

Çiller'in yaşıyla ilgili tartışmalar, ilkokuldaki sınıf arkadaşı Ahmet Önen'in dikkatini çekti. Önen, 1949-1950 öğretim döneminde ilkokula başlamış ve 1953-1954 öğretim yılında ilkokul beşinci sınıfta Çiller ile birlikte okumuşlardı. Peki Çiller, nasıl olur da 1946 doğumlu olduğunu söylerdi?

Üşenmedi, Edibali İlkokuluna gitti, kayıtları kontrol etti. Tahmin ettiği gibi Tansu Çiller, "Talebe Kütüğü"nde 1943 doğumlu görünüyordu...

Ancak hemen sonra Çiller'in kayıtlı olduğu defter ortadan kayboldu. Uzun zaman sonra yeniden ortaya çıkan defterdeki kayıtlar, eskisinden farklıydı! Deftere gizli eller karışmış, Çiller'in doğum tarihi 1944 oluvermişti...

Çiller'in kaydının bulunduğu sayfadaki bir gariplik dikkat çekiciydi. Farklı yıllarda yazılmış olması gereken öğrenci kayıtları aynı el yazısından çıkmıştı!

Simit Sevmeyen Polis

Çiller ailesinin girdikleri evi restore etme alışkanlığı Başbakanlık Konutunda da sürdü. Konut baştan aşağı yenilendi. Dışişleri Konutunun yüzme havuzunu kullanabilmek için büyük paralar ödenerek iki binayı birbirine bağlayan bir asansör yaptırıldı.

Alt katta konut çalışanlarının kullanımına ayrılan oda, spor salonu haline dönüştürüldü. Kayış, yürüme bandının yanı sıra, bir de solaryum yerleştirildi. Mayolu fotoğrafının çekilmesinden sonra güneşlenme olanağı bulamayan Tansu Hanım, bronzlaşmak için solaryumu kullanmaya başladı.

Spor salonunun yanındaki, satın alma biriminin kullandığı oda da saunaya dönüştürüldü. Sauna Özer'in merakıydı. Saunaya girmeden güne başlayamıyordu. Gazeteleri saunada okuyor, üzerinde bornozuyla kahvaltıya oturuyordu.

Kahvaltıda en büyük takıntısı taze simitti. Taze simit almak, gece konutu koruyan polislerin unutmamaları gereken bir işti. Her sabaha karşı bir simit fırınına gidiyor; Özer Bey ve Tansu Hanımın simidini kahvaltı masasından eksik etmiyorlardı. Bir gün simit almaya giden polislerden biri söylendi:

– Nedir bu yaptığımız iş? Korumalık mı yapıyoruz, hizmetçi miyiz belli değil.

Konuta dönene kadar, küfredip durdu. Yanındaki polis arkadaşı hiç sesini çıkarmadan dinledi. İlk fırsatta Koruma Müdürü Resul Kalkan'a gidip anlattı. Tabii Kalkan da Özer Beye yetiştirdi. Özer Bey, çok sinirlendi.

– Bir simit alma nedeniyle bu kadar küfreden bir kişi yarın kim bilir neler yapar? Bunu buradan gönderin...

Simit almayı görevleri arasında görmek istemeyen polis, hemen Başbakanlık koruma biriminden uzaklaştırıldı...

Hediyelere Özel İp

Havuzun üzerindeki salon da yeniden düzenlendi. Şömine beyaz mermerle kaplandı. Eskiyen parkeler gül ağacı parkelerle yenilendi. (120) Salonun zeminine lomboz delikleri açıldı; bu deliklerden aşağıdaki havuz görülüyordu. Ve Özer Beyin çok sevdiği sazan ve japonbalıkları tepeden izlenebiliyordu.

Özer Bey, balıkların yanı sıra muhabbetkuşlarını ve köpeğini de getirdi. Tabii Berk'in kurt köpeği ile Çiller'in kedisi Çarli de konutun yeni konuklarıydı.

Suna Pelister'e, büro katında küçük bir oda verildi. Ailenin Suna Ablası, çekyat biçimindeki bir kanapede yatıp kalkıyordu.

Üst kattaki oturma bölümüne bir bilardo masası yerleştirildi. Son model üç televizyon yan yana kondu. Özer ve çocuklar, zamanlarını çoğunlukla bu salonda geçiriyorlardı.

Çiller, bu kattaki uzun koridorun iki yanına ip gerdirdi. Göz hizasındaki iplerin altına da cam raflar yaptırdı. Kumaş, tablo gibi hediyeler iplere asılıyor, öbürleri raflara yerleştiriliyordu. Tansu Hanım, oradan geçerken, hediyelere bakıyor; talimatlar veriyordu:

– Bu kalsın... Bunu yalıya gönderin... Bunu istemiyorum...

Personele Bahçe Yasağı

Bahçede köpeği için kulübe yapıldı. Kulübenin üzerine köpeğin adı olan "Barni" yazıldı. Özer, harflerin karakterini beğenmedi. Marangoz harfleri, Özer'in istediği biçime sokabilmek için altı defa gelip gitti. Kulübe için milyonlarca lira ödendi. Giriş çıkış kapılarındaki polis kulübeleri yenilendi.

Bahçeyi çevreleyen demir parmaklıklar, içerinin görülmemesi için sert plastik maddelerle kapatıldı. Çiller, bahçede dolaşırken rahatsız edilmek istemiyordu. 60 dolayındaki konut personelinin Tansu Hanım bahçeye çıktığında etrafta görünmesi yasaklandı. O çıkmadan önce tüm personel uyarılıyor; personel içeri kaçıyor; bahçeye bakan pencerelerin perdeleri kapatılıyordu!

Polisler, yasağı sıkı biçimde denetliyorlardı. Bir gün konut müdürüne fatura getiren bir esnaf, perdeyi aralayıp bahçeye baktı. Tansu Hanımı daha önce hiç yakından görmemişti. Az sonra telefon geldi:

– Kimdi o pencereden bakan?

24 Saat Yanan Mangal

Konutun yeni yemek düzeni, eski başbakanların döneminden çok farklıydı. En önemlisi, mangal neredeyse 24 saat yanıyordu. Özer Bey ve Berk, ızgarayı seviyorlardı ve günün her saatinde ızgara isteyebiliyorlardı! Özer Bey, acı soslara, özellikle Tobasco sosa bayılıyordu.

Konutun aşçısı Hüseyin Bey, çoğu kez üç kişinin akşam yemeği için açık büfe düzenliyor; Tansu Hanım için her gün üç beş çeşit çorbayı servise hazır tutuyordu...

Kahvaltıda yerli peynir yemiyorlardı. Özer Bey, kekikli, pul biberli, permasanlı İtalyan salam yiyordu. Tansu Hanım ise domuz etinden yapılan sosislere bayılıyordu. Kahvaltıda diyet reçel yiyordu. Erik, çilek, vişne, kuşburnu diyet reçellerini seviyordu.

Özer Bey, 12 yıllık "Black Label"dan başka viskiyi ağzına sürmüyordu. Tansu Hanım ise Bloody Mary ya da Gordon Cin [illegible]du.(121)

Tansu Hanım ve Özer Beye, yemek ve içki servisini garson Abdullah'tan başkası yapamıyordu. Tanımadıkları personelin yanlarına fazla sokulmasını istemiyorlardı.

Herkese kuşkuyla yaklaşıyorlardı. Güvenlik önlemlerini çok önemsiyorlardı. Çiller'in Başbakan olarak imzaladığı ilk işlemlerden biri, Özer Beyin Browning marka tabanca satın almasına izin veren belgeydi. (122) Kendisi sıkı korunuyordu, ama eşinin can güvenliğini de ihmal etmiyordu! Özer Bey, kimi sabah yürüyüşlerini bile belinde tabancayla yapıyordu! (123)

Mert de Başbakanlığa ait aracı zırhla kaplatmış; onunla geziyordu. Concorde marka araç, üzerindeki zırhı taşımakta zorlanıyordu!

Rüşvete Karşı Teyp

Konutun yiyecek içecek gereksiniminin karşılanması için başkentteki ünlülerin yakından tanıdığı Salih Markete başvuruldu. Salih Marketin tek koşulu vardı, Ankara'da bulunmayan özel istekler, en az bir gün önceden bildirilecekti! Konut Müdürü İbrahim Er, bu koşulu makul karşıladı. Anlaşma sağlandı.

Çiller ailesi, konuta yerleşirken ilk olarak, Mesut Yılmaz döneminde çalışan personeli uzaklaştırmıştı. Özer Bey, eskiden beri yanında çalışan bazı kişileri de konuta getirmişti. Tansu Hanım, Yeniköy'deki yalının tam karşısındaki Cengiz Kuaförde çalışan manikürcüsü Nevin'i Ankara'ya aldırmıştı. İstanbul Bankasındayken şoförlüğünü yapan İbrahim Koçbey de Özer Beyin getirdiği elemanlardan biriydi.

Şoför İbrahim, bir gün Salih Marketin sahibi Hasan Doğanoğlu'nu yanına çağırdı. Anlattı. "Bodrum'da bir yazlık aldım. 300 milyon liranın 200 milyon lirasını peşin verdim. 100 milyon borcum kaldı." Açıkça 100 milyon lira (6 bin 921 dolar) rüşvet istiyordu. "Yoksa senden alışverişi kestiririm."

Hasan, bir süre düşündükten sonra Özel Kalem Müdürü Nalan Kozan'a gidip şikâyet etti. Nalan, Özer Bey ile konuşup küçük bir teyp verdi. Hasan, rüşvet isteyen İbrahim'in yanına giderek, Bodrum'daki evi, 100 milyon lirayı anlattırdı. Konuşmayı baştan sona gizlice teybe kaydetti. Teybi götürüp Nalan'a verdi. Bir iki gün sonra öğrendi; şoför İbrahim konuttan atılmıştı...

Bu olaydan sonra da personel sorunları bitmek bilmedi. Konuta idare müdürü dayanmıyor; azarlanan ayrılıyordu. İlk müdür İbrahim Er, Mert'in istediği video kasetin gecikmesinin kurbanı oldu. Diğerleri de benzer sorunlar sonucunda uzaklaştılar.

Sudan Geçirilen Zeytin

Konuttan, Salih Markete sürekli özel istekler geliyordu. Alman malı bir kuşburnu çayı istendi; Almanya'dan getirtildi. Siyah Rus havyarı istendi; bulunması zor değildi, ama 100 gramı 100 milyon liraydı. Çiller ailesi, haftada 100 gram havyar tüketiyordu.

Bir süre sonra diyet siyah zeytin sorunu çıktı. Tansu Hanımın istediği diyet siyah zeytin, Avrupa'da bile arandı; bulunamadı. Kimse diyet siyah zeytin üretmiyordu!

"Bulamadık" demek istemiyorlardı. Sonunda bir çare buldular. Siyah zeytini ılık sudan geçirdiler. Yüzde 8 olan tuz oranı yüzde 1'e düşürüldü. "Diyet siyah zeytin" damgası vurulup konuta gönderildi. Tansu beğenince sorun çözüldü. Hep aynı işlem tekrarlanıp konuta 15 günde bir, bir kilogram zeytin gönderildi.

Diyet siyah zeytinin ünü kısa sürede yayıldı. Salih Market, öbür müşterilerine de satışa başladı. Bunu duyan bazı firmalar, piyasaya diyet siyah zeytin çıkardılar.

Havai Fişekli Kutlama

Mert'in doğum günü kutlamaları için havai fişek siparişi verildi. O tarihte Türkiye'de yaygın değildi. İstanbul'da yalıda düzenlenen doğum günü partisinde havai fişekler patlatıldı.

18 milyon liralık (1250 dolar) havai fişek bedeli, Başbakanlık Konutunun harcamalarından karşılandı. Çiller ailesi, konut harcamalarında uygulanan sistemi de değiştirmişti. Önceki başbakanlar, özel harcamaları için ayrı fatura düzenletiyor; bedelini kendileri ödüyorlardı. Çiller döneminde sadece ilk aylarda iki ayrı fatura uygulandı. Ardından iş yapılan tüm firmalara aynı talimat verildi: "Fatura istemiyoruz; kasa fişi yeterli."

Havai fişek, köpeklerin bakım giderleri gibi birçok özel harcama, yiyecek içecek fişlerinin arasında kayboluyordu. Ko-

nutun harcamaları, son yıllarda 15 günde 10-12 milyar lirayı buluyordu. Marangoz Tekin, Şatıroğlu Et, Salih Market, Dalyan Balıkçısı, Orkide Çiçek, Pet Hospital, Selinda Kuaför, ödeme günlerinde konut müdürünün önünde sıralanıyordu...

Konuttaki savurganlık, olağanüstü boyuttaydı. Çiller'den sonra Başbakanlık koltuğuna oturan Necmettin Erbakan'ın eşi Nermin ve kızı Elif, gördüklerine inanamayacaktı:

– Bir günde 1.5 milyar liralık yemek yenmiş. Bu harcama akıl almaz bir olay. Bir akşam yemeği için Başbakanlığın özel uçağı ile Arjantin'e gidilip aynı gece dönüldüğünü biliyor muydunuz? (124)

Erbakan ailesinin bu iddiasının kanıtlanması mümkün gözükmüyordu. Ama Çiller'in unuttuğu gözlüğünü getirtmek ya da Mado'dan dondurma aldırmak için korumalarını uçakla İstanbul'a gönderdiği doğruydu...

Sadece özel uçak değil, THY uçakları da Çiller ailesinin özel işlerine hizmet ediyordu. Amerika'dan Tansu Hanım için özel soğutucular içinde "Baskın Robıns" marka dondurma, Özer Bey için jimnastik aletleri, her zaman THY uçaklarıyla getiriliyordu...

BAŞBAKANIN TİCARİ YAŞAMI

İlk günlerde fırtına gibiydi. Yeni Başbakan olarak her gün ilginç bir proje açıklıyor; liderleri ziyaret ediyor; gündemi belirleyen demeçler veriyordu.

Güçlü bir danışman kadrosu oluşturmuştu. Volkan Vural, Yalım Eralp, Prof. İlber Ortaylı, Prof. Kenan Mortan gibi isimler, kadroda yerini almıştı. Danışmanlar, sürekli yeni fikirler üretiyordu:

- Üniversite giriş sınavları kaldırılsın.
- Karşılama törenleri kaldırılsın.
- Bakanlar Kurulu ilk toplantısını Hakkâri'de yapsın.
- Güneydoğuya yeni ekonomi paketi hazırlansın.
- Verimsiz KİT'ler tasfiye edilsin.
- Bin öğrenci yurtdışında okutulsun. (125)

Bunlar öyle planı, hazırlığı olmayan açıklamalardı. Üniversite giriş sınavlarının kaldırılacağını, YÖK bile demeçlerden sonra öğreniyordu. Çiller, bir danışmanın ağzından çıkan sözü hemen kapıyor; görkemli basın toplantılarıyla açıklıyordu.

Şok açıklamaları kamuoyunu sarsıyor, geniş tartışma yaratıyordu. Sonra unutulup gidiyordu söylenenler. Kimse açıklanan büyük projelerin balon köpüğü gibi sönüp gittiğini, hayata geçirmek için en ufak bir çalışma yapılmadığını takip etmiyordu.

Önemli olan sadece görüntüyü kurtarmaktı. Çiller de bunu başarıyordu. Bu açıklamalar sayesinde, dinamik, hızlı çalışan bir başbakan profili çiziyordu. Kendi deyimiyle, "Müthiş hızlı yumurtlayan morina balığı" gibiydi...(126)

Bana Bomba Bulun

Özer Bey ile akşam sohbetlerinde baş başa aldıkları kararlar da kamuoyunda sempatiyle karşılanıyordu:

– Başbakan, üç ay süreyle nişan-nikâh-düğün törenlerine katılmayacak.

– Başbakan, Ankara trafiğini aksatmamak için Esenboğa'ya helikopterle gidip gelecek.(127)

Danışmanlarını ve ekonomi yönetimini, sık sık İhracatçı Birliklerinin Gölbaşı'ndaki binasında topluyor; kamuoyuna sempatik gelecek yeni projeler bulmaya zorluyordu. Toplantılar, hep aynı soruyla açılıyordu:

– Bombalarınız var mı?

Sonra aynı soruyu herkese tek tek soruyordu. "Sende ne bomba var?" Bu toplantıların birinde, parlak fikir kıtlığı yaşandı. Kimse yeni bir proje bulamamıştı. Çiller, "beynimin yarısı" unvanını verdiği Volkan Vural'a döndü:

– Sende ne bomba var?

Vural'da bomba yoktu! Çiller sinirlendi:

– Zaten hiçbiriniz bir işe yaramıyorsunuz! Toplantılara hazırlıksız geliyorsunuz. Sizden her toplantıda bomba istiyorum...

Danışmanlar ve ekonomi yönetimi, Başbakanın tepkisinden payını eşit ölçüde almıştı! Toplantı gergin bir havada bitti. Azarlanan danışmanları geceleri uyku tutmaz oldu. Sürekli düşünüp duruyorlardı...

Ertesi hafta yapılan toplantıya herkes hazırlıklı gitti. Vural, dosyalarını masaya koydu. "Sende ne bomba var?" sorusunu duyunca, birbiri ardına bombaları sıralamaya başladı:

– Biir Kürtçe televizyon... İkiii Kürtçe seçmeli ders...

Çiller, ilgiyle dinliyordu. "Terörle silahlı mücadele sosyal, kültürel ve bireysel tedbirlerle desteklenmeli." Başbakan, Vural'a teşekkür etti. Toplantı bu kez neşeli bitti.

Demirel'den İlk Uyarı

Çiller, vakit kaybetmedi. Yeni projesini televizyonlardan duyurdu. Büyük bir tartışma koptu. Turgut Özal'dan sonra ilk kez bir lider, Kürt sorununun çözümü konusunda radikal kültürel önlemlerden söz ediyordu!

Ziyaret ettiği siyasi parti liderlerinden Kürtçe televizyon ve seçmeli ders için destek alamadı. Mecliste "Milli Komisyon" oluşturma projesi de kabul edilmedi. Cindoruk, Anayasaya aykırı olduğunu söylerken, ANAP lideri Yılmaz, "askerle mutabakat araması"nı önerdi. (128)

Kürtçe televizyon ve seçmeli ders, en başta Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in tepkisini çekmişti:

– Terör konusu kökünden çözülmeden, kültürel hiçbir mesele tartışmaya açılamaz. (129)

Cumhurbaşkanı için havaalanında düzenlenen karşılama törenlerine katılmamasıyla başlayan gerginlik, ilk kez su yüzüne çıkıyordu. Çiller, Kürtçe televizyon ve seçmeli ders sözünü çabucak unutuverdi.

Demirel ile aralarındaki sorunlara her gün bir yenisi eklendi. Yetki kararnamesi hazırlığı ve atama kararnameleri, Demirel'i kızdırdı. Lozan Antlaşmasının yıldönümü nedeniyle düzenlenen gecede, etraftan duyulmasına aldırış etmeden Çiller'i azarladı:

– Ben sana bunları kaç kere söyledim. (130)

Çiller'in yüzü asıldı. Hiç yanıt vermedi. Sadece eliyle yüzünü kapatıp yutkunmakla yetindi...

Demirel, Çiller'e, Başbakanlık, Hazine ve DPT Müsteşarlıklarına istediği gibi atama yapabilmesine izin veren kararname nedeniyle kızıyordu. "Devletin tepesine rastgele atama yapılmaz" diyerek kararnameyi geri çevirmişti...

Hiç Yalan Söylemeyecekti

Her gün yeni bir bombanın arandığı günlerde Çiller, çarpıcı bulduğu her fikre açıktı. Sivas olayları ve PKK'nın toplu katliamları bütün ülkede bir karamsarlık havası yaratmıştı.

Karamsarlığı dağıtmak istiyordu. İhtiyacı olan fikri, Sedat Ergin ile görüşürken buldu. Amerika'da bulunduğu sıralarda tanıştığı Ergin, ABD Başkanlarının oval ofisten yaptıkları konuşmaları anımsattı:

– Bilirsiniz, Başkan, bu konuşmalarda doğrudan halka seslenir. "Address to the nation" niteliğindedir. Siz de böyle bir konuşma yaparsanız halkı rahatlatabilirsiniz...

Çiller, bu öneriyi çok beğendi. Ergin'in sözleri biter bitmez Volkan Vural'a telefon etti:

– Bana Amerikan Başkanlarının yaptıkları gibi bir Ulusa Sesleniş konuşması hazırlayın...

Ergin ayrıldıktan sonra yine telefona sarıldı. "Ulusa Sesleniş" için talimatlar yağdırdı. Diğer danışmanlarına da süratle konuşma metni hazırlamaları talimatı verdi. Bu onun üslubuydu. Her zaman birkaç danışmanına birden metin hazırlatıyor; hangisini beğenirse onu kullanıyordu.

Bu kez o kadar kolay olmadı. Özer Bey de devreye girdiği için hazırlanan metin sayısı daha da çoğalmıştı. Danışmanların yanı sıra Strateji-Mori Araştırma Şirketinden Selim Oktar ve TRT Genel Müdürü Tayfun Akgüner bile birer metin yazdırmışlardı.

Büyük bir karambol doğmuştu. Ekiplerin hepsi bir araya gelerek metinleri birleştirmeye girişti. Güç bela ortaya çıkan konuşmada, Vural'ın hazırladığı metin ağırlıktaydı. Ama onun metni de tanınmaz hale gelmişti.

Yalım Eralp'ın yazdığı bir bölüm, metnin son biçiminde de aynen korunmuştu. John F. Kennedy'nin 1961'de ABD Başkanlığını devralırken yaptığı konuşma, bu kez Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının ağzından tekrarlanıyordu:

"Bugün hepimizin soracağı soru, 'Bu ülke benim için ne yapabilir?' sorusu değildir. Bugün sorulması gereken, 'Ben bu ülke için ne yapabilirim?' sorusudur."(131)

Gölbaşı'ndaki binada çekimlere başlandı. Fonda bir takım ansiklopedi, bir aile fotoğrafı, bayrak ve beyaz zambaklar... Beyazlar giymiş olan Çiller, Özal'a benzememek için elinde kalem yerine gözlük tutuyordu.

Çekim, 10-11 kez tekrarlandı. Çiller, bir türlü havaya giremiyordu. Günlerce süren denemeler sonunda, konuşmanın banttan yapılması kararlaştırıldı. Bütün bantlardaki beğenilen bölümler kesilip biçilerek montajı yapıldı. (132) Böylece ortaya çıkan konuşmanın bandı, Anadolu Ajansı aracılığıyla televizyon kanallarına aktarıldı:

– Size hiç yalan söylemeyeceğim...

Oysa banttaki görüntüler yayımlanırken, ekranın alt köşesinde "canlı" ibaresi konulmuş olması bu sözü anlamsız kılıyordu!

İlk "Ulusa Sesleniş" programındaki bu sorun, daha sonra yaşanmadı. "Canlı" yayımlama çabasından tamamen vazgeçildi. Programın çekimi, Yeşilçam'ın ünlü yönetmeni Sinan Çetin'in usta ellerine teslim edildi.

Amerikan Vatandaşlığına İnanan Dost

Başbakanlık günlerinin başlangıcında can sıkıcı tek gelişme, Amerikan vatandaşlığı iddialarıydı. İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek, tüm yalanlamalara karşın, iddiasından vazgeçmedi. "Tansu Çiller ve eşi 23 Nisan 1973'te ABD vatandaşlığı için başvuruda bulundu. Başvurusu 1 Temmuz 1979'da kabul edildi." Perinçek, 1 Temmuzda düzenlediği basın toplantısında, ABD vatandaşlığı için başvuru formu ile İltica ve Vatandaşlık Dairesindeki İzleme Özel Bilgi Formunu basına dağıttı. (133)

Perinçek'e yalanlama, Hükümet Sözcüsü ve Devlet Bakanı Yıldırım Aktuna'dan geldi:

"Sayın Başbakandan bilgi aldım. ABD'de otomatikman vatandaşlık süreci başlatılıyor. Bu sürecin sonunda oranın yasaları size bu hakkı veriyor. Sayın Başbakan bu hakkı kullanmayı kabul etmemiş ve sonra Türkiye'ye dönmüştür." (134)

Bu yalanlamayı, ABD Dışişleri Bakanlığının açıklaması izledi: "Çiller'in ABD vatandaşı olduğunu gösteren herhangi bir belge ve bilgi bulunmuyor."

Türkiye Başbakanının ABD vatandaşı olduğuna kimselerin inanmadığı sırada garip bir gelişme oldu! Bir zamanlar Çiller'in aile dostu olan, politikaya girmesine yardım eden Nazlı Ilıcak, Perinçek'in açıkladığı belgelere dayanarak "suçlayan koro"ya katıldı:

"Bu yalan dolan işi, kupür arşivimizi karıştırmamıza vesile oldu. Amerikan yetkili mercilerinin, vatandaşlık talebinde bulunan Tansu Çiller'i izleme formuna düştükleri kaydı bir kere daha tekrarlamak istedik:

'ABD'ye dair inanış ve görüşü: Sadık, inançlı. ABD devletini her türlü şartta savunur ve menfaatlerini korur!'

Şu işe bak. Partinin adı Doğru Yol. Ama başında doğru konuşmayı sevmeyen bir lider bulunuyor."(135)

Çiller, karagün dostu değildi. Tercüman gazetesi batmış, kocası Kemal Ilıcak, Çiller'in Başbakan oluşundan kısa süre önce yaşamını yitirmişti. Eski ihtişamlı günlerinde siyasi çevrelerle tanışmasına yardımcı olduğu Çiller, Başbakan olduktan sonra Nazlı Ilıcak'a vefa göstermemişti.

Makamına gelen eski dostunu kabul etmemişti bile. Ilıcak refüze olmuş; TBMM Kulisinde, Tercüman'da birlikte çalıştığı yakın dostu Mehmet Dülger'in yanında gözyaşlarına hâkim olamamıştı...

Amerikan vatandaşlığı konusundaki yazıyı kaleme almasının nedeni eski dostuna kızgınlığıydı! Ama Türkiye'de, Tansu Çiller'i en iyi tanıyanlardan birinin Ilıcak olduğu tartışma götürmez bir gerçekti...

Ticaret Yapmama Sözü

Başbakanlık döneminin başlangıcındaki ikinci zorluk, ailenin ticari yaşamıydı. Özer, kongrenin hemen ertesinde demeçler verdi:

– Marsan Holding Yönetim Kurulu Başkanlığını bırakacağım. Mert de Başkan Yardımcılığından ayrılacak.(136)

– 7-Eleven gıda marketleri zincirini satacağım. Başbakan eşi olarak artık bu işe devam edemem. (137)

Özer, Amerika'da yeni kurduğu şirketlerden, aldığı gayri menkullerden hiç söz etmiyordu. TBMM'ye verdikleri yeni mal bildiriminde Amerika'daki otel, iş merkezi ve villa sahibi olduklarını yazma gereği duymamışlardı.

Amerika'ya 1 Milyon Dolar Daha

Ancak Amerika'daki ortakları Bilger Duruman, Çiller ailesinden farklı düşünüyordu. Çiller'in yeni koltuğuna oturmasından üç hafta sonra Özer'i aradı:

– Biz bu işi yürütemeyeceğiz artık. Eşin Başbakan olunca sana telefonla ulaşmak bile zorlaştı.

– Ne yapmak istiyorsun?

– Ya siz alın ya da ben alayım. Ben alırsam paranızı uzun vadede ödeyebilirim.

Özer, Tansu ile konuştuktan sonra Bilger'e telefon etti:

– Senin hisselerini biz alalım.

– Tamam, ben çekilirim.

Bilger, şirketteki yüzde 50 hissesine karşılık 1 milyon dolar istedi. Tansu ve Özer, bu teklifi kabul etti. 1993 sonuna kadar 1 milyon doları Amerika'da ödeyeceklerdi!

Bilger, 830 bin dolarını, Amerika'da aldı. Şirketin devir işlemleri yapıldı; Özer, yönetimi tamamen üstlendi. Eski ortaklarına, kalan borcun bir bölümünü Türkiye'de ödediler. 100 bin dolardan fazla borç ise uzun süre ödenmeden kaldı.

Yunanlı Müdürle Kavga

Özer Bey, Amerika'daki işleri devraldıktan sonra epey mesai harcadı. Salem'deki otelini ünlü Holiday Inn oteller zincirine katmak için anlaşma yaptı. Holiday Inn'in, şubesi olabilmek için de bir miktar ödeme yaptı.

Otele, Kasım 1993'te yeni bir yönetici buldu; Yunan asıllı Christopher Gistis'i şirketin Başkan Yardımcılığı görevine getirdi. 35 yaşlarındaki Gistis, dinamik bir yöneticiydi. Oteli restore etmek ve büyük bir kokteyl salonu yaptırmak için hazırlıklara girişti.

Aylar sonra Özer, Bilger Duruman'ı Amerika'da buldu. "İşletmeyi birine verdik. Burayı çok pahalı almışsınız diyor." Bilger sinirlendi.

– Nasıl benim için böyle bir şey söyler?

– Bilmem, istersen git kendin konuş.

Bilger, otele yakın bir yerdeydi. Birkaç gün sonra gitti, Gistis'i buldu. İlk kez karşılaşıyorlardı:

– Siz terbiyesiz bir insansınız. Bir kere benim arkamdan nasıl konuşursunuz?

– Ben olsaydım, bu oteli bu fiyata almazdım. Öyle söyledim ben.

– Haa siz olsaydınız almazdınız, ayrı bir fikir. Ucuz veya pahalı demek ayrı bir şey.

– Yanlış anlaşılmış, ben bunu demek istemedim.

Tartışma böylece bitti. Bilger Duruman'ın Özer Bey ile ortaklığı, bu olayla noktalandı...

Gizli Tahsis

Amerika'daki işler tüm hızıyla gelişirken Özer, Türkiye'deki ticari faaliyetlerine son vermiş görünmek için 7-Eleven gıda marketleri zincirini devretti. Eylül 1993'te Zafer Pala'ya devrettiği Marso Gıda AŞ'ye karşılık 9 milyar 800 milyon lira (679 bin dolar) aldı.

Ama Marsan ve bağlı şirketleri bırakmadı. Ticari faaliyetlerinin sadece küçük bir kısmını elden çıkardığı kısa zamanda anlaşıldı...

Özer Bey, Türkiye'deki ticari faaliyetlerini değil durdurmak, giderek genişletiyordu. Çiller'in Başbakan oluşundan bir ay kadar sonra 23 Temmuz 1993'te Turizm Bakanlığı, Antalya Beldibi'nde bir araziyi Çiller ailesine tahsis etti! 49 yıllığına tahsis edilen araziye 9 odalı ve 18 yataklı bir pansiyon yapılacaktı. (138)

Daha önemlisi, Özer Bey, AYTAŞ adlı şirkete tahsis işlemi yapılırken hisselerini gizlemişti. Yasalar, tahsis edilen anonim şirketlerin hisselerinin yüzde 70'inden fazlasının bir elde toplanmasını yasaklıyordu. Oysa AYTAŞ'ın hisselerinin yüzde 82'si Özer Beyin eline geçmişti...

Özer Beyin, Türkiye'deki bütün ticari faaliyetlerini durdurduğu açıklamaları gerçeği yansıtmıyordu!

AMERİKALI DANIŞMAN DESTEĞİ

Erdal İnönü'nün SHP liderliğinden çekilmesi koalisyonda revizyona neden oldu. Ancak bu revizyon Çiller için sorun yaratmadı. SHP Genel Başkanlığına seçilen Murat Karayalçın, koalisyona devamdan yanaydı. Bunu açıkça söylüyor; üstelik yeni bir pazarlık kapısı açmıyordu.

Karayalçın ile aylar önce tanışmışlardı. Ankara Belediyesinin tahvil çıkarabilmesi için Hazinenin borç kaydına girmesi gerekiyordu. Bürokratik sorunları aşmak için Çiller'den randevu istemişti. Bir öğle saatinde birlikte tost yiyerek konuşmuşlardı. Çiller, çok meşgul olduğu izlenimi veriyordu. Arka odadaki bir toplantıyı yarıda bırakarak Karayalçın'ın yanına gelmişti.

İkinci görüşmelerinin zamanlaması daha ilginçti. İnönü'nün çekileceğini açıklamasından sonra, SHP kurultayından önceydi. Cumhurbaşkanlığına yeni seçilen Demirel'i kutlama kuyruğunda karşılaşmışlardı. Çiller, Karayalçın'ın yanına gelmiş; ayaküstü sohbet, ilkinden daha sıcak bir havada geçmişti. Çiller, SHP kurultayını, DYP'deki muhaliflerinden daha sıkı biçimde izliyordu. Karayalçın'ın kazanacağını tahmin ediyordu.

Tansu Hanım Kalktı mı?

Karayalçın, 11 Eylül 1993'teki kurultayda SHP Genel Başkanı seçildi. Çiller, Karayalçın'ı daha kurultay salonundan çıkmadan arayıp kutladı. İlk kutlayanlardan biriydi.

Karayalçın'ı, konutta yemeğe çağırdı. İnönü ve Karayalçın'ın eşleriyle birlikte katıldığı yemek, keyifli geçti.

19 Eylülde koalisyonu görüşmek üzere Başbakanlıkta buluştular. Karayalçın, Başbakan Yardımcılığı ile Belediye Başkanlığını birlikte sürdürmek istediğini söyledi. "Benim için bir sakıncası yok" dedi Çiller. O buna razıydı, ama hukuki engel çıktı...

İSKİ skandalıyla bunalan Karayalçın'ı mutlu eden tek şey, Çiller ile uyumlu bir ortaklık kurmalanıydı. Karayalçın, sık sık Başbakanlık Konutuna gidiyor; sorunları görüşerek çözüyorlardı. Kimi zaman Karayalçın, çok erken gidip soruyordu:

– Tansu Hanım kalktı mı?

Genellikle erken uyanan Çiller, o gün henüz kalkmamışsa, Nalan Kozan'ın odasında oyalanıp bekliyordu...

Bask Modelinden Çark

Çiller, yurtdışı gezilere başlamıştı. Viyana'daki Avrupa Konseyi gezisinden iki gün önce İspanya'nın ünlü El Pais gazetesine demeç verdi:

– PKK'lı teröristler ile dini fanatikleri birbirinden ayırmadan her şeyle mücadele ediyorum. Kürtçe radyo ve televizyon, çoğunluğun talebi değildi. (139)

Güneydoğuda silah dışı çözümlerin gözden uzak tutulmaması önerisini unutmuşa benziyordu...

Viyana'da, İspanya Başbakanı Felipe Gonzales ile görüşmesi sonrasında Çiller'de şaşırtıcı bir değişim ortaya çıktı. Gonzales'ten çok etkilenmişti. "Kendisi bana İspanya'da terörün nasıl önlendiği konusunda son derece inandırıcı bilgiler verdi. Durumları Türkiye'ye çok benziyor. İspanya'nın tecrübesinden biz de yararlanacağız. "(140) Yanındaki gazete yöneticilerine de BASK modelinin örnek alınabileceğinden söz etti.

"Güneydoğuya BASK modeli" haberleri, DYP içindeki muhalifleri ayaklandırdı. BASK modeli kültürel hakların ve ulusal kimliğin tanınmasını öngörüyordu! Demirel, yine karşı çıktı:

"Türkiye'de BASK biçimi olmaz. Çözümü İspanya'da arama." (141)

Muhalefet partileri, askerlerin tepkileri, Demirel'den geri kalmadı. Üç gün sonra Çiller, sözünü yutmak zorunda kaldı: "Benim ağzımdan duymadığınız sözler benim değildir."(142)

Halbuki, Gonzales ile görüşme sonrasında BASK modelini gazetecilere anlatan bizzat kendisiydi. Başta Yalım Eralp olmak üzere tüm danışmanları bu konuşmanın tanığıydı...

Rusya NATO'ya Üye Değil mi?

Çiller, dış politika sorunlarından bihaberdi! Bu da zaman zaman sorunlara yol açıyor, Dışişleri mensupları çok zor durumlarda kalıyordu!

Brüksel'deki NATO zirvesine giderken, diplomatlar, uzun uzun NATO'yu, zirve gündemini anlattılar. Rusya'nın NATO üyeliğinin tartışılacağını ifade ettiler. Çiller, şaşırmıştı:

– Rusya, NATO üyesi değil mi?

Diplomatların ağzı açık kaldı. Başbakanın konulara uzak olduğunu biliyorlardı. Ama bu kadarını beklemiyorlardı!

– Efendim, zaten NATO, Rusya'ya karşı kurulmuştu...

– İyi o zaman söyleyin de bileyim.

Sabırlı davranmaktan başka çareleri yoktu. Gülemediler. Alfabenin başına dönüp bir daha anlattılar...

Zirve sonrasında düzenlenen basın toplantısında yaşananlar daha beterdi. Felaket, bir Amerikalı gazetecinin sorusuyla başladı:

– Siz Rusya'nın NATO'ya girmesine nasıl bakıyorsunuz?

– Zirvede bu konu görüşülmedi.

Amerikalı gazeteci durakladı. Zirvenin açıklanan gündeminde Rusya'nın üyeliği vardı. Nasıl olur da görüşülmezdi? Yoksa bir şey mi gizleniyordu?

Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin ve diğer görevliler, alelacele birer not yazdılar. Küçük kâğıtları önüne uzattılar. Yanlışını anlayan Çiller, kızarmadı. Döndü, Çetin ve Dışişleri görevlilerine bağırmaya başladı:

– Niye bana doğruyu söylemiyorsunuz?

Oysa zirveye katılan kendisiydi. Konuşulanları hiç anlamamıştı...

Manzarayı fark eden Amerikalı gazeteci ve arkadaşları kahkahaları koyverdiler...

Moskova gezisi sırasında Yeltsin ile görüştükten sonra "Biz dünyaya Rusya ile aynı pencereden bakıyoruz" demesi de Dışişleriyle ilgili olmayan insanları bile gülümsetti.

Bu gezideki en çarpıcı açıklaması, Türkiye ve Rusya'nın Irak'a ambargo rejiminin kaldırılması konusunda işbirliği yapmak üzere anlaştıkları yolundaki sözleriydi. ABD yönetimi ayağa kalktı. Dışişleri yatıştırmaya çalıştı:

– Yanlış anlaşılma oldu. Türkiye'nin tutumunda değişiklik yok...

Rusya gezisinin yankıları uzun sürdü. Geziden döndükten sonra Milli Güvenlik Kurulu toplantısında konu PKK'nın Rusya'daki faaliyetlerine gelince Çiller söz aldı:

– Ben Yeltsin'i uyardım.

Çetin de Yeltsin ile görüşmeye katılmıştı. O böyle bir uyarıya tanık olmamıştı. Soran gözlerle bakan MGK üyelerine açıkça söyledi:

– Ben bilmiyorum.

Bakan, Başbakanını yalanlıyordu...

Sen Sokak Çocuğusun

Çiller, Başbakan olarak yapacağı ilk Amerika gezisine büyük önem veriyordu. Gezi öncesinde "Göreceksiniz bakın, Başkan Clinton bana âşık olacak" diye övünüyordu!(143)

Gezi güzel başladı. Beyaz Sarayın karşısındaki Blair House'da ağırlandılar. Clinton ile görüşme öncesinde çok gergindi. Eralp'ı çağırdı, konuşma metnini beğenmemişti.

– Somali'ye asker göndermeyle ilgili bölümü olmamış.

– O konuda sizin talimatınızı bekliyoruz.

– Bunları düzeltin getirin.

– Kâğıtları verin düzeltelim, suretleri bizde yok.

– Sen ne biçim adamsın? Sen sokak çocuğusun...

Bu Eralp'ın duyduğu ilk hakaret değildi. AB Parlamenter Komisyonu Başkanı Miguel Angel Martinez ile görüşmesinden sonra da bağırmıştı:

– Boşu boşuna bir saatimi aldın. Onunla sen de görüşebilirdin. Zaten bir şey yapmıyorsun...

Eralp, "Sizinle çalışmaya mecbur değilim" karşılığını vermiş; ama sonra arayan Çiller, gönlünü alınca buzlar çözülmüştü.

Ama bu kez "sokak çocuğu" hakareti çok ağırdı. Eralp, yanıt vermedi. Kırılmıştı. Odadan ayrılırken, kıpkırmızı olmuş, gözleri dolmuştu. Olayı duyan Nalan Kozan, "Bu kez tamam" dedi.

– Uçağa atlar gider.

İşte o zaman Çiller ne yaptığını anladı. Eralp'ın odasına çiçek gönderdi. Sonra çağırıp özür diledi.

– Clinton'a beraber gidiyoruz. Hadi gel.

– Nasıl isterseniz...

Eralp'ın gönlünü almıştı. Görüşmeye birlikte gittiler...

Beyaz Saraydaki büyük buluşmayı, Türkiye'den gelen kalabalık bir gazeteci grubu izliyordu. Görüşme sonrası dü-

zenlenecek basın toplantısını beklerken kendi aralarında sohbet ediyorlardı.

Dışardaki gürültüyü duyan Clinton, görüşmeyi kesti. "Neler oluyor?" Çiller, camlı bölüme bakıp ne olduğunu anlamaya çalışan Başkana durumu açıkladı:

– Bunlar Türk gazetecileri, nereye gitsem beni takip ederler. (144)

Clinton da anlayışla gülümsedi. Bir süre baş başa görüştüler. Üstelik görüşmenin bu bölümünde tutanak da tutulmadı. Ama gazetelerde üzerinde en çok durulan, Clinton'ın, Çiller'in hediye ettiği kravatı beğenmesiydi...

Azarlanan Müsteşar

Türk basınının gösterdiği büyük ilgi Çiller'i tatmin etmedi. Asıl istediği Amerikan basınının ilgisiydi. Onu bulamamıştı! Amerikan gazete ve dergileri, Çiller'den tek satır bile söz etmemişlerdi!

Bu durum sinirlerini bozmuştu. Programı uygulamaktan vazgeçti. Amerika'nın önde gelen 25 büyük şirketinin başkanıyla yapacağı görüşmeyi iptal etti. Oysa General Electronics Financial Services Cop'un Başkanı, bu görüşme için Hindistan gezisini yarıda kesip ülkesine dönmüştü.

Günler öncesinden verilen randevunun son anda iptal edilmesini kavrayamadı...

Başbakan hırçın bir çocuk gibi davranıyordu. Önce lobi şirketlerini harekete geçiremediği için Washington Büyükelçisi Nüzhet Kandemir'i azarladı:

– Biz bir şeyler olması için çaba gösteriyoruz. İşte lobi şirketleri! Amerikalılar bile ABD yönetiminin bize verdiği destek karşısında televizyon ve gazetelerde bir tek satır bir şey çıkmamış olmasına hayret ettiler. Bu yapılamaz mıydı? Yok işte!

Çiller'in kızgınlığından Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Özdem Sanberk de payını aldı. Sanberk, üç gün önce gelerek Washington'daki hazırlıkları denetlemişti. Çiller, aksaklıklardan onu da sorumlu tutuyordu...

Danışmanlar ve Dışişleri bürokratlarıyla yapılan toplantıya Sanberk birkaç dakika geç gelmişti. Toplantıda, Kerkük-Yumartalık petrol boru hattının yeniden açılması konusu görüşülüyordu. Çiller, Sanberk'e hazırlıkları sordu. O da birkaç cümleyle kısaca anlattı:

– Gereken yapılmıştır efendim.

Bu cümle Çiller'i daha da kızdırdı. Sinirle elini kolunu sallayarak, yüksek sesle konuşmaya başladı:

– Kime ne söylesem, "Her şey yapılmıştır" diyor. Neye elimi atsam dökülüyor. Bu işi beceremeyecekseniz bırakın gidin.

Sanberk, zaten Clinton ile görüşmenin ilk bölümüne çağrılmamasına gücenmişti. Duraksamadan karşılık verdi:

– İsterseniz istifamı vereyim.

– Geciktiniz.

Sanberk, salondan hemen ayrıldı. Başbakanın gezi programını izlemeyi bırakıp başka bir uçakla Türkiye'ye döndü. İstifası güçlükle önlenebildi...

Başkalarının önünde azarlanan ilk diplomat, Sanberk değildi kuşkusuz. Çiller, Volkan Vural'ı, Almanya'ya giderken uçakta ve Monaco'da Savarona yatında azarlamıştı. Basit nedenler yüzünden ve basın mensuplarının önünde...(146)

Dışişlerinde "Çiller rahatsızlığı" almış yürümüştü. Rahatsızlığın nedenlerinden biri azarlamalar, diğeri de Clinton ile görüşmelerin bir bölümünün baş başa ve tutanaksız yapılmasıydı...

Çiller, sadece Dışişleri mensuplarını azarlamıyordu. Sinirlendiği zaman camları, vazoları kıran Çiller, genel müdürlere

ve bakanlara da bağırıp çağırıyor; kimi zaman kül tablası ya da dosyaları fırlatıyordu.

100 Bin Dolarlık Kep

Amerika gezisinin sonraki bölümü, Dünya Bankası yöneticileriyle temas dışında gösteri amaçlı programla yüklüydü.

Georgetown Üniversitesinin diplomat yetiştiren "School of Foreign Service" bölümü, Çiller'e "Uluslararası İlişkiler" dalında fahri doktora unvanı verdi.

Sonradan ortaya çıktı ki, gezi öncesinde Washington Büyükelçiliğini arayan Ankara, "Başbakanımıza bir fahri doktora ayarlansın" talimatı vermişti! Dekan Prof. Peter Krough, kendisine başvuran büyükelçilik yetkililerine, "Memnuniyetle" demiş ve küçük bir istekte bulunmuştu:

– Biz fahri doktora veririz, ama siz de üniversiteye bağış yapın...

Sonuçta anlaşma sağlanmış, üniversitenin, Başbakana kep giydirmesi için 100 bin dolar ödenmişti. Alkışlar arasında kep giyip doktorasını alan Çiller de Krough'a, üniversitede Türk Araştırmaları kürsüsü kurulması için 750 bin dolar daha vaat etmişti.

Dekan Krough, paranın peşini bırakmayacak ve bir yıl kadar sonra Türkiye'ye gelecekti. (145) Ama Çiller ile görüşmesi bile mümkün olmayacaktı...

Kissinger'dan Yardım

Çiller, lobi şirketlerinden duyduğu rahatsızlığı ABD eski Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'e de anlattı. Türkiye'nin her yıl 1.8 milyon dolar ödediği lobi şirketlerinden yakındı. Kissinger, Çiller'e yardımcı olmak için yeni bir isim önerdi: Jay Krigel...

McGregor & Scanlon adlı lobi şirketindeki Krigel ile hemen temasa geçildi. Anlaşma sağlanması zor olmadı...(147)

Krigel'ın dışında ikinci bir isim daha bulundu; Robert Squier. ABD'nin en ünlü "siyasi stratejistler"inden biri olan Squier, seçim kampanyaları alanında uzmandı ve 1992 başkanlık seçiminde Clinton'ın kampanyasında görev almıştı. Squier, seçim kampanyalarında "olumsuz kampanya" ekolünün öncülerinden biri olarak ünlenmişti. "Rakibimizin kendisini tanımlamasına izin vermeden biz onu tanımlarız." (148) İşte çizgisi buydu...

Çiller, daha sonra bu çizginin en başarılı uygulayıcılarından biri olacaktı. O günden sonra rakibi Mesut Yılmaz'a hiç fırsat vermeyecek ve onu hep kendini Çiller'in tanımlamalarına karşı savunma pozisyonunda bırakacaktı. Yılmaz, "Bakarsınız Çiller, Roma'yı bile benim yaktığımı söyler" diyecek kadar bunalacaktı. Çiller'in, Yılmaz'ı bunaltan saldırgan stratejisinin gerisindeki en önemli beyinlerden biri Robert Squire'dan başkası değildi...

Squier ve Krigel, uyumlu bir çalışma sergiliyordu. Krigel, Çiller'e daha yakın çalışıyordu. Squier'ın istediği araştırmaları koordine ediyordu. Alan çalışmalarını Türkiye'den bir şirkete yaptırıyorlardı. Sonuçlar New York'a gönderiliyor; Squier, bu sonuçlara göre yeni taktikler veriyordu.

1994 yerel seçimleri ve 1995 genel seçimlerinde alınan sonuçlarda bu ikilinin payı büyüktü. Her iki seçim kampanyasını da Avrupa Topluluğuna giriş ve özellikle PKK'ya karşı mücadele üzerine oturtmuşlardı. DEP'e karşı izlenen politikada onların parmak izi vardı.

Danışman Ücretleri Devletten

Squier ve Krigel'ın ücretlerini Çiller ailesi ya da DYP ödemedi. Çiller ailesi, bu tür ücretleri başka yerlerden karşılama konusunda özel yöntemler geliştirmişti!

DYP kongresi sırasında çalıştıkları Erhan Göksel ile ücretin ödenme yöntemi konusunda anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Çiller,

Genel Başkan seçilince Özer Bey, 50 bin dolarlık ücreti ödememişti:

– Ben sana devletten büyük bir alan çalışması hazırlattım. Düşük maliyetli bir iş. Sen bu ücretini oradan alacağın paraya ekle.

Göksel, bu isteği kabul etmemiş, bunun üzerine ilişkileri sona ermişti...

Krigel'ın ücretini alma biçimi, Özer Beyin Göksel'e yaptığı öneriyi çağrıştırıyordu. Krigel'a, Tanıtma Fonundan, 1994 ve 1995 yılları için toplam 1 milyon 92 bin dolar ödendi. 1996 yılında 180 bin dolar alan Krigelin ücreti 1997'de Dışişleri Bakanlığı bütçesinden karşılanmaya başlandı. 1997 için 480 bin dolarlık sözleşme imzalandı. Krigel, bunların dışında Emniyet Genel Müdürlüğünden de 40 bin dolar aldı.(149) Çiller'in siyasette başarılı olabilmesi devlet bütçesine pahalıya patlamıştı...

Çiller, özel danışmanı Kriegel'a aynı zamanda Dışişlerinin resmi lobicisi sıfatını da vermişti. Bu sıfat, Kriegel'a, resmi devlet fonlarından ödeme yapılması için uydurulmuş hukuki bir kılıftı. Böylece Krigel'ın, Çiller'e yaptığı hizmetlerin bedeli, devletten, daha doğrusu vergi mükellefleri tarafından karşılanmış oluyordu.

Squier'ın konumu daha farklıydı. Squire yalnızca DYP'ye çalışıyordu ve herhangi bir devlet kuruluşu ile sözleşme imzalamamıştı. Bu nedenle Squire'a ödemelerin DYP Genel Muhasipliğinden yapılması gerekliydi. Oysa DYP'nin kasasından kendisine hiçbir ödeme yapılmamıştı!

Peki Squire'a maaşı nereden ödendi?

Geriye tek bir izah tarzı kalıyordu: Örtülü ödenek...

Çiller, basında Squire konusunda yöneltilen sorulara hiçbir zaman yanıt vermedi. TBMM'de verilen soru önergelerini yanıtlarken, Squire ile ilgili bölümleri hep karşılıksız bıraktı. Bir kez

bile çıkıp "Squire'a örtülü ödenekten ödeme yapılmadı" diyemedi...

Saunasız Otele Kaparo

Örtülü ödeneğin fütursuzca kullanıldığı alanlardan biri de dış gezilerdi. Heyetle birlikte dolaşan bir görevli, örtülü ödenekten aldığı binlerce doları bir çantada taşıyor, ölçüsüz harcamalar yapılıyordu!

Dış gezilerdeki savurganlığın önemli örneklerinden biri Ocak 1994'te çıkılan Londra gezisinde yaşandı. Özer Bey, uçaktan inip, tahsis edilen araca biner binmez, organizasyonu yürüten diplomatlara sordu:

– Hangi otelden rezervasyon yaptırdınız?

– Lonesborough Oteli. Ünlü bir oteldir, Michael Jackson da orada kalmıştı.

– Saunası var mı?

– Hayır efendim.

– O zaman değiştirin.

– Ama kaparo ödedik, o yanar.

– Bana ne kardeşim? Bana mı sordunuz?

Ünlü otele ödenen binlerce sterlin yandı ve saunalı bir otel bulundu. Grosvenor Otel...

Her dış gezide diplomatlar otellerde "ütücü" bulmak için özel bir çaba harcıyordu. Tansu Çiller'in odasının yakınında ütü için bir oda tutuluyor; burada 24 saat ütücü bekletiliyordu. Bu formül bulunmadan önce ilk gezilere genç bir ütücü kız götürülmüştü.

Kafile hep kalabalık oluyordu. Çiller'in kuaförü, özel yardımcıları da gezilere götürülüyor, geniş bir hizmetli kadrosu refakat ediyordu...

Çiller'in o dönemde gezilerde yanından hiç ayırmadığı biri daha vardı; Şehit Analarını Koruma Vakfı Başkanı Meral Akşener...

YA BİTECEK YA BİTECEK

Öyle güçlü bir Çiller rüzgârı esiyordu ki, kasım kongresinde karşısına rakip çıkamadı. Muhalifleri, kazanamayacaklan açıkça görünen bir mücadeleye girmek istemediler. Cindoruk, yine isteksizdi. "Rahat bırakın kızı, bu aşamada böyle bir mücadele hem hükümete, hem partiye zarar verir" diyordu. (150) Cindoruk, bu kararını Demirel ile görüşmesinden sonra pekiştirdi.

Kasım kongresine tek aday olarak giren Çiller, ilk günlerdeki çizgisinden çok uzaklaşmıştı. "Bu partiyi köylü partisi olmaktan kurtaracağım", "Mesut Beyi çok takdir ediyorum", "Mesut Bey DYP'ye, ben ANAP'a layığım" sözlerini unutmuştu.

Başlangıçtaki liberal-kentli çizgiyi bırakıp eski bildik DYP imajına dönmüştü. Hem de milliyetçi yanının altını kalın bir kalemle çizerek...

İki Sayfalık DP Tarihi

Sık sözünü ettiği Demokrat Parti misyonunun içeriğinden habersizdi. Bildikleri, kongreye girerken Yalım Eralp'ın verdiği DP'nin tarihiyle ilgili iki sayfalık notla ve duyduklarıyla sınırlıydı. İki sayfalık nottan başka bir şey okuyup öğrenmeyince, birkaç yıl sonra yabancı konukların ve partililerin önünde zor duruma düşecekti. Çiller, DYP Demokrasi Müzesinin duvarındaki fotoğrafları yabancı konuklara gösterirken, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan'ı tanıyamamıştı. "Bu Adnan Menderes, şu Celal Bayar. Yanındakiler de korumaları..."

DYP Grubundaki bir konuşmasında ise Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu'nun adlarını hatırlayamamıştı. (151) Yakın tarihle ilgisi, bir danışmanına, "12 Martta ne olmuştu?" diye soracak kadar sınırlıydı!

Yakın tarihi öğrenmek için biraz kitap karıştırması gerekiyordu. Oysa onun okuma alışkanlığı yoktu. Danışmanlarının hazırladığı hiçbir not, bu yüzden iki sayfayı geçemiyordu. Gazete bile okumuyor; Özer ya da danışmanlar, okuduklarını anlatıyorlardı. İlgisini çeken bir haber olursa, "Bir bakayım" diyor, uzaktan gözatıyordu. O kadar...

Kitap okumuyordu. Nâzım Hikmet'in kitaplarını ya da "Attila'nın liderlik sırları" adlı kitabı okuduğu fısıltıları gerçeği yansıtmıyordu. (152) En doğrusu, bir söyleşide verdiği yanıtta gizliydi:

– Sizi siz yapmada iz bırakan üç kitap, ya da yazar söyleyebilir misiniz?

– Üçe indiremem. Çok fazla, gerçekten çok fazla...(153)

En zor soruları bile büyük bir ustalıkla savuşturabiliyordu...

Tak-Şak Dönemi

1993 sonbaharı, PKK'nın terör eylemlerinin yükseldiği, Tuğgeneral Bahtiyar Aydın'ın Lice'de öldürüldüğü bir dönemdi. PKK'nın tekyanlı ateşkes ilan ettiği sakin günler geride kalmıştı. Güneydoğuda olaylar giderek tırmanıyordu.

Gerginlik her yana sinmiş; Çiller, sosyal-kültürel önlemlerden söz etmeyi çoktan bırakmıştı. Adıyla bütünleşen yeni bir üslup kullanıyordu:

– Bu iş ya bitecek, ya bitecek.(154)

DYP'nin kasım kongresine doğru her gün biraz daha sertleşen demeçler verdi. PKK'ya karşı "özel ordu" kurmaktan, PKK'nın vurkaç yöntemleriyle yok edilmesinden söz etti. Bir de-

meci var ki, daha sonra ortaya çıkan gelişmeler, insanlara hep o sözleri hatırlattı:

"Terörün dıştaki ve içteki finansal kaynaklarını mutlaka kurutacağız. Haraç verenlerin listesini çıkarıyoruz. Bunlar kurutulacak..." (155)

Tam dört gün sonra Holiday Inn Otelinde düzenlediği basın toplantısında, listenin hazırlandığını duyurdu:

"PKK'nın haraç aldığı işadamı ve sanatçıların isimlerini biliyoruz. Hesap soracağız." (156)

Bu demeçlerin ardından Güneydoğudaki askeri mücadele yeni bir aşamaya girdi. Sorunun çözümü, askere ve polise havale edildi. İnsan hakları kavramı tamamen unutuldu. Çiller, istihbarat örgütleriyle, polisle, askerle daha fazla ilgilenmeye başladı.

Önce MİT'in başındaki Sönmez Köksal'ı görevden almaya kalktı. Ünal Erkan'ı müsteşar yapmak istiyordu. Ancak bu isteğini Demirel'e iletirken sağlam bir gerekçe üretemedi:

– Efendim, Sönmez Bey çok yoruldu.

Oysa Köksal, yeni bir müsteşardı, bu göreve altı ay önce atanmıştı. Demirel'i ikna edemedi. Karayalçın da bu konuda destek vermedi.

Bunun üzerine iç ve dış istihbaratı ayırıp MİT'in görev alanını değiştirmeye yöneldi. Bu projesini Karayalçın'a da iletti. Bunu gerçekleştirmesinin o kadar kolay olmadığını kısa sürede anladı.

O zaman Emniyet İstihbarat ve Özel Harekât Dairesinin güçlendirilmesi yolunu seçti. Bir süre önce Emniyet Genel Müdürlüğü görevine getirdiği Mehmet Ağar bu işler için biçilmiş kaftandı. Çiller, istediği sonucu almak için Ağar'dan destek aldı...

İşte o zaman "Teşhis kondu, gereken tedavi uygulanmaya

başlandı."(157) Birdenbire faili meçhul cinayetlerde büyük bir artış oldu. Öldürülenlerin büyük çoğunluğunun PKK'nın para kaynağı olduğu öne sürülen işadamları olması dikkat çekiciydi. Gerçekten de PKK'nın finans kaynağı kurutuluyordu! DEP'liler, Çiller'i suçladılar. O da açıklama yapmak zorunda kaldı:

– Öldürülen işadamları bendeki PKK'yı destekleyenler listesinde yok. (158)

Tabii faili meçhul cinayetlerin hızı kesilmedi. Çiller, polislerden, askerlerden daha "şahin" olmuştu. Askerlerle arası düzelmişti. İlk kez bir tümgenerali Başbakanlığa danışman olarak atamıştı. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, İngiltere Genelkurmay Başkanının "Kadın Başbakanınız emir veriyor mu?" sorusunu olanca açıklığıyla yanıtlıyordu:

– Ne demek rahat emir verebiliyor mu? Tak diye emir veriyor, ben şak diye selamı çakıp emri uyguluyorum. (159)

Aralarındaki ilişkinin en veciz ifadesi bu unutulmaz cümlede saklıydı...

Yanlış Alarm Vaziyetleri

Çiller, tüm dikkatini, "PKK'nın belinin kırılmasına" çevirmişti. En çok istediği de "Apo'nun kellesinin getirilmesi" idi! Ağar'dan bu konuda söz almış, örtülü ödenekten milyarları emrine vermişti!

Eşine gelen MİT raporlarını düzenli olarak okuyan Özer Bey de aynı işin üzerindeydi. O da MİT'e giderek, Müsteşar Köksal'dan brifing almıştı.(160) Konu yine aynıydı: "Apo'nun kellesi."

Devletin bütün güvenlik birimlerini seferber eden Çiller ailesi müjdeli haber bekler olmuştu. Bu da Başbakanın, yanlış alarm vaziyetlerinde bile gereksiz yere heyecanlanmasına yol açıyordu.

Bir akşam yine "PKK lideri Abdullah Öcalan öldürüldü"

söylentisi yayıldı. Gazeteciler, ilk buldukları yerde sordular. "Doğru mu?" Başbakan, gülümsedi:

– Bu iş bitecek dememiş miydim? Biraz sabredin...

Hükümet Sözcüsü Yıldırım Aktuna, durur mu? O da Başbakanını destekledi:

– Haftalardır peşinde koşuyorlar. Öldürülmüş olabilir... (161)

Bu tablo, daha sonra birkaç kez benzer şekillerde tekrarlandı. Her tekrarlandığında oynanan sahne, komedi filmlerine biraz daha benziyordu...

Kahraman Olacaksınız

Aynı dönemde DEP'in konumu tartışılmaya başlandı. "PKK Mecliste" sloganlarına Çiller de katıldı:

– Mecliste PKK'ya tahammülümüz kalmadı. PKK'yı Meclisten atacağız.(162)

Çiller'in bu tür demeçleri, milliyetçi kesimlerde büyük yankı buldu. ANAP başta olmak üzere öbür partilerin milletvekilleri destek verdi.

Baskı altında kalan DEP'in, 27 Mart 1994 yerel seçimlerini boykot edeceğini açıklaması kararı hızlandırdı. Çiller, konuyu değerlendirmek amacıyla Ağar'ı çağırdı. DYP Genel Başkan Yardımcısı Hasan Ekinci de görüşmede bulundu. "En iyisi DEP'lilerin dokunulmazlığını kaldırmak" diyordu Ekinci.

– Siz de meydanlarda 'PKK'yı Meclisten attık' der, oy patlaması yaparsınız.

Ağar da Ekinci'yi destekledi. Onları dinleyen Çiller heyecanlandı. Kararını vermişti. Hemen yan odaya geçip Cumhurbaşkanını aradı.

Demirel, itiraz etti:

– Aman yapmayın! Sonra batıya ne deriz? Dışarıya karşı zor durumda kalırız...

Kısa bir konuşma oldu. Çiller, Ağar ile Ekinci'nin yanına döndü. Demirel'in karşı çıktığını söyledi ve konuşmayı aktardı.

Bu kez Ekinci, ısrar etti:

– Cumhurbaşkanı sizin başarılı olmanızı istiyor mu?

– Hayır.

– Size karşı her fırsatı kullanmıyor mu?

– Evet.

– Sizin bunu yaparak kahraman olacağınızı o da biliyor. Yerel seçim başarınızı engellemek istiyor.

– Haklısın. Biz bu işi yapalım...

Heykelinin dikilmesi en büyük arzusuydu. Kahramanlık ve seçim başarısı sözlerini duyması, karar vermesi için yeterli oldu. Hemen talimatını verdi:

– DEP'lilerin dokunulmazlığını kaldırın.(163)

Talimat, kısa sürede yayıldı; 1 Mart 1994 tarihli gazetelerde bütün Türkiye'ye duyuruldu...

Karayalçın'dan İtiraz

Karayalçın, DEP'lilerin dokunulmazlığının kaldırılacağı haberlerini görünce şaşkına döndü. Çiller, kendisine verdiği sözün tam tersini yapıyordu!

O gün Taksim'de "Ata'ya saygı ve laiklik" mitingi düzenlenmişti. Miting, RP'li Hasan Mezarcı'nın İzmir suikastinin yeniden araştırılması önerisiyle başlayan Atatürk aleyhindeki demeçlere tepkiydi. Miting, Çiller, Karayalçın ve Türkeş'in ortak organizasyonuydu.

Karayalçın, miting için İstanbul'a giderken, Esenboğa'da gördüğü Çiller'e "Sizinle görüşmek istiyorum" dedi. Çiller, Yeniköy'deki yalısında randevu verdi.

Miting sonrasında yalıda buluştular. Karayalçın, DEP milletvekillerinin dokunulmazlığını seçim sonrasına bırakmak üzere anlaştıklarını hatırlattı:

– Böyle konuşmamıştık.

– Evet böyle konuşmamıştık. Ama arkadaşlar böyle istediler. Çok ısrar ettiler.

Karayalçın, havuz kenarından, yıkılmış bir şekilde ayrıldı. Ortağını ikna edememiş; koalisyonu yıkmayı da göze alamamıştı.

SHP, İSKİ sonrasında yeni yeni toparlanmaya başlıyordu. Demokratikleşme paketinde bir ilerleme sağlanamaması tabandan büyük eleştiri alıyordu. Bunun üzerine bir de DEP'lilerin dokunulmazlığının kaldırılmasının sorumluluğunun eklenmesi SHP'yi zor durumda bırakacaktı!

Bu düşünceyle Karayalçın, DEP'lilerin dokunulmazlığının kaldırılmasını önlemeye çalışmıştı. Başaramadı, DEP'lilerin dokunulmazlığı büyük bir gürültüyle kaldırıldı. Ardından Cumhuriyet tarihinde ilk kez polis, Meclis kapısında barikat kurdu. DEP milletvekilleri Meclis kapısında iteklenerek polis araçlarına bindirildi...

Tam Karayalçın'ın korktuğu gibi oldu. SHP'nin oyları büyük bir darbe daha yedi...

Ağlatan Metin Barda Yazıldı

SHP, karalar bağlarken, Çiller farklı bir havadaydı. Seçim öncesi tüm gözlerin üzerinde olmasını istiyordu. Danışmanı Yalım Eralp'ı çağırdı:

– Sana güzel bir konuşma ısmarlıyorum.

– Nerede konuşacaksınız?

– Uluslararası Lions Yönetim Çevresi, Melvin Jones Fellow ödülünü bana veriyor.

Konuşmaya önem veriyordu. Akşam saatlerinde Eralp'ı arayıp, kontrol etti.

– Metni hazırlıyor musun?

– Yazıyorum efendim.

Gürültüleri duymuştu. "Sen neredesin? Yoksa yine barda mısın?"

Eralp, bir arkadaşıyla birlikte Section Bardaydı. Ama işini unutmamıştı. Yazdığı bölümü okudu.

– Çok güzel olmuş. Sen en iyisi oradan çıkma, orada bitir.

Barda yazılan metinde ülkeye hizmet etmenin önemi vurgulanıyordu. Duygu yüklü bir metindi. Ertesi gün Çiller, kürsüde, metnin hakkını vererek okudu! "Ödülü, 60 milyon adına alıyorum" dedi, devam etti:

– İnsanların asıl zor zamanlarda nerede yer aldığı önemlidir.

Tam bu noktada gözyaşlarına hâkim olamadı. Yanaklarından yaşlar süzüldü, sesi titredi. Pakistan'ın kadın Başbakanı Benazir Butto ile birlikte gittiği Bosna'da serinkanlı kalmayı başaran Çiller, kameraların önünde ilk kez ağlıyordu. Televizyonlarda ve gazetelerde büyük haber oldu.(164) Gözyaşları, seçim kampanyasının en etkili silahlarından biri haline gelmişti...

Seçim sonuçları "Kırat'ın dişi binicisi"ni sevindirdi. DYP, büyük sürpriz yapmış, çok az da olsa ANAP'tan fazla oy almıştı!

İstemeyerek aday gösterdiği Dalan'ın İstanbul Belediye Başkanlığını kazanamaması ise üzücü değil tersine sevindirici bir durumdu! Dalan, siyasi alanda bir güç odağı olmaktan çıkmıştı..

Aşıkoğlu Dayanamadı

Ekonomide, asıl uzmanlık alanında ise işler yolunda gitmiyordu. Saracoğlu ve Kesici'yi ayrılmaya zorlamış; istediğini elde etmişti. Fakat kendi kadrosuyla da uyum sağlamakta, onları yönetmekte zorlanıyordu.

SPK Başkanlığına getirdiği Yaman Aşıkoğlu, çalışkan ve zeki bir insandı. Bir gün Veysi Seviğ'in yanına geldi, rengi sapsarıydı:

– Bu iş böyle yürümeyecek.

– Ne oldu?

– Ne götürsem beni tersliyor. Dayanamıyorum, sanki beynim çatlıyor.

Çok sevdiği hocasının Başbakan olunca sürekli azarlayıp bağırıp çağırmasına, dosya fırlatmasına dayanamıyordu...

Borsacıya Danıştı

Bülent Gültekin, Çiller'den müdahale etmeyeceği sözü alınca ABD pasaportunu Büyükelçiliğe teslim ederek Merkez Bankası Başkanlığına gelmişti. Gültekin, şubat ayındaki devalüasyon kararından sonra dayanamadı. Çiller'in eşi ve dostlarıyla birlikte, hiçbir hesap kitaba dayanmadan devalüasyon oranı saptamasını aklı almıyordu! Devalüasyon kararını kimi bankacıların önceden ya da erken öğrenmesi büyük kârlar elde etmelerini sağlamıştı! Çiller, ekonominin felakete sürüklendiğini fark edemiyordu.

Gültekin, istifa etmeye karar verdi. İstifasını açıklamadan bir gün önce Çiller ile konuşup uyardı. Çiller, onu istifadan vazgeçirmeye çalıştı, ama ikna edemedi.

Ertesi gün istifasını açıklamadan önce Cumhurbaşkanına vekâlet eden TBMM Başkanı Cindoruk ile görüşüp kararını bildirdi. Gültekin, istifasını basın toplantısıyla açıkladı:

– Siyasi otorite, ekonomide karar almada tıkanmıştır. (165)

Gültekin'in bu suçlamayı yaptığı gün, Çiller, borsacı Mustafa Yılmaz'ı yalısına çağırıp ekonomiyle ilgili görüş alışverişinde bulunuyordu! (166) Çiller, Merkez Bankası Başkanının suçlamalarını umursamadı bile. Sessiz kalmayı yeğledi. Oysa söylenenler yenir yutulur cinsten değildi...

Gültekin'in istifa günü, uzun bir zaman sonra yeniden gündeme geldi. Cindoruk, bir demecinde Gültekin'in istifa gününü anlatıyordu:

"Tansu Hanım, çocuğun başına kül tablası fırlatmış. Başını eğmeseymiş, kafasına çarpacakmış. Ayrıca devalüasyon kararını ona haber vermeden almış. Devalüasyon miktarını kendi kafasından bulduğu bir rakama göre belirlemiş." (167)

Bu demecin kül tablası bölümü, siyasi kulislerde geniş yankı yaptı. Gültekin ise bu iddiayı yalanladı. Kül tablası atılması söz konusu bile olamazdı...

Nadide Bir Kişisin

Vergi yasaları üzerinde çalışan Veysi Seviğ ve Özer Ertuna da bunalmışlardı. İstanbul'dan konuyla ilgili çevrelerden hazır tasarılar geliyor, Çiller, bu metinlerin dikkate alınmasını istiyordu. Seviğ ve Ertuna ise buna karşı direniyorlardı.

Sonunda bir gün Nalan Kozan, Başbakanın toplantıya çağırdığını duyurdu. "19.00-20.00 gibi toplantı olacak. Sizi arayıp haber vereceğiz." Sabaha kadar beklediler. Kimse aramadı. Sonra öğrendiler ki, Çiller, Yalım Erez ile birlikte toplantıyı yapmış ve işi bitirmiş...

Bu garipliği ilk kez yaşamıyorlardı. Sümerbank'ın özelleştirilmesi programında da aynı sorunu yaşamışlardı. Önce Ertuna ayrıldı. Kansere yakalanan Yaman Aşıkoğlu, tedavi için Amerika'ya gönderildi.

Seviğ biraz daha dayandı. Vergi hasılatının arttırılmasıyla ilgili çalışmasını bitirmek istiyordu. Yanlış bulduğu şeyleri söylemekten geri durmuyordu. Gazetelere komisyonla borçlanmaya karşı çıkan bir demeç verdiği gün Çiller aradı:

– Sen bu memleketin yetiştirdiği nadide bir kişisin. Orada burada demeç verme.

Övüyor, ama konuşmasını istemiyordu. Yasağa bozulan Seviğ, istifasını verdi. Seviğ'in gidişiyle birlikte UDİDEM'i hazırlayan ekipten yanında kimse kalmadı. Tevfik Altınok, Coşkun Ulusoy, Turgay Özkan gibi isimler, Çiller'e bürokrat dayanmamasının başka örneklerini oluşturuyorlardı...

Çiller, "beynimin yarısı" dediği ikinci kişi olan Osman Ünsal'ı da önemli suçlamalarla karşı karşıya kaldığı için Hazine Müsteşar Vekilliğinden kaydırmak zorunda kalıyordu. Ekonomik kararlardaki etkisini sürdüren Ünsal'ı, Başbakanlık Müsteşar Vekilliğinde de tutamıyor; istemeye istemeye uzaklaştırıyordu...

Ekonomide Fiyasko

Zorda kalınca eski dostlarını aramaktan çekinmiyordu. Büyük kavgalarla ayrılmış olması ya da yıllardır konuşmaması, onu eski dostlarını hatırlamaktan alıkoyamazdı.

Hesapsız kitapsız alınan devalüasyon kararı, ekonomiyi temellerinden sarsmıştı. Ekonomiyi bilen insanlar da birer birer yanından ayrılınca Çiller, iyice zora girmişti. Ekonomi profesörü Başbakan, kendi uzmanlık alanındaki sorunların altında eziliyordu.

"Dolar şoku" her yanı sarsıyor; üç banka iflas bayrağını çekiyordu. 1993'te yüzde 59.2 olarak devrâldığı enflasyon bir yıl sonra yüzde 149.6'ya çıkmış; bir yıl önce yüzde 8.1 olan büyüme hızını bir yıl sonra eksi yüzde 6.1'e düşürünce ekonomi büyük bir

krize girmişti! Çiller hükümeti ekonomide tam bir fiyaskoya neden olmuştu...

İşler sarpa sarınca ekonomiden anlayanlardan yardım istemekten başka çaresi kalmadı. İşte o zaman Prof. Emre Gönensay'ı hatırladı. Bir gece, yıllardır konuşmadığı Gönensay'a telefon etti:

– Ekonomi feci durumda, herkes panikte. Kimse bir şey yapmaya cesaret edemiyor. Bakanlar ne yapacağını bilmiyor. Yardımına ihtiyacım var...

Gönensay duraladı. 1991 seçimlerinden beri Demirel'in yanında çalışıyordu. Cumhurbaşkanına hazırladığı raporlarla hükümetin ekonomi politikalarını eleştiriyordu. Her yerde aynı doğrultuda konuşuyor; Çiller'in gölgesine kurşun sıkıyordu. Ama Çiller, o noktada bunu umursamıyordu!

– Bu gece Başbakanlık Konutunda toplantı var.

– Tabii yardım etmek vazifemdir. Ama Cumhurbaşkanından izin almalıyım.

– Tabii. Saat 17.00'de Cumhurbaşkanıyla randevum var. Sen de gel.

Üçlü görüşme verimli geçti. Demirel, izin verince, Gönensay, Başbakanlık Konutundaki toplantıya katıldı. Krizin aşılması için yardımcı olmaya çalıştı. 5 Nisan kararlarının hazırlanmasında da önemli rol oynadı.

Gönensay, bir süre sonra da Cumhurbaşkanlığından tamamen ayrılıp Çiller'in danışmanlığını üstlendi.

Ancak kriz dönemi sona erince her şey yine aslına döndü. Çiller, ihtiyacı kalmayınca, ekonomi yönetiminden Gönensay'ı dışladı...

SIRLAR ORTAYA DÖKÜLÜNCE

5 Nisan kararlarıyla ilgili basın toplantısı öncesinde arkadaşları Karayalçın'ı uyardı. "Basın toplantısına Çiller ile birlikte çıkma. Boşuna yıpranırsın." Karayalçın, "Olmaz" dedi, nedenini anlattı:

– Bütün isteklerimi kabul etti. "Önce istikrar paketi, sonra IMF ile görüşme" dedim. "Tamam" dedi. Paketin yükünün toplum kesimlerine milli gelirden aldıkları pay oranında dağıtılmasını da benimsedi. Şimdi nasıl katılmam?

Dediğini yaptı, basın toplantısına katıldı. Yan yana oturdular. Çiller, elindeki metni okuyordu. Karayalçın, kulaklarına inanamadı.

– Yıl sonuna kadar zarardan kurtulamazlarsa satılacak KİT'ler listesini açıklıyorum. Petlas, Karabük...

Satılacak KİT'ler'i ilk kez duyuyordu. Karayalçın'ın başından aşağı kaynar sular dökülmüştü. Belli etmemeye çalıştı. Basın toplantısı sonrasında Çiller'e sordu:

– Metinde böyle bir liste yoktu. Bunu konuşmamıştık.

– Murat, ben de bilmiyordum. Sabaha karşı DPT metne sokmuş...

Karayalçın, diyecek bir şey bulamadı...

Karabük ayağa kalkmıştı. SHP İlçe Başkanı Erdoğan Dinçer, apar topar Ankara'ya geldi. Karayalçın, olan biteni anlattı. "Karabük'te miting düzenleyelim, bunları anlatın" dedi İlçe Başkanı. Karayalçın, kabul etmedi.

– Sen ne istiyorsun? Karabük'ü kurtarmak mı, siyaset yapmak mı?

– İkisini de istiyorum.

– İkisi birden olmaz. Biz Karabük'ü kurtaracağız...

Karayalçın, SHP Parti Meclisinde satılacak her KİT'le ilgili komisyon kurdurdu. Karabük Komisyonunun Başkanı Önay Alpago idi. Hazırladıkları rapor, Demir Çelik'in, 1 liraya halka satılmasını öngörüyordu.

Öyle de oldu. Formülü herkes benimsedi. Çiller ve Erez de araya girdiler. Sonunda teslisler, halka satıldı. Çiller, Karabük'teki törende etrafa gülücükler saçtı. Başarıyı sahiplenmekte ustaydı...

Pijamamı Giyip Yattım

5 Nisan kararlarının ardından Çiller, 13 Nisan 1994'te Amerika'ya uçtu. Tasarruf için ATA uçağını kullanmamış; bunu basına duyurmuştu. New York-Washington arasında özel uçak kiralayıp geziyi daha pahalıya getirdiğini ise sadece dikkatli gözler görebildi.(168)

Gezinin asıl amacı IMF yetkilileriyle temaslardı. Çiller, tüm kanalları zorlayıp ABD Başkanı Clinton'dan randevu aldı. Görüşmeye 24 saatten daha kısa bir süre kalmıştı ki, Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'in yanında olmadığını hatırladı.

– Hemen Hikmet Beyi arayın, görüşmeye o da katılsın.

BM Daimi Temsilcisi İnal Batu, Başbakanın talimatını telefonla Çetin'e iletti:

– Sayın Başbakanımız yarın Başkan Clinton ile yapacağı görüşmede sizin de bulunmanızı istiyor.

– Ben bu saatte pijamamı giyip yattım. Bu saatten sonra Washington'a yetişmem mümkün değil.(169)

Bu, Çetin'in yaşadığı ilk gariplik değildi. Aylar önce de Ürdün Kralı Hüseyin'in Türkiye ziyareti sırasında bir kabalık yaşanmıştı. Çiller, yalıdaki görüşmeye Çetin'i de çağırmıştı. Çiller, son anda fikir değiştirip Çetin'i görüşmeye almamıştı. Çiller, Kral Hüseyin ile görüşürken, Çetin yalının alt katında beklemek zorunda kalmıştı...

Ya Şeriat, Ya Biz

Çiller, Clinton ile görüşmesinde dış politika ve ekonomi sorunları üzerinde durmadı. Clinton'dan İslami akımlara karşı kendisine destek vermesini istedi:

– İslam ülkeleri için iki şık var. Türk modeli ya da köktendincilik. Türkiye'ye köntendincilik gelirse, başta sizin hesaplarınız bozulur. Bize destek olmazsanız şeriat gelir.(170)

RP lideri Necmettin Erbakan'ın iki gün önce yaptığı konuşmanın tepkileri henüz hafızasında çok tazeydi:

– RP iktidara gelecek. Ama bu geçiş dönemi tatlı mı olacak, kanlı mı olacak? Buna halk karar verecek. (171)

Çiller, gezi öncesinde Refah'ın da DEP'in akıbetine uğrayabileceği yolunda demeçler vermişti. Aynı demeçleri, Amerika gezisi boyunca sürdürdü, her gittiği yerde Türkiye'de şeriat tehlikesinden söz etti.

Sadece New York'ta Amerikan-Türk Cemiyetinin düzenlediği yemekte farklı bir noktaya daha değindi:

– Amerika benim ikinci vatanım. Uzun yıllar burada yaşadım. (172)

Her Amerika'ya gidişinde kendini mutlu hissediyordu...

Gizlenemeyen Yat

Türkiye'ye döndükten sonra sorunlar başladı. 1994 Mayısı

kötü gelmişti. Cumhurbaşkanı Demirel, "O artık kızım değil" diyordu. TÜSİAD, ekonomiyi yönetemediği suçlamasıyla savaş açıyordu...

Asıl başını ağrıtan, Özer Beyin yeni bir yat aldığının ortaya çıkması oldu. 17.36 metrelik yatın fotoğrafları gazeteleri süsledi. (173) Yatın adı, "Başbakan" değil, "Başkan"dı. Özer ve Tansu'nun yeni hedefini simgeliyordu:

"President..."

Yatın basına sızmasının nedeni, Kuşadası TURBAN Marina Müdürü İbrahim Demir'in görevden alınmasıydı. Sürgüne tepki gösteren Demir, yatın satın alınma öyküsünü gazetecilere anlatmıştı:

"Özer Çiller, altı ay önce, bir yat satın almak istediğini söyledi. Ben de Kuşadası Marinada satılık olan 43 yatın listesini kendisine götürdüm. Elazığlı bir işadamının 385 bin dolara satılığa çıkardığı (13 milyar lira) yatı beğendi. Zeki Küçükberber aracılığıyla satın aldı."

Döküntü durumda olan yat onarım için 17 Aralıkta Kuşadası'na getirilmişti. Demir, yatın marinaya girişi sırasında kontrat yapılmadığını ve onarım bedelinin yüzde 30'unun peşin alınmadığını fark etmişti. Özer'i, uyarmak gafletinde bulununca, iki gün içinde soluğu uzman olarak İzmir Turban acentesinde almıştı!(174)

Özer Bey, onarılan ve elektronik aygıtlarla donatılan President yatının değerinin 25-30 milyar liraya yükseldiğini reddetti:

– Yatım 25 milyar etmez. Tam yedi yaşında bir yat.(175)

Siyasetin gündemine "Başbakanın eşi" oturdu. Böylelikle Özer Çiller, yavaş yavaş Türkiye'nin siyaset sahnesinde yer tutmaya başlamıştı...

Bu eleştirilere yanıt, Tansu Çiller'den geldi:

– Ben Başbakan olunca eşim işini tasfiye etti. Adam bir arkadaşıyla yemeğe bile çıkamıyor. Denize açılmak istemiş. Adamcağız gezip biraz hava alsın 2.5-3 milyara bir yat alıp tamir ettirdik. Hakkı yok mu? (176)

Gerçekten de yatı 2.5 milyar liraya (85 bin dolar) sigortalamışlardı. (177) Oraya bakınca Başbakan doğru söylüyordu. Vergilendirme açısından önem taşıyan resmi kayıtlar ise farklıydı.

Özer Beyin kullandığı yat, isme değil, Marsan Şirketine alınmış gibi gösterilip malvarlığı listesinden gizlenmişti. Bununla da kalmamış, şirket kayıtlarına, yatın 500 milyon liraya (17 bin dolar) satın alındığı kaydedilmişti.(178) Yani Başbakanın söylediği değerin beşte birine...

Eleştiriler sürerken, "adamcağız" ortadan kayboldu. Çiller'e sordular. "Onuru ile oynandı. Bu yüzden Amerika'ya gitti, bir süre dönmeyecek." Savunma biçimi ilginçti:

– Kimseyle konuşması istenmiyor, çapkınlık mı yapsın? O zaman daha çok afişe edersiniz ! (179)

Cenaze Eğitiminde Lider

Birkaç gün sonra Çiller de Amerika'ya uçtu. Bir ay aradan sonra yeniden Amerika'daydı. Bu gezi basında büyük tartışma yarattı. Oğlunun diploma töreni için çıktığı gezi yarı resmi hale getirilmişti, harcamalar devletten karşılanıyordu. (180) Beraberindeki kalabalık heyet için New York'un ünlü ve de en pahalı otellerinden Waldorf Astoria Oteli seçilmişti. Diploma töreninin yapılacağı Boston'daki Four Seasons Otelinden de 14 oda ayrılmıştı. (181)

Geziye tepkiler büyüyünce üç günlük Bermuda tatili iptal edildi. (182) Çiller, önce gezinin parasını kendisinin ödediği sa-

vunmasını getirdi. Sonra IMF yetkililerinden ekonomik pakete destek sözü alınca, savunmasını değiştirme gereği duydu:

"Demek ki, tatile gelmemişim."(183)

Mount Ida Kolejinde, 28 Mayıs 1994'te düzenlenen diploma töreninde Çiller, bir fahri doktora unvanı daha aldı. Çok neşeliydi. Esprileriyle öğrencileri güldürdü:

– Ben Boston bölgesinde hem öğrenci, hem profesör olarak bulundum. Sınav döneminde profesör olmak, öğrenci olmaktan çok daha iyi oluyor.

Öğrencilerle rahat diyalog kuruyordu. Otele dönünce Başkan Clinton aradı:

– Bir anne olarak çok mutlu olmalısınız. Ben de bu mutluluğu paylaşmak istedim.(184)

Oysa Mert'in kep giyip diploma almasını başan olarak kutlamak zordu. Mount Ida Koleji, Mert'in Amerika'daki dördüncü okuluydu. Western Maryland Kolejinde başarısız olunca anne babasının otelinde kiracı olan Hesser Kolejine geçmişti. Orada da dikiş tutturamamış, üçüncü olarak New Hampsire Kolejine atlamıştı.

Diplomasını aldığı Mount Ida Koleji, sosyal bilimler alanında eğitim veren bir okuldu. En önemli özelliği ise, başvuran tüm öğrencilerin kabul edilmesi... Başka okullardan yatay geçiş için hiçbir sınırlama yok. Girilmesi ve okunması çok kolay olan kolejin, öğrenci bulmak için gazetelere verdiği ilan ilginçti:

"Cenaze servisi eğitiminde lider..."(185)

Otelde Rezalet

Mert, diplomasını alıp annesini Türkiye'ye uğurladıktan sonra New York'a geçti. Büyükelçilik görevlileri, otel rezervasyonunu yaptırken küçük bir sorun yaşamışlardı. Mert'in istediği suit, o tarihlerde doluydu! Waldorf Astoria Otelinin yöneticileri, ısrar üzerine suiti sadece bir gün için vermeyi kabul etmişlerdi.

Mert, kız arkadaşı Zeynep ile birlikte otelde kaldı. Ertesi gün öğle saatlerinde odayı boşaltmadı. Otelin resepsiyonundan telefonla uyardılar. Mert sinirlendi:

– Siz benim kim olduğumu biliyor musunuz? Hadi çıkarın da görelim.

Bu kez otelin genel müdürü telefon etti:

– Sizin kim olduğunuzu biliyoruz. Ancak odayı boşaltmanız gerekli. Çünkü İngiltere'den en az sizin kadar önemli konuklarımızı bekliyoruz.

Direnmesinin faydası olmadığını gören Mert, intikam almaya karar verdi. Odayı darmadağın etti, jakuzinin süzgeçlerini havluyla iyice tıkayıp musluklari sonuna kadar açtı. Kız arkadaşıyla birlikte otelden çıktı gitti...

Yarım saat kadar sonra banyodan taşan sular odayı bastı. Alt kattaki odanın tavanından sular damlamaya başladı. Otel yöneticileri, suitin kapısını açtıklarında gördükleri manzaradan dehşete düştüler. Bir yandan hasar tespiti yaparken, bir yandan da Türkiye Büyükelçiliğini aradılar. Durumu anlattılar ve kibar bir istekte bulundular:

– Eğer bu olayın basın duymadan çabucak kapanmasını istiyorsanız. Hasarı hemen ödeyin.

Otel, antika eşyalar, değerli tablolarla doluydu. O nedenle hasar miktarı on binlerce doları buldu! Büyükelçilik görevlileri, Çiller'e haber verdiler:

– Siz ödeyin, ben Ankara'dan göndereyim.

Personelin maaşı için ayrılan para eklense bile Büyükelçilikte bu miktarda para bulunmuyordu. "THY, New York bürosundan alın" talimatı verildi. Oradan da yeterli para çıkmadı. Bunun üzerine bir kredi kartıyla ödeme yapıldı ve olay kapatıldı...

Ancak olay bir yıl sonra Türkiye'de duyuldu. Mert'in "dikkatsizliği"nin bedelinin örtülü ödenekten ödendiği söylendi. Ama Çiller, bu söylentileri yalanladı: (186)

– O olayda Mert'in bir suçu yoktu...

Mert'in Yaramazlıkları

Her ne kadar annesi savunsa da Mert'in yaramazlıkları sadece Amerika ile sınırlı değildi. Bodrum ve Kuşadası'nda yaşayanlar, Mert'in vukuatlarına alışıktı.

Mert, 1994 yazında, Türkiye'ye geldikten sonra Kuşadası ve Assos'ta tatil yaptı. Sonra arkadaşlarıyla birlikte Bodrum'a geçti. 20 Temmuz gecesi, yine bir grup arkadaşıyla ve korumalarıyla birlikte Halikarnas Disko'da olay üzerine olay yarattılar. Disko çıkışında da kendilerini seyreden Önder Çepnigil ve iki arkadaşını kovaladılar, sonra da başka bir sokakta karşılaştıkları Yücel Aydemir, Mehmet Orman ve Erdoğan Çakmak adlı gençleri tokatladılar. Dövülenler, Merkez Karakoluna sığınırken, Mert, 35 BEY 20 plakalı bir otomobille kaçtı...

Dövülenler şikâyetçi olmak istedi, ama araya Kaymakam Vehbi Aluç ve Emniyet Müdürü girip olayın üzerini kapattılar...

Akşamları marinada sık sık havaya ateş açıyor, tekneye yaklaşan polisleri de kovalıyordu. Yanında her zaman genç, güzel kızlar oluyordu. İki güzel kızla sevişirken çekilen fotoğrafları elden ele dolaşıyor; sonunda bir gazeteye satılıyordu!

Gittiği lokantalarda kavga çıkarıp masaları devirmesi, sarhoş olup elbiseleriyle denize atlaması, denize işemesi sıradan olaylar haline gelmişti.

Aynı delikanlılık numaralarını, annesi Başbakanlıktan düştükten sonra rafting yapmak amacıyla gittiği Çoruh nehri kıyısında tekrarlamaya kalkınca kolay kurtulamayacaktı. Mahzen Restoranda içki içip tabancasıyla çevreye ateş açınca bu kez hakkında dava açılacaktı...

Yalı Komandosu

Mert, Bodrum ve Kuşadası sahillerinde eğlenirken, Ankara'da, Askerlik Şubesi görevlileri, Mert'in askerlik işlemlerini elden dolaştırıyorlardı. YÖK, denklik belgesi olmamasına rağmen Mert'in diplomasına itiraz etmedi. Böylece yedeksubaylık yolu açıldı.

11 Ağustos 1994'te Karamürsel'e giden Mert, askerliğinin 9. gününde ilk hafta sonu iznini Ankara'da geçirdi. (187) Sonra garip bir tesadüfle Yeniköy'deki yalının tam karşısındaki birliğe sevkedildi. Sualtı Komandosu olan Mert, Şubat 1995'te Haydarpaşa Askeri Hastanesinde elinden ameliyat oldu ve 1.5 ay hava değişimi izni aldı. Mart sonunda tekrar Haydarpaşaya giderek, 1 ay daha hava değişimi izni aldı.(188)

Nisanda yurtdışına gitmek için Deniz Kuvvetlerinden iki haftalık izin aldı ve annesiyle birlikte Amerika'ya uçtu. Uzun süre Amerika'da kaldığı haberleri üzerine Çiller, bir açıklama yapma gereği duydu:

"Mert, Amerika'da değil Türkiye'de. Askere gittikten sonra devamlı rutubetle içli dışlı oldu. Hep dalıp çıkıyorlar. Eli sürekli rutubette kaldığı için platinin bağlantı uçlarında paslanma meydana gelmiş. Ameliyat ettiler."(189)

"Paslanma" komik bir gerekçeydi. Kırık el kemiğine takılan platinin paslanması mümkün değildi. Üstelik, söz konusu hava değişimi, her askere kısmet olmayan 2.5 ay gibi uzun bir süreydi...

Daha komiği, Riva'daki birlikten Mert'i arayanlara, nöbetçi astsubayın, yalıya telefon etmelerini tavsiye etmesiydi. Aslında Mert, bu sürenin önemli bir bölümünü Amerika'da geçirmişti. Hatta New York'tan Miami'ye uçarken, kız arkadaşı Zeynep'e "first class"ta yer bulamayan THY görevlilerini herkesin önünde azarlayacak kadar rahattı...

Kaybolan Silah Tutanağı

SAS komandosu Mert, yaz aylarını Bodrum'da eğlenerek geçirdi. Bir gece, arkadaşlarıyla birlikte kaldığı eve hırsız girdi. Sabaha karşı 03.00 sıralarında eve döndüğünde valizinin darmadağın olduğunu fark etti. Elbiselerinin altına sakladığı "Gold" marka uzun dokuzlu tabancası yerinde yoktu. Annesi hediye ettiği için ruhsatlı bir tabancaydı.

Yanındaki koruma polisleri, Emniyet Genel Müdürlüğünü ve Bodrum Emniyetini ayağa kaldırdı. Hırsıza ilişkin hiçbir ipucu bulunamadı. Silahtan da hiçbir iz yoktu.

Mert, "müracaat tutanağı"nı imzalamak için bile karakola gitmedi. Tutanakta asker olduğu belirtilmedi; iş adresi bölümüne "öğrenci" diye yazıldı. (190) Polisler, tutanağı Atatürk Caddesindeki eve götürdüler. İmzayı beklerken, koltukların üzerindeki kullanılmış prezervatifler dikkatlerini çekti...

Deniz Kuvvetleri, kasım sonunda terhis belgesini verebilmek için uzun süre Mert'i aradı... (191)

Tüm bunlar olurken Özer Bey, oğlunun askerliğiyle ilgili eleştirilere karşılık verdi:

"Mert, askerliğini Güneydoğuda yapmak istedi. Komutanları uygun bulmadılar. Gerçek bu iken, Mert'i küçük düşürmeye çalışmak, aslında gençlerimizi askerlikten soğutmaktan başka bir şey değildir."(192)

Böylesine çetrefil bir durum zaten başka türlü savunulamazdı...

Yanlış Adresteki Selam

Çiller, siyasi yelpazesini giderek genişletiyordu. Tarikat liderleriyle gizli görüşmelerde bulunuyordu. Moskova gezisi sırasında yakınmıştı:

– Tarikatlar benimle temas kurmuyor. (193)

Temas kurma isteğini, İslami çevrelere yakın isimlerle görüşmelerinde de dile getirmişti. Bu kesimleri iyi bilmediği için bazı gaflar da yapmıştı. Türkiye gazetesi sahibi Enver Ören'i uğurlarken, "Hoca efendiye selam söyleyin" demişti. Ören duymazlıktan gelince tekrarlamıştı:

– Fethullah Hoca efendiye selam söyleyin lütfen...

Ören'in, Fethullah Hoca ile bir ilişkisi olmadığını, farklı gruplar olduklarını bilmiyordu anlaşılan. Ören, bu selam için yanlış adresti...

Çiller'in tarikat liderleriyle görüşme çabası sonunda amacına ulaştı. Tarikat liderleri Özer Beyi arayarak, Başbakan ile bağlantı kurdular. Ardından Çiller, İslami kesimlerin önde gelen isimleriyle görüşmelere başladı. Önce Erzurumlu Naim Hoca Başbakanlık katına kabul edildi. Çiller, sonra da Fethullah Hoca, Kemal Kaçar ve Mehmet Kutlular ile görüşmelerde bulundu. (194)

Tarikat liderleri, Terörle Mücadele Yasasında laiklik karşıtı hareketlerle ilgili yeni düzenlemeye karşı görüşlerini Başbakana aktarmışlardı. Batı ile her temasında "Seçimleri köktendincilerin kazanması halinde Türkiye İran'a dönüşebilir" demeçleri veren Çiller'in bu temasları laik kesimleri şaşırttı. Bu ne demekti? Büyük tepki gösterdiler.

İslami çevreler, memnundu. Özal'ın politikalarını hatırlatıyorlardı. "Bir adım gerisi gelebilir mi?" sorusunu yöneltiyorlardı. (195) Laik kesimler ise bu temasları şiddetle eleştirdi. "Devlet işi hacılarla hocalarla yürütülemez."

Çiller, hiçbir açıklama yapmamayı tercih etti. Aslında durum çok açıktı...

Neden Korkuyorsun?

Amerika'daki malvarlığıyla ilgili bilgiler, ilk kez Haziran 1994'te ortalığa döküldü.(196) Milliyet'in Washington Temsilcisi Turan Yavuz'un, "Neden Amerika? Nereden bu para?" başlıklı haberi, Türkiye'yi sarstı. Çiller ailesinin, Amerika'daki oteli, iş merkezi, apartmanı, dairesi ve villasının fotoğraflarıyla verilen haber, siyasette deprem etkisi yaptı.

O güne değin Çiller ailesinin ABD'deki bu malları kamuoyunda bilinmiyordu. Üstelik bunlar, Tansu Çiller'in TBMM'ye verdiği malvarlığı listesinde de gözükmüyordu. Sadece Marsan Holding hisseleri bildirilmişti...

Özer Çiller'in eleştirilere karşı savunması hazırdı:

– ABD'deki gayri menkuller, GCD şirketine ait olduğu için malvarlığı listesinde gözükmüyor. GCD şirketinin hisseleri Marsan'a ait. Onu da bildirdik...

Oysa Marsan, bir aile şirketiydi. Çiller ailesi, Amerika'daki ticari girişimlerini ve mallarını "büyük bir ustalıkla" gizlemişti!

ANAP, vakit kaybetmeden harekete geçti. Başbakanın malvarlığının araştırılması için TBMM Başkanlığına önerge verildi. Önergenin verildiği gün, Çiller, Erez ile birlikte İstanbul'dan Ankara'ya dönüyordu. Erez sordu:

– Servetinde korktuğun bir şey var mı?

– Hayır, yok.

– O zaman araştırma açılmasını kabul et, yoksa daha sonra sorun olur.

Çiller, kabul eder gibiydi. Ama daha sonra Erez'e telefon etti ve araştırmayı kabul etmediğini söyledi.

– Bunu kabul edersem Başbakanlıktan ayrılmam gerekir.

– Meclis bunun gereğini yapar, Başbakanlıktan ayrılmana gerek yok.

Erez, bu kez ikna edemedi. Belli ki, Tansu Hanım, konuta gidince Özer Bey ile konuşmuş ve aile meclisi olarak karar vermişlerdi...

Tansu Çiller, siyasi yaşamında ilk kez köşeye sıkışmıştı. İmdadına yetişebilecek tek güç, sosyal demokratlardı...

Koalisyonda Vedalaşma

Çiller ile birlikte koalisyon ortağı SHP de sıkıştı. Karayalçın, bir süre önce İSKİ skandalı sırasında tüm liderleri malvarlıklarını açıklamaya çağırmıştı:

"ANAP'ın önergesine tüm genel başkanlar ve tüm genel merkezler için araştırma yapılması kaydıyla destek vereceğiz." (197)

Bu çağrıya o dönemde kimseler aldırmamıştı. Çiller'in malvarlığıyla ilgili tartışma gündeme geldiğinde SHP'nin bu konudaki burukluğu henüz yatışmamıştı. O nedenle 13 Temmuz 1994'teki SHP Parti Meclisinde Çiller aleyhine karar alınması zor olmadı:

"SHP, ANAP'ın önergesini destekleyecek. Milletvekillerimiz tam kadro Mecliste bulunacak."

Karar, hükümette krize neden oldu. Öğleden sonra Çiller, Karayalçın'a telefon etti:

– Ben bütün malvarlığımı açıklayacağım. Buna rağmen ANAP'ın önergesine evet denirse bunu bana güvensizlik olarak alırım. Herkes işi gücü bırakıp benim ve eşimin malvarlığıyla ilgilenecek. Ben bunu kaldıramam.

– Bu yaklaşımı mantıklı bulsam da son siyasi gelişmeler sürerken, grubuma hayır oyu kullanmalan yönünde bir telkinde bulunamam. "Çiller ile ilgili iddiaları örtbas edin" diyemem.

– Ben gidersem sıra sana gelir. Bize gelen bilgilere göre, Refah Partisi de senin için görüşme açılmasını isteyecek. Önergeye destek vermeniz halinde koalisyonun devamına imkân kalmaz.

– Evet. Koalisyonu sürdürmek mümkün olmaz.

İkisi de üzgündü. Teşekkür edip, vedalaştılar...

Ama akşam saatlerinde Mecliste aniden durum değişti. DYP, SHP yöneticileriyle pazarlığa girişti. Karayalçın'ın bulduğu yeni bir formülü kabul ettiler. SHP, ANAP'ın önergesine ret oyu kullanacak; ama DYP de tüm liderlerin malvarlığının araştırılması için hazırlanacak yeni önergeye imza verecekti!

Karayalçın, bu gelişmeyi "taktik başarı" olarak değerlendirdi. Olayın sulandırılmasına katkıda bulunduğunu anlayamamıştı...

14 Temmuz günü Çiller, DYP milletvekillerini TEK salonunda topladı. TRT'den canlı olarak yayımlanan toplantıda, malvarlığıyla ilgili iddiaları yanıtladı. Babasından kalan 437 bin lirayı akıllı yatırımlarla 21 yılda 676 milyar liraya çıkarmıştı!

Tam bir "para büyücülüğü" söz konusuydu! "Dolara dokunanın eli yanar" diyen Çiller, babasından kalan parayı kimi yıllar altına, kimi yıllar dövize ya da hazine bonosuna yatırmış, hiçbir zaman Türk lirası olarak tutmamıştı! Hiç hata yapmamış, her zaman kâr etmişti !

Bu açıklamasını kanıtlamak üzere bir de reçete dağıttı. Hazine Müsteşarlığından bir uzman günlerce çalışıp 676 milyara makul bir yanıt aramıştı. Uygulanamayacak ve inandırıcı olmayacak kadar mükemmel bir hesap çıkmıştı ortaya...

Çiller, basın toplantısında vergi kaçakçılığı iddialarına üstünkörü bir karşılık verdi:

– Az vergi ödediğim söyleniyor. Tabii az olur! Şirket işlerini tasfiye etti çünkü...(198)

İşlerini tasfiye eden şirketlerin malvarlığının nasıl olup da sürekli arttığına değinmedi...

ANAP önergesi, TBMM Genel Kurulunda reddedildi. Ertesi gün gazetelerdeki başlıklar birbirinin aynıydı:

– Karayalçın, Çiller'i kurtardı. (199)

Önergenin reddedilmesine rağmen, Çiller ailesinin Amerika'daki gayri menkulleri, gündemin ilk sıralarından düşmedi. Çiller, siyasi havayı yumuşatmak için bir demeç vermek zorunda kaldı:

– Sanki Amerika'da olması yasal değil. Önemliyse ben geri getiririm onları. (200)

Özer Bey, farklı düşünüyordu. İlk kez bu nedenle eşini yalanladı:

– Malımın virgülünü bile Türkiye'ye getirmem. (201)

Bildiğini okumasının önünde bir engel yoktu. TBMM'deki araştırma sulandırılmıştı. Komisyon, 1983 sonrasında kurulan partilerin liderleri ve akrabalarını kapsayan 263 politikacının malvarlığının araştırılmasına boğulmuştu..

ANNENİN ÖLÜMÜ GİZLENECEKTİ

Tansu Çiller'in büyülü bir gücü vardı. Bu gücü, gereken durumlarda çekinmeksizin kullanıyordu. Ellerinde ve gözlerinde topladığı büyülü gücün kurbanları arasında bakanlar da yer alıyordu:

"Çiller, birini ikna etmek ya da gönlünü almak istediği zaman, adamın ellerini yakalıyor. Bunları kendi iki avcunun içinde âdeta tutukluyor. Anında yüreğinin yağı eriyen adam, gözlerine dikilmiş bir çift kocaman ve gülümseyen göz görünce eriyip gidiyor. 'Evet' demekten başka çare bulamıyor.

Çiller'in elleri ve doğal müttefiki gözleri, Hindistan-Türkiye ilişkilerini bozulmaktan böyle kurtardı. Koalisyonun yara almasını önlemeyi, Tahir Köse'nin gönlünü alarak başarmayı bildiler. Onca bürokrat, onca siyasi, bu sıcak ellerin 'body language'ini yaşadılar ve Çiller'in karşısında pes ettiler." (202)

Başbakanın bu alandaki başarısı kimi bürokratları da zor durumda bırakıyordu! Toplu Konut İdaresi Başkanı Yiğit Gülöksüz, bunlardan biriydi. Gülöksüz, Güneydoğuya yapılacak konutlara Dünya Bankasından kredi alınmasıyla ilgili problemleri çözmek için Başbakandan birkaç kez randevu istemiş, bir türlü yanıt alamamıştı. Çareyi bağlı olduğu Devlet Bakanı Salih Sümer'e başvurmakta bulmuştu.

Sümer, onu dikkatle dinledi. "Tamam. Ben görüşürüm" dedi. Gülöksüz, bakana söylemesi gerekenleri tek tek sıraladı, onu görüşmeye hazırladı. Ve Sümer, randevu alıp Çiller'e gitti, gö-

rüştü. Ama sonucu iletmek üzere Gülöksüz'ü aramadı. Uzun süre ses çıkmayınca Gülöksüz, telefon etti:

– Ne oldu? Görüşebildiniz mi?

– Valla. Ellerimi tuttu, ne söyleyeceğimi unuttum...

Sümer, o günden sonra ne zaman bir dost ortamında Çiller'den söz açılsa hep aynı sözleri tekrarlayacaktı:

– Bana "Canım" diyor, elimi tutuyordu. Ben de eriyip bitiyordum...

Büyülü güçten etkilenmeyenler, nadir de olsa çıkıyordu. Ziraat Bankası Genel Müdürü Coşkun Ulusoy da o insanlardan biriydi...

Kaybolan Evrak

25 Ağustos akşamı, Orgeneral Doğan Güreş'in Genelkurmay Başkanlığından ayrılması nedeniyle bir tören düzenlendi. Güreş'in görev süresini bir yıl daha uzatma planı, Çiller'in bakanlarıyla yaptığı telefon görüşmesi dinlenince suya düşmüştü. (203)

Bir bakan telaşla konuta geldi. Güreş ile ilgili evrak kayıptı. "Sizin de imzalamanız gereken evrak kayıp efendim..." Çiller, o sırada akşam için saçlarını taratıyordu. Güldü...

– Sen bu evrakın kaybolmasını mesele yapıyorsun. Ama ne var bunda sıkılacak?

Sonra, "Bu da bir şey mi?" deyip birkaç ay önce yaşanan bir olayı anlattı. Anlatırken, bir yandan da gülüyordu:

– Başbakan olunca MİT her gün bilgi vermeye başladı. Her sabah saat 09.00'da rapor getiriyorlardı. Her gün rapor okumakla başedemezdim. "Siz bırakın ben okurum" dedim. Bunun üzerine raporları her gün bırakıp gitmeye başladılar.

Raporları kimi zaman Özer'e veriyorlar; kimi zaman da önemli buldukları konuda bizzat Başbakan ile görüşmek istiyorlardı.

– Bir gün MİT'ten gelen görevli benimle görüşmek için ısrar etmiş. Benim de işlerim vardı. Akşam saat 21.00'e kadar beklemiş. Özer'i de bulamamış. Bunun üzerine Necmettin Cevheri'ye gitmiş. Meğer MİT, PKK'nın Antalya'da bombalamalar yapacağını haber almış, onu duyurmak istiyorlarmış.

Bakan ve etraftaki diğer kişiler, Çiller'i hayretle dinledi...

Şimdi Ne Diyeceğim Kıza?

Karayalçın, SHP Genel Başkanı seçilip Başbakan Yardımcısı olarak hükümete girdikten sonra İnönü'nün kabinesinde değişiklik yapmamıştı. Bu durum Karayalçın'ın SHP'li bakanlara hâkim olmasını güçleştiriyordu. Çiller zaman zaman Karayalçın'ı uyarıyordu:

– Sen de benim gibi bütün bakanları değiştir. Kendi adamlarını getir. Rahat edersin.

Karayalçın, bu öneriyi temmuz sonunda uygulamaya koydu. Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'i de değiştirmeye karar vermişti. Çetin ve Çiller arasında bir problem yaşanıyordu. Çiller'in Dışişleri Bakanlığı Müşteşarlığına, başdanışmanı Volkan Vural'ı getirmek istemesi problem yaratmıştı.

Karayalçın, Dışişlerine getirmeyi düşündüğü Prof. Mümtaz Soysal ile görüştü. Çetin, bu görüşmeyi resmi bir ziyaret için gittiği Paris'te öğrenince sinirlendi:

– Ben geziye çıkar çıkmaz başka birine bakanlık teklif etmesini anlayamıyorum. Yeter artık.

Paris'ten döndükten sonra kriz iyice tırmandı. Soysal'ın atanabilmesi için Çetin'in istifasını vermesi gerekiyordu. "Benden özür dilenmeden istifa etmem." Sonunda istediğini kabul ettirdi. Karayalçın telefon edip Çetin'den özür diledi ve kriz çözüldü...

Dışişleri Bakanlığına atanan Soysal, Çiller'i ziyaret etti. Çiller, daha ilk görüşmede Vural konusunu gündeme getirdi. Karayalçın da oradaydı. Soysal, "3-4 ay bekleyelim" yanıtını verdi:

– Hem bu atamayı yapmak için gelmiş izlenimi vermek istemem, hem bu kararı vermeden önce bakanlığa bakmam lazım.

Bu konuşmanın ardından Soysal göreve başladı. SHP'nin muhalif kanadından olan Soysal'ın Dışişleri Bakanlığı, herkes için sürprizdi. Özer Çiller, o günlerde bir dost ortamında aynı soruyla karşılaştı:

– Neden Mümtaz Hocayı Dışişleri Bakanı yaptınız? Hikmet Beyin ne suçu vardı?

– Mümtaz Bey, özelleştirmeyi engelliyor. Hükümete alarak özelleştirme konusundaki muhalefetini bastırmak istiyoruz...

Ama bekledikleri gibi olmadı. Soysal, bakan olmasına rağmen özelleştirme konusundaki muhalefeti bırakmadı. Tam tersine hükümette "çarpışarak çekilmek"ten söz ediyordu. Terörle Mücadele Yasasının 8. maddesinin değiştirilmesiyle ilgili "demokrasi paketi"nin de ısrarlı savunucuları arasında yer alıyordu.

Karayalçın, bu tartışmaların yoğunlaştığı sırada önde gelen bakanlarıyla bir toplantı yaptı. Özelleştirme yasasındaki imzaları tamamlatmak istiyordu. Soysal, imzalamak yerine itiraz etti:

– 8. madde konusuyla özelleştirme arasında bir denklem kuralım. Pazarlık yapalım. 8. maddede taviz verirlerse biz de ona karşı özelleştirmede bazı noktaları kabul edelim.

Mehmet Moğoltay, Fikri Sağlar ve Erçan Karakaş, "Güzel fikir" dediler. Önerinin destek bulduğunu gören Karayalçın'ın yüzü asıldı:

– Yahu ben ne diyeceğim şimdi kıza?

Karayalçın, Soysal'dan özelleştirme için imza alamadı. Bu toplantı, Soysal'ın Çiller ve Karayalçın ile ilişkilerinde dönüm noktası oldu.

Samimiyetin Diplomatik Sınırı

Gerginlik, Kasım 1994'teki İsrail gezisi sırasında artık elle tutulur biçimdeydi. Başbakanın gafları birbirini izliyordu. Tevrat'tan alıntılar yaparak, "Vaat edilmiş topraklar"dan söz ediyor, onunla da kalmayıp Karadeniz Ekonomik İşbirliğine veciz katkılarda bulunuyordu:

– Karadeniz'in çevresinde Türkçe konuşan 200 milyon insanla işbirliği içindeyiz...

İsrail Cumhurbaşkanı Ezer Weizman, Başbakan İzak Rabin ve Dışişleri Bakanı Şimon Peres, gülümsediler. Peres, Soysal'a eğildi, fısıldadı:

– Karadeniz'in etrafında 200 milyon Türkçe konuşan olduğunu bilmiyordum.

– Herhalde Orta Asya'yı kastetti.

Bir öğle yemeği sırasında yaşananlar, Soysal'ı bir kez daha üzdü. Türkiye ve İsrail'den üçer yetkili, bir yuvarlak masa etrafında buluşmuştu. Çiller'in bir yanında İsrail Merkez Bankası Başkanı Mijael Bruno oturuyordu.

Bir ara Soysal, gözlerine inanamadı. Bruno, kolunu, Çiller'in oturduğu koltuğun üzerine atmıştı. Karşıdan bakınca Bruno'nun kolu, Başbakanın omzundaymış gibi görünüyordu. Epey samimi bir pozdaydı. Çiller ise rahatsız olmuşa benzemiyordu!

Soysal, duruma müdahale etmeye karar verdi. İsrailli bir protokol görevlisini uyardı:

– Bir Başbakan ile böyle konuşmak yakışmaz. Medyadan biri görüp fotoğraf çekse neler olacağını bir düşünün!

Yetkili, ona hak verdi. Bruno'yu, kaş göz işaretleriyle uyardı ve kolunu çekmesini sağladı...

Soysal'ın İstifası

İsrail'den döndükten sonra Soysal, büyükelçi kararnameleri üzerinde yoğunlaştı. Almanya'ya 20 Kasımda çıkacağı resmi gezi öncesinde Çiller'i konutta ziyaret etti. Karayalçın yine oradaydı.

– Yarın Almanya'ya gidiyorum. Giderken size atamalarla ilgili bu listeleri bırakıyorum. Bir göz atın. Yalnız sizin istediğinizi yapamadım. Vural'ın müsteşarlığına sıcak bakmıyorum. En kıdemli diplomatı müsteşar yapmak istiyorum. İsterseniz Volkan'ı Washington'a Büyükelçi yapalım.

Çiller'in sinirlendiği her halinden belliydi. Yüzü asıldı.

– Ama ben Başbakanım. Dışişleri Müsteşarının benim güvendiğim bir isim olması gerek.

– Dışişleri Müsteşarı sizin değil benim müsteşarımdır. Siz, Dışişleri Bakanı ile istişare edersiniz. Beraber çalışacağım kişiyi ben seçerim.

– Ben Başbakanım, benim tercihim olacak.

– Ben de Dışişleri Bakanıyım.

– Başlangıçta böyle konuşmamıştık.

– Hayır, ben sizden süre istemiştim. Bakacağımı söylemiştim. Murat Bey de o görüşmede bulunuyordu.

Soysal, Karayalçın'a döndü. Genel Başkanının kendisini destekleyen bir şeyler söylemesini bekliyordu. Öyle olmadı...

Başbakan, elini kaldırdı, "Sayın Karayalçın'ı karıştırmayın bu işe." Karayalçın ise sesini çıkarmadı. Soysal'a tek yol kalmıştı:

– Bu durumda benim istifa etmekten başka yapacak bir şeyim yok.

"Siz bilirsiniz" dedi Çiller.

Soysal, tokalaşıp çıktı. Akşam resmi bir yemekte Karayalçın ile karşılaştı.

– Hocam kötü bir görüşme oldu. Konuşalım.

Soysal, istifa kararını Almanya gezisinden sonra uygulamaya koyacağını söylemekle yetindi.

Geziden döndükten sonra Karayalçın'dan telefon bekledi. Ses çıkmayınca kendisi aradı. İstifa kararını yineledi, Karayalçın engellemeye kalkışmadı. Ertesi gün gidip Çiller'e istifa mektubunu sundu. "Peki, kabul ediyorum." Zaten bekliyordu mektubu...

Çiller ve Karayalçın, baş başa verip çoktan anlaşmışlardı. Karayalçın, Başbakan Yardımcılığı koltuğunun yanı sıra Dışişleri Bakanlığını da üstlendi...

Konuk Başbakanı Oyalama Turu

Çiller'in Orta Asya ülkeleriyle ilgisi de bilgisi de sınırlıydı. Yabancı ülke deyince aklına gelen ilk ülke Amerika'ydı. Onu Avrupa ülkeleri ve İsrail izliyordu.

Bu ülkelerin dışında kalanlara itibar etmiyordu. Dışişleri görevlileri, bu ülkelerden gelen devlet adamlarıyla Çiller'i görüştürmekte oldukça zorlanıyorlardı.

Malezya Başbakanı Dr. Mahatmir Bin Mohamed'in, eylül ayındaki Türkiye ziyareti sırasında benzer sıkıntılar yaşandı. Diplomatlar, Çiller'e önce akşam yemeği önerdiler. Kabul etmedi. En sonunda öğle yemeği için ikna oldu. Yemek saati 13.00 olarak belirlendi ve konuk başbakanın programına alındı.

Çiller, yemek saatinden 15 dakika önce programın değiştirilmesini istedi. "Yemeği saat 13.30'a erteleyin. Benim işlerim yoğun." Diplomatlar şaşırdılar:

– Efendim, konuk başbakanın ziyaret programı sürüyor. 15 dakika önce program değişikliği yapılmasını izah edemeyiz.

Çiller, diplomatik gerekçelere aldırmadı. Protokol görevlileri, Mohamed'in kaldığı oteli aradılar. Konuk heyet, otelden çıkmış, yemek salonuna geliyordu! Telaşlandılar.

Sonunda bir formül bulundu. Telefonlar, telsizler çalıştı. Araçlara talimat verildi:

– Konvoyu dolaştırın. 13.30'dan önce yemeğe gelemesinler.

Şoförler, konvoyu, Atatürk Orman Çiftliği ve Çankaya'da uzun bir tur attırdıktan sonra Başbakanlık Konutuna getirdiler. Yemek, Çiller'in istediği gibi saat 13.30'da başladı.

Dışişleri mensupları, konuk başbakanın yemek boyunca oldukça soğuk davrandığını fark ettiler. Herhalde anlamsız şehir turundan sıkılmıştı!

Piramitlerin Önüne Yatak Atalım

Özer Bey, yurtdışı gezilerinde etrafına neşe saçıyordu. Esprileri, güzel lokantalar, iyi şaraplar seçmesi, gece kulüplerine gitmesi, onu geziye katılan yazarların aradığı adam haline getiriyordu...

Uçak yolculuğu sırasında Özer Beyin bulunduğu bölüm şenleniyordu. Hele bir de Yalım Bey, orada olursa kahkahalarla süslenen muhabbet saatlerce sürebiliyordu. Koltukların aralarında oluşturulan masalar yiyecek, içeceklerle donatılıyordu. Tansu Çiller ise eşinin bu davranışından hoşlanmıyordu. Özer Beyin içkiyi fazla kaçırınca rahat konuşup gazetecilere malzeme vermesinden endişe ediyor; eşinin ne yaptığını öğrenmek üzere zaman zaman yardımcılarından birini arkaya gönderiyordu.

ATA uçağıyla Libya'dan Mısır'a uçarken Özer Bey, yine gazetecilerin bulunduğu bölüme gelmişti. Viski eşliğinde sohbet ederlerken, Ertuğrul Özkök'ün aklına bir fikir geldi:

– Bakın, Al Gore ve eşi gibi siz de Tansu Hanımla piramitlerin önünde öpüşün. Fotoğrafın tüm dünyaya dağıtımını ben yapacağım...

Özer Bey, "Tamam, yapalım" dedi. Muzip bir havada gülümsedi:

– O poz eskidi artık. İsterseniz piramitlerin önüne bir yatak atalım. Biz Tansu'yla yatağa girelim siz de fotoğraf çekin.

Gazeteciler gülerken, Özer Bey, bir kolunu yumruk biçiminde kaldırıp öbür eliyle kolunu tutup, malum işareti yaptı.

– İsterseniz bir de böyle yapalım.

Kısa bir nefes molası verdikten sonra kolunu indirdi.

– Yok canım! Bizde nerede kaldı öyle şeyler artık...

Bu sırada bir görevli, Özer Beyin yanına gelip Başbakanın mesajını aktardı:

– O buraya gelsin. Yine gazetecilerle neler konuşuyor.

Az sonra Çiller de geldi; üzerini değiştirmek üzere uçağın arkasına geçiyordu. İyice sarhoş olan Özer Bey, eşini görünce susmak bir yana ona da takıldı:

– Burada değiştir, aramızda yabancı mı var?

Tansu Hanım, çok sinirlendi. Eşini alıp uçağın ön bölümüne götürdü. Oraya girer girmez azarlamaya başladı. "Özerrr..." Başbakanın çığlıkları gazetecilerin bulunduğu bölümden rahatlıkla duyuluyordu...

Uçak yolculuklarında samimi konuşmalar, sadece Özer Beye özgü bir davranış değildi. Çiller de kimi uçak yolculuklarında rahatlamak için bir iki kadeh viski içiyordu. İçince neşeleniyor; yanındaki bürokrat ya da politikacılara "Boş verin bu meseleleri" diyordu:

– Şimdi keyfimize bakalım...

Küçük bir grupla çıkılan yolculuklarda, ATA uçağında Özer Bey ile keyifli vakit geçiriyorlardı. İkisi birbirlerine sürekli bir şeyler anlatıp espriler yaparak gülüp duruyorlardı. Uzun yolculuklarda tavla oynayarak zaman geçiriyorlardı.

Yine böyle bir yolculuk sırasında neşeleri yerindeydi. Çok yakın birkaç kişi vardı yanlarında. Özer Bey, yine çok içmişti; eşine döndü:

– Tansu, hadi kalk oyna...

Tansu Hanım, sadece gülümsemekle yetindi...

Drama Kabiliyeti

Gazetecilerin uçak sohbetlerinde, Başbakanın kişiliğiyle ilgili önemli ipuçları açığa çıkıyordu. Davos'a giderken, ATA uçağında, gazeteciler Zafer Mutlu, Cengiz Çandar, İsmail Kapan, Yalçın Doğan ve Ertuğrul Özkök, Başbakana eşlik ediyorlardı. Yalçın Doğan, Yaşar Kemal'in mahkûmiyet kararını hatırlatıp sordu:

– Efendim, Sartre'ın tutuklanması söz konusu olunca De Gaulle, Sartre, Fransa'dır demiş; onu kurtarmış. Siz de Yaşar Kemal için aynı şeyi söyler misiniz?

– Ben De Gaulle'den daha iyi drama yaparım. Ben istesem çok iyi oynarım.

Doğan, yanıtı anlamayınca, soruyu bir kez daha tekrarladı. Çiller, basmakılıp bir yanıt verdi:

– İsteyen istediğini söylesin dedim. Ama kanunların üzerine çıkamam.

Sonra sözü birden Mitterand ile yaptığı son görüşmeye getirdi:

– Biliyor musunuz, Mitterand hasta. Son görüşmemizde elimi tuttu, "Bu son görüşmemiz" dedi.

Ve gözyaşları yanaklarından süzülmeye başladı. Sanki az önce söylediği "drama yeteneği"ni kanıtlamaya çalışıyordu! Gazeteciler şaşkınlıkla izlediler...

Özkök, bu sözleri köşesinde yazdı. "Adio Tansu." Yazının çıktığı gün otelin çatı katındaki kahvaltı salonuna önce Özer Bey geldi.

– Tansu'ya bir süre görünme. Sana ateş püskürüyor.

– Ben çok kibar yazdım. Bunu New York Times da olsa yazardı. Üstelik kimse benim kadar zarif yazmazdı...

Allah ile İletişim

Çiller, kendini gücün büyüsüne iyice kaptırmıştı. O sinemaya gidince izleyiciler dışarı çıkarılıyordu. Makam aracının iki yanına Başbakanlık forsunu taşıyan motorsikletli polisler sıralanıyor; ihtişam içinde dolaşıyordu. Koruma polislerinin, yanına yaklaşmak isteyen vatandaşı tartaklamasını bile fark etmiyordu!

Başbakanlık Müsteşarı Ali Naci Tuncer bile Başbakanın olmadığı zamanlarda bazı bilgileri ona aktarıp Çiller'e iletmesini istiyordu. Bankacılıkla ilgili bazı konularda Başbakanın eşine akıl danıştığı oluyordu!

Özer Bey, bununla da kalmıyor, zaman zaman bankacılara telefon edip talimatlar yağdırıyordu. Faaliyet alanını bankacılık ile de sınırlı tutmuyor, Batılı büyükelçileri Başbakanlık Konutunda toplayıp dış politikaya el atıyordu! Ya da Turizm Bakanlığı bürokratlarını topluyor, sahillerdeki düzenlemelerle ilgili emirler veriyordu.

Özer Bey, kendine yeni unvanlar layık görüyor, "Prof. Dr. Özer Çiller" kartvizitleri hazırlatıyordu. Ama kıdemli bir mason olduğunu gizli tutuyordu! Özer Bey, "Gün" locasından ayrılmış, 1988'de "İstanbul Gönye Vadisi" mason locasının 27 numaralı kurucu üyesi olmuştu.(204) Bu unvanını kartvizitine eklemeyi düşünmüyordu tabii...

Artık basın Çiller ailesiyle eskisi kadar sıcak bir ilişki içinde değildi. Her yaptıkları, her söyledikleri geniş tepki topluyor, günlerce eleştiriliyordu.

Başbakanlık Konutunda gazetecilere verilen 1995 yeni yıl kokteyli, dikkatleri yeniden Özer Beyin üzerine çekti:

– Ben sürekli Allah ile iletişim halindeyim. Allahı tanımak şekillendirmek isteyen bir tarafım var. (205)

Muhafazakâr politikacılar ve İslamcı basın ayağa kalktı; "Özer Çiller'in ağzından çıkanı kulağı duyuyor mu?"

Özer Bey, "tesadüf eseri Türk olmuş hoş bir insan"dı! (206) Sözlerini savunmaya kalkıp klasik bir Türk gibi davranmadı...

Sünnet Parasıyla Bono

Çiller'in TBMM'deki komisyona verdiği yeni malvarlığı listesi, öncekilere göre biraz daha uzamıştı. Bu listenin en ilginç maddesi, Mert'in bonolarıydı! Mert, askerlik günlerinde Hazine Bonolarına yatırım yapmıştı!

Mert'in, lise yıllarında aile şirketi Marsan Holdingde kâğıt üzerinde yöneticilik yaptığı biliniyordu. Ama bir serveti olduğu hiçbir şekilde kayıtlarda gözükmüyordu.

Bir yıllık toplamı 102 milyon 420 bin lira olan yedeksubay maaşıyla 950 milyon liralık bono alabilir miydi? Yoksa Çiller ailesi, kaynağını açıklayamadığı servetinin bir bölümünü gizlemek için mi bu yolu bulmuştu? Komisyon, bu soruları Çiller ailesine sordu. Yanıt, gülümsemelere yol açtı:

"Bu paranın kaynağı muhtelif tarihlerde şahsıma verilen armağanlar (sünnet vb.) ile harçlıklarımdan ve ailemin zaman zaman yaptığı katkılardan oluşmuştur."(207)

Tabii bu açıklama, tartışmaları dindirmeye yetmedi. Tersine yeniden alevlendirdi...

ANAP, Amerika'da bir hukuk bürosuna yaptırdığı araştırmanın sonuçlarını bu dönemde aldı. Büronun hazırladığı rapor, TBMM Başkanlığına kalın bir dosya olarak sunuldu. (208) Ancak gecikmiş bir dosyaydı. Çiller ailesinin, Amerika'daki malvarlığına ilişkin daha önce basında açıklanan bilgileri doğrularken, yeni bilgi getiremiyordu...

Cenazeye Verilen Önem

20 Şubat günü, sabah erken saatlerde bir gazeteci, TOBB Başkanlığını sürdüren Yalım Erez'e telefon etti:

– Başbakanın annesi saat 08.15'te ölmüş. Cenaze için partide bir düzenleme yapılıyor mu?

"Bilmiyorum" demekle yetindi. Telefonu kapattı. Canı sıkılmıştı. Bu kadar yıldır, Çiller ailesinin en yakınında yer almış; yalılarına girip çıkmıştı. Ama Tansu'nun annesiyle ne tanışmış; ne de bir fotoğrafını görmüştü! Başbakanın annesiyle ilgili bir anısını anlattığını da hatırlamıyordu.

Neler oluyordu? Bunu anlamaya karar verdi. Doğruca Başbakanlık Konutuna gitti. Girişte, Özel Kalem Müdüresi Nalan Kozan ile karşılaştı:

– Başın sağ olsun.

– Nereden öğrendin?

Nalan, böyle sorduğuna göre, cenazeyi kimselere haber vermemişlerdi!

Zaten Muazzez Çiller, son yıllarında kızıyla hiç bir arada görünmemişti. İyice yaşlandığı için Nuriye Turan adlı bir bakıcı kadın tutulmuştu. Sadece özel günlerde giydirilerek aşağı indirilmiş; onun dışında yalıdaki odasından çıkmasına izin verilmemişti.

Erez, Çiller'in yanına girdi. Evet, yanılmamıştı. Başbakan, annesinin cenazesini sessiz sedasız kaldırmayı düşünüyordu! Erez, itiraz etti:

– Bir başbakan annesinin cenazesinin böyle kaldırılması mümkün değil. Olmaz. Gazeteciler öğrenmiş bile...

Çiller, ikna oldu. Necmettin Cevheri ve Diyanet İşleri Başkanı çağrıldı. Program hazırlandı. Çiller, 15.15'te ATA uçağıyla İstanbul'a hareket etti.

Akrabalar Yalıda

Akrabaları, Muazzez Hanımın öldüğünü televizyonlardan öğrendiler. Yalıya gelen akrabalar, kapıdaki polis ve gazeteci barikatını güçlükle aşabildiler.

Muazzez Hanımın cenazesinin bulunduğu odaya alındılar. Yanlarına Mert geldi. Mert'i gören Demir Halay, "Oooo.." dedi.

– Ne güzel tam evin karşısına gelmişsin. Böyle askerliği babam da yapar.

Demir, Tansu'nun büyük dayısı Rıfat'ın oğluydu. Ailenin büyüğü sayılırdı. Onun eleştirisine diğerleri de katıldı. Mert'in yalının tam karşısında askerlik yapmasıyla alay ediyorlardı.

Mert'in canı sıkılmıştı. Bu durumu atlatmak için Atakan Ergin'e döndü.

– Atakan Ağabey...

Demir, yine payladı:

– Çüş, çüş... Ne ağabeyi, o senin dayın.

Mert, duymazlıktan geldi; Atakan'a dönerek devam etti:

– Senin adını vererek çok insan geliyor, telefon ediyor. Çok sıkıldık, bıktık yahu.

– Oğlum bu mümkün değil. Benim adıma kimse gelmez. Ben de annen Başbakan olunca tebrik etmek için bir kere mektup yazdım. Cevap gelmeyince bir daha aramadım...

Bu sırada akrabalardan biri Mert'e, Antalya Beldibinde yapılan "Kemer Inn" adlı pansiyonu sordu. "Küçük bir yer canım" dedi Mert.

– Annem babam Berk ve benim için yaptırıyor.

Odaya akşamüzeri bir ara Tansu Çiller de uğradı. Baba tarafından olan Hatice Nezahat Öztarhan ve diğer akrabalarını görünce gülümsedi:

– İşte benim gerçek akrabalarım.

Sonra anne tarafından olan yakınlarıyla tokalaştı. O gün hep birlikte son aile fotoğrafı çektirildi. Çiller, yine gülümsüyordu...

Yastık Altındaki Milyarlar

22 Şubatta büyük bir cenaze töreni düzenlendi. DYP; bakanların, milletvekilleriyle politikacıların Ankara'dan İstanbul'a gidebilmeleri için bir airbus uçak kiraladı. Başbakan cenazede çok üzgün görünüyordu.(209)

40. gününde annesinin mezarına gitmeden önce, Basın Müşaviri Mehmet Bican'a gazetecilere duyurulması talimatını verdi.

– Sayın Başbakan, bugün annesinin mezarı başında olacak...

Mezar başında çekilen fotoğraflarından 1.5 ay kadar sonra Muazzez Çiller yeniden gazetelere haber konusu oldu. Çiller, 15 Mayıs 1995 tarihinde TBMM'ye verdiği dördüncü mal bildiriminde, annesinden kendisine büyük bir servet kaldığını duyuruyordu:

"570 bin ABD doları, 690 bin Alman markı, 880 Cumhuriyet altını, Üsküdar'da ahşap ev ve ahşap dükkân, 432 milyon 831 bin lira, Milas'ta zeytinlik hissesi. "

Kalan mirasın toplam değeri 50 milyar lirayı (840 bin dolar) aşıyordu. Hasta ve yaşlı bir kadın, 20 milyon lirasını banka hesabında; milyarlık dövizlerini ise yastığının altında saklamıştı! Üstelik bu serveti, kocasından kalan emekli maaşıyla edinmişti! Oysa Hüseyin Necati Bey, 1973'te ölümünden önce son olarak 3590 lira (257 dolar) emekli aylığı alıyordu; o tarihte eşine bağlanan dul aylığı ise tamı tamına 1795 liraydı (129 dolar)! Bu maaş, her yıl büyük oranlarda artırılsa ve Muazzez Hanım hiç harcamasa bile bu kadar parayı biriktirmesi imkânsızdı.

"Miras" için Çiller'in ödemesi gereken vergi 10 milyara yakındı. (210) Peşin ödemek yerine beş yıllık taksitlere bağlatmayı yeğledi...

KUŞADASI BİR BÜYÜK ÇİFTLİK

Özer Bey, Kuşadası'na, sadece "kelepir" bir yatla dolaşıp hava almaya gitmiyordu. Zeki Küçükberber ile Kuşadası'nda esrarengiz işler çeviriyorlardı. Arkadaşı, Zeynep Özal'a jaugar araba hediye ederek, "Jaguarcı Zeki" adıyla nam salmıştı. Bu ikili, kısa sürede kentin "gizli hâkimi" konumuna gelmişlerdi. Onlar isteyince, ne kaymakam, ne emniyet müdürü yerinde kalamıyordu.

Çamtepe'deki geniş bir arazi 11 Mayıs 1994'te sessizce el değiştirmişti. Görünürde araziyle Çiller ailesinin bir ilgisi yoktu. Yaklaşık 100 dönümlük araziyi satın alan Çiller ailesinin yanında çalışan Suna Pelister'di! Tapudaki isim Pelister olunca Çiller ailesi ile bağlantı kurmak zorlaşıyordu.

Nedense Pelister, Kuşadası'na hiç gelmiyor; arazideki inşaat işleriyle Özer Bey ilgileniyordu! Küçükberber de çiftliğin hemen yanındaki araziyi satın almış; komşu olmuştu. (211)

Arazide yükselen çiftlik evinin görkemi, Şubat 1995'te gizlenemez duruma geldi. Pahalı malzemelerin kullanıldığı Amerikanvari çiftliğin dargelirli bir kişiye, Pelister'e ait olamayacağı ortadaydı. Sonunda haber patladı:

– Çiller'in Dallas çiftliği...(212)

Özer Bey, çiftliğin kendilerine ait olduğu haberlerini yazılı bir açıklamayla yalanladı:

"Suna Pelister, oraya 90 metrekarelik bir bağ evi yaptırmak

istedi. Biz de kendisine 2 milyar lira (68 bin dolar) borç vererek yardımcı olduk."

ANAP Bilecik Milletvekili Mehmet Seven, aynı konuda bir soru önergesi verdi. Önergeye yanıt hazırlanırken, Başbakanlık Müsteşarı Ali Naci Tuncer, yeniden sordu:

– Bu çiftlik sizinse öyle açıklayalım. Yoksa zor durumda kalırsınız.

Özer Bey, "Hayır" dedi, "ben kendime almadım. Suna Ablanın bizde çok emeği var. Biz bazı tatillerde gidip kalacağız, o kadar." Yanıt bu olunca, Tuncer ısrar edemedi. Seven'in önergesine, ilk açıklamaya benzer bir yanıt verildi.

Çiller ailesi, bu oyunu tam iki yıl sürdürdü. Mart 1996'da birdenbire senaryodan vazgeçildi. Pelister tapuya başvurarak, çiftlik arazisini iki parsele ayırdı. Parsellerden birini Özer Beye, diğerini Tansu Hanıma sattı. Böylece Çiller ailesi, çiftliğin yasal sahipleri konumuna geldiler.

Madem çiftlik kendilerinindi, iki yıl önce neden böyle bir oyuna gerek duyulmuştu? Çiller'in kendine göre savunması hazırdı:

"Dağbaşına gitti bir çiftlik aldı. Bu iş burnumuzdan geldi. O çiftlik, public enemy number one (halkın bir numaralı düşmanı) oldu. Hangi suiistimal oldu, bana onu söylesinler. Çiftliği kendi üzerine alması için uyarmıştım. Keşke onu frenlemeseydim."(213)

Herhalde yine dili sürçmüştü! Çünkü Özer Beyi frenlemesi söz konusu olmamıştı! Çiftlik oyununu tam iki yıl sürdürmüşlerdi...

Bütün bu olup bitenler, Ali Naci Tuncer'i şaşırttı. Özer Bey, iki yıl önce kendisine doğruları söylememişti! Özer Bey ile bir yerde karşılaşınca fırsatı kaçırmadı:

– O zaman çiftliği Suna Hanıma verdiğinizi söylemiştiniz. Ne oldu da geri aldınız?

– Çok sinirlendim. Suna Ablanın oğlu Zafer, orada burada, "Annem zaten hasta. O ev bana kalacak, ben yiyeceğim" diyormuş. Onu duyunca çiftliği üzerimize aldık. Suna Ablaya Bodrum'daki yazlığı verdik...

Tüm bu çelişen açıklamaların ortasında kalan belediyeden emekli Suna Pelister, sessizliğini bozmadı. 100 dönümlük çiftliğin tapusunu iki yıl üzerinde tutmanın sonucu olarak, Bodrum'da 70 metrekarelik bir kooperatif evine sahip olmuştu!

Azerbaycan'da Neler Oluyor?

Çiller, o dönemde siyasi alanda Avrupa Birliğini önplana almış; "1998'de AB'ye tam üyeyiz" gibi büyük iddialarda bulunuyordu. (214) Mesut Yılmaz ile çatışmaları günlük rutine binmiş, sürüp gidiyordu.

Tek sorun, SHP'nin, CHP ile birleşmesiydi. O da şimdilik koalisyonun geleceğini etkilemiyordu. TBMM Malvarlığını Araştırma Komisyonu üyeleri Amerika'da dolaşıp duruyorlardı.

1995 Mart başlarında bir gün Çiller, başdanışmanı Yalım Eralp'a telefon etti. Paniklediği belliydi. Bakü Büyükelçiliğinden Azerbaycan'da darbe hazırlıklarıyla ilgili bir kripto gönderilmişti...

– Yalım, Azerbaycan'da bir şeyler oluyor?

– MİT'e sorun.

– MİT'e sordum, onlar da bilmiyor. Neler oluyor öğren.

Başbakan, ülkesinin karıştığı bir darbe girişiminden habersizdi. Çiller, Azerbaycan ile ilgili girişimleri Ayvaz Gökdemir ve Kâmil Yüceoral'a havale etmişti! Onların getirdiği Azerilerle görüşüyor, söylenenleri dinliyor; ama ne olup bittiğiyle ilgilenmiyordu! Başbakan olmasına rağmen, elinin altındaki devlet aygıtına hükmedemiyor; emrindekiler bildiğini okuyordu!

Eralp, Dışişlerine sordu. Bakü Büyükelçiliğinin krip-

tosundan öğrendikleri olayı izliyorlardı. Ama darbe hazırlıkları ve Türkiye ile bağlantısı konusunda fazla bilgileri yoktu. Çiller'i aradı.

– Dışişlerinin ayrıntılı bilgisi yok efendim.

– Cevadov nasıl biridir, biliyor musun?

– Çıkın Demirel ile görüşün.

– Haklısın.

Başdanışmanı Volkan Vural da aynı görüşleri yineledi. Alelacele Dışişleri Bakanlığında toplantı düzenlendi. Karayalçın ve MİT Müsteşarı Sönmez Köksal'ın da bulunduğu toplantıda durum değerlendirildi. Köksal, darbe girişimine MİT'in katıldığını kabullenmiyordu. Ama tablo da ortadaydı...

Demirel'e haber verildi. Azerbaycan darbesi devlet katında ele alınan bir sorun haline gelmişti. Bir süre gelişmeleri izleyen Demirel, martın ikinci haftasında Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev'e telefon ederek, darbe hazırlıklarını haber verdi. Darbeciler, o sırada Kopenhag'da bulunan Aliyev'i dönüşünde Bakü havaalanında öldürmeyi planlıyorlardı!

Aliyev, Demirel'den bilgi alınca ülkesine erken dönerek bir seri askeri operasyon başlattı. Aliyev'in silahlı güçleri, darbecilerin lideri OMON Birlikleri Komutanı Albay Ruşen Cevadov ve yandaşlarının üzerine yürüdü. Cevadov, bir zamanlar Aliyev'in en güvendiği askerdi! Ebulfeyz Elçibey'in devrilmesinin ardından Aliyev'i Bakü'ye getiren ve güvenliğini sağlayan da oydu! O günler geride kalmıştı artık.

Cevadov, elinde beyaz bayrakla dışarı çıkıp teslim olduktan sonra kurşunlandı. Yüzlerce yandaşı da aynı akıbeti paylaştı. Bakü, kanlı olaylara sahne oldu.

Cevadov'un akıl hocası olan TİKA (Türk Cumhuriyetleri Kalkınma Ajansı) Görevlisi Ferman Demirkol, Büyükelçilik Din Görevlisi Abdülkadir Sezgin'in evine sığındı. Cevadov'a MİT'ten uydu telefon götüren Kenan Gürel de yakalanarak tutuklandı.

Demirel, Türkiye'nin olaya karıştığının açığa çıkmasını istemiyordu!

Suret Hüseyinov'un 1992'deki darbe girişimi sırasında Türkiye'nin temsilcisi olarak olaya el koyan Ali Naci Tuncer'i, bir kez daha Bakü'ye gönderdi. Tuncer, Aliyev'i güçlükle ikna etti. MİT adına çalışan Demirkol'u da alıp özel uçakla Türkiye'ye döndü.

Yine de bu girişim, her şeyin üzerini örtmeye yetmeyecekti. Aliyev, Mayıs 1997'deki Türkiye ziyareti sırasında, darbe girişimini Meclis kürsüsünden tüm ayrıntılarıyla anlatacaktı!

Azerbaycan muhalefetine göre ise Aliyev'in anlattıkları doğru değildi! Aslında bir darbe girişimi yoktu! Bazıları, Cevadov'un pervasızlığını ve yükselme hırsını kendi amaçlarına alet etmişti! Aliyev de Demirel'in yardımıyla bu sorundan kurtulmuştu!

Ancak muhaliflerin tezleri, 1997'de Başbakan olan Mesut Yılmaz'ın talimatıyla Başmüfettiş Kutlu Savaş'ın hazırladığı "Susurluk raporu"nda ilgi görmeyecekti! Rapor, aralarında MİT görevlilerinin de bulunduğu bir çetenin darbe girişiminde bulunduğunu kabul ediyordu!

Çiller'in dağınık yönetim tarzı, Emniyet ve MİT'e hâkim olamaması, danışmanları ve ekibindeki bazı kişilerin de başlarına buyruk davranması sonucuna yol açmıştı...

Karayalçın Ayrılıyor

SHP ve CHP'nin birleşmesi, mart sonunda koalisyonu etkiledi. Genel Başkanlığı kaybeden Karayalçın, hükümetten ayrıldı, yerine geçici Genel Başkan seçilen Hikmet Çetin geldi.

Karayalçın ile terörle mücadele yasası, memur maaşları gibi birkaç küçük anlaşmazlık dışında her şey iyi gitmişti. Çiller,

üzüldü. Onun yanında kendi kendisiyle alay edecek kadar kendini rahat hissetmişti. Gaflarına onunla birlikte gülebilmişti...

Bir keresinde Çeçenistan yerine "Çeçistan" demiş, uçağa bindiğinde Karayalçın'a tekrarlayıp gülmüştü. Başka bir zaman hayvancılık projesini açıklamak üzere gittiği Erzurum'da, "hayvancılık" sözcüğünü unutmuştu. Miting boyunca "inekçilik, inekçilik" deyip durmuştu. Uçakta Çiller ve Karayalçın aynı sözcükleri yineleyip birlikte eğlenmişlerdi.

Türkiye'yi, coğrafyasını çok az tanıyor; Karayalçın, bu konuda ona yardımcı oluyordu. Aralarında sıcak, yakın bir ilişki vardı...

Karayalçın kabineden ayrıldıktan sonra, Demirel'in hükümeti kurma görevini yeniden kendisine vermeyeceğinden korkan Çiller, Başbakanlıktan istifa etmedi. Sadece CHP kanadının bakanları değişti. Hükümet görüşmeleri sırasında Çetin'in koşullarından biri, ikili görüşmelerin konutta değil, Başbakanlık binasında yapılmasıydı...

CHP'nin "Hikmet Ağabeyi" Başbakan Yardımcılığına gelince, hükümette krizler birbirini kovaladı. CHP'li bakanlar, isyanları oynuyor, bu da Çiller'i çileden çıkarıyordu.

Camdan Gözleyen Kadın

Yıllık olağan Amerika gezisine nisan ayında çıkıp Türkiye'deki sorunlardan uzaklaştı. Çiller, Başbakan oluşundan bu yana üçüncü kez Başkan Clinton ile bir araya geldi.

Görüşme sırasında dışarda bekleyen gazetecilerin dikkatini, Oval Ofisin camlı bölümünün önündeki kadın çekti. Kadın, ellerini siper etmiş, yüzünü cama yapıştırmış; içeriyi görmeye çalışıyordu. Kadın, bir an yüzünü çevirdi. Gazeteci, şaşkınlıktan donakaldı.

İçerde olup biteni merak eden genç kadın, Başkanın eşi

Hilary Clinton'dı. Gazetecilerin kendisini fark ettiğini görünce koşarcasına uzaklaştı...

Amerika gezisi, bir günlük Washington bölümü dışında tatil ağırlıklıydı. New York ayağında 18 limuzin tutuldu. 61 kişilik refakatçi grubunun Houston'a geçebilmesi için Boeing 727 tipi bir uçak kiralandı.(215)

Çiller ailesi, devlet kesesinden para harcarken, özenli davranmaya çalışmıyordu. Savurganlık had safhadaydı...

İran'la Savaş Çıkaracak Yalan

O günlerde yoğunlaşan katliamları gerçekleştiren PKK militanlarının İran sınırından sızdıkları saptanmıştı. Çiller, her zaman olduğu gibi yine şahin kesildi. Genelkurmaydan İran'daki PKK kampına yönelik operasyon planı hazırlamalarını istedi. Hazirandaki ara yerel seçimler öncesinde büyük bir gövde gösterisi olabilirdi bu operasyon!

Genelkurmayın operasyon planını görüşmek için 18 Mayıs 1995'te Başbakanlık Konutunda toplantı düzenlendi. Toplantının açılışını Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Ahmet Çörekçi yaptı:

"İran'daki PKK kampına havadan komando unsurlarıyla da takviye edilebilecek bir helikopter harekâtı düzenlenebileceğini düşünmekteyiz."

Başbakan Yardımcısı Çetin, irkildi. "Böyle bir operasyon çok riskli olmaz mı?" sorusunu yöneltti. Sonra ekledi:

"İran radarları helikopterlerimizi fark edip savaş uçaklarını yollarlarsa bu durum Türkiye-İran savaşına yol açmaz mı?"

Çörekçi, "Kimsenin ruhu duymaz" düşüncesindeydi. MGK Genel Sekreteri Orgeneral Doğan Bayazıt ve tabii ki, Çiller de operasyonu destekliyordu. Çetin'e tek destek Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Özdem Sanberk'ten geldi.

Türkiye'nin bir savaşa sürüklendiğini fark eden Çetin, Çiller'e döndü:

– Cumhurbaşkanına bu konuyu danıştınız mı?

– Peki, ben zaten yarın sabah Cumhurbaşkanını göreceğim. Kendisine bahsederim. Yarın yine toplanırız.

Çiller, 19 Mayısta Anıtkabir'de düzenlenen törenden ayrılırken Demirel'in aracına bindi; yolda görüştüler...

Öğleden sonra aynı kadro Başbakanlık Konutunda yeniden toplandı. Herkes Demirel'in görüşünü merak ediyordu. Çiller, açıkladı:

– Dün tartıştığımız konuyu bu sabah Sayın Cumhurbaşkanımızla görüştüm. Kendisi bu operasyona itirazları olmadığını bana söylediler.

Çetin, bu açıklamaya inanmadı. Emin olmak için toplantıdan sonra bir de kendisi Demirel'i aradı:

– Sayın Cumhurbaşkanım, biz iki gündür İran'daki PKK kamplarına karşı alınacak önlemleri tartışıyoruz. Bir hava harekâtı düzenlenmesi söz konusu. Sayın Başbakan, sizin askeri bir harekâta onay verdiğinizi bize bildirdi.

Cumhurbaşkanı, İran'a operasyon konusunu ilk kez duyuyordu. "Ne diyorsunuz? Ben İran'a askeri bir operasyona onay vermedim ki..." Çok şaşırmıştı.

– Tansu Hanım, bana sadece bir sınır ötesi operasyon düzenlenmesinin söz konusu olduğunu söyledi. İran'ın adını bile geçirmedi. Böyle bir operasyona onay vermem nasıl mümkün olabilir? Bu savaş ilanı demektir!

Demirel, Çiller'i ertesi gün MGK toplantısı öncesinde görüşmeye çağırdı. Bu zirveye, Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı da katıldı. Ve Demirel, İran'a operasyon hazırlığından vazgeçilmesini sağladı...

Yine de iki gün sonra Çin'e giderken, Çiller ve Karadayı'yı uyarmadan edemedi:

– Ben yokken yerime Sayın Cindoruk vekâlet edecek. Yapacağınız şeyleri muhakkak ona soracaksınız...(216)

Berk'e Bedava Tenis Hocası

Çiller, ikinci oğlu Berk'in diploma töreninde mutluydu. Oğlunun diplomasını kendisi verdi. (217) İlkokulu İstanbul'da, Dalan'ın Başkanı olduğu İstek Vakfı Okulunda okuyan Berk, annesi politikaya atılınca ortaokula Ankara'da devam etmişti.

Berk, ODTÜ'de futbol takımında oynamış, ama uzun süre yedekte kalmıştı. Başbakanlık Konutunun bahçesine, antrenman yapabilmesi için minyatür futbol sahası kurulmasından sonra takıma girebilmişti. 20 dakika oynadığı maçta üç kez ofsayta düşen Berk, iyi bir performans sergileyememişti. (218)

Futboldaki başarısızlığını bilen ailesi, aynı tablonun teniste yaşanmaması için önlem aldı. Babası ona bir tenis hocası buldu.

Berk, ortaokul diplomasını aldıktan sonra yaz tatilinde Kuşadası'ndaki çiftliğe gitti. Tenis hocası Okan Ünalmışer de hazirandan itibaren Berk'e ders verdi. Dersler yaz sonuna kadar, aralıklı olarak sürdü.

Tenis hocasının ücretini, Çiller ailesi ödemedi. TURBAN ne güne duruyordu? Genel Müdür Ömer Bilgin, tenis hocasını TURBAN'dan kadroya almıştı...(219)

Jet-Ski TURBAN'dan

TURBAN Kuşadası Marina İşletmesine alınan Suzuki marka sukayağı (jet ski) da Berk'in hizmetine sunulmuştu. Onun yerine, marinaya, bir hurdacıdan alınan ve üzerine "Hunda" diye garip bir marka yazılan bir sukayağı eskisi konulmuştu!

Marina Müdürü Haydar Mengi talimat vermiş, TURBAN'ın faksı bile çiftliğe götürülmüştü!

TURBAN'dan karşılananlar bu kadarla sınırlı kalmamıştı.

Çiftlikte yenilen içilenler, yine ücretsiz olarak TURBAN'dan gönderilmişti. Çiftliğin artezyen kuyusunun masrafları da TURBAN'ın hanesine yazılmıştı.

Hatta Sait Halim Paşa Yalısının boyanması için alınan malzemelerin bir bölümünün Çiller ailesinin yalısında kullanıldığı iddia ediliyordu.(220) Yalıdaki bazı antika eserlerin, tabloların nerede olduğu ise meçhuldü!

Yatların Bakımı

O yaz Özer Bey için epey hareketli geçiyordu. O Kuşadası'nda çiftliğin geliştirilmesi, kuyu açılması, havuz ve çevrenin düzenlenmesi işlerine nezaret ederken, İstanbul'da bir cinayet işlendi. Genelev patroniçesi Matild Manukyan saldırıdan kurtulurken, yanındaki Mehmet Urhan ölmüştü.

Mehmet Urhan, İstanbul Bankasında Genel Müdürlüğü sırasında Özer'in yanında odacı olarak çalışıyor; çekleri tahsil edip Özer Beyin hesabına yatırıyordu. Banka ile ilgili soruşturma sırasında ifadesi alınmış ve bazı çekleri götürüp bozdurduğunu söylemişti. (221) Urhan, Özer Beyin yaşamından çıkalı yıllar olmuştu. Ölümünü fark etmedi bile...

Özer Bey, Kuşadası'nda kendine yeni bir dünya kurmuştu. Kuşadası Yat Kulübüne üye olmuş, doğayla, denizle iç içe yaşamın tadını çıkarıyordu.

İlk yatları "Denge" bakımdan geçirilmişti. İkinci yatları "President"den küçük olan bu yat, önceleri ailenin şirketlerinden Markim AŞ'nin üzerine kaydedilmişti. Bu şirket tasfiye edilince, "Denge", yine bir aile şirketi olan Marsan'ın malvarlığı listesine eklenmişti. Yatın değeri, Marsan'ın kayıtlarına, onarım bedeliyle birlikte yaklaşık 3 milyar lira (66 bin dolar) olarak işlenmişti. (222)

Özer Beyin her iki yatı da TURBAN Kuşadası Marinasına

bağlandı. Yatların bağlama ve onarım ücretlerinde yine aynı formül işledi. Bazı ücretler hiç tahakkuk ettirilmedi; bazıları da inanılmaz indirimlerle uygulandı.

Yatların marinada ücretsiz kaldığı haberleri basında çıkınca, apar topar eski tarihli faturalar kesildi. Bu uyanıklık, yeni yazılan faturaların ambar çıkış tarihlerinin değiştirilmesinin unutulması nedeniyle belgelenebildi...(223)

Bereket Özer Bey, Kuşadası'nda dalgıçlığa yeltenmedi. Dalgıçlık sertifikası vardı. Son olarak Büyükada civarında dalmıştı. Büyük bir balıkla karşılaşınca korkmuş, boğulma tehlikesi atlatmıştı. O günden bu yana dalmıyordu.

Bir de dalgıçlığa kalkışsa TURBAN'a maliyeti kim bilir ne olacaktı?

BANA AYVA, ARKADAŞLARA MEYVE

Özelleştirmeye büyük ağırlık verdiği günlerdi. Özelleştirme Yüksek Kurulunu sık sık topluyordu. Başbakanlıktaki toplantıların ortasına doğru, masadaki zile basıyordu. Az sonra Özel Kalem Müdürü Akın İstanbullu yanına gelince, kulağına eğilip fısıldıyordu:

– Bana ayva, arkadaşlara meyve...

Tabii herkes duyuyordu bu sözleri. Toplantı devam ederken, kapılar açılıyor ve garsonlar içeri giriyordu. Başbakanın önüne soyulmuş, dilimlenmiş ayva tabağını koyuyorlardı. Sonra da masanın öbür tarafına soyulmamış meyvelerin bulunduğu büyük bir tabak yerleştiriyorlardı. Aralarında Aykon Doğan, Ali Şevki Erek, İsmet Attila gibi dönemin bakanları ve üstdüzey bürokratların da bulunduğu isimler için hazırlanan bu tabakta ayva olmuyordu!

Toplantı sırasında bazen bacak bacak üstüne atıyor; ayakkabısını parmağının ucunda sallıyordu. Bu durum, Başbakanın sıkıldığı anlamına geliyordu. Partililere seslenirken de, TBMM Genel Kurulunda da ayakkabısını çıkardığı oluyordu. Onu tanıyanlar sıkıldığını hemen anlıyorlardı.

Genelikle konuşanı dinlemiyor, etrafı seyrediyordu. Kimi zaman duvardaki eski başbakanların fotoğraflarına dalıp gidiyor, başıyla tek tek onları sayıyordu. Konuşmaları da birbirlerine taban tabana zıt tezler söylense bile "Haklısınız" deyip geçiştiriyordu.

Sinirlendiği zaman, yakın birisi bile olsa, "Sayın" diye hitap etmeye başlıyordu. Tıpkı Özal'ın "Bak kardeşim" demesi gibi...

Başka bir alışkanlığı da toplantılarda karaladığı küçük "Unutma" başlıklı not kartonlarını masada bırakmamasıydı. Toplantının sonuna doğru, karalayıp üzerine şekiller çizdiği kartonları yırtıp küçük küçük parçalara bölüyor, sonra çöp kutusuna atıyordu.

Zarfları Ne Zaman İstedim?

Özelleştirme ile Özer Bey de çok yakından ilgileniyordu. Öyleki, TOFAŞ danışmanlık firması ihale zarflarını Başbakanlık Konutuna getirtmişti. Özelleştirme İdaresi Başkanvekili Can Yeşilada, bu isteğe karşı koyamamıştı. Özer Bey, ihale zarflarını açıp bakmıştı...

Zarfların konutta açılması, kısa sürede ayyuka çıktı. Basın çevrelerinde de yankılandı. Hükümetle ilişkileri tamamıyla koparmamak gibi bir gerekçeyle haber yayımlanamadı.

Aradan aylar geçtikten sonra ANAP duyunca olay büyüdü; adına "TOFAŞ skandalı" dendi. ANAP'ın başvurusu üzerine savcılık, Yeşilada hakkında soruşturma açtı. (224)

Olayı duyan Çiller şaşırdı. Zarf olayı da neydi? Yeşilada'yı çağırıp sordu:

– Can, ben bu zarfları ne zaman istedim?

O zaman öğrendi. Zarfları telefonla isteyen ve açan Özer Bey idi! Bunu kamuoyunda savunmak mümkün değildi! Çiller, olayı üstlenmek zorunda kaldı. "Ne var bunda?" savunmasını seçti...

Bu tür suçlamalar karşısında geri adım atmak yerine aktif davranmayı yeğliyordu. Hatta kimi zaman saldırganlaşıyordu. Mesut Yılmaz için her gün yeni bir sıfat buluyor; günlerce öyleydi, değildi tartışmaları yaşanıyordu. Önce "Taocu muhalefet

yapıyor" dedi. "Bekle karşısındaki yanlış yapsın ki ondan yararlanayım anlayışıyla Uzakdoğu usulü" açıklamasını ekledi.

Siyaset renklendi. Siyasiler birbirlerine sormaya başladılar:

– Acaba "Taocu seks" kitabını mı kastetti?

– Maoculukla Taoculuk birbirine benzer mi? (225)

Olup biten, Yılmaz'ın tepesini attırdı: "Buna halk dilinde kafayı üşütmüş derler."(226)

Başbakanlık Konutundaki "yazım ekibi" iyi çalışıyordu. Televizyon komedilerinde adı "Başbayan"a çıkan Çiller'e, iki sayfalık notlar vermekten vazgeçmişlerdi. Başbakanın gaf yapmaması için küçük kartonlara en fazla bir iki cümlelik metinler yazıp kolay okuyup ezberlemesini sağlıyorlardı. Gezilerde, bulunduğu kentin adını yazdıkları küçük bir kartonu Çiller'in konuştuğu kürsüye koyarak yapabileceği gafı önlüyorlardı.

Tao'dan sonra Fouche'yi gündeme getirdiler. Ünlü yazar Stefan Zweig'in "Bir politikacının portresi" kitabıyla ölümsüzleştirdiği Fouche, Fransız İhtilalinde Napolyon'un bile yerinden edemediği polis bakanıydı. Gücünü, bunalımlardan ve entrikalardan alıyordu. Çiller, Yılmaz'ı Fouche'ye benzetmekten büyük keyif aldı.

Benzetmelerden Erbakan da nasibini alıyordu. Hocanın sesini taklit ediyordu:

– Sizi gidi din istismarcıları sizi. Sizi gidi din bezirgânları sizi...(227)

Protokole Omuz Çalımı

Seçimler öncesinde İsrail'e gitti. İsrail Başbakanı İzak Rabin, fanatik bir Yahudinin kurşunlarına hedef olmuştu. Dünyanın dört bir yanından ünlü liderler, cenaze töreni için İsrail'e koşuyordu. Dünya, Ortadoğu'ya barış getirme sevdalısı bir devlet adamının öldürülüşünün yasını tutuyordu...

Çiller, cenaze töreninde kendisine arka sıralarda yer ayrılmasını kabullenemedi. Yanındaki koruma polisine inanılmaz bir talimat verdi:

– Git, Clinton'ın arkasındaki bir koltuktaki kartı değiştir.

Koruma polisi, İsrailli protokol yetkililerine sezdirmeden emri yerine getirdi! Çiller'in adının bulunduğu kartı alıp Clinton'ın arkasındaki koltuğa yerleştirdi. O koltuğun gerçek sahibinin adının bulunduğu kartı da arka sıralardaki koltuğa götürdü...

Çiller, böylece Clinton, Mübarek ve Gali'nin bulunduğu sıranın arkasına oturma şansını elde etti. Televizyonlarda, fotoğraflarda Clinton ile aynı kareye girmekten mutlu oldu.

Onunla kalmadı. Cenaze korteji ilerlerken, küçük omuz hareketleriyle kendine yol açtı. Yavaş yavaş, Clinton'ın yanına yaklaştı. Clinton kendisini fark edince yüzündeki hüzünlü ifade yerini gülümsemeye bıraktı. Ayaküstü sohbet ettiler.

Benzer bir atağı, bir yıl önce Paris'teki Nazizmin yıkılışının 50. yıldönümü törenlerinde de gerçekleştirmişti. Yine küçük hareketlerle kalabalığı yarıp Clinton'a yaklaşmayı başarmıştı. (228)

Aynı törendeki ikinci atağı da anıta çelenk koyan Mitterand'a yaklaşıp bir şeyler fısıldamasıydı. Bu iki hareketin yararı, dünya televizyonlarında Clinton ve Mitterand ile konuşan lider olarak görüntülenmesiydi...

ÇIA Başkanı ile Görüşme

Çiller'in Amerika ile ilgili tavırları muhalefetin ağır eleştirilerine neden oluyordu. Amerikalılara olan zaafı her adımda kendini belli ediyordu.

Ankara'ya gelen CIA Başkanı John Deutch'i kabul edip görüşmesi, büyük hata olarak nitelendirildi. En büyük tepkiyi gösteren DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit'ti:

"CIA ile Başbakan düzeyinde bir görüşme ilk kez oluyor. Bu düzeyde bir temasa neden gerek duyuldu anlamıyorum. Yabancı istihbarat örgütleri bazen yanıltıcı ve yönlendirici bilgi verebilir."(229)

Amerika ile ilgili başka bir olay, Clinton'ın Demirel'i uyarması senaryosuydu. Çiller, Demirel'in 24 Ekimde Birleşmiş Milletlerin kuruluş yıldönümü kutlamalarına gidişi öncesinde Clinton'a haber göndermişti.

ABD yönetimi, Çiller'in senaryosunu kabul etmişti. Demirel, New York'tayken Amerikalı bir diplomat –muhtemelen Al Gore (230)– Clinton'ın mesajını iletecekti:

"Başkan Clinton, sizin Başbakan Çiller'e daha fazla yardımcı olmanızı diler..."

Nasıl olmuşsa, Demirel, bu senaryoyu gezi öncesinde öğrenmiş ve büyük tepki göstermişti. (231) Amerikan Hariciyesi, bunun üzerine Clinton'ı uyararak senaryonun iptal edilmesini sağlamıştı...

Çiller'in eylül ayında Başbakanlık Konutunda yaptığı bir görüşme yine Clinton'ı akla getirdi. Çiller, "Esrarengiz Amerikalı" olarak anılan ve Bakü-Ceyhan petrol hattının yapımını üstlenmek isteyen Roger Tamraz'ı kabul etmişti!

Acaba görüşmeye Clinton mı aracılık etmişti? Amerikalı gazeteciler, Tamraz'ın ABD'de Demokrat Partiye 177 bin dolar yardım yapmasıyla ilgili skandal patlayınca bu soruya yanıt aradılar. Ama yanıt olumsuzdu. TYT Bank'ı 1.7 milyon dolar dolandıran Tamraz'ı, Çiller ile buluşturan MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'ti...

Tamraz'ın adı aradan iki yıl geçtikten sonra bir kez daha gündeme geldi. Amerika'da Tamraz ile ilgili olarak açılan soruşturmada Özer Çiller'in de adı geçti. Los Angeles Times gazetesi, 27-28 Eylül 1997'de, "Bob" kod adlı bir CIA yetkilisinin

telefon konuşmasını haberleştirdi. İddia müthişti! Tamraz, Özer Çiller'e rüşvet vermişti!

Özer Bey, hemen yalanladı. "Amerikalı petrolcüyü ne gördüm, ne de tanırım." Ama Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, bu açıklamayla yetinmeyerek soruşturma açtı...

Baykal'ın Can Simidi

SHP-CHP birleşmesinden sonra 10 Eylül 1995'te yapılan kongrede, CHP Genel Başkanlığına Deniz Baykal'ın seçilmesi, Çiller için kötü bir zamana rastladı. DYP içinde, Meclis Başkanlığından istifa eden Cindoruk ile Gökberk Ergenekon'un başını çektiği muhalefet dalgası yükseliyordu.

Çiller, Baykal ile 20 Eylül günü buluştu. Görüşmeden sürpriz çıkmadı. İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir'in, CHP'yi suçlaması zaten koalisyonda gerginliği tırmandırmıştı. Baykal, "Bu hükümet fiilen bitmiştir" dedi. Çiller, Köşke çıkarak, Cumhurbaşkanına istifasını verdi. (232)

Yeni hükümet tartışmalarıyla, üç saatlik görüşmenin yankıları birbirine karıştı. Çiller, Baykal'ın, Menzir'in görevden alınması isteğini reddettiğini savunuyordu. "Şerefli bürokrat kadavrası üzerine politika yaptırmam" demişti. Baykal'a göre, Çiller, böyle bir şey söylememişti:

– Çiller yalancı. Böyle şeyler konuşulmadı. İçişleri bürokrasisindeki örgütlenmelerle ilgili bir rapor verdim. (233)

Çiller, geniş tabanlı hükümeti kuramayacağı ortaya çıkınca, DSP ve MHP'nin desteğiyle azınlık hükümeti kurmaya yöneldi. Uzun pazarlıklar sonucunda Ecevit ile Türkeş'in desteğini almayı başardı.

5 Ekimde kurduğu azınlık hükümetini Demirel onayladı. İlginç bir kabine kurdu. Genel Başkanlığının ilk günlerinde kendisini "cahillik" ve "saçmalamak" ile suçlayan Coşkun Kırca'yı Dı-

şişleri Bakanı yaptı. Demirel'e yakın isimlerden 10'u kabineye girdi. Kabinenin yaş ortalaması 58.8'e yükseldi.

Buna rağmen gelişmeler beklediği gibi olmadı. Dört milletvekili istifa edip partisinden çözülmeler başlayınca Demirel'den yardım istemekten başka çaresi kalmamıştı:

– Bana komplo kuruyorlar. Lütfen bana yardım edin.

– Siyasette olur. Bunları aşarsan siyasetçi olursun.(234)

Yeni darbe Cindoruk'tan geldi. Bir deklarasyon yayımlayıp Çiller'e seslendi. "Çekil git."

DYP yönetiminde bozgun havası giderek yayılıyordu. Çiller, Ecevit'in, Türk-İş'le grevler konusunda anlaşma sağlanması koşulunu yerine getiremedi. DSP desteğini çekince, azınlık hükümeti güvenoyu alamadı.

Güvenoylamasının ardından partiden yeni kopmalar oldu. Ayrılanlardan biri Bedrettin Dalan, diğeri bir Orta Asya gezisinde boru hatları konusunda sorun çıkarınca "Seni boğazından asarım" diye bağırdığı Veysel Atasoy'du. İstifacılardan biri olan M.Ali Yılmaz'ın veda demeci çok ağırdı:

– Partiyi yalaklar, salaklar ve ada tavşanlarına bırakıp gidiyoruz. Onların hepsine hayırlı olsun.(235)

Siyasi hava iyice bulanmıştı. Cindoruk başkanlığında "milli mutabakat hükümeti" formülleri konuşulmaya başlanmıştı. Anti-Çiller cephesinden zafer çığlıkları yükseliyordu.

Tam o sırada beklenmeyen bir gelişme oldu. Baykal, Çiller'e can simidi uzattı. Önce Menzir istifa ettirildi. Ardından Çiller ve Baykal buluşup seçim koşuluyla yeni koalisyon kurmak için anlaştılar. (236) Seçim tarihi 24 Aralık 1995 olarak belirlendi.

Bundan sonra siyaset hızlandı. Rakiplerinin tüm hesapları altüst olmuştu. Çiller, Baykal'ın verdiği fırsatı iyi değerlendirmişti. Zaten ona göre, hayatta şans diye bir şey yoktu. "Şans fırsatları değerlendirmekti." (237) Çiller, yeniden toparlanınca rakiplerini

partiden ihraç etmeye başladı. Cindoruk'u bir kalemde DYP'den siliverdi...

Artık DYP geçmişinden arınmış, yeni bir parti haline gelmişti. Kırat, bütünüyle "dişi süvari"nin olmuştu...

Kırmızı Mercedes Satıldı

DYP'nin geçmişinden kopuşu sadece ihraçlarla kalmadı. Çiller'in sağ kolu haline gelen eskilerden Necmettin Cevheri, Demirel ile birlikte partinin kurulmasına karar verdikleri kırmızı Mercedesini sattı.

Kırmızı Mercedes, DYP'nin tarihiydi. 2 Haziran 1983 günü, Zincirbozan'a yol alan kırmızı Mercedesin direksiyonunda Cevheri vardı. Yanında Nahit Menteşe, arkada Sadettin Bilgiç ve Süleyman Demirel. Zincirbozan'a varıncaya kadar, Adalet Partisinin devamı olacak bir parti kurmaya karar vermişlerdi bile...

12 Eylül yönetimi, Zincirbozan'daki mapusluk günlerini bitirince, Demirel'i Ankara'ya getiren yine o araçtı...(238)

Demirel'i, Cumhurbaşkanlığı için adaylık başvurusunu yapacağı gün sabah namazına Hacıbayram Camiine götüren de aynı araçtı. Yine Cevheri ile birlikteydiler...

Ne zaman ki, Cevheri, Tansu Hanımın yanında yer alıp DYP Genel Başkanı seçilmesine yardım etti; o zaman Demirel, Cevheri ile arasındaki tüm köprüleri attı:

– Sırtımda iki küreğimin arasında bir hançer var.(239)

Bu tanım, Cevheri'ye ağır geldi. Kimilerinin müzeye koymayı düşündüğü kırmızı Mercedesi sattı. Üzerine biraz para ekleyip gri bir Mercedes aldı. Eski arabasını soranlara özlü bir yanıt verdi:

– Sattım... Manevi değerini yitirmişti...

Demirel Camdan Atacaktı

Seçimler doludizgin yaklaşırken Demirel ile Çiller arasındaki gerginlik giderek tırmanıyordu. Cumhurbaşkanının seçim yasasını veto edeceği söylentileri Çiller'i rahatsız ediyordu.

24 Kasım günü, Devlet Bakanı Münif İslamoğlu'nu yanına alıp Köşke çıktı. Demirel'den seçim yasasını veto etmemesini istedi. İkna edemediğini görünce İslamoğlu'na döndü:

– Münif Bey, bizi Sayın Cumhurbaşkanı ile baş başa bırakır mısınız?

İslamoğlu, bu tavırdan hiç hoşlanmamıştı, ama ortamı daha çok gerginleştirmenin bir faydası yoktu.

Çiller, İslamoğlu'nun dışarı çıkmasını bekledikten sonra Demirel'e döndü:

– Siz, bizim seçimi kaybetmemiz için uğraşıyorsunuz. Ama bu kanunu veto ettiğiniz takdirde ben de sizin görev sürenizi tartışmaya açar, kısalması için çalışırım. (240)

Demirel, sinirlenmişti. O da sertleşti:

– Ben kanunsuz iş yapmam. Çık dışarı!

Çiller, neye uğradığını anlayamamıştı. Veda bile etmeden çıktı. İslamoğlu ile birlikte Başbakanlık Konutuna yöneldiler. Çiller önde, İslamoğlu arkada hızla kapıları geçtiler. Salona girer girmez, hıçkırıklara boğuldu. Çiller, gözyaşlarını tutamıyor; hüngür hüngür ağlıyordu. İslamoğlu, bir sandalyeye oturtup sakinleştirmeye çalıştı:

– Yapma kızım!

Saniyelerin bile uzadığı bir ortamdı. Nice zaman sonra ağlaması durdu. Gözyaşlarını sildi. Bağıra bağıra konuşuyordu:

– O, inat ediyor. Seçim yasasını Anayasa Mahkemesine gönderip iptal ettirmek istiyor. Daha sonra gericiler gelecek. Ordu buna müsaade etmez.

İslamoğlu, ertesi gün Cumhurbaşkanıyla telefonla konuştu. Veda etmeden ayrılmasından ötürü özür dilerken, görüşme sonrasında yaşadıklarını aktardı.

Demirel de Çiller'in kendisini tehdit ettiğini anlattı. Sinirlerine güçlükle hâkim olmuştu:

– Doktor, karşımda bu hareketi yapan kişi bir bayan olmasaydı, pencereden aşağı atardım...(241)

CLİNTON'A KARDAK MEKTUBU

Seçimler yaklaşırken, Çiller ailesinin malvarlığı gündemde yine önemli bir yer tutuyordu. Amerika'daki mallar konuşulurken, yeni edinilen mallar listesine bu kez Bolu'dan 41 bin 345 metrekarelik arazinin tapusu eklendi.

Villa yapmak üzere Gövem-Tatarlar mevkiinde alınan araziyi, yine kendileri açıklamadı. Araziyi, Çiller ailesinin malvarlığının peşinde koşmayı iş edindiği için adı "hafiye"ye çıkan ANAP Milletvekili Mehmet Seven tespit etti.

Başbakanın yeni arazisini keşfe giden Seven'i jandarma gözaltına aldı. Ancak milletvekili olduğu anlaşılınca serbest bıraktı. Kamuoyu, yeni araziler satın alındığını bu olayla duydu.

Oysa Çiller ailesinin bu araziye ilgi duymasının öyküsü 1995 başlarına uzanıyordu. Çiller, Başbakanlık binasındaki makamında Merkez Bankası avukatlarından Hasan Bıyıklı ile görüşüyordu. 15 dakika kadar bankayla ilgili davaları konuştular. Görüşme bitince Bıyıklı'nın aceleyle yerinden fırladığını gören Çiller sordu:

– Sayın Bıyıklı, neden bu kadar acele ediyorsunuz? Daha kahvenizi bitirmediniz.

Bıyıklı, mecburen yerine geri döndü. Anlatmaya başladı:

– Efendim, arkadaşlarımızla Bolu yakınlarındaki Avdan adlı yayla köyünden arazi aldık, bir kooperatif kurduk. Ben de yöneticiyim. O kooperatifin genel kuruluna yetişmeye çalışıyorum.

"Öyle mi?" dedi Çiller. İlgilendi. Arazinin bulunduğu yeri sordu. Bilgi aldı. Bıyıklı, kahvesini bitirdikten sonra Başbakanın yanından ayrıldı.

Aradan iki ay kadar zaman geçmişti ki, Bıyıklı, Çillerlerin Bolu'dan arazi aldıklarını duydu. Avdan köyü, Mudurnu yolunun güneyindeydi; Tatarlar köyü ise kuzeyinde. İki köy neredeyse karşı karşıyaydı.

Bıyıklı, bunları öğrendiği an Çiller ile yaptıkları o konuşmayı hatırladı...

Komisyonda Ayak Oyunları

TBMM'deki Malvarlığı Komisyonunun seçimlerden önce araştırmalarını bitirmesi gerekiyordu. Seçim atmosferinde Çiller'in önünde aleyhte bir komisyon raporu olmaması önemliydi.

DYP'li üyeler, komisyonda azınlıktaydılar. Ancak Başkan Haluk Müftüler, DYP'liydi. Bu da 17 aylık çalışmanın tüm bulgularının zararsız hale gelmesi için yeterli desteği sağladı. Müftüler ve arkadaşları, gizlice hazırladıkları 259 sayfalık raporu, öbür partilere mensup altı üyenin itirazlarına rağmen TBMM Başkanlığına verdiler. O dönemde Meclis Başkanı İsmet Sezgin'di. O da usülsüzlüğe göz yumdu.

Komisyonun çoğunluğu, "kataklilliye" getirildiklerini anladığında iş işten geçmişti. İtirazları ve yazdıkları alternatif raporlar durumu değiştiremedi. Çiller, birinci salvoyu savuşturmuş; malvarlığıyla ilgili dosyalar, seçim nedeniyle kapanan Meclis'te görüşülemeden arşive kaldırılmıştı...

Asıl sorun, seçmenlerin zihinlerindeki soruların silinmesiydi. Erez, bunu sağlamak amacıyla Çiller'e bir yol önerdi:

– Amerika'daki mallarını bir vakfa bağışla. Bunu yapacağını hemen açıkla.

Çiller, kabul etmedi:

– O benim çoluk çocuğumun geleceği. Neden vakfa bağışlayayım?

Aradan birkaç gün geçti. Amerikalı danışmanlarıyla konuşunca ikna olmuştu. Seçimi kazanması için böyle bir açıklama gerektiğini onlar da anlatmışlardı.

Çiller, Erzurum'dan dönerken, uçakta gazetecileri şaşırttı:

– Amerika'daki malvarlığımın bir bölümünü vakıflara bağışlamak için epeyce bir süredir hazırlık yapıyoruz.

Gazeteciler, sordular, "Zübeyde Hanım Şehit Analarını Koruma Vakfına mı bağışlayacaksınız?" Olumlu yanıt verdi. Ertesi gün bazı gazeteler, bu açıklamayı manşetlerine taşıdılar.

Haberleri okuyan Devlet Bakanı Coşkun Kırca, Başbakana telefon etti. Çiller ile görüşemeyince Özel Kalem Müdürü Nalan Kozan'a bir not yazdırdı:

"Hanımefendi, bugünkü beyanatınızı okumaktan büyük memnuniyet duydum. Bu beyanatınızı bir an önce yerine getirmeniz, şahsınız, partimiz ve memleket açısından yararlı olacaktır."

Kozan, şaşırmıştı. "Emin misiniz efendim?" diye sorma gereği duydu. Kırca, ne yaptığını çok iyi biliyordu. "Evet, lütfen aynen iletin Başbakana." Kozan, notu aynen iletmiş olmalı ki, Kırca, milletvekili aday listelerinde 5. sıraya konularak cezalandırıldı!

Çiller, Amerika'daki malvarlığını vakfa devretme sözünü ise yerine getirmedi. Soran gazetecilere de "zaman alabileceğini" gerekçe gösterdi:

– Seçimden sonra devredeceğim.

Ne de olsa demecin hedefi seçimdi! Seçimden sonra da sözlerinin unutulacağını umuyordu herhalde!

Keşke Sesim Güzel Olsa

Çiller ailesi, bir akşam ünlü sanatçı Muazzez Abacı ile birlikte yemekteydi. Şarkıları, Abacı'nın güzel sesini konuşuyorlardı. Tansu, Özer'e döndü:

– Keşke Allah bana da Muazzez Abacı'nın sesini verseydi. Yarınki mitingde şarkı söylerdim. Ne güzel olurdu...(242)

Abacı, önce şaka yaptığını sandı. Hayır değildi! Başbakan, mitingde şarkı söyleme özleminden söz ediyordu...

Çiller'in kendinde beğenmediği iki özelliği vardı. Birincisi, baseninin geniş, bacaklarının kalın olmasıydı. O yüzden hep uzun etek ve pantolon giymek zorunda kalmıştı. İkincisi de sesiydi. Sesini beğenmediği için de bırakın mitingde solistlik yapmayı, şarkı söyleyen sanatçılara eşlik etmeyi bile göze alamıyordu!

O yüzden şarkı söylediğini gören pek yoktu! Sadece bir keresinde "Çile bülbülüm çile" şarkısını söyleyen Emel Sayın'a, şarkının tek sözcüklük nakaratında eşlik edebilmişti: "Allah..."

Göğsüm Siper Olacak

Miting alanlarında en çok işlediği konular, Avrupa Birliği, PKK'ya karşı mücadele ve laiklikti. Yılmaz'dan kalan zamanlarda Erbakan'ı eleştiriyordu:

– Erbakan, Atatürk'ün açtığı yolu kapatmaya çalışıyor. Buna izin veremem. Yine göğsümü gererim, yine göğsümü siper ederim. Bana destek verin. (243)

Bölücülük yaptığını söylediği Erbakan ile asla koalisyon kurmayacağını vurguluyordu. ANAP lideri Yılmaz ile anlaştıkları tek konu da buydu. İkisi de Hoca ile koalisyona karşı olduklarını söylüyorlardı...

Seçimden iki ay önce Başbakanlık, "Türkiyem" adlı bir kitap hazırladı. 230 sayfalık kitap, Çiller'in Başbakanlığı dö-

neminde yapılanları ve ülke sorunlarına bakışını kapsıyordu. Burada da "laiklik ve din tacirleri" konusu işlenmişti:

"Yakın bir tarihte Mehmetçiği sırtından vurarak şehit eden katillerin oluşturduğu cinayet şebekeleri ile siyasal işbirliği yapan din tacirleri de bunlar değil midir?

Yüce dinimize ve tertemiz din adamlarımıza saldıran bu PKK çetelerinin son birkaç seçim döneminde Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde seçmenler üzerinde baskı tesis ederek oylarını bu din tüccarı siyasetçilere vermeye zorlamalarının anlamı ve hedefi nedir?"

RP ve PKK'yı aynı ölçüde tehlikeli buluyor; meydanın onlara bırakılmamasını istiyordu...

"Haydi Türkiye, ileri..." sloganıyla noktalanan kitabın hazırlanmasında Başbakanlık görevlileri de rol almıştı. Oysa kitap, bir seçim çalışmasından başka bir şey değildi.

Aynı şekilde DYP'nin taşra teşkilatlarına gönderilen propaganda kasetlerinin giderleri de Başbakanlıktan karşılandı. Yine örtülü ödenekten tabii...(244)

CHP'den Transfer Başarısı

Seçim meydanlarına çıkmadan önce MHP ile seçim ittifakı görüşmeleri son aşamaya gelmişti. Hem Çiller, hem de Türkeş, ittifaktan yana görünüyorlardı. Fakat son anda temaslar kesildi, ittifak projesinden vazgeçildi.

Seçim öncesi önemli gelişmelerden biri de Çiller'in, DYP'nin milletvekili aday kadrosunu oluştururken, eskilerin önemli bölümünü ayıklamasıydı. DYP listelerine daha önce politikayla ilgisi olmayan çok sayıda aday yerleştirmişti. Doğan Güreş, Mehmet Ağar, Ünal Erkan, Bekir Aksoy, Hayri Kozakçıoğlu, Ayseli Göksoy, Yaman Törüner, Ufuk Söylemez, Gencay Gürün, DYP listelerinden politikaya giriyorlardı. Yalım Erez de TOBB Başkanlığını bırakıp Çiller'in A takımında yerini alıyordu.

CHP'den de sürpriz isimler, DYP'ye transfer olmuştu; Önay Alpago, Mehmet Dönen, Kamer Genç ve Salih Sümer. Genç, Anayasa değişikliklerinin TBMM'den geçişi sırasında Çiller'in dikkatini çekmişti. Çiller, Genç'i, Başbakanlık Konutuna çağırmış, TBMM Genel Kurulunu başarıyla yönetmesinden ötürü tebrik etmişti.

Elini ellerinin arasına alıp gözlerine bakmıştı. CHP'de Baykal ile anlaşamayan Genç, o görüşmede Çiller'in etki alanına girmişti...

Çiller, seçim meydanlarında falcısını yanından eksik etmiyordu. Falcıyı, TURBAN Genel Müdürlüğünden istifa edip milletvekilliğine adaylığını koyan Ömer Bilgin bulmuştu. Farklı bir falcıydı Hasan Yentürk, "Ben falcı değilim, ben telepatistim" diyordu...(245)

Çiller, seçim kampanyası boyunca Yılmaz'ı hedef aldı. Meydanlarda hep ona seslendi, eleştirdi, suçladı. Seçim öncesi karşılaştıkları bir televizyon programında Yılmaz'ı sinirlendirdi. Amerikalı danışmanları Jay Krigel ve Robert Squier, Çiller'e küçük bir kulaklık takmışlar; dışardan sürekli talimatlar verip Yılmaz'ı kızdıracak davranışlarda bulunmasını sağlamışlardı!

Squier ve Krigel, aynı yöntemi mitinglerde de kullandılar. Saçlarının arasına gizlenen kulaklık, Çiller'i kürsüde de yönlendirmelerine imkân verdi...

24 Aralık 1995 seçimlerinin sonucu kriz getirdi. Hiçbir parti tek başına hükümeti kuracak çoğunluğa erişememiş; RP'nin birinci parti olduğu seçimde ANAP ve DYP birbirine çok yakın oranda oy almışlardı. Siyaset kilitlenmişti...

O Bayrak İnecek

"Başbakan kim olacak?" sorusuna yanıt aranırken, ikinci bir kriz kapıya dayandı.

Figen Akat adlı Türkiye bandralı bir gemi, Çanakkale'den İsrail'e giderken 24 Aralık gecesi Kardak kayalıklarına oturmuştu. Yunanistan hücumbotları eşliğinde gelen bir kurtarma gemisi, Figen Akat'ı 27 Aralıkta kayalıklardan kurtarıp Yunan adasına çekerken, gemi personeli çekme halatını kesip gemiyi Türkiye karasularına kaçırmayı başarmıştı.

Bir süre yatışmış görünen kriz, ocak sonunda yeniden alevlendi. Kalinnos Belediye Başkanı, bir papaz, çocuklar ve Antena TV ekibinden oluşan bir grup, Kardak'a çıkarak Yunanistan bayrağını dikti. Ertesi gün helikopterle kayalıklara giden Hürriyet muhabirleri Aykut Fırat ve Cesur Sert, Yunanistan bayrağını indirerek, yerine Türkiye bayrağını çekti.

Hürriyet'te bu haberin çıktığı 28 Ocak 1996 Pazar günü Çiller, Antalya'da bir temel atma törenindeydi. Sedat Ergin'in dönüşte uçakta yönelttiği Kardak sorusuna gülüp geçti:

– Bu konuyu bir dahaki gezide konuşalım. (246)

Dışişlerinin bilgi notlarını "Dursun, sonra bakarız" deyip okumamıştı. Oysa Türkiye ve Yunanistan hücumbotları, Kardak etrafında karşılıklı pozisyon almış, gerginlik tırmanmıştı. Yeni hükümet formülleriyle meşgul olan Başbakan, bunların farkında değildi

Üstelik o saatlerde, Yunanistan yeniden harekete geçmiş, kayalıklardaki Türkiye bayrağı indirilmişti. Türkiye, bu olayı ertesi gün öğrendi.

Bodrum'un 3.8 mil uzağında Yunanistan bayrağı dalgalanıyordu. Üstelik bayrağı ağır silahlarla donatılmış Yunanistan askerleri koruyordu! Her iki ülkenin savaş gemileri tehlikeli manevralar yapıyor, askerler parmakları tetikte karşı tarafı gözlüyordu. En ufak bir hatalı hareket, saman alevi gibi parlayacak bir savaşa yol açabilirdi!

Ankara'da deprem yaşanıyordu. "Güvenlik Zirvesi", öğle

saatlerinde Başbakanlıkta toplandı. Çiller, önce Dışişleri Müsteşarı Onur Öymen'e sordu:

– Kardak'ın Türk kayalığı olduğu konusundaki dosyamız hukuken sağlam mı?

– Evet efendim.

Oysa bu konuda Dışişlerinde iki görüş vardı. Kardak'ın Türkiye'ye ait olduğu tartışmalı bir konuydu. Öymen, bu tartışmalardan hiç söz etmedi!

Çiller, bu yanıtı alınca doğruldu, Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Çevik Bir ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Güven Erkaya'ya döndü. Sesini yükseltti:

– Bu Yunan askerlerini kulaklarından tutup Kardak'tan atmanızı istiyorum. Atabilir misiniz?

Salonda derin bir sessizlik oldu. Soru tahrik ediciydi! Askerler, "Evet" dediler. "Kulaklarından tutar atarız oradan." Çiller, üsteledi:

– Bunu bu gece yapabilir misiniz?

Bu noktada Baykal müdahale etti. Operasyonun savaşa yol açabileceğini hatırlattı:

– Madem bu kadar önemli bir konuyu görüşüyoruz. Burada bulunan herkes fikrini söylesin.

Dışişleri mensuplarına konuşma olanağı doğmuştu. Büyükelçi İnal Batu, "Diplomatik yollar henüz tükenmedi" hatırlatmasında bulundu:

– Kayalıklara çıkmanın getireceği savaş riski büyüktür.

Uzun süre, diplomatik müdahale ve askeri operasyon tartışıldı. Batu, bu sırada yeni bir öneri getirdi:

– Kardak tek bir kayalık değil. Karşısında bir kayalık daha var. Hem orada Yunan askerleri yok. Neden oraya çıkmıyoruz? Böylelikle hem bir çatışma önlenmiş olur, hem de eşitlik sağlanır.

Baykal, bu fikre karşı çıktı. Tartışma sürerken Erkaya söz aldı:

– Bize 24 saat zaman verin.

Bu fikir destek gördü, böylece diplomatik temaslar için de süre kalmış oluyordu. 24 saat beklenmesine ve sonra askeri operasyon düğmesine basılmasına karar verildi.

Toplantı çıkışında Çiller, açıklama yaptı. "Şahin" kesilmişti:

– O bayrak inecektir. O asker gidecektir. (247)

Sanki bir gün önce "Sonra konuşalım" deyip olayı umursamayan o değildi...

Savaş Gecesi Uyuyan Başbakan

Askerlerin, 24 saat süre istemesinin asıl nedeni savaş hazırlıklarıydı. Toplantının ardından Silahlı Kuvvetler, alarm durumuna geçti. Savaş planları yapılıyor, askeri birlikler kaydırılıyor, savaş uçakları acil müdahale edebilecekleri alanlara konuşlandırılıyordu.

30 Ocak Salı günü "Güvenlik Zirvesi" yeniden toplandığında ordu savaş hazırlıklarını tamamlamıştı. Çiller, askeri operasyon fikrinde yine ısrarlıydı. Toplantıda, Batu'nun ilk gün getirdiği öneri kabul edildi.

Akşam saatlerinde SAT komandoları, Gümüşlük koyuna hareket ederken, ABD, tüm gücüyle bastırıyordu:

– Biz çözüyoruz. Sakın müdahale etmeyin.

Çiller, uzun süre Başkan Clinton'ın telefonuna çıkmadı. Bunun üzerine Clinton, saat 21.00 sıralarında Cumhurbaşkanı Demirel'i aradı. Çiller de Clinton'ın telefonuna yanıt vermek zorunda kaldı. 21.45'te Clinton ile görüşen Çiller, bir süre sonra Baykal'ı aradı:

– Harekâtı bir süre erteleyebilir miyiz?

Baykal'dan istediği yanıtı alamayan Çiller, Oramiral Erkaya'ya telefon etti, aynı soruyu yöneltti:

– Bir şey söyleyemem. Genelkurmay Başkanıyla görüşmelisiniz.

Çiller, saat 00.30 sıralarında Erkaya'yı yeniden aradı:

– Harekâtı biraz geciktirebiliz miyiz?

– Askerlerimiz yola çıktılar. Genelkurmay Başkanıyla konuşmanız gerekli.

O sırada komandolar, botlarla denize açılmış, ikinci kayalığa doğru ilerliyorlardı. Geri dönüş söz konusu olamazdı!

Gece 01.30 sıralarında komandolar, sessizce ikinci kayalığa çıkıp bayrağı diktiler. Erkaya, Çiller'e telefon etti. "Uyudu" diyen Nalan Kozan, sordu:

– Uyandıralım mı efendim?

– Hayır. Gerek yok.

Sinirlenmişti, böyle bir gecede Başbakan nasıl yatıp uyuyabilirdi? Dışişlerini aradı. Baykal, odasında bekliyordu. Operasyonun sonucunu anlattı. Mutlu haberi öğrenen Baykal, hemen aşağıya indi. Oradaki gazetecilerle mini bir basın toplantısı düzenledi. (248) Çiller, büyük haberi açıklama fırsatını kaçırmıştı!

Yunanistan, zor durumda kalmıştı. Ertesi gün, her iki taraf da kayalıklardaki askerlerini geri çekti. Kriz, savaşa yol açmadan çözümlenmişti. Hem de Çiller'e rağmen...

Clinton'a Teşekkür

Clinton, Kardak krizinin silahlar patlamadan çözülmesinin ardından Çiller'e bir mektup gönderdi. 1 Şubat tarihli mektubun ilginç yanı, Clinton'ın Çiller'e teşekkürü değil, nedeniydi:

"Sizi Kardak krizi sırasındaki gösterdiğiniz barışçıl çözüm

çabalarından dolayı kutlarım. Gerçekten siz ve hükümetiniz büyük bir devlet adamlığı göstererek kazananı olmayacak ve bütün bölgenin güvenliğini tehdit edecek bir çatışmanın önlenmesini sağladınız."

Oysa Çiller, kriz boyunca askeri müdahaleden yana olmuştu. Anlaşılan, ABD'den bakınca farklı görünüyordu!

Clinton'ın altı satırlık mektubuna, Çiller, iki sayfalık bir mektupla yanıt verdi. O da Clinton'a, "krizin çözülmesi için bitmez ve yorulmak bilmeyen şahsi çabalarından ötürü" teşekkür etti. Yunanistan'ın Ege'de oldu bitti peşinde olduğunu vurguladı. Yunanistan'ın Ege'deki adacıkları yerleşime açmasının tehlike potansiyeli taşıdığını ifade etti.

Aslında bu ilk mektuplaşma değildi. Mektup trafiği, Çiller'in ilk Amerika gezisinden sonra başlamıştı. Çiller, fırsat buldukça Clinton'a bu tarz mektuplar gönderiyordu.

Kıbrıs ve Kafkasya ile ilgili görüşlerini anlatan mektuplar yazmıştı. Bir mektubunda da Orta Asya gezisindeki izlenimlerini aktarmıştı...

BAŞBAKANLIĞA VEDA

Kardak krizinin yatışmasından sonra Türkiye, rutin gündemine döndü. Hükümet krizi hâlâ çözümlenememişti. Seçim sonrasında oluşan Meclis aritmetiği ANAYOL koalisyonunu dayatıyordu. Yılmaz, Çiller'in Başbakanlığını kesinlikle kabul etmiyordu:

– Hangi formülle olursa olsun, Çiller'in Başbakanlığına hayır.(249)

Üçüncü kişinin Başbakanlığına da Çiller karşı çıkıyordu. "Dönüşümlü Başbakanlık" formülünü önerenlere gülüyordu:

– Evcilik mi oynuyoruz? Ne o öyle, altı ay öyle, altı ay böyle...(250)

Liderlerin hükümet turları uzun ve cansıkıcı bir tempodaydı. ANAYOL kurulamayınca Yılmaz, Erbakan'a yöneldi. ANAP-RP koalisyon görüşmelerinde ilerleme sağlandığı haberleri yayıldı. Koalisyon hükümetinin ayrıntılarına geçilmiş; anlaşma sağlanmak üzereydi. Yılmaz'ın seçim meydanlarındaki sözlerini hatırlayanlar ayaklandı. Çiller, ağır demeçler verdi:

– Bu ülkenin aydınlığa gönül vermiş insanları buna müsaade etmez. Türkiye'yi karanlığa itme Mesut...

Oysa bu sırada Özer Bey, RP ile hükümet pazarlığı için kanal açmaya çalışıyordu. Yeni hükümet kilidinin RP'siz açılmayacağı düşüncesi, sadece ANAP cenahına özgü bir düşünce değildi...

Mesut Yılmaz'ın asıl çabası, Erbakan'ı kendisinin Başbakanlığına ikna edebilmekti. Oyun planını bu noktaya kurmuştu. "Erbakan, bana Başbakanlığı verirse, bunu Çiller'e kabul ettirmem kolaylaşır."

Yılmaz, Erbakan'a güvenemeyeceğini ikinci görüşmede Çiller'in malvarlığı konusunu gündeme getirince anlamıştı. Erbakan, Yılmaz'ın Başbakanlığını kabul etmiş; ama Çiller'in soruşturulmasına itiraz etmişti:

– Devri sabık yaratmayalım. Böyle şeyler çok önemli değil. Biz Türkiye'nin geleceğine bakalım...

Tam bu noktada Ankara'da hava birdenbire döndü. ANAP ve DYP arasında temas yeniden kuruldu. Bayram için Yalova'ya giden Yalım Erez, Ankara'ya çağrıldı. Erez, Mustafa Taşar ile görüşmelere başlarken, Çiller, Uludağ'a gitti. Genelkurmay Başkanı Karadayı da tatilini orada geçiriyordu. Askerin, ANAYOL'u istediği haberleri yayıldı. (251)

Bayram sonrasında tüm Türkiye soluğunu tutmuş, ANA-REFAH hükümetinin kurulmasını beklerken ANAP, RP ile görüşmeleri kesip DYP'ye yöneldi. Zaten Erez ve Taşar, ANAYOL'u hazırlamıştı. İki lider, bir araya geldi ve dönüşümlü başbakanlık formülünde anlaştılar. Çiller, ilk olarak Yılmaz'ın Başbakan olmasına razı olmuştu!(252)

Protokolün açıklanmasından önceki akşam dörtlü bir toplantı yapıldı. Çiller, Yılmaz, Erez ve Taşar. Çiller ile Yılmaz, koalisyonun her iki mimarına teşekkür ettiler. "İkiniz de bana teşekkür etmeyin" dedi Erez.

– Bu hükümeti birbirinizi yok etmek için kullanırsanız beni karşınızda bulursunuz.

"Sen bizi ne zannettin?" karşılığını verdi Yılmaz...

Gergin Devir Teslim

Çiller hükümette görev almadı. 540 gün süren Başbakanlık günleri sona ermişti. Önce Yılmaz'ın Başbakan olmasını kabul etmişti. Başbakanlıktaki devir teslim töreni soğuk bir atmosferde geçti.

Kötü bir raslantıyla, Aydın Menderes o gün kaza geçirmişti. Devir teslim görüşmesi sırasında Yılmaz'ın bir kulağı Menderes'in sağlık haberindeydi. Özel Kalem Müdürü Sema Erdem, ikili görüşmeyi kesip içeri girdi. Menderes'in Ankara'ya geldiğini, ama doktorların durumunu umutsuz bulduğunu söyledi.

Yılmaz'ın canı sıkıldı. Çiller zaten gergindi. Sema Erdem çıkınca yine konuya döndüler. Çiller, Başbakanlıkta saklanan ve bazı yabancılara hediye edilmek üzere alınan mücevher, kitap, sanat eseri gibi değerli emanetleri Yılmaz'a devretti. Başbakanlık örtülü ödenek kasası ve buradaki hesaptan söz etmedi.(253) Görüşme, koalisyonla ilgili konuların değerlendirilmesiyle sona erdi.

Büyülü İnek Tablosu

Çiller, Başbakanlık Konutundan ayrılıp hemen yanındaki Dışişleri Konutuna geçti. Teslim almak üzere Başbakanlık Konutuna giden yeni görevliler, şaşkına döndüler. Odalar, salon, apar topar terk edilmiş gibi darmadağınıktı.

Başbakanlık İdari Mali İşler Müdürlüğüne haber verildi. Eksikler olduğu fark edilince yerleşmeden önce demirbaş sayımı yapıldı ve konuttaki eşyalar bir kamera ile videoya kaydedildi. Bunun üzerine Dışişleri Konutundan tablolar, antika eşyalar, birer ikişer gelmeye başladı. "Yanlışlıkla gitmiş."

Özal döneminde alınan bazı antikalar ve gümüşlükler depodan bulundu. Bir gümüşlük de Çiller'in Koruma Müdürü Resul Kalkan'ın odasından çıktı.

Konutta en bol şey, Rus votkasıydı. Çiller'in sık içtiği "Bloody Mary" yapılabilmesi için stoklanmıştı.

Salonda, bir inek tablosu asılıydı. Bu tablonun "büyülü" olduğu bilgisi geldi. Hem de üç ayrı kaynaktan. Çiller, konutta kendilerinden başkasının oturamaması için tabloya büyü yaptırmıştı! İnanmadılar, ama yine de bu tabloyu depoya kaldırmadan edemediler.

Değişim, yeni Başbakanlıktaki makam odasının arkasındaki küçük odada da yaşandı. Çiller'e ait, 2 numara külotlu çorap, şampuan, makyaj malzemeleri, bornoz vb. malzemeler bir poşete kondu. Nalan Kozan'a haber verildi. Alınmayınca, poşet çöpe atıldı.

Dolaba, Yılmaz için tıraş malzemeleri vb. yerleştirildi. Aynı değişiklik, Başbakanlıktaki ecza dolabında da gerçekleştirildi.

Mesut Beyciğim Uyandı mı?

İlk günlerden itibaren Yılmaz ve Çiller arasında gergin bir ilişki söz konusuydu. Çoğu kez, adı konmamış bir sinir harbi yaşanıyordu. Yılmaz, bu yüzden koalisyon boyunca iki kez mide kanaması geçirdi.

Gizli tutulan mide kanamalarının ilki 28 Nisanda yaşandı. Kurban Bayramı nedeniyle Antalya'da Falez Otelde kalıyorlardı. Berna Hanım, eşine ısrar etti. "Ara bayramını kutla. Ayıp olur."

Eşi ısrarından vazgeçmeyince aramak zorunda kaldı. Yılmaz, Çiller ile konuşurken renkten renge giriyordu. Berna Hanım, Çiller'in ne dediğini duymuyordu, ama eşinin halini fark ediyordu. Israr ettiğine pişman olmuştu. Telefon konuşması 45 dakika kadar sürdü. Sonunda Yılmaz, telefonu güçlükle kapattı. Sinirleri altüst olmuştu. Zaten hassas olan midesi bundan etkilendi. Mide sancıları başlayınca doktor çağrıldı ve ilaç verildi. Mide sancıları üç gün kadar sürdü...

Çiller, Yılmaz'ı sinirlendirmek için özel çaba harcıyordu. Yılmaz'ın sabahları geç uyandığını bilen Çiller, bazı sabahlar erkenden arıyordu. 07.20'de, 07.30'da telefon edip konuşmak istiyordu. Tabii çoğu kez konuşamıyordu.

Bu sinirlendirme çabalarına rağmen, telefonda hitap ederken samimi görünüyordu:

– Mesut Beyciğim nasılsınız?

Yılmaz ise benzer bir çabaya girişmiyor; resmi bir havada karşılık veriyordu. Çiller, ikili görüşmelerin Başbakanlık binasında olmasını istemiyordu. Konutta görüşmek için ısrar ediyor; gerginlik o yüzden tırmanıyordu.

Çiller, Yılmaz ailesine ziyaretlere başlamıştı. Berna Yılmaz ameliyat olunca ziyaret eden Çiller, oğlu Yavuz'un gözüne futbol topu çarpıp rahatsızlanınca da "Geçmiş olsun"a gitti. Çiller, Berna Yılmaz ile Yavuz'un gözüyle ilgili sohbet ederken, sözü kendine getirdi:

– Ben de lens mi taksam diye düşünüyorum...

– Sizin gözünüz miyop galiba. Miyop göze lens olmuyor.

– Benim gözüm hipermetrop değil mi? Ben hipermetrop ve miyobu bilmem. Hangisi yakın, hangisi uzak oluyor?

Dışişleri Konutu Kavgası

Çiller, Başbakanlık görevini devralacağı 1 Ocak 1997'ye kadar Dışişleri Konutunu "çalışma binası" olarak kullanmayı planlıyordu. Ama Dışişleri Bakanı olan Emre Gönensay'a fikrini sormadan konutu işgal etmişti. Emre Gönensay ve eşi Aylin, bu tavra çok kızmışlardı.

Gönensay, bir fırsatını bulup konuyu Çiller'e açtı:

– Ben konutu kullanmayacağım, sadece resmi davetleri burada vermeyi düşünüyorum.

Dikkatli bir dil kullanıyordu. Çiller'i daha baştan kızdırıp sorun yaratmak istemiyordu.

– Sen parti Genel Başkanısın. Burası ise Dışişleri Bakanlığına ait bir bina.

Uzun giriş faslını bitirip asıl konuya girdi:

– Senin resmi bir sıfatın yok. Ama üst katta senin sekreteryan var. TBMM'de bir soruşturma açılırsa zor durumda kalırsın. Skandal olur. Böyle yapma, burayı boşalt.

Çiller, bu uyarıyı üstüne alınmadı. Gönensay, daha sonra bu uyarısını bir iki kez yineledi. Konuta kendisinin yerleşeceği yolunda demeç bile verdi. (254) Çiller, yine aldırmadı. Bunun üzerine Gönensay, telefon etti:

– Güç duruma düşüyorum. Dışişleri Konutunu boşaltman için yazı yazmayı düşündüm. Ama bu ikimizi de zor durumda bırakır. O nedenle bu yazıyı yazmak yerine istifa etmeyi bile düşünüyorum.

– Sen nasıl bana böyle bir şey söylersin? O zaman bakanlıktan istifa et.

– Benim istifamı sen isteyemezsin! Sen Başbakan değilsin. Ben Başbakana karşı sorumluyum.

Anlaşmaları mümkün değildi. Aynı dilden konuşmuyorlardı. Gönensay, hemen olanları Yılmaz'a anlattı. DYP'li bakan, kendi Genel Başkanını ANAP'lı Başbakana şikâyet ediyordu. Yılmaz, Gönensay'ı yatıştırmaya çalıştı:

– Merak etme hallederiz. Sakin ol.

Az sonra Çiller, Gönensay'ı aradı. "İstifaya kalkışma..." dedi, gönlünü aldı. Gerginlik bitti. Gönensay da konutu boşaltması için süre verdi. Ama konutu boşaltmasına ANAYOL hükümetinin ömrü yetmedi...

Sıkıştıran Önergeler

Refah Partisi, ANAYOL koalisyonuna karşı muhalefet bayrağını açmak için zaman geçirmedi. Nisan ayıyla birlikte önergeler birbirini izlemeye başladı. Refah için ANAYOL'un yumuşak karnı Çiller'di. Her önerge o noktayı hedef alıyordu.

Erbakan, TEDAŞ soruşturma önergesini "Varan 1" nidalarıyla açıkladı. (255)

Önerge, Çiller'in Başbakanlığı döneminde Özer Beyin Enerji Bakanı Şinasi Altıner'e talimatlar vererek TEDAŞ ihalesini yönlendirdiği ve devletin zarara uğratıldığı iddialarını kapsıyordu.

Dokuz gün sonra RP'nin ikinci önergesi geldi. Çiller'in TOFAŞ ihalesi zarflarını Başbakanlık Konutunda açarak, devletin 1 trilyon lira zarar etmesine neden olduğu öne sürülüyordu. (256)

RP'liler, bu kez Çiller ailesinin malvarlığıyla ilgili iddialar üzerine çalışmaya başladılar. DYP liderinin malvarlığının kaynaklarının şaibeli olduğunu söylüyorlardı.

Kuşadası'ndaki çiftliğin tapusunun Çiller ailesine geçmesi tartışılıyordu. Arazinin tapusunun yüzde ellisinin Tansu Çiller'in, yüzde ellisinin ise Özer Çiller'in üzerine kaydedilmesi gündemdeydi. (257)

Artık siyasi gündemin ilk sırasına Çiller ailesi oturmuştu. Önergelerin ANAP'ın desteğiyle kabul edilmesi, koalisyonu sıkıntıya soktu...

Başbakanı Dolandırdım

Mayıs ayının gündemi "örtülü ödenek skandalı"ydı. Skandalın ucu, RP Grup Başkanvekili Şevket Kazan'ın bir konuşmasında kendini gösterdi:

– Mesut Yılmaz'ın elinde Tansu Çiller'le ilgili büyük kozlar bulunuyor! Çiller, örtülü ödenekten 500 milyar lira çekti mi? (258)

Çiller'in yanıtı, Kazan'ın hakaret davası açmasına neden olacak kadar ağırdı:

– Bu iftira, yalan, ihanettir. Bunu söyleyenler şerefsiz ve milliyetsizlerdir. (259)

Ancak üç gün sonra Hürriyet'te patlayan haber, örtülü ödenek tartışmalarının yönünü değiştirdi:

– İşte 500 milyarın belgesi.

Muharrem Sarıkaya'nın haberi, belgelere dayanıyordu. Çiller, Başbakanlıktan ayrılmadan tam bir gün önce, 13 Şubat 1996'da örtülü ödenek hesabından 500 milyar lira çekilmişti! Başbakanlığın "Tahakkuk ve Verile Emri", Vakıflar Bankası Ankara Merkez Şubesindeki 8 numaralı hesaba aktarılan parayı Özel Kalem Müdürü Akın İstanbullu'nun çektiğini kanıtlıyordu.(260)

Büyük gürültü koptu. Çiller, Yılmaz'ı belge sızdırmakla suçladı:

– Devlet sırrı olan ve devletin çıkarları için kullanılmış meseleleri suiistimal edenler iki kere şerefsizdir. Ben can veririm, sır vermem.(261)

Belgenin harcamayı değil paranın aktarıldığını gösterdiğini vurguladı. Ama 500 milyar ortada yoktu; yani bir gün içerisinde buharlaşıp kaybolmuştu! Örtülü ödenek tartışması bu noktada yoğunlaştı. 500 milyar lira nereye harcandı?

Çeşitli seçenekler tartışılırken, Emin Çölaşan, yeni sorular ortaya attı:

"SP isimli bir şahıs, Çiller'i örtülü ödenekte dolandırdı mı? Öztorun adını kullanan çete, Çiller'den DYP'ye yardım için 5.5 milyar lira aldı mı?" (262)

Bu soruların yanıtı, dört gün sonra yine Hürriyet ga-

zetesinden geldi. Selçuk Parsadan adlı dolandırıcı ortaya çıkmış ve "Evet, bu kadından ben 5.5 milyar lira aldım, hem de örtülü ödenekten" demişti. Çiller'i dolandırmış olmasını büyük bir "başarı" olarak, hiç sakınmadan anlatıyordu.

Parsadan, Kara Kuvvetleri Komutanlığından emekli olan Necdet Öztorun'un adını kullanarak telefon etmişti. Emekli paşalarla bir örgüt kurup ANAP'ın 30-35 bin oyunu DYP'ye aktarmak için çalışacaklarını söyleyince Çiller, sevinç çığlığı atmıştı:

– Gönül hazinemden ne istersiniz?

– Para sıkıntımız var.

– Üç dakika içinde Akın sizi arayacak, örtülü ödenekten 3 milyar lira alabilirsiniz.

Bu konuşmadan sonra iki defada toplam 5.5 milyar lira almıştı Parsadan. (263) Akın İstanbullu, bir emir kuluydu: "Çiller emretti verdim." Çiller'in savunması dolandırıcılığı doğruladı:

"Eski Kara Kuvvetleri Komutanı Necdet Öztorun'un aradığının bana iletilmesi üzerine kendisiyle telefonla konuştum."

Arayan Öztorun olmadığına göre Parsadan ile konuştuğunu kabul etmiş oluyordu! Çiller'in asıl itirazı paranın veriliş amacıydı:

"Bana Atatürk ile ilgili olarak yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi verdi ve yardım istedi. Kendisine ilgileneceğimi söyledim."

Dolandırıcıya, 5.5 milyar lira verildiğini reddetti. İstanbullu da ilk demecini unutup para vermediğini söylemeye başladı. (264)

Yaptıklarıyla övünüp kendini ele veren Parsadan, yakalanıp cezaevine kondu. Belki televizyonlara, gazetelere konuşurken, dolandırıcılığın suç olduğunu unutmuştu!

Açıklarsam Türkiye Çöker

Bu noktadan sonra olay koalisyon ortaklarının karşılıklı demeç savaşına döndü. Çiller, 2.5 yılda 2 trilyonluk örtülü ödeneği nasıl kullandığını hükümeti devrederken Yılmaz'a anlatmamıştı:

"Ben Başbakanlık görevini devraldıktan sonra bana örtülü ödenek konusunda bir bilgi verilmedi. Örtülü ödeneği kullanabilecek kurumlara, MİT'e, Genelkurmaya, İçişleri Bakanlığına yazı yazıp sordum. Kendileriyle ilgili harcama yapılmadığını söylediler."

500 milyar liranın nereye harcandığı meçhuldül Çiller, yoğun baskı altında kaldı. "Paranın nereye harcandığını Mesut Yılmaz'a açıklamıyorsan git Cumhurbaşkanına anlat."

Önce direndi:

"Açıklanırsa dünya ayağa kalkar, milletler birbirine düşer. Türkiye çöker. Rejim tehdit altında, herkes de bunun altında kalır." (265)

Bu sözleriyle kimseyi ikna edemediğini görünce Demirel'e gitti. Köşk çıkışında açıklama yaptı:

– Sayın Cumhurbaşkanına örtülü ödenek konusunda bilgi verdim.

Aradan 10-15 dakika geçmemişti ki, gazete bürolarına Cumhurbaşkanlığından yazılı bir açıklama geçildi.

– Tartışmaya muhatap olmamak için bu konuya girmedim. (266)

Bu yalanlama DYP liderini daha da zor duruma soktu. DSP örtülü ödenek için TBMM'de soruşturma önergesi verdi.

RP ise Çiller'in malvarlığıyla ilgili iddiaların peşini bırakmamıştı. Onlar da malvarlığıyla ilgili araştırma önergesini TBMM'ye getirdiler.

Koalisyon, bu kadar gerginliği taşıyamazdı. Çiller, Hükümetten çekilmeye karar verdi. RP, bu fırsatı kaçırmadı. RP'nin verdiği gensoruyu DYP de destekleyince hükümet yıkıldı.

RP, ANAP'tan da destek alarak Çiller'in malvarlığıyla ilgili araştırma önergesini kabul ettirdi. ANAYOL yıkılmış; ama Çiller, hakkında TBMM'de üç ayrı koldan araştırma yapılan bir Genel Başkan durumuna düşmüştü....

Babaya Özer Usulü Selam

DYP il kongreleri de bir yandan devam ediyordu. DYP tabanı yenileniyor, Demirel'in partisi olmaktan sıyrılıyordu.

Çiller, o nedenle bu kongrelere önem veriyor, çoğuna katılıyordu. 16 Haziran 1996'daki Eskişehir kongresine de gitti. Aynı gün Cumhurbaşkanı Demirel de bir temel atma töreni nedeniyle Eskişehir'deydi. DYP'den ihraç edilen Cindoruk'u da beraberinde getirmişti.

Demirel ve Çiller arasındaki rekabet Eskişehir'e taşınmıştı. Ama Çiller, hem kendisini karşılayan kalabalıktan, hem de kongre sonucundan mutlu oldu. Çiller'in desteklediği liste rakibine büyük fark atmıştı. Müjdeyi, Kuşadası'ndaki Özer Beye de iletti.

Özer Bey, akşam saatlerinde İzmir'den Ankara'ya uçarken neşesi yerindeydi. Yanında oğlu Berk ve DYP'li Rıza Akçalı oturuyordu. Viskisini yudumluyordu. Koridor yanında oturduğu için sağ taraftaki ANAP'lı Ekrem Pakdemirli ile yan yana geldiler.

Pakdemirli, Kuşadası'ndaki çiftliği, yeni yatı sordu. Sohbet devam ederken arka koltuklarda oturan Milliyet yazarı Yavuz Donat yanlarına geldi. İkisiyle de merhabalaştı. Özer Bey, tokalaştıktan sonra gülerek Donat'a sordu:

– Eskişehir'den haberin var mı?

– Hayır.

– Yemin et. Hakikaten haberin yok mu?

– Vallahi yok. Ne oldu Eskişehir'de?

Özer Bey, viski bardağını önüne bıraktı. Sağ elini büküp yuvarlak hale getirdikten sonra sol eliyle vurup şaklattı:

– Tansu, senin babaya bir güzel geçirdi...

Donat şaşırmıştı. Bir an duraladı. Sonra kendini toplayıp itiraz etti:

– Cumhurbaşkanı ile Tansu Hanım hasım değil ki?

Özer Bey, aynı işareti bir kez daha yaptı. Belli ki, bundan keyif alıyordu:

– Hayır, onlar rakipler. Ne işi vardı Eskişehir'de?

– Bildiğim kadarıyla Cumhurbaşkanının programları en az bir ay önce yapılır. Bu bir tesadüf.

– Peki, Hüsamettin neden yanında o zaman?

– Hüsamettin Bey, Zincirbozan'dan beri arkadaşıdır...

Sohbetin kötüye gittiğini fark eden Pakdemirli araya girdi; konuyu değiştirdi:

– Millet kavga istemiyor. Kavgacıları da tasvip etmiyor. İşte 2 Haziran seçimlerinin sonucu. Millet ikisine de (Çiller ve Yılmaz'ı kastederek) oy vermedi.

Özer Bey, Pakdemirli'nin sözlerini destekledi:

– Doğru. Aslında "üçüncü bir şahıs çıkıp" merkez sağı toparlamalı. Tansu da Mesut da geriye çekilmelidir...

Özer Bey, yüksek sesle konuşuyordu. Pakdemirli'nin yanında oturan CHP İzmir milletvekili Ali Rıza Bodur, 3.sırada oturan İş Bankası Genel Müdürü Ünal Korukçu ve eşi ile diğer yolcular söylediklerinin tümünü duyuyorlardı.

Nitekim Donat, kendisini üzen bu sohbetin sadece Çiller ve Yılmaz'ın çekilmesiyle ilgili bölümünü köşesinde yazdı. (267) Ama THY'nin TK-392 sefer sayılı uçağında olup biteni duyanlar, Özer

Beyin söylediklerinin kısa sürede tüm Ankara'ya yayılmasını sağladılar.

Öyleki, Donat, uzun bir süre "Gerçekten öyle yaptı mı?" sorularıyla karşılaştı. Soranlar arasında kimler yoktu ki? Cavit Çağlar ve Mesut Yılmaz bile olayı merak edenler arasındaydı...

KURAN'A EL BASTIRMAK İSTEDİ

Çiller'in fazla seçeneği kalmamıştı. Ya Yılmaz'a teslim olup Meclisteki soruşturmaların sonucuna razı olacaktı; ya da RP ile koalisyon kuracaktı. Köşeye sıkışmıştı.

Seçim kampanyalarında RP için en ağır sözleri söylemiş, bu partiyle koalisyon yapmayacağını anlatmıştı. RP'nin DEP gibi kapatılmasından bile söz etmişti:

"RP ile ilgili çok önemli belgeler var. Araştırma komisyonu inceliyor. Yakında gerçekler açıklanacak. Bulgular DEP'te olduğu gibi belli bir nitelik kazanırsa, o zaman konu DEP gibi Meclise gelebilir."(268)

Yine de karar vermekte zorlanmadı. Seçim meydanlarında söylediklerini unutmayı yeğledi. RP ile temaslara başlama işaretini verdi. DYP'den Mehmet Ağar, Bekir Aksoy ve Yalım Erez, RP'den Şevket Kazan, Gürcan Dağdaş ve Fehim Adak ile koalisyon görüşmelerine başladılar. Heyetlerin buluşmalarında mesafe alınınca iki lider bir araya geldi. Erbakan, ilk görüşmede Çiller'i duygulandırdı:

– Siz çok yüreklisiniz. Sizde tuttuğunu koparacak cesaret var.

Erbakan'ın Ağlatan Jesti

Çiller, hafiften titredi. Şaşırmıştı. Yılmaz'dan bir gün bile duymadığı sözcükler, Erbakan'ın dudaklarından dökülüyordu. Renk vermemeye çalıştı:

– ANAYOL'da beklediklerim olmadı. Üzerime çok gelindi. Haksızlık yaptılar...

O an sözcükler boğazına düğümlendi. Bir an duraladı. Gözleri dolmuştu. Eğildi, masadan bir kâğıt peçete aldı. Gözyaşlarını sildi. DYP'liler ezilirken, RP'liler gözlerini kaçırdılar.

Çiller, çabuk toparlandı. Yeni hükümet için görüşlerini anlatmaya başladı. Az sonra iki lider baş başa kalmıştı. Çiller, yine Yılmaz'dan yakındı:

– Aldatıldım...

Erbakan, bu fırsatı kaçırmadı. Hemen asıl isteğini dile getirdi:

– Gelin beraber hükümet kuralım. Öyle haksızlık yapmayız.

Çiller, düşünmek için süre isteyip ayrıldı. Görüşme sonrasında RP saflarındaki tek sıkıntı, Çiller'in Erbakan ile baş başa görüşmesiydi! İslamiyet, bir erkeğin helali olmayan bir kadınla yalnız kalmasına izin veriyor muydu? Bunun İslama uygun olup olmadığı endişesini taşıyorlardı. Bazı hocalar görüş bildirip endişeleri giderdi:

– Müslüman bir erkek, görev icabı bir kadınla yalnız kalabilir. Bunun bir sakıncası yok.

Paşam, Siz Kalın!

RP ile koalisyon, DYP'li milletvekillerini tedirgin ediyordu. Çiller, milletvekillerini gruplar halinde toplayıp görüşlerini almaya başladı. Asıl amacı milletvekillerini RP'ye karşı yumuşatmaktı.

Toplantılarda, çoğunluk başka çare olmadığını söylüyor, RP ile koalisyonu destekliyordu. Her grupta bir iki kişi karşı çıkıyordu. Listeler ona göre düzenlenmişti.

Emre Gönensay ve Doğan Güreş, RP ile koalisyona kar-

şıydı. Güreş'in evinin duvarında yarısı Çiller'in, diğer yarısı Atatürk'ün yüzünden oluşan bir portre asılıydı. Çiller hediye etmişti bu resmi. Emekli bir Genelkurmay Başkanı olarak laiklik konusunda duyarlıydı! "RP ile koalisyon kurulmamalı" dedi.

Aynı yönde konuşan Gönensay, toplantı biterken Güreş'e döndü. "Paşam sizinle birlikte çıkıp biraz konuşalım." Gönensay, o gün nezleydi. Sesi boru gibi çıkıyordu. Söylediklerini duyan Çiller, birlikte gitmelerine izin vermedi: "Paşam siz kalın sizinle görüşeceğim." O görüşme Paşanın fikrinin değişmesinde etkili oldu. Koalisyona ret oyu vermek yerine, oylamaya katılmamayı seçti...

Çiller'in turları sürerken, RP birbiri ardına iyi niyet mesajları gönderiyordu. Önce Çiller aleyhine tüm önerge çalışmalarını durdurdu; sonra DSP'nin örtülü ödenek önergesinin reddini sağladı.

Erbakan, Çiller'e, TEDAŞ, TOFAŞ ve malvarlığı araştırmaları için de güvence verdi. Çiller de Erbakan'ın malvarlığı ve Süleyman Mercümek konularını sorun yapmayacağını söyledi. İki yıllık dönüşümlü başbakanlık formülünde anlaştılar. Ancak sorun çıkarsa, Erbakan, koltuğu Çiller'e birinci yılın sonunda bırakacaktı.

Çiller, Erbakan'ın imzasıyla yetinmek istemedi. O gün bir çantayla gelmişti. Baş başa kaldıklarında çantadan bir Kuran çıkardı. Kuran'a el basmasını istedi.

– Madem iki yıl sonra Başbakanlığı bana devretmeye söz veriyorsunuz. Kuran, bu mutabakatımızın şahidi olsun.

– Bizim ağzımızdan çıkan söz senettir. Kuran'ı bu işe karıştırmaya gerek yok.

Erbakan, Kuran'a el basmayınca Çiller fazla ısrar edemedi. İmzaları attılar ve koalisyon kuruldu. Erbakan, 28 Haziran 1996'da Başbakanlık koltuğuna otururken, Çiller de hükümete girdi. Bu kez Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanıydı.

Dışişleri Bakanlığını Gönensay'dan devralırken bir iki dakika görüştüler. "Güvenoylamasına katılmamanız yeterli olmaz mı?" diye sordu. "Hayır, ret oyu vereceğim" karşılığını verdi Gönensay.

Refahyol'a 10 DYP'li kırmızı oy vermişti. Güvenoylamasından itibaren DYP'den kopmalar başladı. Basınla ilişkisi de o andan itibaren bozuldu, köprüler atıldı...

Yeni Arsalar, Yeni Daireler

Çiller ailesi, malvarlıklarıyla ilgili onca suçlamaya rağmen geri adım atmadı. Eleştiriler, Amerika'daki gayri menkulleri konusundaki tavırlarını da değiştiremedi. Sadece Maryland'da aldıkları evi 157 bin 500 dolara sattılar. Mert, Western Maryland Kolejinden ayrılınca bu ev boş kalmıştı. Zaten değerli bir mülk değildi...

1996'da gayri menkul alımlarını Türkiye'de yoğunlaştırdılar. İlginç olan, her aldıkları arsa ya da dairenin gazetelerde haber olduktan sonra Çiller'in malvarlığı listesine girmesiydi...

Yeniköy'deki yalının karşısındaki sokakta aldığı ahşap evi, yine aynı yerdeki bir ev izledi. Bir de Sarıyer'de arsa satın aldılar.

Ardından Ankara'da gayri menkul alımına giriştiler. Bilkent'te dubleks bir villa alarak kendileri için düzenlediler. Burada oturmaya başladıktan birkaç ay sonra da aynı sitede bir başka daireyi mülkiyetlerine geçirdiler. Bu dairenin koruma polisleri için alındığını açıkladılar...

Antalya Beldibi'ndeki 28 yataklı pansiyonun inşaatı da Refahyol koalisyonu döneminde tamamlanıp hizmete açıldı.

Çiller'in muhalefet dönemi, DYP'ye pahalıya mal oldu. Çalışma bürosu olarak DYP Genel Merkezindeki makamını kul-

lanmak yerine, villasına yakın olan Bilkent Plazadan beş daire parti adına kiralandı. Beş daireye bir yıl için 36 bin dolar kira ödendi. Ayrıca Celal Bayar Köşkü satın alındı.

DYP'de bu harcamalara kimsenin itiraz etmesi mümkün değildi. Çünkü zaten DYP'nin kasası Özer Beyin kontrolündeydi. Gezilerde araçlarına benzin parası isteyen koruma polislerini azarlıyordu. "Sizin fişiniz falan yok mu? Niye benden istiyorsunuz? Gidin nereden alırsanız alın." Kendisi ise yatlarının yakıt parasını DYP'den tahsil ediyordu.

Özer Beyin keyfi yerindeydi. Hem de 20 yıldır üyesi olduğu TÜSİAD'dan atılmasına aldırmayacak kadar...(269)

Tarikat Liderlerine Yemek

RP ile koalisyon Çiller'in üslubunu da etkiledi. "Hükümete ihlasla geldik" diyen Çiller, elinde siyah tespihle dolaşır oldu. Dini konularda daha özenli olmaya başladı. Politikaya girmeden önce oruç, namaz bilmeyen Çiller, artık her fırsatta camiye gidiyor; ramazanda her gün oruçmuş gibi davranıyordu.

Orucu eve geldiği an bitiyordu. Bir Ramazan günü, Bilkent'teki villanın mutfağına girip garsonlara bağırdığı duyuldu:

– Eşşekler, nerde kaldı benim portakal suyum, bir saattir bekliyorum?

Refahyol'da ilk anlaşmazlık, türban nedeniyle çıktı. Koalisyonun işlerliğini sağlamak için dörtlü bir komite kurulmuştu. Komitede DYP'den Yalım Erez ve Nevzat Ercan, RP'den ise Fehim Adak ve Şevket Kazan vardı. RP, memurlara kıyafet serbestisi öngören bir kararname çıkarılmasını komite gündemine getirdi. Erez, kararnameye karşı çıktı:

– İktidarın rahatlığı size battı herhalde?

Tartıştılar. Adak, Kazan'ı frenledi ve kararnameden vaz-

geçildi. Kısa süre sonra da Çiller, Erez'i komiteden alıp yerine Bekir Aksoy'u koydu.

Erbakan'ın Başbakanlık Konutunda tarikat liderlerine yemek vermesi, Tansu ve Yalım'ı ilk kez karşı karşıya getirdi.

– Bu yemeğe karşı tavır koyman gerekli.

– Hayır bu yemek normal.

Tarikat zirvesine itiraz etmek gibi bir niyeti yoktu. Artık farklı dilden konuşuyorlardı. Araları açılmaya başladı...

Telefonla Görüşme Fiyaskosu

Çiller, Refah'a karşı tüm uyarılara kulaklarını tıkamıştı. Avrupa ülkelerindeki "Çağdaş, laik kadın lider" imajını sıfırlamış, güvenilmez bir politikacı olarak kabul edilmeye başlanmıştı.

Almanya Başbakanı Helmuth Kohl'un, ziyaret isteğini geri çevirmesi, batının Çiller'e bakışını özetliyordu.

ABD ile ilişkileri de eskisi kadar iyi değildi. Mektuplar yazdığı, defalarca görüştüğü Clinton'a bile ulaşamıyordu. Bu durum ağırına gidiyordu. Öneminin yeterince algılanamadığını düşünmüş olacak ki, küçük bir numaraya başvurdu:

– Başkan Clinton, beni telefonla aradı. Kuzey Irak'a giren Saddam'ın birliklerine karşı operasyon düzenleneceğini haber verdi. Yine görüşeceğiz. (270)

Sözlerinin yaratacağı tepkiyi hesaplayamamıştı! Ankara karıştı. Clinton, nasıl olur da Başbakan dururken Dışişleri Bakanı Çiller'i arardı? Yoksa ABD Erbakan'ı devre dışı mı bırakıyordu ? Bu soruların yanıtı kısa sürede alındı. Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi Ömer Akbel, kendi bakanını yalanladı:

"Böyle bir telefon konuşması yapılmadı."(271)

Çiller, sorulardan kaçmayı yeğledi. Alaycı eleştirilerden kurtulmasının tek yolu Clinton ile gerçekten konuşmasıydı.

Ancak tüm girişimlerine rağmen bunu başaramadı. Dört gün sonra Dışişleri Bakanı Warren Cristopher'a ulaşabildi...

Cristopher ile konuşma, Clinton ile görüşme fiyaskosunun izlerini silmeye yetmedi...

İngilizcede Yanlış Anlaşıldı

Saddam birliklerinin Körfez Savaşı sonrasında ilk kez Kuzey Irak'a girişi, Çiller için büyük bir talihsizlikti. Dışişleri Bakanı olarak Türkiye'nin Kuzey Irak politikasını açıklamakta zorlandı. Bir de gaf yaptı. Üstelik bu kez karşısındaki New York Times muhabiri Stephen Kinzer'di. Çiller'in sözleri Kinzer'in haberine başlık oldu:

– Saddam'ı, Kuzey Irak'a biz çağırdık.

Bu sözler, Amerika'yı ayağa kaldırdı. Türkiye'den iki bakanın kısa süre önce Bağdat'a yaptıkları ziyaret yeniden gündeme geldi. Yoksa bu gezinin amacı Saddam'ı Kuzey Irak'a davet miydi?

Gerçekten de Erbakan'ın RP'li Adalet Bakanı Şevket Kazan'ı Bağdat'a göndermesi, Çiller'i de şaşırtmıştı. Dışişleri Bakanı olmasına rağmen Kazan'ın gezisinden son anda haberdar olmuştu. DYP'li Milli Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam'ı da gönderen Çiller, geziyi denetimi altına almaya çalışmıştı. Gezi Türkiye'de de büyük tartışma yaratmış, ama amacı bir türlü açığa çıkmamıştı.

Aynı gezinin yaklaşık bir ay sonra bir kez daha hem de Amerika'da gündeme gelmesi Dışişleri Bakanlığını zor durumda bıraktı. Tepki büyüktü. Çiller, Kinzer'e verdiği demeçten geri adım atmak zorunda kaldı:

– Dil farkından doğan bir yanlış anlaşılma söz konusu. (272)

Halbuki Türkçedeki gafları için savunma neydi? "İngilizce düşünüp Türkçeye çevirdiği için gaf yapıyor." Oysa Çiller, Kinzer ile İngilizce konuşmuştu!

Belki de İngilizce konuşurken yaptığı bu gafın nedeni Dışişleri ile ilgili konularla yeterince ilgilenmemesiydi. Dışişleri Bakanlığına ayda bir iki kez uğruyor, bakanlık bürokratları bir türlü gelişmeleri anlatacak fırsat bulamıyorlardı.

Kimi zaman çağırıyor, aceleyle giden diplomatlar saatlerce bekleyip görüşemeden geri dönüyorlardı...

Konuşturulmayan Aday

DYP'nin Temmuz 1996'daki, 5. Olağan Kongresinde yeniden Genel Başkan seçilmek, Clinton ile telefonla konuşmaktan daha kolay oldu. Çiller'e rakip olan Mehmet Dülger, sadece 79 oy alabildi.

Kongredeki tek tatsızlık, Dülger'in konuşmasının engellenmesiydi. O konuşurken mikrofonun sesi kısıldı. Kürsünün önünde pankart açılarak televizyonların görüntü alması engellendi. Pet şişe ve meyve suyu kutulan kürsüye fırlatıldı. Dülger, yine de konuşmasını sonuna kadar sürdürdü:

– Biz ihtilalleri aştık, şimdi otorite hedefleyenlere karşı mücadele ediyoruz.

Dülger'in mücadelesini, parti dışında kalmış olan Cindoruk ve arkadaşları uzaktan seyrettiler. Cindoruk, kongreyi şenliğe benzetti:

– Şeftali güzeli seçtiler...

Çiller, bu sözlere aldırmadı. Onun sorunu, Genel İdare Kurulu listesiydi. Adını listeye almadıkları kongre sonrasında kazan kaldırdı. Küskün milletvekilleriyle görüşerek gönüllerini almaya çalıştı.

Bir terslik oldu, liste karıştı. Milletvekillerinin çoğunu hâlâ tanıyamıyordu. Ertuğrul Eryılmaz'ı, Nihan İlgün sandı:

– Buyrun Nihan Bey...

Eryılmaz, yatışmak bir yana daha da sinirlendi...

Koruma Polisi Mafyanın Adamı

Yeraltı dünyasının çatışması, Çiller'in başını ağrıttı. Alaattin Çakıcı, adamlarına Tevfik Ağansoy'u öldürtmüştü. Ağansoy'un yanında vurulan iki kişinin Çiller'in koruma polisleri olduğu ortaya çıktı. Mafyanın sızdığı noktayı göstermesi bakımından ilginç bir olaydı.

TBMM'de kurulan Turban Araştırma Komisyonu da Çiller için sorun olmaya başladı. Turban'daki usulsüzlükler bir bir açığa çıkıyordu. Sait Halim Paşa Yalısını boyamak üzere Turban'ın tuttuğu boyacılar, komisyona ifade verdiler. "Tansu-Özer Çiller'in Yeniköy'deki yalısının boyasını yaptık." Dahası, boyacılar, Turban'dan da paralarını alamamışlardı!

Bu gelişmeler olurken, dünyanın en büyük ajanslarından Amerikan Haber Ajansı (AP), kötü bir haber verdi. Ajans, yolsuzluk skandallarına karışan devlet adamlarının arasına Çiller'i de almıştı. İspanya'nın eski Başbakanı Felipe Gonzales'in ardından altıncı sırada Çillerden söz ediliyordu. "Yolsuzluk iddiaları yüzünden itibar kaybetti."

Batı basınının, güzelliği ve çağdaşlığıyla göklere çıkardığı günler geride kalmıştı. Çiller'in adı oralarda iyi anılmıyordu...

Başbakan Erbakan, kalabalık heyetlerle gezilere çıkıp tüm dikkatleri üzerine topluyordu. Çiller, gölgede kalmaktan hoşlanmıyordu...

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun açılışını fırsat bildi. Çiller için Amerika'ya, Eylül 1996'da, şatafatlı bir gezi düzenlendi. New York'un en lüks otellerinden biri olan Four Seasons'da rezervasyon yapıldı.

"Gösteriş gezisi" haberi, gezi organizasyonunda küçük tasarruflar yapılmasını sağladı. O kadar. Dışişleri mensuplarının oteli değiştirildi. Koruma polislerinin sayısı ise 14'ten dokuza indirildi. Oysa başka ülkelerin devlet adamları, iki ya da üç korumayı yeterli görüyordu... (273)

Lüks otele önceden kaparo ödendiği için Çiller ve korumalarının oteli değişmedi. Zaten Çiller, Amerika gezilerinde hiçbir zaman masraftan kaçınmamıştı. Aynı otelde daha önce de kalmıştı...

Tokalaşma Komedisi

BM Genel Kurulu sonrasında yaşananlar bir komediydi. Clinton konuşmasını bitirip çıkarken, Çiller de hızla aynı kapıya yöneldi. Sonra ne olduğunu gören olmadı...

Bir süre sonra Çiller'e yakın bir diplomat aracılığıyla gazeteciler arasında bir fısıltı yayıldı:

"Clinton, lobide uzaktan Çiller'i görmüş ve el sallayıp yanına çağırmış. Bir süre ayaküstü görüşmüşler."

Oysa ortada tokalaşma, el sallama yoktu. Clinton, güvenlik gerekçesiyle lobiden hızla uzaklaştırılmıştı. (274) Gezi öncesinde Clinton'dan randevu almak için bulabildiği herkesten aracı olmasını isteyen Çiller'in, ayaküstü görüşme fırsatı yaratma çabası boşa çıkmıştı...

Bu gezinin yankı uyandıran ikinci yönü de Tansu ve Özer çiftinin gazetecileri atlatarak Amerika'ya bir gün önce gelmeleriydi. Bir günü nerede geçirdikleri konusunda çeşitli varsayımlar öne sürüldü. Bunlardan biri, uyuşturucu tedavisi gören Mert'i ziyaret ettikleri iddiasıydı. Özer Bey, bu haberi, yazılı bir açıklamayla yalanladı.

– Çiller ailesini karalamaya yönelik bir komplonun çirkin bir örneği...

Mert, sapasağlamdı ve Boston'da bir üniversitede master yapıyordu!

"...böyle masabaşı bir haberin sadece masterını tamamlamak için çalışan bir gencin iç dünyasında yaratacağı fırtınaları vereceği zararları kamuoyunun yakından bildiğine eminim."(275)

Üniversiteyi güçlükle bitiren Mert'in hangi konuda master yaptığına değinmiyordu! Oysa Mert'in, master için zaman bulacağı oldukça şüpheliydi. Amerika'da o eyalet senin, bu eyalet benim dolaşıyor, ünlü bir manken olan yeni kız arkadaşıyla gönül eğlendiriyordu...

Bakanları Güldürdü

Çiller, Amerika dönüşünde, havaalanından hemen Bakanlar Kurulu toplantısına geçti. Erbakan, "denk bütçe"yi anlatıyordu. Yarım saat kadar dinledikten sonra, Çiller, hemen yanında oturan Erbakan'ın sözünü kesti:

– Bu söylediklerinizin arkasını göremiyorum. Ekonomik mantığını oturtamadım.

– Peki, öyleyse meseleyi bir daha anlatayım.

Erbakan, bütçeyi nasıl denkleştireceklerini bir kez daha tekrarladı. İlk konuşmanın hemen aynıydı anlattıkları. Sözlerini bitirdi ve sustu. Tüm bakanlar Çiller'e döndüler. Çiller, sinirlenmişti:

– Sayın Başbakan, bunları söylüyorsunuz. Ama bu söylediklerinizi kâğıt üzerinde göremiyorum. Oradaki veriler söylediklerinizden farklı.

Erbakan, Çiller'e yanıt vermek yerine bakanlara döndü:

– Sayın Başbakan Yardımcımız uzun bir yoldan geldi. Şimdi yorgun olduğu için kendisine izin verelim. Bundan doğan sevabı da hep birlikte paylaşalım.

Salon kahkahalara boğuldu. DYP'liler dahil tüm bakanların eğlendiğini gören Çiller'in yüzü karardı. Ayağa fırladı, hızla salondan çıktı.

O çıktıktan sonra toplantı devam etti. Erbakan bir daha "denk bütçe"ye değinmedi...

Paşam, Laikliğe Bağlıyız

Çiller ve Erbakan'ın dış ilişkilere bakışı çok farklıydı. Çiller yüzünü batıya dönmeye çalışıyor; Erbakan'ın gözü ise Müslüman ülkelerden başkasını görmüyordu.

O nedenle de Erbakan, Afrika gezisine büyük önem veriyordu. Ama gezi kötü başladı. Gezinin Mısır'dan sonra ikinci durağı olan Libya'da Muammer Kaddafi, Erbakan ile görüşürken medya mensuplarının önünde Türkiye'ye verdi veriştirdi. "Türkler, 1. Dünya Savaşından sonra kimliklerini kaybetmişlerdir" diye başladığı konuşmasını dostane olmayan bir havada sürdürdü:

– Ortadoğu'daki güneşin altında Kürt milletinin de yerini

alması gerekiyor. Türkiye'nin gerçeği NATO üyesi olmakta, Kürtlere eziyet çektirmekte değil. Düşmanımız Siyonistlere su veriyorsunuz. (276)

Kaddafi'nin sözleri, Türkiye'yi sarstı. Erbakan hiçbir şey olmamış gibi Afrika gezisine devam ederken, Çiller, Kaddafi'yi suçladı. "Dostlarımızı ve düşmanlarımızı gördük. Çöl bedevisi haddini bilsin."

Laiklik konusunda kaygılı sesler yükselmeye başlamıştı. Çiller, Demirel'e bir mektup yazdı. "Laikliğe bağlıyız." Bu güvencenin yeterli olmadığını görünce Genelkurmay Başkanı Karadayı'ya gitti:

– Paşam, laiklik konusunda en az sizin kadar hassasız, antilaik hiçbir gelişmeye izin vermeyiz.

Aynı gün, Erbakan'a danışmaya gerek görmeden Libya Büyükelçisi Ateş Balkan'ı geri çekti. Ancak bu çabaları, laiklik konusundaki endişelerin giderek artmasını engeleyemedi. Bunun en önemli nedeni Refahyol hükümetinin öncelikleriydi...

Libya gezisi nedeniyle Erbakan hakkında verilen gensoru partisinde yeni sıkıntılar yarattı. Hükümetten ayrılmayı isteyen DYP milletvekillerini Çiller güçlükle yatıştırdı. İkna gücü oylama öncesinde "Oyumu beğenmezseniz ister etek giydirin, ister pantolon" diyen Güreş üzerinde yine etkili oldu. Paşa, gensorunun reddi yönünde oy kullandı...

Şerefli Kurşunlar

Çiller, bir türlü İçişleri Bakanı Mehmet Ağar'ı ikna edemiyordu. "Türkiye'yi aleni olarak istiskal eden bir liderin ülkesine gitmenin anlamı ne? " diyen Ağar, muhalefet bayrağını açmıştı. Erbakan'ın Libya gezi kararnamesini imzalamayacağını açık açık söylüyordu. Bir ayı aşkın bir süre de imzalamadı.

Bu gürültü arasında İşçi Partisi Başkanı Doğu Perinçek'in

açıkladığı bir rapor gereken ilgiyi göremedi. Perinçek, yeni bir MİT raporunu açıklıyor ve Çiller ile Ağar'ın "özel örgüt" kurduğunu öne sürüyordu. Raporda, katliam suçundan aranan Abdullah Çatlı'nın bu örgüt tarafından kullanıldığı belirtiliyor, telefon numaraları, adresleri sıralanıyordu.

Bu rapor, Susurluk'taki kaza sonrasında yeniden hatırlandı, değer kazandı. 3 Kasım 1996'daki trafik kazası, Türkiye için bir dönüm noktasıydı. Kaza kısa süre içerisinde devlette yuvalanan karanlık ilişkiler yumağının sembolü haline geldi. Herkes aynı soruyu soruyordu? Bir polis müdürü, bir milletvekili ve bir katliam sanığı aynı araçta nasıl bir araya gelebilirdi? Tüm izler, Emniyete çıkıyor; oradan da Çiller ve Ağar'a yöneliyordu...

Çiller'in ilk reaksiyonu Ağar'ı bakanlıktan istifa ettirmek oldu. RP'liler rahatladı. Erbakan'ın gezi kararnamesinin imzalanması sorunu böylece çözülmüştü. Çiller'in amacı da buydu.

Susurluk skandalını aydınlatmak gibi bir çabası yoktu. Orada yapılanları üstleniyordu. Çatlı'yı saygıyla anıyordu:

– Bu millet uğruna, ülke uğruna, devlet uğruna kurşun atan da yiyen de her zaman bizim için saygıyla anılır. Onlar şereflidirler..(277)

Savunması doğaldı. Ne de olsa, faili meçhul cinayetlerde rekor kırılan bir dönemde Başbakanlık yapmış bir politikacıydı...

Dışişlerinin Çerkes Ethem Gafı

Çiller, Kuzey Irak'taki askeri harekât nedeniyle tam üç kez ertelediği Ürdün gezisine Kasım 1996'da çıktı. Kral Hüseyin'in kendisinin onuruna verdiği yemekte, Amman Büyükelçisi Süha Ümar'ı yanına çağırdı:

– Çerkes Ethem'in mezarına gitmek istiyorum. Programı ona göre değiştirin.

– İlgili arkadaşlara ileteceğim efendim.

Ümar, şaşkın bir halde Dışişleri Protokol Genel Müdür Yardımcısı Ataman Yalgın'ın yanına gitti. Başbakanın isteğini aktardı. Yalgın, duyduklarına inanamadı; protokol masasında oturan Çiller'in kulağına fısıldadı:

– Efendim, bir yanlışlık var galiba. Amman'da Çerkes Ethem'in mezarı yok.

Çiller, gezi öncesinde bilgi aldığı insanlara güveniyordu. Mezarı görmekte ısrarlıydı. Diplomatlar, ikna için bir de askeri ataşeyi gönderdiler. Çiller, kabullenmek zorunda kaldı...

Oysa Çerkes Ethem'in mezarı, öldüğü tarih olan 1948'den beri Amman'daki Kabartay Mezarlığındaydı. Bu kez Dışişleri mensupları gaf yapmıştı!

Müsteşar İmzalı Tahrifat

Refah, koalisyonun bedelini yeni yılın ilk günlerinde Çiller'e TEDAŞ ve TOFAŞ Komisyonlarında "oy olarak" ödedi. Her iki komisyondaki RP ve DYP'li çoğunluk, Çiller'in suçlu olmadığına karar verdi. TBMM Genel Kurulunda da RP ve DYP'li milletvekillerinin parmakları havaya kalktı: "Çiller suçsuz."

Yüce Divan tehdidinden kurtulduğu akşam, mutluluktan uçuyordu. Refahyol'un mimarı Yalım Erez'in boynuna sarıldı:

– Beni sen kurtardın.

Erbakan'a rağmen olumsuz oy kullanmak isteyen RP'li milletvekillerinin ikna edilmesinde Erez, kritik bir rol oynamıştı. Erez, Bekir Aksoy ve Nevzat Ercan ile birlikte yoğun bir kulis yürütmüştü...

Erez'in başarılı kulisi, TBMM Malvarlığı Komisyonunun karar vermesinden bir gece önce bir kez daha devreye girdi. Komisyonda 8'e 7 oy dengesi söz konusuydu. RP'li bir milletvekilinin farklı oyu, tehlike yaratabilirdi!

Erez, o gece komisyonun RP'li üyelerini tek tek aradı. Durumun DYP lideri için önemini vurguladı. Tereddütlü gördüklerine Çiller'in telefon etmesini sağladı.

Yumuşak, yardım isteyen bir kadın sesi, RP'lilerin son dirençlerini de yok etti. Komisyondaki RP'liler fire vermedi. Çiller'in malvarlığı, TBMM Genel Kurulunda da DYP ve RP'lilerin oylarıyla aklandı.

Dışişleri Bakanlığı, istenen belgeleri komisyon çalışmalarını bitirdikten sonra gönderdi. ABD'ye para transferiyle ilgili belgeler geciktirilmeseydi Çiller zor durumda kalacaktı. Çünkü belgeler, Özer Çiller'in toplam 925 bin doları Türkiye'den gönderdiği açıklamasını doğrulamıyordu...(278)

Dışişlerinin yazısına göre, iki ayrı banka toplam 925 bin dolar gönderildiğini kabul ediyordu. (279) Ancak yazının ekinde gönderilen Citizens Bank'ın yazısı farklıydı. Dışişleri, metni Türkçeye çevirirken küçük bir ayrıntıyı atlamıştı:

"Ödemeler Bankers Trust NY'den alınmış olup bu da hiçbir zaman uluslararası bölümden geçmediğini, yurtiçi kaynaklı olduğunu göstermektedir."(280)

Banka, paranın Türkiye'den alınmadığını, Amerika'dan yatırıldığını belirtiyordu. 425 bin dolar, Özer'in söylediği gibi Türkiye'den gitmemişti! Ama bu gerçek, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Onur Öymen'in imzasını taşıyan yazıda gizlenmişti! Öymen, Dışişleri Bakanı Çiller'e yakınlığa önem veren bir müsteşardı. "Çiller'in Yes Man'i" olarak ün kazanan Murat Ersavcı'nın, Ankara'dan ayrılmaya hazırlandığı günlerde, onunla Hilton Otelinde kahvaltılarda buluşmuş ve "Çiller ile dostluk nasıl kurulur" dersleri almıştı. Öymen'in, Çiller ailesini korumasından doğal ne olabilirdi!

İkinci bankadan alınan yazı ise 425 bin dolarlık transferin Türkiye'den yapıldığını onaylıyordu. Oradaki sorun, paranın gönderilme tarihiydi. 15 Eylül 1993 tarihi, Amerika'da otel alın-

dıktan aylar sonra transfer edilmişti. Otele ödenen paranın kaynağını açıklayamıyordu!

Merak Etme Açıklamam

Ülkede gerginlik tırmanıyordu. Susurluk sonrasında gelişen sivil inisiyatiflerin başlattığı ışık açma kapama eylemi tüm Türkiye'ye yayılmıştı. Susurluk eylemi, Refahyol koalisyonuna karşı direnişe dönüşmüştü.

Erez, endişeliydi. 1 Şubatta, Marmaris'teki ağaç dikme töreni sonrasında Çiller ile baş başa kalınca uyardı. "Hükümeti boz" dedi ve ekledi:

– İhtilal olursa bundan en çok zararı gören ülke, ordu ve sen olursun.

Çiller, arkadaşını sakinleştirmeye çalıştı:

– Merak etme. Ben Amerika ile konuştum. Endişeye gerek yok. Bu devirde ihtilal olmaz. (281)

Koalisyonu sona erdirmeye niyeti yoktu. Erez, ikna edemeden ayrılmak zorunda kaldı.

RP'li Sincan Belediyesinin düzenlediği ve irtica yanlılarının gösterisine dönüşen "Kudüs gecesi", ülkedeki gerginliği daha da artırdı. Askerler, çok sert tepki gösterdi. Tanklar, Sincan caddelerinden geçirildi. "Demokrasiye balans ayarı" yapmak amacıyla gözdağı verilmişti!

Tüm Türkiye'de laik cephe uyanmıştı. Ankara Müzik Festivalinin açılış konserinde binlerce insan, hep bir ağızdan bağırdı:

– Türkiye laiktir laik kalacak!

Erez, Türkiye'deki birçok kişi gibi iç savaştan endişelenmeye başlamıştı. Gerginlik her gün biraz daha yoğunlaşıyordu. MGK'nin 28 Şubat kararları, hükümete muhtıra niteliğindeydi.

Erbakan, MGK kararlarını imzalamak istemeyince kriz tırmandı. Erez, Çiller'e gitti:

– Erbakan'a bırakmadan koalisyonu sen boz ve diğer partilere çağrı yap. Hem partiyi, hem de ülkeyi kurtarırsın. Sen bozmazsan bu hükümet sana rağmen de bozulur.

– Erbakan'ı ikna ederiz.

Erbakan'ın direnişi beş gün sürdü ve sonunda Çiller, imzalaması için ikna etti. O noktadan sonra yeni bir dönem başladı. 28 Mart kararlarını, Genelkurmaydaki brifingler ve sendikaların mitingleri izledi. Refahyol hükümeti üzerindeki baskı giderek arttı.

Tansu ve Özer, Erez'i, 4 Martta, Bilkent'teki evlerinde öğle yemeğine çağırdılar. Çiller, yemekte yeniden dost olmayı önerdi:

– Ben eski Yalım'ı istiyorum.

– Ben de eski Tansu'yu istiyorum. Senin düşünmeye ihtiyacın var. Sağlıklı düşünmüyorsun. Doktor kontrolü gerekiyor sana. Hem kendini, hem Türkiye'yi zor duruma sokuyorsun. Gel zaman kaybetmeden istifa et.

– Eskisi gibi devam edelim. Biz dostuz.

– Emin olun dost olduğumuz günlerde yaşadığımız olayları açıklamam. Bundan korkmayın.

– Yine eskisi gibi olalım.

– Sen eskisi gibi olamazsın.

Durumu yumuşatmak isteyen Özer Çiller, araya girdi. "Yalım, bu partide bir Tansu, bir de sen varsın. Tansu'dan sonra sen lider olursun..." Erez, "Ben liderliği düşünmüyorum" karşılığını verdi.

Yemek, soğuk bir havada son buldu. Artık anlaşamayacakları belli olmuştu. El sıkışıp öpüştüler. Erez, ertesi gün bakanlıktan ayrıldı.

Artık dostlukları sona ermişti. Eskisi gibi görüşmüyorlardı. 5 Mayısta kayınvalidesi İsmet Uçuran ölünce Çiller, Erez'i aradı. "İlk sana haber veriyorum." Kendi annesinin ölümünde yaşanan olayı affettirmeye çalışıyor, aralarındaki soğukluğu bu yolla gidermeye çalışıyordu. Ama bunun zor olduğunu ikisi de biliyorlardı.

Daha sonra bir kere daha görüştüler. Erez, RP'siz hükümet kurulabileceğini söyledi. "Hükümeti kur getir" dedi Çiller. Sonra da bu sözlerini inkâr etti. Erez'i partiden ihraç ettirdi. Eski dostu artık düşmanıydı...

Özel bir dostluk anlayışı geliştirmişti! Her dönemde başka bir insana sarılarak yükseliyordu. Yükseklere tırmanınca ilk olarak yaslandığı ağacı kurutan sarmaşıklara benziyordu...

YENİ DÖNEM YENİ BEKLENTİLER

REFAHYOL hükümeti üzerindeki baskı dayanılmaz bir hale gelmişti. İplerin nerede kopacağı belli olmayan bir ortam yaşanıyordu. DYP Grubunda "Hükümetten çekilelim" sesleri yükseliyordu.

Askerler, Çiller'i eskisi gibi sempatik bulmuyorlardı. O ise buna inanmak istemiyordu. Sabah gazetesi Ankara Temsilcisi Fatih Çekirge'ye, "Askerler beni herkesten çok seviyor" deyip bir anısını anlattı:

"Bakın arkadaşlar, bu darbe lafları boşuna. Karadayı bana önemli bir olay aktardı. Karadayı, Mesut Yılmaz'a, 'Siz çekilin, sağı Çiller bütünleştirir' demiş. Bunu bana da söyledi." (282)

Aynı gün Genelkurmaydan yalanlama geldi. "TSK'nin iktidar hırslarına, siyasi tartışmalara alet edilme gayreti üzüntü ile karşılanmaktadır." (283) Çiller, dediğine diyeceğine pişman oldu! Askerin kendisini sevdiğini kanıtlamaya çalışırken tam tersinin ortaya çıkmasına neden olmuştu...

Baskıdan kurtulmak için formül ararken son zamanlarda sık sık görüştüğü Aydın Menderes'in önerisi aklına yatti. Başbakanlığı Erbakan'dan devralması gerginliği azaltabilir; koalisyon devam edebilirdi!

Darbeye Karşı Dua

Erbakan'ı ikna etmek kolay olmadı. Kamuoyuna "Darbe

tehlikesi yok" diyen Çiller ve ekibi, RP yönetimini darbeyle korkutuyordu. Bu misyonu, danışmanları Mümtazer Türköne, Hüseyin Kocabıyık ve Şükrü Karaca üstlenmişlerdi. Sık sık RP Genel Merkezine gidiyorlar, buldukları herkese darbe tehlikesinden söz ediyorlardı. Sonunda Kazan, çareyi danışmanların RP'ye girişini yasaklamakta buldu.

Bir akşam geç vakitlerde Çiller ailesinin en güvendiği isimlerden olan Meral Akşener, RP'li Şevket Kazan'a telefon etti. Sesi heyecanlıydı.

– Şevket Ağabey, arkadaşlarımızdan çok önemli bilgiler geldi. Askerler yarın akşam bu işi hallediyorlarmış. Ne yapalım?

Kazan, Akşener'in telaşlı sesinden etkilenmedi. Darbe haberini sakin karşıladı:

– Sen bir elhamd, üç kûluvallahi oku, yat. Merak etme.

– Peki sen ne yapacaksın Şevket Ağabey?

– Ben de aynısını yapacağım.

Kazan, açıkça alaya almıştı. Fakat Çiller ve yakın çalışma arkadaşlarının benzer girişimleri bitmek bilmedi. Bir yandan da Çiller, "Askerler benim başbakanlığıma evet diyorlar. Cumhurbaşkanı da kabul ediyor" deyip duruyordu.

Erbakan sonunda kabul etmek zorunda kaldı. Anlaştılar; o başbakanlıktan istifa edecek, Demirel de yeni hükümeti kurma görevini kendisine verecek, yine koalisyon kuracaklardı.

Kâğıt üzerinde güzel görünen senaryo gerçeklere uymadı. Demirel, hükümet kurma görevini Çiller yerine Mesut Yılmaz'a verdi. DYP'den yeni kopmaların da katkısıyla Yılmaz hükümet kurmayı başardı. Ve işte o zaman Çiller'in tüm hayalleri yıkıldı. O andan itibaren yeniden sorunlu günler başladı.

Çiller'in Amerikalı danışmanı Jay Krigel de zor durumda kalmıştı. Ekim 1997'de Yılmaz'ı ziyaret etti. Sözleşmesinin uzatılmasını istiyordu:

– Ben sizinle çalışmaya devam etmek istiyorum. Türkiye'yi iyi tanıdım, size faydalı olabilirim.

Başbakan Yılmaz, Çiller ile bu kadar yakın çalışmış bir kişiyi görevde tutmak istemiyordu. Krigel'in isteğini reddetti. Krigel, istemeye istemeye Türkiye'den ayrılmak zorunda kaldı.

İkinci Amerikalı Robert Squier'in sözleşmesi daha önce bitmiş; Türkiye ile ilişkisi kesilmişti...

IQ'sü Müthiş Çıkmış

Muhalefete düşen Çiller, farklı bir kişilik sergilemeye başladı. İlk gün uzun süredir uğramadığı DYP Genel Merkezine saat 09.00'da gidip değişim işaretleri verdi. Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları sorunları olduğunu hatırladı. Eskiden sıkı ilişkiler içinde olduğu askerleri her fırsatta eleştirmeye başladı. İktidarı döneminde gösterişli araç konvoylarıyla önünden geçtiği pazar yerlerini dolaşmaya çıktı. Demokrat, antimilitarist, antikartel bir çizgiyi savunan, halktan yana bir siyasetçi kesildi birdenbire...

Giyim stilini bile değiştirdi. Politikaya atıldığı ilk günlerde adıyla birlikte anılan fularlarını boynundan attı. Beyazı daha az kullanır oldu. Eskiden nadiren takı kullanan Çiller, kolye ve broş takmaya başladı...

Danışmanı Şükrü Karaca bile şaştı, "patron"unun bu hızlı değişimine. "Bu kadar hızlı değişen bir ülkenin ritmine ayak uydurabilen başka bir lider tanımıyorum. Türkiye bu uygun kumaştan büyük bir misyon adamı çıkarabilirdi." (284) Karaca, Çiller'in her sözüne inanıyordu. "Amerika'da zekâmı ölçtürdüm. Benim IQ, 160 çıktı." IQ'sü (Intelligence Quotient) 100 olanların ortalama zekâlı, 130 olanların üstün zekâlı olduğu varsayılırsa Çiller'in zekâ düzeyi ünlü bilgin Einstein'a yakındı...

Karaca, Çiller'in son dönemde yakın çalıştığı danışman grubundandı. Bu grupta Kocabıyık ve Türköne de yer alıyordu.

Özer, bu danışmanlardan hoşlanmamıştı. Bir keresinde Bilkent'teki villadan kovdu. O, Faruk Erbil ve Bekir Altunok ile çalışıyordu.

Bir ara Tansu ve Özer'in arasında soğuk rüzgârlar esti. Özer, eşinin programını öğrenmek için partiyi arıyor; Tansu Hanım, eşinin alkole sabahtan başlamasından yakınıyordu.

O Artık Enişte

Özer Bey, Kuşadası'ndaki çiftliği mesken tutmuş; bir yandan da Bolu'daki ikiz tripleks villanın tamamlanmasını iş edinmişti. "Geleceğin Dünyası Stratejik Araştırmalar Vakfı"nı kurarak, ilişki ağını geliştirmiş; bu sayede özel bir televizyon kanalı ve gazetenin desteğini bile arkasına almıştı. BTV ve Öncü gazetesinin neredeyse tek uğraş alanı, Çiller ailesinin rakiplerine karşı mücadele vermekti...

Özer Çiller'in gazete ve televizyona ihtiyaç duymasının asıl nedeni medya ile ilişkilerinin tamamen bozulmasıydı. Bir zamanlar, "Başbakana çok yakın bir kaynak" olarak gazete yöneticilerine haber veren Özer Beyi, medya artık "Enişte" olarak anıyordu. Koruma polislerinin arasında ise adı "Dozer"di.

Birçok karanlık olayda adı geçiyordu. Susurluk skandalında ifade veren, öldürülen "Kumarhaneler Kralı" Ömer Lütfü Topal'ın avukatı Ekrem Marakoğlu bile "Enişte"yi suçluyordu.

Bir bankanın satışına aracı olması nedeniyle de yeraltının ünlü isimlerinden Alaattin Çakıcı ile karşı karşıya geldikleri öne sürülüyordu. Bu iddianın ortaya atıldığı dönemde Çakıcı, Flash TV'ye çıkıp Çiller ailesi hakkında ileri geri konuşuyordu. Ertesi gün, 2 Mayıs 1997'de İstanbul'da bir grup DYP'li Flash TV'yi basıp bürodaki eşyaları kırıp döküyor; silahla gözdağı veriyordu...

Nedense saldırganlardan sadece beşi yakalanıp yargılanabildi. Saldırının Çiller ailesiyle ilişkisiyle ilgili iddialar da somutlanamadı...

Tam bir yıl sonra Flash TV baskını bir daha anımsandı.

İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Akın Birdal'ı vuran "Susurluk çetesi"nin elemanları arasında Flas TV baskını nedeniyle yargılanan Erkan Ulaş da yer alıyordu. Polis Ulaş'ı gözaltına aldı. Beş çete elemanı tutuklanırken, Ulaş mahkemede serbest bırakıldı...

"Susurluk çetesi" ile Flash TV baskını arasındaki bağlantı yine sır olarak kaldı...

Gaf Dağının Ardı

Çiller'in siyasi yaşamı boyunca değişmeyen özelliklerinden biri gaflarıydı. O kadar ki, zamanla özel bir "gaf sözlüğü" oluştu. Türkçedeki bazı sözcüklerin karşılıkları Çiller'in dilinde farklı biçimlere bürünüyordu:

Ateşkes=barışkes, KOBİ=fobi, odak noktası=göbek noktası, çıt çıkmıyor=tık çıkmıyor, Çekiç Güç=Çekici Güç, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti=Kuzey Kıbrıs Türk Tarafı, güvenoyu=güvenlik oyu, Karabüklüler=Karagümrüklüler, haksız rekabet=haklı rekabet, Türkmen=Kürtmen, Göktürk Kitabeleri=Gökberk Kitabeleri, Kırat=Beyazat=Akat.

Gazetelerin arşivlerinde "Çiller'in gafları" dosyaları açıldı. Ne zaman yeni bir gaf yapsa, hemen eskiler de yanına sıralanıyordu. Ramazan Bayramında, "Kandil Bayramınız kutlu olsun" deyince yine öyle oldu. Eski gaflar hatırlandı.

"Göğsümüzü bağır ettik" ya da "ayan bayan" diyerek herkesi güldüren Çiller'in, bilgi eksikliğinden doğan gafları başka bir âlemdi! Arnavutluk Büyükelçisi ile görüşmeden önce Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'e dönüp sordu:

– Arnavutluk neredeydi?

Namaz kılmayı Başbakan olduktan sonra öğrenen Çiller, bir Anadolu gezisinde minareden yükselen sesi duyunca konuşmasına ara verdi:

– Ezan okunuyor, susuyorum.

Yanında duran Esat Kıratlıoğlu atıldı:

– Tansu Hanım, bu ezan değil, sela...

– Esat Bey, sela ne demek?

Mikrofon açıktı ve bu konuşmayı alandaki herkes dinliyordu! Samsun'daki mitinge katılanları da şaşırttı:

– Malazgirt kahramanlarının torunları!

Bununla da kalmadı. Vaatte bulunayım derken yine gaf yaptı:

– Sizi ikinci lige alayım mıı?

Oysa Samsunspor zaten 1. ligdeydi!

Söyleşi yapmak üzere gelen Hürriyet yazarı Yavuz Gökmen'e jest yapmak istedi:

– Melek Hanım nasıllar?

Gökmen'in yazılarında sık sık değindiği babaannesi Melek Hanım, 26 yıl önce yaşamını yitirmişti. Yazılarını okuyanların Melek Hanımı tanımaması mümkün değildi. Gökmen, bozuntuya vermedi.

Çiller, söyleşiden sonra Gökmen'le vedalaşırken yine gülümsedi:

– Melek Hanıma selam söyleyin lütfen..

Biiirkişiler Kaynağı Anlayamadı

Sert muhalefet, kimi sorunlara yol açıyordu. Mesut Yılmaz'a "Şerefsiz onbaşı" demesi, onbaşıları kızdırdı. Hakkında ceza davası açılması için fezleke düzenlendi. Birçok onbaşı hakaret davası açtı.

Özer Beye de uzun bir aradan sonra yeniden mahkeme yolu göründü. Meclis Soruşturma Komisyonuna sahte belge verdiği gerekçesiyle yargılanmaya başlandı. Amerika'daki şirketinden gelen belgeleri Türkçeye çevirirken bir sayfası eksilmişti! Savcı, Özer Beyin konumunu kullanarak notere yazıyı onaylaması için

baskı yaptığını belirledi. Mahkeme, Özer Beyi, 5 ay hapis ve 716 bin lira para cezasına mahkûm etti. Bu cezalar, toplam 1 milyon 916 bin 666 lira para cezasına çevrildi...

Özer Bey hakkında bir de "haksız servet edindiği" gerekçesiyle dava açıldı. Gerçi malları ortaktı, ama Özer'in dokunulmazlığı yoktu. Yargılama başladı. Yargıç, dört klasör tutan belgeleri bilirkişilere verdi. Üç bilirkişinin hazırladığı rapor, Tansu Çiller'in politikaya atıldığı 1991'de verdiği ilk mal bildirimi ile 1996'da verdiği son mal bildirimi arasındaki farkı konu alıyordu.

Çiller ailesinin malvarlığı beş yıl içerisinde 89 milyar lira artmıştı. Bilirkişiler, raporun son satırlarında suçluyorlardı:

"Tansu ve Özer Çiller'e ait şirketlere ilişkin bilgiler malvarlığındaki büyük artışı açıklayacak nitelikte değildir."(285)

Üçüncü dava ise Aydın'da açıldı. Özer Bey, bu davada TURBAN'a ait iki jet-skiyi gaspetmek ve yatlarının bakım onarım bedelini ödememekle suçlandı. Davalar birbirini izliyordu...

Duruman'a Ödenen Dolarlar

Özer Bey, mahkemelerde ter dökerken, Çiller, Parsadan'ın yargılandığı davanın sonucunu merakla bekliyordu. Parsadan, dolandırıcılıktan mahkûm olmuştu. Mahkeme, Çiller'in örtülü ödenekten para verdiğine karar vermişti. Yargıtay, cezayı onayladı. Ancak kararda bir cümle vardı ki, Çiller'i yargılanmaktan kurtarıyordu:

"Haksız menfaatin hangi amaç ileri sürerek sağlandığı dosya içeriğine göre kesinlikle tespit edilememiştir."

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı da bu cümlenin metinden çıkarılmasını sağlayamadı. Yargıtay içindeki hukuksal tartışma gerekçeli karara da yansıdı. Beş Yargıtay üyesi, karşı oy yazılarında, "cümlenin kararı sakatladığını" savundu.

ANAP, Çiller'i Yüce Divana göndermek azmindeydi. Çiller'in örtülü ödenekle ilgili iddialardan kurtulduğu anlaşılınca ANAP, yeniden malvarlığını gündeme getirdi. Meclis soruşturma önergesinde yeni unsurlara da yer veriliyordu. Çiller ailesi, New Hampsire'deki otele 500 kişilik bir restoran binası yaptırmıştı! Bu binanın değeri yaklaşık 1 milyon dolar tahmin ediliyordu.

Politikaya girdikten sonra Çiller ailesinin malvarlığında kaynağı belli olmayan artış miktarı 2 milyon dolar olarak hesaplanıyordu.

Üstelik bu rakamlara, Bilger Duruman'a Amerika'daki şirketin hisselerini satması için ödenen dolarlar dahil edilmemişti.

Duruman, hisselerini 1 milyon dolara satmış; ancak parasının bir kısmını hâlâ alamamıştı...

Falcıya Yeni Soru

Çiller, politikada en zorlu dönemini atlatmaya çalışıyordu. Bu dönemde de falcıları yanından eksik olmuyor; onlara soruyordu:

– Başkan olacak mıyım?

Falcılar, güzel haberler veriyordu:

– Türkiye ilerde tek kişinin yönetimine geçecek. Başkan ya da güçlü bir cumhurbaşkanı. Siz de buraya aday olacaksınız. Karşınıza sürpriz bir rakip çıkacak. Kılpayı kazanacaksınız, ya da kaybedeceksiniz.

Çiller, falları dinledikçe mutlu oldu; birgün malvarlığıyla ilgili suçlamaların geride kalacağına, "başkan" olacağına inandı. Yakın çevresine de bu inancını dile getirdi.

Artık hedefi başbakanlık değil başkanlık ya da cumhurbaşkanlığıydı! Ya zirveye çıkacaktı, ya da politika dışı kalacaktı! Arada seçeneği olmadığına inanıyordu...

Oysa TBMM'de sayısal denge artık aleyhine dönmüştü. RP kapatılmış, Erbakan'a siyaset yasağı gelmişti. Çiller'in evinde ziyaret edip yardım istediği Erbakan, Fazilet Partisi milletvekillerine bu kez hâkim olamadı.

– Hoca, Tansu Hanımın büyüsünden etkileniyor.

Böyle düşünen FP'li milletvekilleri, Çiller'e destek vermekten vazgeçti. Malvarlığı soruşturma önergesi kabul edildi.

Siyasette ibreler Çiller'in Yüce Divana gönderileceği varsayımlarıyla kurulmaya başlandı. O, partisini sağlam tutmaya çalıştı:

– Benim kafam giyotinin altında. Ama sizden dik durumda olmanızı istiyorum.(286)

Ne kadar zor durumda olursa olsun asla vazgeçmiyordu. Mesut Yılmaz'ı, kendisiyle denk duruma düşürmek için çalıştı. Başardı da. Yılmaz'ın malvarlığı hakkında da Meclis araştırması başladı. Çiller, kendisine nefes alacak bir aralık yaratmıştı.

Asıl kurtuluşunu seçimde görüyordu. O yolu açmak için meydanlara çıktı. Türbanlı fotoğraflarını poster yaptırıp Anadolu'ya dağıttı. Ziya Gökalp'ın bir şiirini kalabalıklara okuduğu için mahkûm olan FP'li İstanbul Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan'a destek için Mehmet Akif'ten alıntı yaptı:

"Zulmü alkışlayamam
Zalimi asla sevemem
Gelenin keyfi için kalkıp geçmişime sövemem
Hele hak namına haksızlığa ölsem evet diyemem..."

Sekiz yıllık politik yaşamında ilk kez bir şiir okuyordu... Fazilet'in tabanından destek ve oy alacağını hesaplıyor, ona uygun bir üslup kullanıyordu:

– Bizim hiç kimsenin önünde eğilme gibi bir seçeneğimiz yoktur. Sadece Cenabı Allah'ın önünde eğiliriz...

Politikaya girdiği günlere göre çok farklı bir Tansu Çiller çıkmıştı ortaya. Siyasi rüzgârlarla bir o yana bir bu yana salınan bir kişilik sergiliyordu...

Heykell Dikilecek mi?

Çiller, kendisini Fransızların ulusal kahramanı Jeanne d'Arc'a benzetiyor; "Benim gibisi bin yılda bir kere gelir" diyordu. Bununla da kalmıyor; "Beni tarih yazacak" diye ekliyordu.

Tarihin Çiller'i yazacağı doğru. Tarih geniş yüreklidir; iyiler-kötüler, kahramanlar-korkaklar, diktatörler-liderler, terazinin her iki yanındaki sıradışı herkese yer vardır orada.

Ancak bir nokta çok önemli. Tarih herkes için iyi şeyler yazmaz! Tarihe geçen her isim iyi anılmaz! Herkes kendine bir rol, bir sıfat uygun görebilir. Bu çoğu zaman bir yanılsamadır. Çünkü tarih, hem aktör, hem de yönetmen olunabilen bir sahne değildir. Tarihin yönetmeni zamandır. Kimileri bu kavramın ağırlığı altında önce ezilir, sonra silinir gider. Kimileri ise tam tersine, zamanın projektörleri altında büyür, güçlenir; her geçen gün daha net bir fotoğraf haline dönüşür.

Türkiye Cumhuriyeti politik tarihinde Tansu Çiller'in yeri ne olacak? Tarih onu nasıl yazacak? Bu soruların yanıtlarını bugünden kim bilebilir ?

Belki de kendisinin istediği gibi bir Jeanne d'Arc olarak değil, "Maskeli Leydi" olarak geçer tarihe! Heykelinin dikilmesi beklentisi ise bir hayal olarak kalır geride...

DİPNOTLAR

(1) Tansu'nun portresine taslak, İlhan Selçuk, Cumhuriyet, 3 Aralık 1995.

(2) Mücellitoğlu Ali Çankaya, Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler, 2.Cilt, Sayfa 1661.

(3) H.Necati Çiller'in, Emekli Sandığı'ndaki dosyasında bulunan hizmet cetveli.

(4) Halil Lütfü Dördüncü'nün Anılan, Sadeddin Gökçepınar, 20. Asır dergisi, 19 Haziran 1953, Sayı 45; Müteferrika Dört Aylık Kitabiyat Dergisi, 2.Sayı, Bahar 1994, Sayfa 70-72; Bir dönemin muhabirleri, Mehmet Kemal, Cumhuriyet, 11 Nisan 1994.

(5) Milletvekili maaşlarına zam ve dövülen gazeteciler, yazı dizisi, Mustafa Baydar, Cumhuriyet, 24 Şubat-4 Mart 1971; Hasan Türker, Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara-İstanbul çatışması, Toplumsal Tarih dergisi, Mayıs 1998; Ahmet Emin Yalman, Yakın tarihte gördüklerim, geçirdiklerim, Yenilik Basımevi, İstanbul 1970, Sayfa 100-101; Tansu Hanım'ın babasını kim dövdü? Hikmet Çetinkaya, Cumhuriyet, 20 Ocak 1997.

(6) Azılı milletvekillerinden dayak yiyen gazeteciler, Ayhan Yetkiner, Babıâli Magazin dergisi, Sayı 107, Mayıs 1998.

(7) Tansu Çiller Muğla'lı ama, Özcan Özgür, Yeni Muğla gazetesi, 5 Temmuz 1993.

(8) Hüseyin Necati Çiller'in, İçişleri Bakanlığı'ndaki sicil dosyası.

(9) Mitas Nüfus Müdürlüğü kayıtları, Cilt No 00/01, Sayfa

No 66, Kütük No 47. Hüseyin Necati ve Muazzez Çiller'in önceden imam nikâhı kıydırıp kıydırmadıkları bilinmiyor.

(10) Cevat Rifat Atılhan, Türk oğlu düşmanını tanı, Çiller'in babasına mason iddiası, Milliyet, 18 Kasım 1995.

(11) Bu kadar yeter dinle Bayan Çiller, Alev Coşkun, Cumhuriyet, 1 Kasım 1996.

(12) İstanbul-Namık Kemal İlköğretim Okulu Öğrenci Künye Defterleri.

(13) CHP adayları listesi, Cumhuriyet, 12 Nisan 1954.

(14) Tansu Çiller Muğla'lı ama, Özcan Özgür, Yeni Muğla gazetesi, 5 Temmuz 1993.

(15) Kompleksli centilmen, Sırrı Yüksel Cebeci (ABC Ajansı) Sabah gazetesi, PX Magazin, 29 Mart 1998.

(16) Özer Çiller'in evrak-ı metrukesi, Gülçin Telci, Hürriyet, 4 Mart 1995.

(17) Karısının soyadını taşıyan bir genel müdür, Korhan Atay, Nokta dergisi, 11-17 Haziran 1982.

(18) Mrs. and Mr. Tansu Çiller, Esra Doğru, Aktüel dergisi, 24-30 Haziran 1993.

(19) Nursun Erel-Ali Bilge, Tansu Çiller'in siyaset romanı, Bilgi Yayınevi, Kasım 1994, Sayfa 55-56.

(20) Kadıköy Nüfus Müdürlüğü'ndeki 003-01 cilt, sayfa 61, kütük 72'deki kayıtlar ve T02/965531 seri nolu nüfus cüzdanı; Çiller 49 mu, 51 mi? Zülfikar Doğan, Posta, 25 Mayıs 1995; Tansu hanım kaç yaşında? Tuncer Bahçıvan, Milliyet, 17 Haziran 1993.

(21) Ben Tansu'nun sekreteriyim, Esra Tüzün Gökmen, Tempo dergisi, 17 Mayıs 1995.

(22) Ve Özer Çiller konuştu, Gökçe Kalaycı, Artıhaber dergisi, 14-20 Mart 1998.

(23) Rus Çarıydım, Gülçin Telci, Hürriyet, 13 Ocak 1995.

(24) Tansu Çiller'in üçkâğıtçılıkla iktidara yükselişi, Ann Louise Bardach, The New Republic, 24 Haziran 1997.

(25) Hocası Çiller'e keşke o şansı tanımasaydı, Hasan Pulur, Milliyet, 5 Haziran 1997.

(26) Çelik tebessüm, Neyyire Özkan, Aktüel dergisi, 20-26 Mayıs 1993.

(27) Özer Çiller'in evrak-ı metrukesi, Gülçin Telci, Hürriyet, 4 Mart 1995.

(28) Tam bir sefalet içindeydik, Demir Feyizoğlu, Sabah, 20 Haziran 1993.

(29) Beyaz, eşarp, söğüş salata, bloody mary ve sadelik, Nursun Erel, Cumhuriyet, 17 Haziran 1993.

(30) Özer Çiller'in Şubat 1995'teki 10 sayfalık açıklaması.

(31) ABD Adalet Bakanlığı Philadelphia Bölgesi Göçmen ve Vatandaşlık Bürosunun 25 Ağustos 1995 tarihli yazısı. Tansu Çiller'in Green Card numarası A 149 33 25 N 95, sosyal güvenlik numarası ise 043-50-0720.

(32) Çar'ın adresi Prusya, Nursun Erel, Milliyet, 14 Şubat 1995.

(33) Doğan Akın, Uçuran Holding, Bilgi Yayınevi, Aralık 1995, Sayfa 221-222.

(34) Adnan Akfırat, Çiller'in ABD vatandaşlığı, Kaynak Yayınları, Aralık 1995, Sayfa 7.

(35) Çelik tebessüm, Neyyire Özkan, Aktüel dergisi, 20-26 Mayıs 1993.

(36) Bir fotoğrafın anatomisi, Ali Rıza Kardüz, Sabah, 14 Ekim 1997.

(37) Sosyete falcısı Serpil'e göre Semra Özal başbakan, Özcan Ercan, Milliyet, 1 Ocak 1989.

(38) Kesici'yi de Şair Eşref götürecek, Oktay Pirim, Meydan,

20 Temmuz 1993; Lozan gecesi, Derya Sazak, Milliyet, 26 Temmuz 1993.

(39) Certificate of Birth, Berk Uçuran Çiller, Januar 8, 1980, Birth No: 156-80-100418, Mrs. Tansu Çiller, 166 East 34 th.Street, New York, N.Y.

(40) Ben Tansu'nun sekreteriyim, Esra Tüzün Gökmen, Tempo dergisi, 17 Mayıs 1995.

(41) Akın, Uçuran Holding, Sayfa 24-29-33-40.

(42) Yeniköy sahil-i deryasında krallar bile âşık olurdu, Mehmet Barlas, Sabah, 4 Ağustos 1993; Tansu Çiller gibi Rıfat Özbek de Yeniköy'lüdür, Sabah, 5 Ağustos 1993.

(43) Tansu ile evliliğimiz menfaat birliğidir, Güler Kömürcü, Meydan, 7 Ekim 1991 ve 16 Mayıs 1994.

(44) Emin Çölaşan, Muhteşem İkili, Ümit Yayıncılık, Mayıs 1998, Sayfa 194-210.

(45) Banyo küveti ve işçinin 20 milyonu, Nazlı Ilıcak, Akşam, 8 Ekim 1995.

(46) Arena, Uğur Dündar, Kanal D.

(47) Hasan Ersel, Tansu Çiller: İl düzeyinde milli gelir dağılımı, ODTÜ Gelişme Dergisi, Cilt 9, Sayı 3/4, Yıl 1982, 543-551.

(48) Çölaşan, Muhteşem İkili, Sayfa 43-48.

(49) Özer Uçuran Çiller, Mutlu ve başarılı olma sanatı, İnkilap Kitapevi, 1989, Sayfa 3.

50) Çiller'in estetikçisi, Mine G.Saulnier, Milliyet, 23 Nisan 1995. Çiller: Doktoru tanımıyorum, Milliyet, 24 Nisan 1995.

(51) Washington'daki gözyaşları sahte miydi? Sedat Ergin, Hürriyet, 15 Haziran 1996; Çiller'in imam hatip çelişkisi, Sedat Ergin, Hürriyet, 22 Aralık 1994.

(52) Çiller, ibadet ve Avusturya örneği, Nazlı Ilıcak, Akşam, 23 Ocak 1996.

(53) 'Some-time hoca': Tansu Çiller, Bilim kadını olarak Çiller, Orhan Bursalı, Cumhuriyet, 20 Şubat 1994.

(54) Özer ve Tansu Çiller'in ABD'deki gayrimenkulleriyle ilgili soruşturma önraporu, Hukuk Bürosu üyeleri Paul J.Curran ile Gregory J.Wallance'in imzalarını taşıyan araştırma ve Çiller'in TBMM'ye verdiği mal beyannameleri

(55) Mert'in okulu cenaze eğitimiyle ünlü çıktı, Gülçin Telci, Hürriyet, 4 Kasım 1995.

(56) Bizim Vadi Kooperatifi'nin 3 Nisan 1990 tarihli kongre tutanakları, Sayfa 3.

(57) Bakanlık forsu yetmedi, Meral Tamer, Sabah, 22 Mayıs 1990; Çölaşan, Muhteşem İkili, Sayfa 112.

(58) Erel-Bilge, Tansu Çiller'in siyaset romanı, Sayfa 14.

(59) Tansu Çiller'in üçkâğıtçılıkla iktidara yükselişi, Ann Louise Bardach, The New Republic, 24 Haziran 1997.

(60) Erel-Bilge, Tansu Çiller'in siyaset romanı, Sayfa 22-23.

(61) Tansu Çiller malvarlığını açıkladı, Güngör Mengi, Sabah, 22 Eylül 1991.

(62) Tansu Hanım'ı kızdıran sorular, Leyla Umar, Sabah, 16 Eylül 1991.

(63) Nursun Erel-Ali Bilge, Tansu Çiller'in siyaset romanı, Sayfa 145.

(64) Özer Çiller 75 yeni mağaza açacak, Sabah, 15 Mayıs 1991.

(65) Erel-Bilge, Tansu Çiller'in siyaset romanı, Sayfa 33.

(66) Erel-Bilge, Tansu Çiller'in siyaset romanı, Sayfa 49.

(67) Çiller'den habersiz kararname çıktı, Hürriyet, 3 Mart 1992.

(68) Demirel, Çiller'i yalanladı, Hürriyet, 7 Mart 1992.

(69) Dünya Bankası'ndan destek, Hürriyet, 8 Ocak 1992.

(69) Dünya Bankası'ndan destek, Hürriyet, 8 Ocak 1992.

(70) Sen benim kızımsın, Yavuz Donat, Vitrin, Milliyet, 8 Mart 1992.

(71) Ankara Milletvekili Hikmet Uluğbay'ın TBMM Malvarlığı Komisyonu raporuna yazdığı 20 Ocak 1997 tarihli muhalefet şerhi; Seven-Ayten, Çiller'$ (9/4) ile Şamdan paklandı pilav yağlandı, Sayfa 273.

(72) Çiller'in açıklamasına Topçu'dan karşılık, Cumhuriyet, 18 Aralık 1992; İki bakanın PTT kavgası, Sabah, 30 Kasım 1992.

(73) Cevheri'den Çiller'e nazik uyarı, Cumhuriyet, 10 Aralık 1992.

(74) Tansu ve Beautiful, Gün gazetesi, 4 Ağustos 1993.

(75) Ünlü işadamı Maral Öztekin'den Çiller'e ilanı aşk gibi övgü, Mustafa Kutlay, Hürriyet, 4 Temmuz 1992.

(76) Çiller, dünyanın en seksi kadınlarından, Hürriyet, 16 Ocak 1995. (İngiltere'nin önde gelen erkek dergilerinden Esquire'den aktarma).

(77) Çiller İsviçre basınında, Hürriyet, 13 Aralık 1991.

(78) İslam kadınının en iyi örneğisiniz, Sabah, 20 Şubat 1992.

(79) Başörtülü Tansu Çiller, Sabah, 6 Mayıs 1992.

(80) Çiller'in Fransa'daki temasları, Cumhuriyet, 11 Aralık 1991.

(81) Yakınları özel yaşamındaki Tansu Çiller'i, özelliklerini anlattı, Nursun Erel, Cumhuriyet, 17 Haziran 1993.

(82) Çiller ve Şen'in oğlu sille tokat, Sabah, 6 Ocak 1992.

(83) Çillerler'e haciz tehdidi, Suat Yılmaz, Günaydın, 20 Ocak 1992.

(84) Fal düşkünü 'gogo' bakan, Betül Uncular, Günaydın, 9 Mart 1992; Ekmeklerle oynanmasın, Betül Uncular, Günaydın, 13 Mart 1992.

(86) Özer ve Tansu Çiller'in ABD'deki gayrimenkulleriyle ilgili soruşturma önraporu, Hukuk Bürosu üyeleri Paul J.Curran ile Gregory J.Wallance'in imzalarını taşıyan araştırma.

(87) Demirel'i sinirlendiren olay, Sabah, 19 Ekim 1992; Çiller'den yalanlama, Cumhuriyet, 20 Ekim 1992.

(88) Demirel ve Çiller arasındaki buzlar eridi, Hürriyet, 20 Ekim 1992.

(89) Demirel, Çiller'in gezisini iptal ettirdi, Sabah, 6 Kasım 1992 ve Demirel, konuşmak isteyen Tansu Çiller'i susturdu, Türkan Al, Meydan, 12 Ekim 1992.

(90) Çiller: "Kadın Başbakan göreceğiz", Hürriyet, 25 Aralık 1992.

(91) Çöpe giden haber, Aydınlık dergisi, 9 Temmuz 1994.

(92) Neden Amerika? Nereden bu para? Turan Yavuz, Milliyet, 18 Haziran 1994.

(93) Özer ve Tansu Çiller'in ABD'deki gayrimenkulleriyle ilgili soruşturma önraporu, Hukuk Bürosu üyeleri Paul J.Curran ile Gregory J.Wallance'in imzalarını taşıyan araştırma.

(94) Çar'ın adresi Prusya, Nursun Erel, Milliyet, 14 Şubat 1995 ve Özer Çiller'in 14 Şubat 1995 tarihli yazılı açıklaması.

(95) Çiller için soruşturma önergesi, Sabah, 25 Mart 1993.

(96) Yılın sürpriz fotoğrafı: Çiller'den yaza merhaba/ Kasaba kurnazlarına muhtıra, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 26 Nisan 1993; Kalın bacaklı kadınlar baladı, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 24 Kasım 1996.

(97) Çiller: Her yapılamaz denileni yaptım, Sabah, 22 Mayıs 1993,

(98) Çiller: Terörle mücadele birinci tercih, Hürriyet, 23

Mayıs 1993.

(99) Neden Bedrettin Dalan olmasın, Sabah, 17 Mayıs 1993.

(100) Türkiye'yi sarsan 57 gün, Yavuz Gökmen, Hürriyet, 19 Haziran 1993.

(101) Dr.Mustafa Karaoğlu, Tansu Çiller ve söylemi, Saray Medikal Yayıncılık, Mersin 1996, Sayfa 48.

(102) Oyumuzu yüzde 40'a çıkaracağım, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 1 Haziran 1993; Çiller: Adaylığı düşünüyorum, Milliyet, 27 Mayıs 1993.

(103) Çiller'in Mitterand'a jestini onaylamamak Vahit Erdem'in müsteşarlığına maloldu, Cumhuriyet. 23 Ekim 1993.

(104) Çiller: Yönetime talibim, Hürriyet, 27 Mayıs 1993.

(105) Çiller: Halk kadın başbakan istiyor, Hürriyet, 28 Mayıs 1993.

(106) Demirel-Çiller görüşmesi, Cumhuriyet, 1 Haziran 1993

(107) Demirel, adayları değerlendirdi, Hürriyet, 4 Haziran 1993.

(108) Baba'nın tarihi yanılgısı, Sedat Ergin, Hürriyet, 10 Temmuz 1994.

(109) Türkiye'yi sarsan 57 gün, Yavuz Gökmen, Hürriyet, 15 Haziran 1993.

(110) Leydi'nin topuk sesi, Hürriyet, 6 Haziran 1993.

(111) Erel-Bilge, Tansu Çiller'in siyaset romanı, Sayfa 124.

(112) Yılmaz: DYP tasfiye memuresini seçti, Mehmet Güler, Hürriyet, 14 Haziran 1993.

(113) Televizyonda Çiller'e veremediğim cevap, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 11 Haziran 1993.

(114) Dünyanın en güzel Başbakanı, Milliyet, 21 Temmuz

1993.

(115) Seksi bakan Carmen, Nilgün Cerrahoğlu, Sabah, 6 Ağustos 1993.

(116) Atatürk ilkelerinin ürünüyüm, Sabah, 14 Temmuz 1993.

(117) Beyaz sayfa açıldı, Türkiye, 26 Haziran 1993.

(118) Çiller'in kürsüdeki ilk deneyi bir fiyaskoydu, Mehmet Barlas, Sabah, 5 Temmuz 1993.

(119) Çiller, Elçibey'e Alibey dedi, Hürriyet, 23 Haziran 1993.

(120) Tansu Çiller'in havuzlu salonu, Ümit Turpçu, Hürriyet, 8 Mayıs 1995.

(121) Çiller'in özel yaşamı, Cumhuriyet, 17 Haziran 1993.

(122) Özer Çiller'e hibe silah, Milliyet, 22 Haziran 1993.

(123) Tutuksuz bir hapis hayatı yaşıyorum, Hürriyet, 20 Mayıs 1994.

(124) Konut'ta 1 günlük yemek 1.5 milyar lira, Sabah, 29 Ekim 1996 ve Başbakanlık Konutu'nun günlük masrafı 1.5 milyar, Ortadoğu, 29 Ekim 1996.

(125) Tansu Çiller isyan etti, Meydan, 13 Temmuz 1993; Karşılama törenleri kalkıyor, Hürriyet, 5 Ağustos 1993; Cumhurbaşkanının görevi ve Başbakanın işlevi, Hasan Pulur, Milliyet, 18 Ağustos 1993.

(126) Çiller: Morina balığı gibiyim, Sabah, 3 Ekim 1993.

(127) Konut, komutanlar, liderler ve ötesi, Güneri Cıvaoğlu, Sabah, 13 Temmuz 1993.

(128) Sorulardan sorulara, Cüneyt Arcayürek, Cumhuriyet, 14 Temmuz 1993.

(129) Demirel'den Çiller'e ilk uyarı, Hürriyet, 16 Temmuz 1993.

(130) Ben sana bunları kaç kere söyledim, Ümit Turpçu, Hürriyet, 25 Temmuz 1993.

(131) Kennedy esintisi, Hürriyet, 21 Temmuz 1993; Tansu Hanım'ın simgeleri, Nokta dergisi, 25 Temmuz 1993.

(132) Çiller'den Clinton usulü konuşma, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 15 Temmuz 1993; Çiller üslubu yerleşiyor, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 8 Temmuz 1993.

(133) Çiller özel örgütü, Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları, Aralık 1996, Sayfa 228-233.

(134) Akfırat, Çiller'in ABD vatandaşlığı, Sayfa 26.

(135) Akın, Uçuran Holding, Sayfa 138. (Ilıcak'ın Meydan gazetesindeki yazıdan alıntı.)

(136) Özer Çiller siyasi hayata veda ediyor, Sabah, 16 Haziran 1993.

(137) Özer Çiller, 7-Eleven'ı satıyor, Vahap Munyar, Hürriyet, 16 Haziran 1993.

(138) Akın, Uçuran Holding, Sayfa 213-216.

(139) Dinin önünü AT kesebilir, Milli Gazete, 8 Ağustos 1993.

(140) Çiller-Gonzales görüşmesi, Sabah, 10 Ekim 1993; Özal'a yaptığımızı, Çiller'e yapmayalım, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 10 Ekim 1993.

(141) Demirel'den tepki, Milliyet, 11 Ekim 1993.

(142) Çiller'in BASK modeli açıklaması, Cumhuriyet, 13 Ekim 1993.

(143) Newsweek'te dört sayfalık Türkiye yazısı, Hürriyet, 2 Kasım 1993.

(144) Çiller-Clinton sohbeti, Muharrem Sarıkaya, Hürriyet, 16 Ekim 1993.

(145) Tahsilata geldi ağaç oldu, Milliyet, 10 Ocak 1995.

(146) Dışişleri'nde Çiller rahatsızlığı, Muharrem Sarıkaya, Hürriyet, 21 Ekim 1993.

(147) Çiller'in tanıtımı ve Clintongillerin danışmanı, Gülçin Telci, Hürriyet, 2 Eylül 1995.

(148) Robert Squier'in parasını kim ödedi, Sedat Ergin, Hüriyet, 27 Temmuz 1997.

(149) Jay Krigel'in parasını kim ödedi, Sedat Ergin, Hürriyet, 24 Temmuz 1997.

(150) Cindoruk'tan Çiller'e büyük destek, İsmet Solak, Hürriyet, 16 Ekim 1993.

(151) Başbakan'ın 'tarihi' gafı, Milliyet, 15 Şubat 1995; Pek şakacı bir Jeanne d'Arc, Doğan Akın, Artıhaber dergisi, 17 Nisan 1998.

(152) Liderler ve kitapları, Önay Yılmaz, Milliyet, 27 Mayıs 1995; Tansu'nun gözü Attila Han'da, Bugün, 20 Temmuz 1993.

(153) Gerçek bir reformcuyum, Nilgün Cerrahoğlu, Sabah, 15 Temmuz 1993.

(154) Çiller, PKK ile mücadelede kararlı, Hürriyet, 27 Ekim 1993.

(155) Çiller sessizliğini bozdu, Hürriyet, 31 Ekim 1993.

(156) Susurluk 20 yıllık domino oyunu, Enis Berberoğlu, İletişim Yayınları, 2.Baskı, 1997, İstanbul, Sayfa.138.

(157) Çiller: Teşhis kondu, Sabah, 5 Kasım 1993.

(158) Çiller, DEP'lilerin suçlamalarına cevap verdi, Hürriyet, 8 Haziran 1994.

(159) Cek cak devri kapandı, Milliyet, 12 Ağustos 1993; Güreş'in cevabı, Sabah, 9 Aralık 1993.

(160) Çölaşan, Muhteşem İkili, Sayfa 264-271.

(161) Apo'nun öldürüldüğü söylentisi, Hürriyet, 28 Aralık 1993.

(162) PKK'yı Meclis'ten atacağız, Hürriyet, 14 Kasım 1993.

(163) Çiller'in DEP harekâtı, Cumhuriyet, 28 Şubat 1994.

(164) Çiller ağladı, Cumhuriyet, 5 Mart 1994.

(165) Gültekin istifa etti, Sabah, 1 Şubat 1994.

(166) Çiller, borsacıyı yalıya çağırdı, Milliyet, 2 Şubat 1994.

(167) Kendine iki iyi avukat tutsun, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 20 Ekim 1995.

(168) Çiller'i üzen haber: Dolar 37 bin lira, Muharrem Sarıkaya, Hürriyet, 15 Nisan 1994.

(169) Plaza Otelinde hareketli gece, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 15 Nisan 1994.

(170) Ya biz, ya şeriat, Muharrem Sarıkaya-Serdar Turgut, Hürriyet, 16 Nisan 1994.

(171) Hoca'nın tuhaf sözleri, Refah'ı bile karıştırdı, Hürriyet, 14 Nisan 1994.

(172) Çiller: Amerika ikinci vatanım, Doğan Uluç-Muharrem Sarıkaya, Hürriyet, 16 Nisan 1994.

(173) Özer Çiller'in yatı yaza hazır, Ali Karapınar-Aykut Fırat, Hürriyet, 1 Mayıs 1994.

(174) Yat yüzünden işimden oldum, İlyas Özgüven; Hürriyet, 2 Mayıs 1994.

(175) Özer Çiller; Yatım 25 milyar etmez, Hürriyet, 2 Mayıs 1994.

(176) Çiller, eşini savundu, Milliyet, 12 Mayıs 1994.

(177) ANAP Bilecik Milletvekili Mehmet Seven, 'President' yatının 2.5 milyar liraya sigortalandığını ortaya çıkardı, Hürriyet, 18 Eylül 1994.

(178) TBMM Malvarlığı Araştırma Komisyonu'nun bul-

gularına göre, President B-V92T1 Tip yat, Mar-Yat firmasından, 4 Şubat 1994 tarihinde 88 numaralı fatura ile 500 milyon liraya satın alındı. Seven-Ayten, Çiller$ (9/4) ile Şamdan paklandı pilav yağlandı, Sayfa 89.

(179) Özer küstü, Amerika'ya gitti, Hürriyet, 23 Mayıs 1994.

(180) Devlet parasıyla gitmiş, Hürriyet, 26 Mayıs 1994.

(181) Bu gezi kimin parasıyla, Turan Yavuz-Sema Emiroğlu, Milliyet, 25 Mayıs 1994.

(182) Çiller: Ben ödüyorum demeye utandım, Serdar Turgut, Hürriyet, 27 Mayıs 1994.

(183) IMF'den 713 milyon dolar geliyor, Hürriyet, 28 Mayıs 1994.

(184) Kadın Başkan seçin; Kesinti olursa yardımı almayız, Hürriyet, 29 Mayıs 1994.

(185) Başbakanın oğlunun okulu, Taha Kıvanç (Fehmi Koru), Zaman, Mayıs 1994. Mert'in okulu cenaze eğitimiyle ünlü çıktı, Gülçin Telci, Hürriyet, 4 Kasım 1995.

(186) Mert'e ödeme yok, Hürriyet, 7 Mayıs 1995.

(187) Mert Çiller, hafta sonu izninde, Hürriyet, 22 Ağustos 1994.

(188) Mert Çiller, 2.5 ay hava değişimi aldı, Kemal Yurteri, Cumhuriyet, 2 Haziran 1995

(189) Mert'in çivisi paslanmış, Hürriyet, 31 Mayıs 1995.

(190) Komiser Yardımcısı Birol Taşkoparan ve polis memuru Ahmet Dingeç'in imzaladıkları 2 Eylül 1995 tarihli müracaat tutanağı.

(191) Mert Çiller bulunamıyor, Esin Dalay, Yeni Yüzyıl, 21 Ekim 1995.

(192) Özer Çiller'in 27 Ekim 1995 tarihli ve 11 sayfalık basın açıklaması.

(193) Tarikatlar benimle temas kurmuyor, Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 24 Eylül 1994.

(194) Çiller, Fethullah Hoca ile görüştü, Metin Işık, Sabah, 12 Aralık 1994.

(195) Çiller'in tarikat turu, Taşkın Şenol, Hürriyet, 13 Aralık 1994.

(196) Neden Amerika? Nereden bu para? Turan Yavuz, Milliyet, 18 Haziran 1994.

(197) Karayalçın'dan ANAP'ın önergesine destek, Sabah, 1 Temmuz 1994.

(198) Akın, Uçuran Holding, Sayfa 102.

(199) Karayalçın, Çiller'i kurtardı. Cumhuriyet, 15 Temmuz 1994.

(200) Çiller: Önemliyse getiririm onları, Hürriyet, 19 Temmuz 1994.

(201) Özer Çiller eşiyle ters düştü, Hürriyet, 22 Temmuz 1994.

(202) Çiller, Clinton'ın da elini tuttu mu? Yavuz Gökmen, Hürriyet, 18 Ekim 1993.

(203) Orduda duygulandıran devir teslim, Hürriyet, 26 Ağustos 1994.

(204) Bilim Araştırma Grubu, Yehova'nın oğulları ve Masonlar, İstanbul, Eylül 1993, Sayfa 791.

(205) Allah'a yakın olmak istiyorum, Nükhet Büyükyıldırım-Levent Seğmen, Sabah, 12 Ocak 1995.

(206) Özer Çiller'in ağzından çıkanı kulağı duyuyor mu, Abdullah Özkan, Milli Gazete, 15 Ocak 1995; Yunan asıllı Gistis: Özer Çiller tesadüf eseri Türk olmuş, Milliyet gazetesi, 14 Şubat 1995.

(207) TBMM Liderlerin Malvarlığını Araştırma Komisyonu

Belgeleri'nden aktarma, Seven-Ayten, Çiller$ (9/4) ile Şamdan paklandı pilav yağlandı, Sayfa 83-84.

(208) Aşık, Çiller'in ABD'deki mallarıyla ilgili dosyayı verdi, Milliyet, 4 Şubat 1995 ve Cumhuriyet, 4 Şubat 1995.

(209) Çiller'in annesi öldü, Hürriyet, 21 Şubat 1995; Çiller'in yalısına başsağlığı akını, Hürriyet, 22 Şubat 1995; Suna Pelister, Danışmanı değil annesinin bakıcısı, Aktüel dergisi, Zihni Erdem, 23 Aralık 1994.

(210) Çiller'in veraset ve intikal vergisi 9 milyar 908 milyon lira, Hürriyet, 1 Aralık 1995.

(211) Jaguarcı yine sahnede, Hürriyet, 19 Mayıs 1995.

(212) Çiller'in Dallas'ı, Hürriyet, 26 Şubat 1995.

(213) Özer Çiller'den komik cevap Hürriyet, 27 Şubat 1995; Keşke onu frenlemeseydim, Meliha Türkmenoğlu, Sabah, 11 Eylül 1997.

(214) 1998'de AB'ye tam üyeyiz, Muharrem Sankaya, Hürriyet, 7 Mayıs 1995.

(215) Çiller'in Amerika gezisinde limuzin kiralandı, Hürriyet, 18 Nisan 1995; Houston'a gitmek için uçak kiralandı, Hürriyet, 19 Nisan 1995.

(216) Türkiye-İran savaşına beş kala, Tempo dergisi, 1 Mayıs 1996; İran planına doğrulama, Hürriyet, 11 Haziran 1995.

(217) Çiller oğluna diploma verdi, Sabah, 20 Haziran 1995.

(218) Çiller'den oğluna futbol sahası, Milliyet, 15 Aralık 1994; Berk ofsaytta, Hakan Yaşar, Milliyet, 29 Aralık 1994.

(219) TBMM Turban Komisyonu Araştırma Komisyonu Raporu Sayfa 254'ten aktaran Seven-Ayten, Çiller$ (9/4) ile Şamdan paklandı pilav yağlandı, Sayfa 103.

(220) TBMM Turban Komisyonu Araştırma Komisyonu Raporu, Sayfa 274'ten aktaran Seven-Ayten, Çiller$ (9/4) ile Şamdan paklandı pilav yağlandı, Sayfa 104-105.

(221) Kurye'nin ifadesinden Özer Çiller çıktı, Nazım Alpman, Milliyet, 5 Temmuz 1996.

(222) Seven-Ayten, Çiller$ (9/4) ile Şamdan paklandı pilav yağlandı, Sayfa 89 ve 101. (TBMM Tansu Çiller'in Malvarlığını Araştırma Komisyonu raporlarından aktarma.)

(223) TBMM Turban Komisyonu Araştırma Komisyonu Raporu, Sayfa 253'ten aktaran Seven-Ayten, Çiller$ (9/4) ile Şamdan paklandı pilav yağlandı, Sayfa 101-102.

(224) Savcılık, Yeşilada için Başbakanlıktan izin istedi, Hürriyet, 31 Mayıs 1995.

(225) Çiller, Yılmaz'a, "Taocu muhalefet" adını taktı, Cumhuriyet, 7 Haziran 1995.

(226) Yılmaz, sert cevap verdi, Sabah, 8 Haziran 1995.

(227) Tao'dan sonra Fouche, Yeni Yüzyıl, 8 Aralık 1995; Çiller, RP'ye yönelik çıkışlarını sürdürdü, Sabah, 5 Temmuz 1995.

(228) Yine protokolü deldi, Selin Çağlayan, Hürriyet, 7 Kasım 1995.

(229) CIA Başkanı'nın ziyareti, Cumhuriyet, 28 Temmuz 1995.

(230) İP Genel Başkanı Doğu Perinçek'in, 20 Aralık 1995'te İstanbul'da düzenlediği basın toplantısı metni.

(231) Çiller'in Başkanı Clinton, Yalçın Doğan, Milliyet, 1 Aralık 1995.

(232) DYP-CHP Koalisyonu sona erdi, Milliyet, 21 Eylül 1995.

(233) Baykal, Çiller ile görüşmeyi anlattı, Cumhuriyet, 22 Eylül 1995.

(234) Çankaya'da ilginç konuşma, Hürriyet, 13 Ekim 1995.

(235) DYP'den istifalar 8'e yükseldi, Hürriyet, 16 Ekim 1995.

(236) Zor dönüş, Çiller-Baykal anlaştı, Milliyet, 17 Ekim 1995.

(237) Çiller: Şans fırsatları değerlendirmektir, Zeynep Avcı, Cumhuriyet, 29 Ağustos 1993.

(238) Ben kimseyi sırtından hançerlemem, Necmettin Cevheri'nin açıklaması, Hürriyet, 19 Temmuz 1994.

(239) Baba'nın gönlündeki Başbakan, Sedat Ergin, Hürriyet, 10 Temmuz 1994.

(240) Demirel'e şantaj, Hürriyet, 30 Kasım 1995.

(241) Çiller kadın olmasa pencereden atardım, Çankaya'da dört özel yıl, yazı dizisi, Hulusi Turgut, Sabah, 21 Mayıs 1997.

(242) Muazzez Abacı ve Ali Poyrazoğlu'nun konuk olduğu, Cem Özer'in, "Laf lafı açıyor" programı, Saat 00.40, 4 Nisan 1998, Kanal D.

(243) Çiller, Erbakan'ı bölücülükle suçladı, Sabah, 15 Aralık 1995.

(244) Çiller, devlet olanaklarını kullandı, Cumhuriyet, 14 Ağustos 1995.

(245) Çiller'in gizli falcısı. Hürriyet, 12 Aralık 1995.

(246) Kaya parçası mı dediniz? Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 31 Ocak 1996.

(247) Çiller: Oldu bittiye müsaade etmeyiz, Türkiye, 31 Ocak 1996.

(248) 32. Gün Programı, Kardak Dosyası, Show TV, Şubat 1998.

(249) Yılmaz, Çiller'e hayır dedi, Hürriyet, 1 Şubat 1996.

(250) Çiller, dönüşümlü başbakanlığa karşı çıktı, Hürriyet, 22 Ocak 1996.

(251) Karadayı, Uludağ'da Çiller'i ziyaret etti, Cumhuriyet, 25 Şubat 1996.

(252) Yılmaz-Çiller anlaştı, Hürriyet, 29 Şubat 1996.

(253) Mücevherler usulüne uygun da paralar niye değil? İsmet Berkan, Radikal, 24 Mayıs 1996.

(254) Gönensay, Dışişleri Konutu'na yerleşecek, Hürriyet, 21 Mart 1996.

(255) RP,TEDAŞ önergesini verdi, Cumhuriyet, 3 Nisan 1996.

(256) RP'nin TOFAŞ önergesi TBMM'de, Türkiye, 12 Nisan 1996.

(257) Suna abla emaneti teslim etti, Hürriyet, 18 Nisan 1996.

(258) Kazan'dan örtülü ödenek iması, Hürriyet, 2 Mayıs 1996.

(259) Çiller'den Kazan'a cevap, Cumhuriyet, 9 Mayıs 1996.

(260) İşte 500 milyarın belgesi, Muharrem Sarıkaya, Hürriyet, 11 Mayıs 1996.

(261) Devlet sırrı açıklamam, Yeni Yüzyıl, 12 Mayıs 1996.

(262) Çiller'e örtülü ödenek soruları, Emin Çölaşan, Hürriyet, 12 Mayıs 1996.

(263) ANAP'ı yıkma parası, Hürriyet, 14 Mayıs 1996.

(264) Çiller emretti verdim, Hürriyet, 14 Mayıs 1996; DYP Genel Başkanı Tansu Çiller'in 16 Mayıs 1996 tarihli yazılı açıklaması.

(265) Yılmaz: Çiller bana bilgi vermedi, Sabah, 16 Mayıs 1996; Çiller: Açıklarsam Türkiye çöker, Cumhuriyet, 23 Mayıs

1996.

(266) Çiller-Demirel görüşmesi, Cumhuriyet, 21 Mayıs 1996; Demirel'den yalanlama, Cumhuriyet, 25 Mayıs 1996.

(267) TK-392, Yavuz Donat, Milliyet, 18 Haziran 1996

(268) Çiller: RP de DEP gibi kapatılabilir, Milliyet, 6 Aralık 1994.

(269) Tuncer: Para-pul işlerinde emirleri Özer Bey verirdi, (Kanal D'den aktarma) Hürriyet, 4 Eylül 1996; TÜSİAD, Özer Çiller'i üyelikten çıkardı, Hürriyet, 1 Ağustos 1996.

(270) Çiller, Clinton ile görüştüğünü söyledi, Hürriyet, 4 Eylül 1996.

(271) Dışişleri Çiller'i yalanladı, Hürriyet, 5 Eylül 1996.

(272) Çiller'in demeci Amerika'da şok etkisi yaptı, Hürriyet, 22 Eylül 1996.

(273) Çiller, kaparo için lüks otelde kalacak, Doğan Uluç, Hürriyet, 18 Eylül 1996.

(274) Tokalaşma telaşı, Hürriyet, 27 Ekim 1996.

(275) Özer Çiller'in Posta gazetesine yaptığı 2 Ekim 1996 tarihli yazılı açıklama.

(276) Kaddafi'nin sözleri, Cumhuriyet, 7 Ekim 1996.

(277) Çiller: Kur'un atan da şereflidir, Cumhuriyet, 27 Kasım 1996.

(278) Özer Çiller'in 27 Ekim 1995 tarihli 11 sayfalık yazılı açıklaması.

(279) Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Onur Öymen'in imzasını taşıyan 9 Ocak 1997 tarihli yazı.

(280) Citizens Bank'ın, New York'taki Türkiye Konsolosluğu'na verdiği 26 Aralık 1996 tarihli yazı.

(281) Fırtına dosyası, Sedat Ergin, Yazı dizisi, Hürriyet, 28 Ağustos 1997.

(282) Çiller'den bir anı, Fatih Çekirge, Sabah, 1 Mayıs 1997.

(283) Genelkurmay Genel Sekreterliği'nin 2 Mayıs 1997 tarihli yazılı açıklaması.

(284) Karaca: Çiller'in batıcılığı teknik bir ayrıntıdır, Yeni Şafak, Hakan Albayrak, 19 Ocak 1998.

(285) Bilirkişiler Celal Aytav, O. Zeki Mahmutyazıcıoğlu ve Özden Erdemir'in, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na verdiği 6 Ocak 1998 tarihli 30 sayfalık rapor.

(286) Başım giyotinde, Hakan Akpınar, Hürriyet, 21 Nisan 1998.

KAYNAKÇA

Akfırat, Adnan, Çiller'in ABD Vatandaşlığı, Kaynak Yayınları, Aralık 1995.

Akın, Doğan, Uçuran Holding Çiller'in Can Sıkıcı Belgeseli, Bilgi Yayınevi, Aralık 1995.

Berberoğlu, Enis, Susurluk 20 Yıllık Domino Oyunu, İletişim Yayınları, 1997.

Çankaya, Mücellitoğlu Ali, Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler, İki Cilt.

Çiller, Tansu, The Strategy of Economic Development The Turkısh Cesa, The University of Connecticut, 1972.

Çiller, Tansu, Türk Sanayiinde İthal İkamesi ve Koruma Politikası, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, İstanbul 1981.

Çiller, Tansu, Türk Sanayiinin Büyümesindeki Kaynaklar, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1981.

Çiller, Tansu, İl Düzeyinde Milli Gelir Dağılımı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Ocak 1982.

Çiller, Tansu, Dünyada ve Türkiye'de Kur Politikaları ve Sorunlar, İstanbul Sanayi Odası Yayınları, İstanbul 1983.

Çiller, Tansu-Çizakça, Murat, Türk Finans Kesiminde Sorunlar ve Reform önerileri, İstanbul Sanayi Odası Yayını, İstanbul, 1989.

Çiller, Tansu, Türkiyem, Eylül 1995.

Çiller, Uçuran Özer, Mutlu ve Başarılı Olma Sanatı, İnkılap Kitabevi, İstabul 1989.

Çölaşan, Emin, Muhteşem İkili, Ümit Yayıncılık, Mayıs 1998.

Ersel, Hasan, İl Düzeyinde Milli Gelir Dağılımı (Kitap'eleştirisi) ODTÜ Gelişme Dergisi, Sayı 3&4, Yıl 1982, Tıpkı Basım.

Erel, Nursun-Bilge, Ali, Tansu Çiller'in Siyaset Romanı, Bilgi Yayınevi, 3. Basım Kasım 1994.

Perinçek, Doğu, Çiller Özel Örgütü, Kaynak Yayınları, Aralık 1996.

Seven, Mehmet-Ayten, Muzaffer, Çiller'$ (9/4) ile Şamdan Paklandı Pilav Yağlandi, Uyum Yayıncılık, 1998.

Karaoğlu, Dr. Mustafa, Tansu Çiller ve Söylemi, Saray Medikal Yayıncılık, Mersin 1996.

Bilim Araştırma Grubu, Yehova'nın Oğulları ve Masonlar, İstanbul, Eylül 1993.

Yalman, Ahmet Emin, Yakın Tarihte Gördüklerim Geçirdiklerim, Yenilik Basımevi, İstanbul 1970.

DİZİN

- A -

Abacı, Muazzez 342
Abramowitz, Morton 153
Adak, Fehim 363, 367
Adıgüzel, Niyazi 152
Ağansoy, Tevfik 371
Ağar, Mehmet 278, 279, 280, 281, 343, 363, 375, 376
Akat, Asaf Savaş 127
Akbay, Ertuğrul 149
Akbel,Ömer 368
Akbulut, Yıldırım 227, 228, 234, 239
Akça, Mukaddes 163
Akçalı, Rıza 360
Aker, Abdullah 50
Aker, Hasan Tahsin 50
Aker, Hüseyin Hüsnü 50
Akgüç,Öztin 91
Akgüner, Tayfun 259
Akıncı, Serra 65
Aksoy, Bekir 343, 363, 368, 377
Akşener, Meral 244, 275, 383
Aktan, Serdar 123
Aktuna, Yıldırım 187, 261, 280
Akyol, Türkân 220
Alaca, Serpil 99
Aliyev, Haydar 247, 321, 322
Alkin, Erdoğan 91,127
Alpago,Önay 289, 344
Alpöge, Ayla 62
Altınay, Doğan 123
Altınok, Tevfik 191, 192, 193, 220, 286,
Altunok, Bekir 244, 385
Altıner, Şinasi 356
Aluç, Vehbi 295
Arıkan, Ahmet 49
Aşık, Metin 156
Aşıkoğlu, Yaman 182, 186, 284, 285
Aşırım, Adil 244
Ataman, Gürol 118
Atasoy, Veysel 335
Atatürk, Mustafa Kemal 39
Atay, Falih Rıfkı 39
Ateş, Abdülkadir 220
Atik, Tolga 244
Attila, İsmet 329
Ayaz, Nevzat 125
Aydemir, Yücel 295
Aydın, Bahtiyar 277
Aykut, İmren 126

- B -

Bağrıaçık, Hüseyin 244
Balcı, Metin 91,104
Balkan, Ateş 375
Bardot, Brigitte 71
Barkın, Rebi 50
Barlas, Mehmet 239
Barutçu,Ömer 198, 218, 219
Başaran, Mehmet 171
Başkaynak, Muzaffer 171
Batu, İnal 289, 346, 347
Bayar, Celal 236, 276
Bayazıt, Doğan 324
Baykal, Deniz 104, 105, 334, 335, 347, 348
Behar, Cem 150
Beliç, Stanislaw 84
Bıyıklı, Hasan 339, 340
Bican, Mehmet 317
Bilge, Ali 209
Bilget, Tunç 173, 185, 200,
Bilgiç, Sadettin 336
Bilgin, Dinç 201

Bilgin, Ömer 326, 344
Bilginer, Recep 46, 248
Bir, Çevik 346
Birdal, Akın 386
Biret, İdil 138
Birgit, Orhan 136
Bleda, Erel 231, 232
Bleda, Tansuğ 231
Bodur, Ali Rıza 361
Boyner, Cem 127, 135
Bruno, Mijael 307
Bubik, Osman 91
Bulutoğlu, Kenan 90
Bush, George 183, 210
Butto, Benazir 283

- C -

Cebenoyan, Sinan 87
Cesur, Sert 345
Cevadov, Ruşen 321, 322
Cevheri, Necmettin 203, 204, 234, 305, 315, 336
Ceyhun, Ekrem 158
Cindoruk, Dilek 167, 168, 185, 237

Cindoruk, Hüsamettin 134, 159, 166, 167, 168, 221, 223, 225, 227, 235, 236, 237, 258, 276, 284, 334, 335, 336, 360, 370
Clinton, Bill 269, 270, 273, 289, 290, 323, 332, 333, 347, 348, 349, 368, 369, 370, 372, 373.
Clinton, Hilary 324
Cristopher, Warren 369

- Ç -

Çağlar, Cavit 191, 198, 200, 201, 214, 221, 222, 239, 362
Çakıcı, Alaattin 371, 385
Çakmuk, Erdoğan 295
Çandar, Cengiz 312
Çatlı, Abdullah 376
Çavuşoğlu,Ömer 127
Çekirge, Fatih 382
Çelebi, Işın 165
Çepnigil,Önder 295
Çerkes Ethem 376, 377
Çetin, Hikmet 268, 289, 290, 305, 322, 323, 324, 325, 386
Çetin, Sinan 260
Çetiner, Ahsen 203
Çınar, Mine 92, 93
Çiller, Berk 103, 251, 252, 316, 326, 360
Çiller, Hüseyin Necati 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 59, 67, 68, 74, 75, 76, 248, 317
Çiller, Mert 73, 74, 78, 84, 85, 156, 170, 171, 203, 208, 209, 211, 252, 253, 254, 293, 294, 295, 296, 297, 314, 316, 373
Çiller, Muazzez 41, 42, 43, 44, 45, 48, 49, 52, 53, 58, 81, 138, 164, 171, 182, 315, 316, 317
Çizakça, Murat 138, 146, 147
Çölaşan, Emin 357
Çörekçi, Ahmet 324
Çubukçu, Ala 140, 213
Çubukçu, Tolga 140, 141, 213
Çulha, Ahmet 108, 122

- D -

Dağdaş, Gürcan 363
Dalan, Ayseli 155
Dalan, Bedrettin 99, 145, 151, 152, 153, 154, 157, 159, 169, 226, 227, 234, 235, 237, 238, 283, 326, 335
Demers, Michael 216
Demers, Michelle 216
Demir, Hüseyin 223, 224
Demir, İbrahim 291
Demirel, Nazmiye 128, 184, 185
Demirel, Süleyman 104, 105, 127,

128, 133, 134, 143, 157, 158, 159, 165, 167, 168, 169, 170, 173, 174, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 188, 191, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 210,212, 213, 218, 219, 221, 225, 226, 227, 228, 230, 233, 234, 236, 238, 242, 258, 287, 291, 321, 322, 325, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 347, 360, 361, 383
Demirel, Yahya 108
Demirgil, Demir 86, 88, 90, 91, 104, 118, 149
Demirkol, Ferman 321, 322
Deutch, John 332
Dikmenli, Serpil 209
Dinçer, Erdoğan 288
Dinçer, Levent 123
Dinçkök, Ömer 127, 131, 132, 135, 144
Divitçioğlu, Sencer 118
Doğan, Aykon 329
Doğan, Yalçın 312
Doğanoğlu, Hasan 253
Doğramacı, Emel 118
Doğramacı, İhsan 93, 118
Donat, Yavuz 360, 361, 362
Dostoyevski, Fiyodor 69
Dönen, Mehmet 344
Dördüncü, Halil Lütfü 35
Durul, Ahmet 163
Duruman, Bilger 211, 212, 213, 214, 215, 216, 262, 263, 254, 389
Duruman, Burak 211
Dülger, Mehmet 261, 370

- E -

Ecevit, Bülent 80, 332, 334
Eczacıbaşı, Bülent 127
Ekinci, Hasan 280, 281
Elçibey, Ebulfeyz 247, 321
Ensarioğlu, Salim 240
Er, İbrahim 253
Eralp, Yalım 225, 256, 259, 269, 276, 282, 283, 320
Erbakan, Elif 255
Erbakan, Necmettin 255, 290, 331, 342, 350, 351, 356, 363, 364, 365, 368, 369, 372, 373,374, 375, 376, 377, 380, 382, 390
Erbakan, Nermin 255
Erbil, Faruk 385
Ercan, Metin 182, 186
Erçan, Nevzat 367, 377
Erdem, Sema 352
Erdoğan, Recep Tayyip 390
Erek, Ali Şevki 178, 329
Erel, Nursun 210
Erez, Yalım 127, 152, 159, 169, 188, 221, 223, 225, 240, 242, 243, 285, 299, 300, 315, 340, 343, 351363, 367, 368, 377, 378, 379, 380, 381
Ergenekon, Gökberk 334
Ergin, Atakan 43, 44, 45, 46, 53, 58, 79, 80, 107, 108, 109, 121, 122, 316
Ergin, Oya 79, 107, 109, 122, 123
Ergin, Sedat 222, 242, 259, 345
Erkan, Ünal 278, 343
Erkaya, Güven 346, 347, 348
Ersavcı, Murat 378
Ersel, Hasan 117
Ersoy, Mehmet Akif 390
Ertuna, Özer 100, 101, 116, 170, 182, 186, 192, 196, 285
Eryılmaz, Ertuğrul 370

- F -

Faralyalı, Ersin 159, 173
Ferit, Rasim 110
Fırat, Aykut 345
Fırat, Hilmi 90

- G -

Galeucia, Linwood 215
Galeucia, Richard 215
Genç, Kamer 344
Gistis, Christopher 263
Gonzales, Felipe 266, 267, 371
Gökalp, Ziya 390
Gökay, Fahrettin Kerim 46
Gökçe, Deniz 138, 165, 192, 194, 195, 196, 197
Gökdemir, Ayvaz 240, 320
Gökmen, Yavuz 242, 387
Göksel, Erhan 227, 228, 230, 237, 238, 273, 274
Göksoy, Ayseli 343
Gönensay, Aylin 354
Gönensay, Emre 78, 87, 91, 133, 134, 147, 165, 166, 287, 354, 355, 364, 365, 366
Gray, Maurice 142
Gülen, Fethullah 298
Gülöksüz, Yiğit 303, 304
Gültekin, Bülent 195, 284, 285
Gürel, Kenan 321
Güreş, Doğan 279, 304, 343, 364, 365
Gürsel, Cemal 59
Gürün, Gencay 343
Güvenen, Orhan 199
Güvengil, Zeynep 60

- H -

Hacırüstemoğlu, Rüstem 163
Halay, Demir 316
Halis, Ziya 247
Hamamcıoğlu, Semiha 49, 249
Has, Bilge 106, 120
Has, Mete 106, 107, 108, 119, 120, 121
Hekimci, Oya 208
Hikmet, Nâzım 108, 277
Holmstrom, Engin 144
Hüseyin, Saddam 369

- I -

Ilıcak, Kemal 91, 188, 261
Ilıcak, Nazlı 141, 239, 261
Ionescu, Eugene 61
Irmak, Sadi 96, 110

- İ -

İlgün, Nihan 370
İlkin, Akın 159
İnceoğlu, Metin 228
İnönü, Erdal 248, 265
İslamoğlu, Münif 337, 338
İstanbullu, Akın 329, 357, 358

- J -

Jackson, Michael 278

- K -

Kabatepe, Erdal 148
Kaçar, Kemal 298
Kaddafi, Muammer 205, 374, 375
Kahveci, Adnan 227
Kahyeri, Cengiz 138
Kalkan, Resul 250, 352
Kalkavan, Ziya 111
Kandemir, Nüzhet 270
Kapan, İsmail 312
Karaca, Şükrü 383, 384
Karadayı, İsmail Hakkı 325, 382
Karakaş, Ercan 306
Karakuyu, İsmail 244
Karamehmet, M. Emin 77, 78
Karayalçın, Murat 265, 266, 278, 281, 282, 288, 289, 300, 301, 302, 305, 306, 308, 309, 321, 322, 323.
Kaya, Enver 48

Kayalı, Reşat 149
Kaytaz, Mehmet 89, 152, 170, 171, 182, 186
Kazan, Şevket 356, 357, 363, 369, 383
Kazgan, Gülten 87, 138
Keçeli, Orhan 167, 169, 181, 186, 187, 188
Keçili, Nail 163, 244
Kemal, Yaşar 312
Kennedy, John F. 259
Kesici, İlhan 100, 173, 191, 192, 193, 194, 284
Kıbrıslı, İbrahim 158, 244
Kılıç Ali 37, 38, 39
Kılıç, Çınar 163
Kılıç, Pınar 163
Kılıçkaya, Belkıs 207
Kıpçak, Yalçın 162
Kıratlıoğlu, Esat 387
Kırca, Coşkun 189, 190, 334, 341
Kızılyallı, Hüsnü 132, 133, 135, 136
Kilercioğlu, Orhan 203
King, Martin Luther 241
Kinzer, Stephen 369
Kissinger, Henry 272
Kocabıyık, Hüseyin 383, 384
Kohl, Helmuth 368
Koral, Melih 162
Koraltan, Refik 236, 276
Korukçu, Ünal 361
Kozakçıoğlu, Hayri 343
Kozan, Nalan 253, 269, 315, 341, 348, 353
Köprülü, Fuat 276
Köse, İsmail 240
Köse, Tahir 303
Köymen, Oya 90, 91, 92, 93, 94
Kral Hüseyin 290, 376
Kral, Sait 113
Krigel, Jay 272, 273, 274, 344, 383, 384
Krough, Peter 272
Kumbaracıbaşı, Onur 220
Kuran, Abdullah 97
Kurukahveciler, M.Adnan 164
Kuşçulu, Nuh 131, 152
Kutlular, Mehmet 298
Küçükberber, Zeki 291, 318

- L -

Lowry, Heat 144

- M -

Makovsky, Alan 144
Manioğlu, Ayşe Irmak 110, 111, 112, 114, 115
Manioğlu, Mesaadet 115
Manioğlu, Şevket 110
Manisalı, Erol 91, 127, 137, 138
Manukyan, Arman 71
Manukyan, Matild 327
Marakoğlu, Ekrem 385
Mardin, Şerif 86
Martinez, Miguel Angel 269
Meliha Hanım 41, 42, 43, 44, 45, 46, 53, 58, 106
Menderes, Adnan 47, 48, 49, 50, 276
Menderes, Aydın 352, 382
Mengi, Haydar 326
Menteşe, Nahit 336
Menzir, Necdet 334, 335
Mercümek, Süleyman 365
Mezarcı, Hasan 281
Mitçotakis, Konstantin 205
Mithat, Talat 35, 36
Mitterand, François 230, 231, 312, 332
Moğoltay, Mehmet 306
Mohamed, Mahatmir Bin 309, 310
Mortan, Kenan 256
Mumcu, Necati 87

Mutlu, Zafer 201, 312
Müren, Zeki 107
Müftüler, Haluk 340
Müftüoğlu, Emel 242
Müftüoğlu, Güneş 178

- N -

Nadaroğlu, Halil 85
Naim Hoca 298
Neşin, Aziz 248
Niyazi, Haydar 35, 36

- O -

Oğuz, Atanur 155
Oktar, Selim 259
Okten, Nirument 113
Okyay, Sevin 60
Oral, Sümer 220
Orel, Şinasi 86
Orhan, Oğuz 119
Orman, Mehmet 295
Ortaylı, İlber 256
Ovalı, Hasan 87

- Ö -

Öcalan, Abdullah 279
Önder, İzzettin 141, 142
Önen, Ahmet 248
Önkibar, Sebahattin 221
Ören, Enver 221, 222, 298
Öymen, Onur 346, 378
Özal, Semra 228
Özal, Turgut 99, 133, 135, 136, 147, 210, 220, 221, 222, 223, 226, 227, 228, 229, 245, 258, 330
Özal, Zeynep 318
Özbay, Ferhunde 119
Özbilun, Özden 176, 180, 186
Özdoğan, Gönül 110
Özer, Mustafa 138
Özer, Yalçın 221
Özfırat, Necati 101
Özkan, Turgay 286
Özkök, Ertuğrul 201, 202, 224, 240, 242, 243, 310, 312
Özol, İhsan 131, 132, 133, 135
Öztarhan, Hatice Nezahat 316
Öztorun, Necdet 357
Özyeğin, Hüsnü 82, 138, 186

- P -

Pakdemirli, Ekrem 134, 360, 361
Pala, Zafer 264
Parsadan, Selçuk 358
Pelister, Suna 173, 176, 177, 179, 197, 229, 318, 320
Pelister, Zafer 320
Peres, Şimon 307
Perinçek, Doğu 260, 261, 375, 376
Polatkan, Hasan 277

- R -

Rabin, İzak 306, 331
Reed, Howard 74

- S -

Sabuncu, Yavuz 228
Sadıklar, C. Tayyar 175
Sağlam, Mehmet 369

Sağlar, Fikri 306
Said-i Nursi 146
Sanberk, Özdem 271, 324
Sandıkçı, Ali 160
Saracoğlu, Rüşdü 151, 191, 192, 193, 194, 195, 219, 284
Sarıkaya, Muharrem 357
Savaş, Kutlu 322
Savun, Adnan 209
Saygın, Işılay 126

Sayın, Emel 342
Serin, Necdet 87
Sertel, Murat 94, 118
Seval, Yaşar Selim 87, 106, 121
Seven, Mehmet 319, 339
Seviğ, Veysi 100, 101, 182, 186, 192, 196, 284, 285, 286
Sezer, Duygu Bazoğlu 76, 77, 183
Sezgin, Abdülkadir 321
Sezgin, İsmet 235, 238, 239, 340
Sezgin, Orhan 163
Shelton, Elizabeth 147, 148, 154, 166
Simavi, Erol 201, 224, 239, 240, 245,
Singer, Morris 74
Somay, Osman 188, 189
Somçağ, Selim 150
Soysal, Mümtaz 305, 306, 307, 308, 309
Sönmez, Köksal 278, 279, 321
Söylemez, Ufuk 343
Sözen, Nurettin 155
Squier, Robert 273, 274, 275, 344, 384
Suman, Atilla 106
Sunalp, Turgut 125, 126
Sümer, Salih 303, 304, 344
Süren, Faruk 127

- Ş -

Şahin, Refaiddin 178, 179
Şahinbaş, Esin 76
Şanver, Salih 118

Şehbenderler, Sami 51
Şeker, Murat 228, 241,
Şen, Ali 198, 208, 226
Şen, Metin 208, 209
Şener, Ali 227, 234,

- T -

Talay, Feriha 110
Talip, Fahri 57
Tamer, Rauf 239
Tamraz, Roger 333, 334
Taner, Güneş 165, 239
Taraktaşlı, Cevat 209
Taşar, Mustafa 351
Taşdelen, Nesrin 87
Tekbaş, Cevat 124
Tezcan, Semih 97
Thatcher, Margaret 206
Titiz, Tınaz 227
Topal, Ömer Lütfü 385
Topçu, Yaşar 198, 204,
Toptan, Köksal 220, 235, 244,
Torol, Ergun 150
Törüner, Yaman 343
Tuna, Ahmet Nusret 247
Tuncer, Ali Naci 313, 319, 321
Tuncer, Baran 92
Türenç, Tufan 242
Türk, Esin 105
Türkeş, Alparslan 333, 334, 343
Türköne, Mümtazer 383, 384

- U -

Uçaner, Efe 61
Uçuran, İsmet 105, 137, 381
Uçuran, Ramiz 66, 67, 77, 105
Ulaş, Erkan 386
Uludağ, İlhan 159
Ulusan, Aydın 78, 83, 86, 97
Ulusoy, Coşkun 286, 304,
Uman, Nuri 118
Uras, Güngör 91

Urhan, Mehmet 327

Ursavaş, Ali Saib 37, 38, 39

Us, Hakkı Tarık 34, 35, 36, 38, 40
Utku, Mete 162
Uyar, Aytunç 244
Uygun, Ayça 68, 75, 76, 142, 143
Uygun, Makbule 105
Uygun, Samim 65, 68, 75, 76, 77, 78, 82 103, 105, 127, 128, 134, 142, 143
Uzbek, Zahir 113
Uzman, Leyla 60

- Ü -

Ümar, Süha 376
Ünalnuşer, Okan 326
Ünsal, Osman 115, 232, 234, 286
Üstünkaya, Mehmet 114, 115, 189, 221, 239, 242, 245

- V -

Vatandaş, Ahmet 123
Vural, Volkan 256, 257, 259, 305, 308, 321

- W -

Weizman, Ezer 306
Wiehen, Michael 202

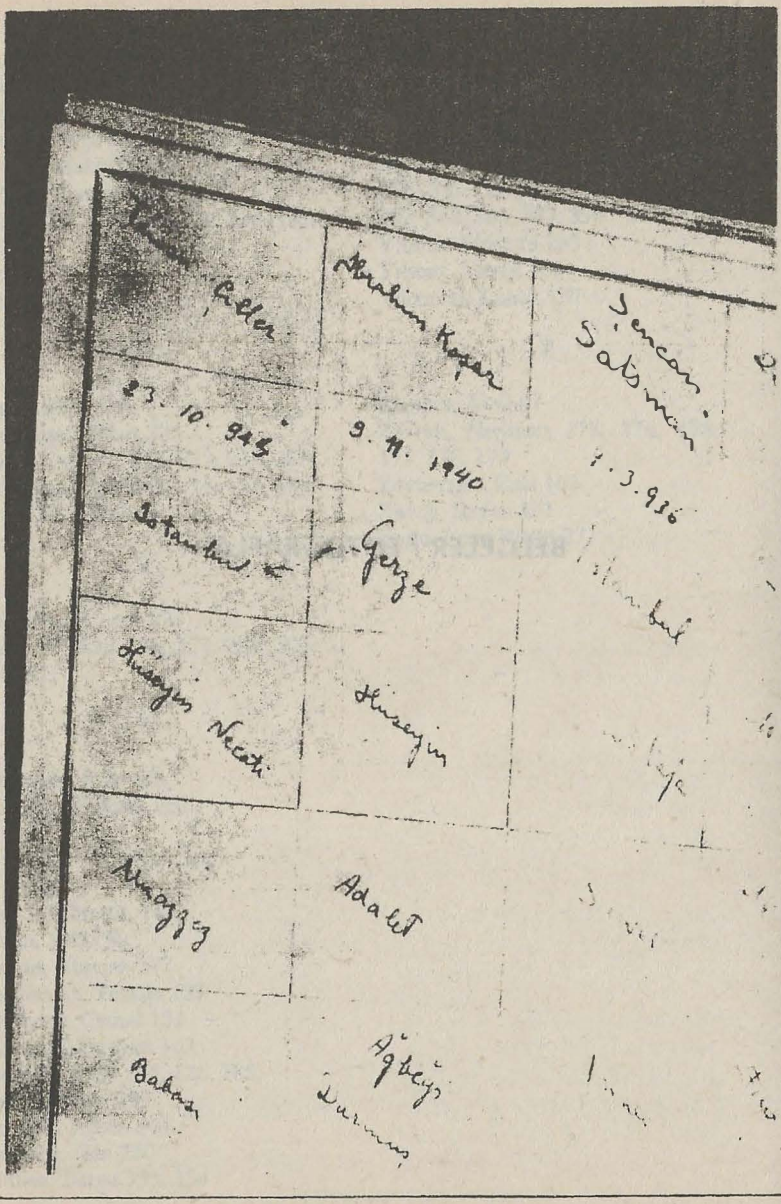
- Y -

Yağcı, Fahrettin 149
Yağcı, Şakir 50
Yalgın, Ataman 377
Yaramancı, Tezcan 127
Yardımcı, Cemal 133
Yarsuvat, Duygun 163
Yaşa, Menduh 125, 126, 185,
Yavuz, Turan 299
Yentürk, Hasan 344
Yeşilada, Can 330
Yılmaz, Berna 353, 354
Yılmaz, Mehmet Ali 335
Yılmaz, Mehmet Nuri 240
Yılmaz, Mesut 191, 222, 226, 228, 233, 242, 258, 273, 320, 330, 331, 342, 344, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 357, 359, 361, 362, 363,364, 382, 383, 384, 387, 390
Yılmaz, Mustafa 285
Yılmaz, Yavuz 354
Yüceoral, Kamil 320

- Z -

Zarakol, Avni 87
Zavrak, Neriman 173, 174, 176, 177, 178, 179
Zeytinoğlu, Esin 163
Zweig, Stefan 331
Zorlu, Fatin Rüştü 277

BELGELER / FOTOĞRAFLAR

Namık Kemal İlkokulundaki kayıtlar.

1/1/1945 Tarihinden 1/1/1950 Tarihine kadar muayyit vazifelerde geçen hizmet müddeti için düzenlenen cetvel

Adı ve Soyadı : Hüseyin Necati Çiller (6642)

Örnek : 5

Vezifesi	Aldığı maaş		İşe başlayış	İşten ayrılış	Hizmet müddeti			Kendisine tediye edildiği yapılan	AÇIKLAMA
	Aslı	Tutarı			Yıl	Ay	Gün		
İstanbul Belediyesi Vefiiş Heyeti Müdürlüğü	100	500	1/1/1946	31/12/1946				İstanbul Belediyesi	
" " " " "	100	750	1/1/947	28/6/948				" "	Maaşına zam
" " " " "	125	875	29/6/948	4/8/949				" "	Fiklen
" " Başkan yardımcılığı	125	875	4/8/949	31/12/949				" "	
" " " "	125	875	1/1/950	28/6/951				" "	Maaşına zam
" " " "	150	1000	29/6/1951	20/4/1953				" "	Fiklen
Bilecik Valiliği	150	1000	28/4/953	6/4/954				Bilecik	5434 sayılı kanunun 3 üncü maddesini değiştiren 6122 sayılı kanunun 1 nci maddesinin (A) fıkrası gereğince istifa ibraen emekliye sevk 6/4/1954 tarihinde tasfik edilmiştir.

İşbu cetvelin Sicilime uygunluğu tasdik olunur

21/3/1954
Daireşi Âmiri

Sicil ve Zat İşleri
Müdürü

H. Necati Çiller'in memurluğu boyunca aldığı maaşların dökümü.

Talebenin sayılı No. 154 t.

Talebe

Adı Soyadı	Doğduğu Yıl	Doğduğu Yer	Nüfus tahriri günü	Babasının adı	Annesinin adı	Velisinin adı ve soyadına nasıl olduğu	Babasının veya velisinin işi ve unvanı	İkamet Yeri: Mahalle	İkamet Yeri: Sokak	İkamet Yeri: No.	Okula kayıtla ol[duğu] tarih ve yılı / Yeniden / Nakilen / İntikalen
Tanrı Güler	32	İstanbul	5[illegible]	[illegible]	[illegible]	Babası [illegible]	[illegible]	[illegible]		15	2-X-[illegible] [illegible] nakl[illegible]
Ender Çetinay	23 6	Kırıkhan	19[illegible]	Ekrem İşçiler	[illegible]	Babası Ekrem İşçiler	[illegible]	[illegible]	[illegible]	15	İsak ilkok. Paşa şubesinden nakl[illegible] Sınıf: IV 9-10-1956
Osman Şen	2 Temmuz 1946	Bilecik	[illegible]	Yusuf	Ayşe	Babası Yusuf	Ölü	Cumhuriyet			15-II-1956 Nesimiyeden nakl[illegible] Sınıf: III
Bilgi Habil	20 Şubat 1950	Bilecik	[illegible]	İbrahim	Sabire	Babası İbrahim	İşçi	İsmetpaşa			2-10-1956 Yeniden sınıf: I

Bilecik-Edibali İlkokulundaki kayıtlar.

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
[illegible] Gn. Md.

Şb. Md. : İşlemler:921-8-6642 -2249-6419

Konu : Hüseyin Necati Çiller Hk.

Ankara
25 / 1 / 19 73

T.C.EMEKLİ SANDIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ: 17.1.1973 gün ve PG-14/93-687-00 sayılı yazınız.

Bilecik Valisi iken emekliye ayrılan Hüseyin Necati Çiller'in sicil dosyasının incelenmesinde;

1- Emekliye ayrıldığı tarihteki kadro aylığı 1500 lira olup bunu 6.2.1954 tarihinden almıştır.

2- Kadrosunda üst derece ajlık almamıştır.

Gereğının buna göre ifasını rica ederim.

21.2.1973
Z.T.

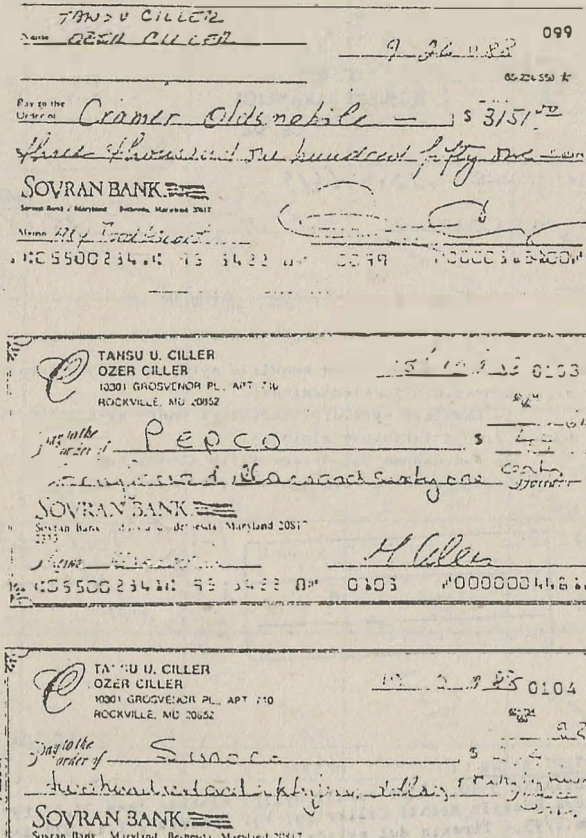
[illegible]
Genel Müdür Muavini
İçişleri Bakanlığı V.

16 Şubat 1974

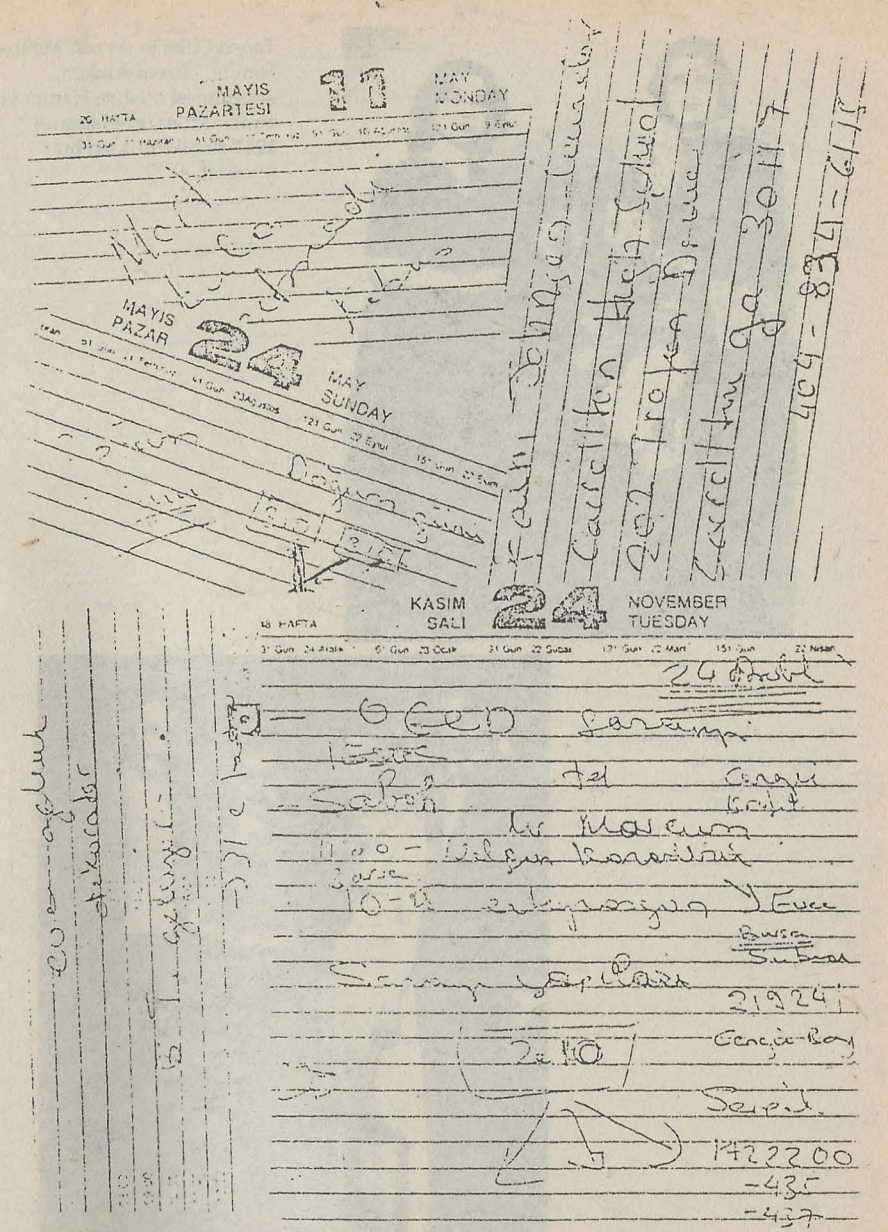
7215 SAYILI KANUN

Sandıktan 3590,- lira emekli aylığı almakta iken 23.12.1973 de vefat eden Hüseyin Necati Çiller'in; eşi Muazzez'e 1.1.1974 den itibaren 1795,- liranın dul aylığı olarak bağlanmasına dair teklifin tasdikına; (93-687-00)

Muazzez Çiller'e emekli aylığı bağlanmasına ilişkin yazı.

Tansu ve Özer Çiller'in Amerika'da kullandıkları çekler.

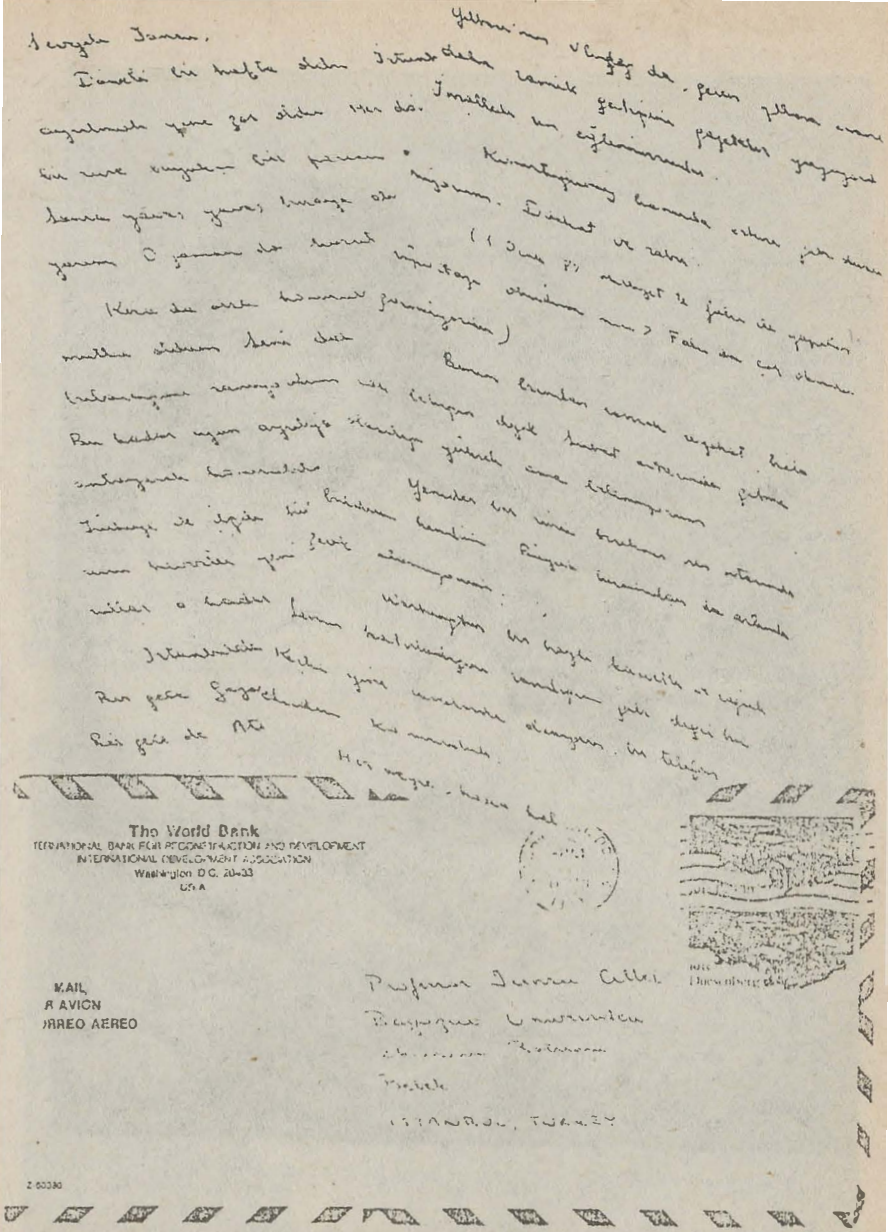
Tansu Çiller'in üniversitede kullandığı son ajandadan üç sayfa.

Tansu Çiller'in teyzesi Meliha Hanım, kuzeni Atakan,. anneannesi Misliye Hanım ve annesi Muazzez Hanımın 1941'de çektirdikleri bir fotoğraf.

Huseyin Necati ve Muazzez Çiller, bir baloda arkadaşlarıyla.

The World Bank
INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT
INTERNATIONAL DEVELOPMENT ASSOCIATION
Washington D.C. 20433
U.S.A.

MAIL
AVION
RREO AEREO

Professor Tansu Çiller
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
İSTANBUL, TURKEY

Tansu Çiller'e Amerika'dan gönderilen imzasız mektup.

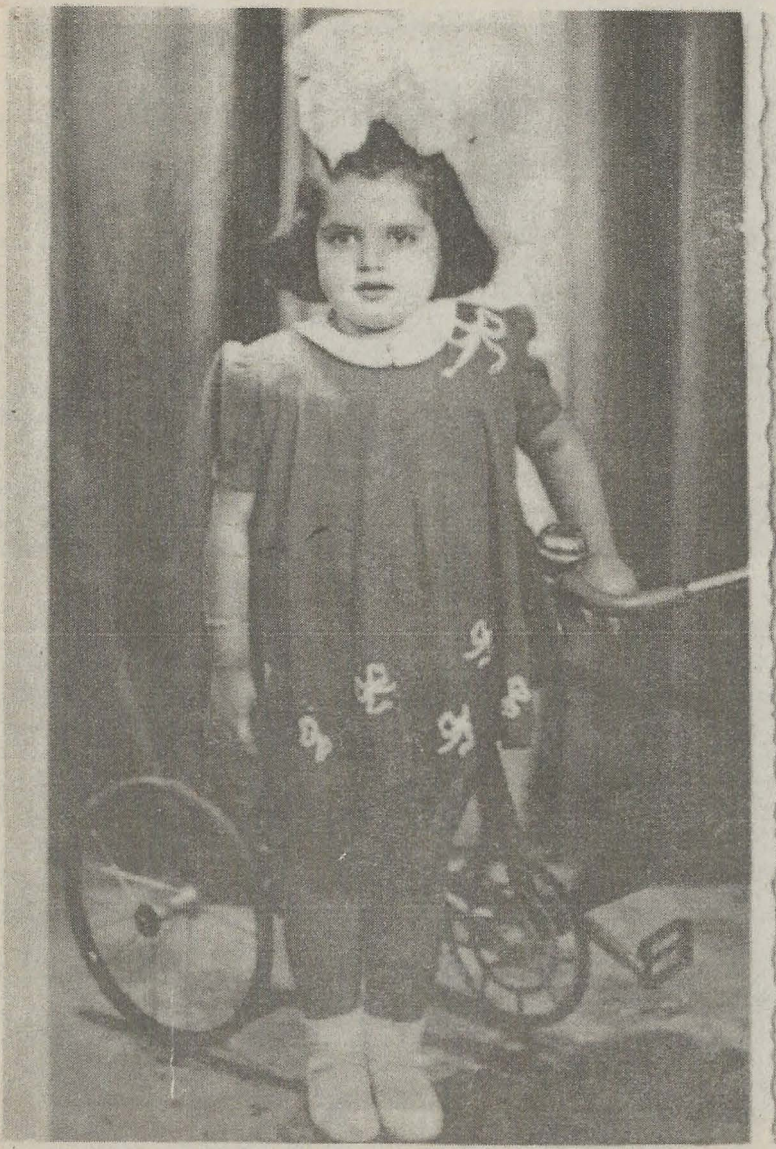
Müzaffer Hanım'ın kardeşi Melika Hanıma verdiği fotoğraf. Üzerinde, "Sevgili teyzeme, bir yaş hatırası, Tansu Çiller. 23.5.1944" yazıyor.

Tansu Çiller, Ece ve Alaskan ile birlikte

Tansu Çiller, Ece ve annesi ile birlikte

Tansu Çiller, dört yaşındayken üç tekerli mavi bisikletiyle.

Tansu Çiller, beş yaşında.

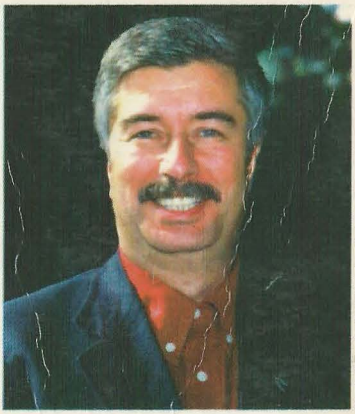
1967 yılında Sarıyer Deniz Kuvvetleri Gazinosunda çekilen fotoğrafta, Mefiha Hanım ve eşi, Atakan Ergun, Tansu Çiller, H. Necati Çiller ve Muazzez Çiller.

Tansu Çiller'in 1981 yılında çekilen bir fotoğrafı

"O, aslında MASKELİ LEYDİ idi." Ama hep gülümseyen bu "leydi" nasıl bir kadındı? Ana babası, akrabaları kimdi? Nerde doğmuştu, "gerçek" doğum tarihi neydi? Nasıl bir eğitim almıştı? Yatılı okulda neden arkadaşı yoktu; bebeğini niçin kırmıştı? İlk başarısızlığın bedeli... Hayal dünyası, ilk aşkı... Tiyatroya merakı... Evliliği... Amerika hayaline kavuşması... Ve yaşamının her aşamasında karşısına çıkanları pes ettiren pazarlıklar... Ajandasındaki ilginç notlar... Üniversiteden politikaya yönelişi... Gayri menkule merakı... İrtica korkusu... Başbakanlık hayali ve tutkusu... Nasıl bir "leydi" idi bu? İlk kitabı *Gizli Kulaklar Ülkesi*'yle titiz bir araştırmacı olduğunu gösteren Gazeteci Faruk BİLDİRİCİ, bu kez MASKELİ LEYDİ'nin dününde bugününde aylarca dolaştı; 160'ı aşkın insanla konuştu; ortaya pek çok soruyu yanıtlayan "Tekmili Birden Tansu Çiller" çıktı. MASKELİ LEYDİ hakkında çok yazıldı; kuşkusuz bundan sonra da yazılacak. Keşke her politikacının dünü bugünü böyle araştırılsa... Halk kime oy verdiğini, politikacı da hangi sahneye çıktığını bilse... Böyle bir çabanın meyvesi bugün değilse; yarın alınır.

Fotoğraf: Fahir Arıkan

ISBN 975-7115-48-7

9 789757 115489